Sara Imas

Vô Cùng Tàn Nhẫn Vô Cùng Yêu Thương 2

Phương pháp dạy con của người Do Thái
& bài học về tình yêu thương được đặt đúng chỗ

Table of Contents

LỜI GIỚI THIỆU

Vì trái tim có hình ngọn lửa, nên dù yêu con đến mấy, cha mẹ cũng cần phải biết "tàn nhẫn", cần phải đẩy con ra khỏi vòng tay ấm áp của mình, dằn lòng tập cho con quen với nghịch cảnh và cố giữ một ánh nhìn lạnh nhạt để con tự chống chọi với khó khăn. Cha mẹ chỉ nên đứng từ xa, dùng tình yêu thương của mình để thắp lên ngọn lửa nghị lực, giúp con trưởng thành với một trái tim quả cảm, nhiệt thành và mạnh mẽ. Và như vậy, "tàn nhẫn" cũng là "yêu thương", một dạng thức yêu thương có trách nhiệm để đem lại cho gia đình một đứa con ngoan, và trao cho xã hội một công dân tốt.

Sara Imas là một bà mẹ Trung Quốc mang trong mình dòng máu Do Thái. Sau khi quan hệ Trung Quốc – Israel được thiết lập, trước tiếng gọi trở về cố hương, Sara đã từ bỏ cuộc sống an yên ở Thượng Hải, mang theo ba đứa con thơ để trở về Israel, nơi đồng bào của bà đang phải ngày ngày chịu đựng khói lửa chiến tranh, bắt đầu một trải nghiệm giáo dục đặc biệt của mình. Khác với tập 1, *Vô cùng tàn nhẫn vô cùng yêu thương 2* đã đối chiếu một cách biệt lập giữa phương thức nuôi dạy con của người Trung Quốc và người Israel. Tác giả không ngần ngại phơi bày những bất cập vốn tồn tại đã lâu trong cách nuôi dạy con của người Trung Quốc, đồng thời nêu bật những quan điểm về tình mẫu tử, những giá trị thiết thực trong nền giáo dục gia đình của người Do Thái.

Với những trải nghiệm trong môi trường sống mới này, Sara đã quyết tâm rũ bỏ hình tượng của một "bà mẹ trực thăng" luôn nuông chiều, quán xuyến mọi việc cho con để trở thành một bà mẹ lý trí, biết gửi gắm tình yêu con cái của mình dưới một vỏ bọc sắt đá, kiên trì và đầy tính cương quyết. Hình ảnh của "bà mẹ Do Thái" này khiến không ít người cho rằng đó là một phương thức quá lạnh lùng, thế nhưng những gì mà bà mang lại cho ba đứa con của mình đã thực sự khiến chúng ta vỡ ra nhiều điều về tình mẫu tử, như chính lời Sara đã đúc kết: "Giấu đi một nửa tình yêu không có nghĩa là mất đi tình yêu đó, mà chỉ là yêu một cách sâu sắc hơn, khoa học hơn và nghệ thuật hơn; giữ khoảng cách 20% không có nghĩa là bỏ mặc con, mà ngược lại, dù cách chúng trăm núi vạn đèo tôi vẫn luôn chia sẻ tâm sự cùng chúng… Tôi không bao giờ tạo ra những thử thách khi các con chưa có sự chuẩn bị kỹ lưỡng. Khả năng chịu áp lực của con phải được nuôi dưỡng ngay từ nhỏ. Nếu thường ngày tôi không tạo ra một chút 'mưa', thì sau này làm sao chúng có thể vượt qua được bão tố phong ba?"

Làm mẹ chưa bao giờ là điều dễ dàng, đôi khi chúng ta phải mất cả đời để tìm ra con đường trở thành một người mẹ tốt. Mẹ không chỉ là một thiên chức, mà đó còn là một tấm gương về cách ứng xử. Hy vọng rằng cuốn sách này sẽ đem đến những phút giây trải nghiệm thú vị, những bài học quý giá và một góc nhìn khác về tình yêu thương cho các bậc cha mẹ Việt Nam trong quá trình nuôi dưỡng những mầm xanh của mình.

Vô cùng tàn nhẫn, vô cùng yêu thương (tập 2)

Sài Gòn 4/9/2015
Nhà văn Trần Thị Hồng Hạnh

TÌNH YÊU THƯƠNG, BẢN THÂN NÓ ĐÃ CHÍNH LÀ GIÁO DỤC

Tôi đã từng là một bà mẹ Trung Quốc điển hình, chăm lo cho con cái đến từng chân tơ kẽ tóc, cặm cụi vất vả chỉ vì muốn trở thành một "người mẹ điểm 10". Bọn trẻ lúc đó chỉ cần làm một việc duy nhất, đó là học. Tất cả mọi việc, từ rửa bát, giặt giũ, nấu cơm, hay thậm chí là gấp chăn, chúng đều không phải nhúng tay vào, bởi tôi chính là "máy rửa bát", "máy giặt", "nồi cơm điện" và "cần cẩu" dọn dẹp chướng ngại vật của chúng. Tôi đã từng rất tự hào về khả năng của mình, một mình nuôi nấng ba đứa con, không để chúng thua thiệt so với các bạn khác và cũng không để chúng phải lo lắng gì về gia đình, mãi cho đến khi di cư đến Israel, một câu nói của chị hàng xóm đã làm tôi thức tỉnh. Thấy tôi việc gì cũng làm thay con, chị ấy đã thẳng thừng nói với tôi rằng: "Đừng mang phương pháp giáo dục lạc hậu của em đến Israel, đừng cho rằng em đẻ ra con thì biết cách nuôi con, gà mái còn biết đẻ con nữa là, nuôi con lại là việc khác!" Câu nói có vẻ rất vô tình này của chị hàng xóm đã làm tôi thức tỉnh, thôi thúc tôi suy nghĩ về sự khác biệt trong tình yêu thương đối với con cái giữa những người mẹ Trung Quốc và những người mẹ Israel, thôi thúc tôi tìm kiếm bí mật của tình mẫu tử và phương pháp giáo dục con cái một cách đúng đắn và khoa học nhất.

Trong cuốn *Vô cùng tàn nhẫn, vô cùng yêu thương 1*, tôi đã tập trung nhấn mạnh đến sự "tàn nhẫn" trong việc giáo dục con cái: thực hiện cơ chế giáo dục "có làm có hưởng" trong gia đình, "trì hoãn thỏa mãn" những đòi hỏi của con, "lùi về sau một bước" và "không làm quản gia mà làm quân sư của con", để con tự mình xông pha bươn trải.

Phải chăng tôi đã quá tàn nhẫn với các con của mình? Không! Trên đời này làm gì có bà mẹ nào không yêu thương con cái. Chỉ là tình yêu của tôi lý trí hơn, khoa học hơn mà thôi. Ở đây, tôi muốn nói với tất cả các bậc làm cha làm mẹ rằng: Thực ra, bản thân tình yêu thương đã là giáo dục, vấn đề là chúng ta yêu thương như thế nào mà thôi.

Đối với người Trung Quốc, yêu là yêu, giáo dục là giáo dục, hai thứ đó tách rời nhau và thường rất dễ dẫn đến những hệ quả tiêu cực. Khi yêu thì chỉ muốn đem cả thế giới bày trước mắt con, răm rắp chiều theo ý muốn của chúng, thậm chí thỏa mãn con ngay cả khi chúng chưa đòi hỏi và thỏa mãn vượt quá những gì mà chúng đòi hỏi chỉ để thể hiện tình yêu của mình với con cái. Nhưng đến khi cần giáo dục, dạy bảo chúng thì họ lại thường tự ý đánh mắng với lý lẽ rất tốt đẹp rằng: vì muốn tốt cho con nên mới nghiêm khắc như vậy. Trên thực tế, đó là vì các bậc phụ huynh không chịu học hỏi nâng cao, không tìm ra được phương pháp giáo dục đúng đắn nên mới đành phải dạy bảo chúng bằng hành động đánh mắng thô bạo. Sự "nghiêm khắc" này không những không thể tạo ra những đứa trẻ xuất sắc, mà ngược lại còn gây ra những tổn thương rất lớn đến tâm hồn con trẻ. Rất nhiều phụ huynh hỏi tôi: "Tôi luôn hết mực yêu thương con cái, dạy bảo chúng cũng rất nghiêm khắc,

nhưng tại sao chúng vẫn không chịu nghe lời?" Lúc đó, tôi đã nghiêm túc nói với họ rằng: "Vấn đề chính là ở chỗ phương pháp giáo dục của bạn không đúng. Yêu thương và dạy dỗ, hai thứ đó không nên tách rời nhau. Chúng ta nên dạy dỗ con cái trong tình yêu thương, đồng thời dạy chúng cần phải yêu thương như thế nào. Hơn nữa, mục đích của những bậc làm cha làm mẹ như chúng ta không phải là biến chúng thành những con rối biết nghe lời, mà là giúp chúng trở thành những đứa trẻ có tính độc lập, có khả năng tự chủ trong cuộc sống và có tình yêu thương." Cha mẹ nào cũng yêu thương con, nhưng yêu con không phải là điều đơn giản. Nếu chỉ dựa vào tình yêu đơn thuần và bản năng thôi thì chưa đủ, chúng ta còn cần nắm bắt những quan niệm khoa học. Nếu như quan niệm giáo dục và phương pháp giáo dục không thống nhất sẽ đem lại hiệu quả ngược lại với những gì ta mong muốn. Yêu mà dạy, đó có thể coi là một thử thách trí tuệ. Vượt qua được thử thách này, ta mới có tư cách để nói rằng: "Tôi yêu con, và yêu một cách không hề nông cạn."

Tình yêu thương con cái chính là tiền đề và nền tảng trong giáo dục gia đình. Những đứa trẻ không nhận được tình yêu thương ấy sẽ có những lỗ hổng rất lớn về mặt nhân cách. Nhưng, những đứa trẻ được nuông chiều thái quá trong tình yêu thương ấy cũng sẽ mất khả năng tự lập trong cuộc sống. Chính vì thế, yêu thương con cái là một môn nghệ thuật, các bậc cha mẹ cần phải học cách làm sao để dạy dỗ con cái trong tình yêu thương, và làm thế nào để tình yêu với con trở lên lý trí, khoa học và đúng đắn hơn. Để từ đó trao cho con một tình yêu thương thực sự chất lượng, tưới mát tâm hồn con như những cơn mưa xuân, cảm hóa và dạy dỗ chúng trong tình thương yêu của cha mẹ.

Trong vấn đề giáo dục con cái, người Do Thái luôn quan niệm rằng: "Tình yêu thương, bản thân nó đã chính là giáo dục", họ nghiêm khắc với con cái nhưng đồng thời cũng khiến chúng cảm nhận được tình yêu thương của mình một cách sâu sắc. Yêu thương và giáo dục là hai hành động hết sức tự nhiên và bình thường trong cuộc sống, nhưng rất nhiều vị phụ huynh lại thường tách biệt hai thứ đó ra. Có thể đối với họ, tình yêu là một thứ gì đó kinh thiên động địa và phải rất nghiêm túc, họ không coi tình yêu là một điều bình dị và là một sự tồn tại tự nhiên trong cuộc sống thường ngày. Và thế là họ lại càng nuông chiều con cái, ôm trên tay thì sợ rơi, ngậm trong miệng thì sợ tan, họ luôn đặt con cái ở vị trí quan trọng nhất trong gia đình. Cách làm này chỉ có thể tạo ra những đứa trẻ ích kỷ, vô tích sự, và đến khi nhận thức được điều này thì các bậc phụ huynh mới bắt đầu cuống cuồng tổng động viên cả gia đình để dạy bảo con, không khí trong nhà lúc nào cũng căng như dây đàn, giáo dục con như kiểu xét hỏi tội phạm chứ không phải là dạy bảo nữa. Hai thái cực đó chỉ có thể khiến cho con trẻ cảm thấy mông lung, mơ hồ không biết đâu mới là diện mạo thực sự của cha mẹ mình.

Để trở thành những bậc cha mẹ thông thái, chúng ta cần phải học cách nắm bắt thứ vũ khí lợi hại nhất trên thế gian này – đó chính là tình yêu thương. Hãy dạy bảo con trẻ một cách dịu dàng và từ tốn, để chúng được khôn lớn trong tình yêu thương.

Tình yêu được phân thành hai tầng, một tầng được nói ra bằng miệng và một tầng được thể hiện qua hành động. Nếu coi bản thân tình yêu thương cũng chính là giáo dục thì khi đặt vào trong thực tế xã hội, hôm nay chúng ta nói: "Con à, bố/mẹ rất yêu con", thì nhất định các bạn phải hành động ngay hôm nay, đừng để tình yêu chỉ dừng lại trên đầu môi. Nếu như

bạn là một người lắm tiền nhiều của thì hãy giúp đỡ những người muốn tiếp tục học hành nhưng không có đủ điều kiện tài chính, làm như vậy bạn vừa thể hiện được tình yêu thương của mình, vừa dạy được con cái biết cách yêu thương người khác. Đây chính là nguyên nhân quan trọng giải thích cho việc vì sao tôi lại nói đến việc "tình yêu thương, bản thân nó đã chính là giáo dục" ở đây.

Trẻ con bây giờ được yêu thương quá nhiều, nên hầu như đã không còn biết cách yêu thương người khác nữa. Nhưng khi chúng ta coi tình yêu thương cũng chính là giáo dục thì chủ đề giáo dục đã rõ: Làm thế nào để dạy bảo con cái biết yêu thương người khác? Trong xã hội ngày nay có rất nhiều người đi làm từ thiện, có những bậc phụ huynh còn dẫn cả con mình đi theo, nhưng hành động đó đã thực sự tác động đến trái tim con trẻ chưa, hay nó mới chỉ dừng lại ở bề ngoài? Nếu chúng ta quyên góp một trăm đồng, đồng thời cũng để con quyên góp một trăm đồng thì đây có phải tình yêu không? Theo tôi thì đây mới chỉ thể hiện sự đồng cảm, và sự đồng cảm chỉ là khởi đầu của tình yêu thương. Nhưng ở Israel, nếu muốn giáo dục tình yêu thương một cách sâu sắc, người ta thường bắt đầu từ việc đọc sách. Hãy để lũ trẻ tự thảo luận và truyền cho nhau nguồn năng lượng tích cực từ những câu chuyện về tình yêu thương chúng đọc được trong sách. Người Trung Quốc có câu chuyện *Khổng Dung nhường lê*, kể về chuyện cậu bé Khổng Dung mới lên bốn tuổi đã biết thể hiện tình yêu thương của mình bằng cách nhường những trái lê to cho các anh, còn mình chọn trái nhỏ nhất. Đó chính là một bài học về tình yêu thương.

Bản thân tình yêu chính là giáo dục và tình yêu có thể được lan tỏa rộng rãi. "Yêu" không phải một từ đơn thuần, nó là hành vi, là hành động. Tình yêu là một bông hoa, trồng ở đâu, nó sẽ đơm hoa kết trái ở đó. Sau khi kết trái, nếu tiếp tục gieo trồng thì ta sẽ lại có những bông hoa khác. Cứ như vậy, thế giới này sẽ luôn ngập tràn những bông hoa của tình yêu.

Chúng ta hãy dạy con cái biết yêu thương, có thể bằng sách, cũng có thể bằng chính những hành động ý nghĩa của chúng ta. Ví dụ, nếu một bạn cùng lớp của con bị ốm, con muốn đi thăm bạn ấy mà cha mẹ lại nói: "Bạn ấy chỉ ốm vặt thôi, bài tập của con lại nhiều như thế, không cần đến thăm cũng được. Ai mà chẳng có lúc bị ốm cơ chứ", vậy thì bài giảng này đã đi ngược lại bài giảng về tình yêu thương. Nếu một người bạn nào của các con tôi bị ốm, tôi thường khuyên chúng nên viết một tấm thiệp, gọi điện thoại hoặc đến tận nhà thăm bạn ấy để thể hiện sự quan tâm của mình. Đây chính là hành động lan tỏa tình yêu thương.

Tôi cho rằng, giáo dục là những bông hoa và giáo dục tình yêu thương chính là những bông hoa tươi đẹp nhất, nó giúp lan tỏa tình người, lan tỏa những điều đẹp đẽ nhất trong cuộc sống. Để nuôi dưỡng trẻ trở thành một con người có phẩm chất tốt đẹp, luôn tràn ngập tình yêu thương, chúng ta hãy bắt đầu ngay bằng việc giáo dục trẻ. Chính vì thế, các vị phụ huynh đừng nên coi việc giáo dục chỉ dừng lại ở điểm số.

Nhà hàng xóm sống ở tầng dưới có một cậu con trai khoảng 10 tuổi. Mỗi lần thấy tôi dắt theo xe đạp trong thang máy, cậu bé đều đi ra trước, sau đó giữ cửa thang máy để cho tôi ra. Đợi tôi ra khỏi thang máy rồi, cậu bé lại nhanh chân chạy ra cửa khu chung cư để mở cửa

cho tôi, sau đó lại lễ phép nói: "Tạm biệt cô". Đương nhiên, chỉ cần như vậy là có thể biết được cha mẹ cậu bé là những người rất biết dạy con.

Trong thang máy, tôi có dán một tờ giấy nhắc nhở mọi người không nên hút thuốc ở đây và chẳng có ai xé nó đi cả (nếu như ở thang máy của những tòa nhà khác, chắc nó đã bị xé từ lâu). Trong tòa nhà nơi tôi ở có tất cả ba gia đình có trẻ nhỏ và chúng đều là những đứa trẻ ngoan, chúng không bao giờ nghịch ngợm hay xé các tờ thông báo tại những nơi công cộng.

Một hôm, khi gặp mẹ của cậu bé vẫn hay giúp tôi mở cửa, tôi đã kể lại câu chuyện và khen cậu bé rất tốt bụng và hiểu chuyện. Mẹ cậu bé trả lời rằng: "Vâng, chẳng phải có lần chị đã kể với tôi đấy thôi, khi con trai chị lên cầu thang, nếu thấy có người đang đứng đó nói chuyện, nó sẽ không bao giờ bước qua. Đó là một cách ứng xử rất văn hóa. Tôi cũng đã dạy bảo con mình như thế nên chúng rất tôn trọng chị."

Câu chuyện này đã giúp tôi rút ra kết luận: Thực ra tình yêu thương luôn ẩn chứa trong chính sự giáo dục. Nếu xuất phát từ tình yêu thương, chắc chắn bạn sẽ biết cách bảo ban con trẻ nên giúp đỡ và quan tâm đến người khác như thế nào. Tình yêu thương luôn có mặt ở khắp mọi nơi, nó không cần một môi trường đặc biệt để một ngày nào đó bỗng dưng từ trên trời rơi xuống, cứu vớt bạn khỏi tay tử thần. Như cậu bé thường giúp tôi mở cửa, nó đã thể hiện tình yêu của mình bằng một hành động rất thực tế.

Tình yêu không cần thiết phải gióng trống khua chiêng, cũng chẳng cần phải kinh thiên động địa. Bạn hoàn toàn có thể lan tỏa tình yêu bằng phương pháp giáo dục của mình, rất đơn giản và nhanh chóng. Không phải cứ quyên góp một trăm đồng mới là yêu, cũng chẳng cần phải làm điều gì đó lớn lao để thể hiện tình yêu. Tình yêu tồn tại ở chính những điều nhỏ bé nhất.

Chỉ tiếc là bây giờ, chúng ta đã chẳng còn thiết tha gì với những điều nhỏ nhặt. Nếu như trước đây nhìn thấy một chiếc xe đạp bị đổ, chúng ta thường sẽ tiện tay dựng nó lên, thì bây giờ hầu như chẳng còn ai muốn làm điều đó nữa. Và chúng ta thậm chí còn thờ ơ đến mức chẳng buồn cúi xuống nhặt một tờ năm hào rơi trên đường. Còn tôi, dù có nhìn thấy tờ một hào trên đường, tôi cũng quyết cúi xuống nhặt. Có lần, một chị đi cùng thấy vậy liền nói: "Tờ tiền đó bẩn lắm." Nhưng tôi vẫn sẵn sàng lôi ra một tờ giấy ăn rồi nhặt tờ tiền đó lên. Tôi cho rằng đây là một hành động đẹp đẽ. Trong xã hội ngày nay, chúng ta chẳng thể mua được gì với một hào, nhưng nếu cứ để tờ tiền đó nằm trên đường, để ai đi qua cũng giẫm chân lên thì đó là sự không tôn trọng với tờ tiền đó. Người xưa có câu: "Đừng cho rằng việc ác nhỏ mà cứ làm, đừng cho rằng việc thiện nhỏ mà không làm." Những hành động đẹp dù nhỏ nhặt cũng chính là một phẩm chất quý báu.

Tôi thường xuyên bắt gặp những người ăn mày trên đường. Đối với những người đầu bù tóc rối, đầu óc có vẻ không được bình thường lắm như vậy, tôi thường không ngần ngại lấy vài tờ mười đồng đưa cho họ. Còn đối với những người xin ăn, tôi thường đến quán cơm xung quanh đó nói với ông chủ rằng: "Ông chủ, tôi trả ông tiền của mười bữa, ông hãy cho anh ta ăn đủ mười bữa nhé! Chỉ cần anh ta còn ở đây, cứ đến bữa trưa ông hãy cho anh ta

ăn." Sau đó, tôi lại nói với người xin ăn: "Tôi đã trả trước tiền của mười bữa ăn. Trong mười ngày tới, cứ đến giờ cơm trưa anh hãy đến đây ăn. Bây giờ anh có đói không?" Anh ta trả lời là có. Tôi bèn dẫn anh ta đến quán cơm khi nãy, anh ta không vào trong mà đợi ông chủ mang cơm ra ngoài cho. Những hành động nhỏ nhặt như thế cũng rất có ý nghĩa trong việc giáo dục tình yêu thương cho con cái. Tình yêu thương không những để chỉ tình yêu với một người nào đó, tình yêu thương là một khái niệm rất rộng lớn. Yêu thiên nhiên là yêu, dang tay giúp đỡ người khác là yêu, tôn trọng một đồng tiền lẻ bị rơi trên đường cũng là yêu. Mỗi hành động nhỏ nhặt trong cuộc sống hằng ngày, chúng ta đều có thể dùng để giáo dục tình yêu thương cho con. hy vọng các vị phụ huynh sẽ luôn chú ý đến hành vi của mình, nắm bắt tất cả cơ hội để gieo trồng những hạt giống yêu thương vào tâm hồn con trẻ.

Ở đây tôi muốn nói rằng, những đứa trẻ lớn lên trong tình yêu thương, biết cách yêu thương sẽ trở thành những con người hạnh phúc và có ích cho xã hội trong tương lai. Và tình yêu thương đó đòi hỏi phải được gia đình và các bậc phụ huynh tưới tắm, vun trồng.

Giáo dục gia đình đóng vai trò hết sức quan trọng trong quá trình trưởng thành của trẻ. Sở dĩ ba đứa con tôi có được thành công như ngày hôm nay, cũng là vì tôi đã mang đến cho chúng một sự giáo dục gia đình rất tốt. Tôi không yêu cầu chúng phải học tập thật chăm chỉ, cũng không bắt chúng phải có điểm số thật cao, tôi chỉ dạy chúng kỹ năng sinh tồn, và quan trọng hơn, tôi chú trọng nuôi dưỡng những phẩm chất tốt đẹp của chúng, vì tôi luôn tin rằng chỉ có những người có đạo đức mới có thể đứng vững trong xã hội.

Tôi cũng muốn khuyên các vị phụ huynh rằng đừng nên lúc nào cũng chăm chăm nhìn vào cái lợi trước mắt, kì kèo tính toán thiệt hơn. Người Israel có một câu nói rất hay: "Cha mẹ yêu thương con thì phải nghĩ đến tương lai lâu dài của con." Nền giáo dục gia đình của người Do Thái cũng chú trọng đến sự phát triển lâu dài, tập trung nuôi dưỡng những phẩm chất tốt đẹp cho con mà không nhìn vào những thứ trước mắt. Vì vậy khi lớn lên, những đứa trẻ Do Thái thường có khả năng thích ứng cao, và rất ít khi xuất hiện "thế hệ ăn bám".

Ở đây, tôi muốn kêu gọi các bậc phụ huynh rằng, đừng bao giờ phó thác hoàn toàn việc giáo dục con cái cho nhà trường chỉ vì lý do bận rộn, vì nếu không có sự giáo dục gia đình thì dù con bạn có được học ở ngôi trường nổi tiếng đến đâu, giáo viên có nhiệt huyết đến mấy cũng không thể nuôi dạy chúng tốt được. Giáo dục gia đình chính là nền tảng, nếu nền tảng không vững chắc, làm sao có được một cuộc đời vững chãi?

Ngoài ra, đừng bao giờ dùng tiền bạc để bù đắp lại khoảng thời gian bạn không thể ở bên con. Khi con còn nhỏ, hãy cố gắng dành nhiều thời gian bên con, giáo dục con, có như vậy sau này khi con khôn lớn, bạn mới có thể an nhàn được. "Giáo dục" mà tôi nói ở đây không đơn thuần là để chỉ thành tích học tập, mà cần hiểu nó với ý nghĩa rộng lớn hơn, đó là dạy con về cuộc sống, dạy con cách làm người, dạy con những phẩm chất tốt đẹp. Tất cả những điều đó đều hướng đến một mục đích: để sau này con thích nghi được với xã hội, nhận được sự tôn trọng và tin tưởng của mọi người, và quan trọng hơn là để con được sống một cuộc sống thật hạnh phúc.

CHƯƠNG 1. CHA MẸ TỐT MỚI NUÔI DẠY CON CÁI TỐT

Mỗi lần đi diễn thuyết ở đâu đó, có rất nhiều người thường hỏi tôi rằng: "Sara, sao cô có thể nuôi dạy được cả ba người con đều giỏi giang như vậy?"

Thực ra, điều khiến tôi tự hào không phải là việc ba đứa con tôi đều giỏi giang, giàu có, mà là chúng đều hiếu thuận, lương thiện và có giáo dục, không bao giờ ỷ vào chút tiền bạc mà ngang ngược, tùy tiện, muốn làm gì thì làm.

Tôi vẫn thường chia sẻ với mọi người rằng, tôi cho ba đứa con tôi ba chiếc chìa khóa. Đó là chìa khóa của sự kiên cường, tự tin và khoan dung. Đến bây giờ, mỗi đứa đã báo đáp lại tôi một chiếc chìa khóa: con trai lớn tặng tôi chìa khóa một chiếc xe ô tô, con trai thứ hai tặng tôi chìa khóa một căn hộ, còn con gái út hứa tặng tôi chìa khóa một két sắt với đầy trang sức đắt tiền.

Không chỉ với tôi, đối với những ai cần sự giúp đỡ, các con tôi cũng cố gắng hết sức để giúp họ. Công việc của chúng rất bận rộn, không có nhiều thời gian rảnh nhưng cứ mỗi tháng chúng lại trích ra một chút tiền đưa cho tôi đi làm từ thiện.

Ngay ở đây, tôi có thể quả quyết rằng: những cống hiến của các con tôi đối với xã hội chủ yếu là nhờ vào giáo dục gia đình. Ngay từ khi các con còn nhỏ, tôi đã chú trọng việc giáo dục nhân cách cho chúng, dạy chúng về chân, thiện, mỹ. Vì thế, bây giờ dù có thành công đến đâu, chúng vẫn luôn giữ được một trái tim hướng thiện và luôn sẵn sàng giúp đỡ người khác.

Dĩ Hoa, con trai cả của tôi làm việc tại Bộ Lao động Israel, là công chức người Hoa đầu tiên tại Israel, luôn vô cùng quan tâm và hết lòng giúp đỡ những người lao động Trung Quốc tại Israel.

Bộ Lao động bắt giữ rất nhiều công nhân lao động phi pháp không chịu về nước khi hết hạn, trong số đó có không ít người Trung Quốc. Để tiếp tục mưu sinh tại đây, những người này thường có những hành động vô cùng tiêu cực. Ví dụ, khi người của Bộ Lao động đến kiểm tra đột xuất, có những người làm việc tại nhà hàng chạy thẳng vào bếp tự lấy dao cắt tay mình; có những người tự nhảy lầu để làm gãy chân gãy tay mình; còn những lao động làm việc trên công trường, không có chỗ nào để trốn chạy liền nhặt ngay một thanh thép đập vào đầu mình. Vì khi bị thương như vậy họ sẽ được đưa vào viện và không bị trục xuất về nước ngay lập tức, do đó sẽ có thời gian tìm cách trốn thoát trên đường đến bệnh viện.

Những người lao động này thường phải chịu gánh nặng tâm lý và áp lực kinh tế vô cùng nặng nề, luôn luôn phải chống chọi trên ranh giới giữa sống và chết. Để đến được đây làm

việc, họ đã mất một khoản tiền lớn cho bên trung gian, nên nếu bị bắt, số tiền vay mượn bỏ ra trước đó sẽ không thể kiếm lại được, vậy thì lấy tiền đâu ra để trả nợ?

Chứng kiến những cảnh tượng này, Dĩ Hoa cảm thấy vô cùng đau lòng, nhưng không thể làm gì để thay đổi mà chỉ biết cố gắng hết sức trong khả năng của mình để giúp đỡ những người đó, trong điều kiện không vi phạm luật pháp hay quy tắc nghề nghiệp. Mỗi lần đi kiểm tra, Dĩ Hoa thường nhận đi đầu vì hầu hết người Hoa tại Israel đều biết mặt Dĩ Hoa, chỉ cần nhìn thấy nó là họ sẽ biết để chạy. Làm như vậy sẽ giảm thiểu số lượng người lao động bị bắt, giúp cho những người lao động không có visa làm việc này có đường thoát thân.

Đương nhiên cũng vẫn có người bị bắt, và họ sẽ bị trục xuất về nước ngay sau đó. Thông thường, những người lao động sẽ bị ông chủ giữ lại một tháng tiền công và nếu thấy người lao động bị bắt, những ông chủ này sẽ lập tức giở trò, không chịu thanh toán tiền công cho họ. Có những người thậm chí đến hai tháng liền không được trả lương, phải đợi công trình hoàn tất xong xuôi mới được thanh toán. Nếu như tháng sau đến hẹn trả tiền công mà tháng này người lao động bị bắt thì ông chủ sẽ không thanh toán cho họ. Chính vì thế con trai Dĩ Hoa của tôi thường xuyên làm cầu nối giữa Đại sứ quán, Bộ Lao động và những ông chủ này để hy vọng có thể giúp người lao động đòi lại số tiền công mà họ đáng được hưởng. Những việc này không nằm trong phạm vi chức trách nhiệm vụ của Dĩ Hoa, nhưng vì mang trong mình một phần dòng máu của người Hoa, cộng thêm ảnh hưởng từ giáo dục gia đình nên cháu thường không ngần ngại ra tay giúp đỡ những người lao động Trung Quốc và đã nhận được không biết bao nhiêu lời cảm ơn từ họ.

Có một cái vòng luẩn quẩn là hộ chiếu của người lao động cũng thường bị ông chủ giữ lại, khi người lao động bị bắt, những ông chủ này không chịu trả lại hộ chiếu cho họ vì với mỗi cuốn hộ chiếu được đưa ra, họ sẽ bị phạt một mức cố định. Nhưng Dĩ Hoa kiên quyết thiết lập một cơ chế bắt buộc những ông chủ này phải trả tiền công cho người lao động Trung Quốc không thiếu một xu. Và lần nào Dĩ Hoa cũng đòi lại được toàn bộ số tiền công cho người lao động Trung Quốc để họ yên tâm về nước.

Sau khi bị bắt một thời gian, những người lao động phi pháp sẽ bị trục xuất về nước. Nếu như đến lúc đó họ vẫn chưa nhận được tiền công của mình thì Dĩ Hoa sẽ tìm cách giúp họ trì hoãn thời gian bị trục xuất, đồng thời quyết liệt yêu cầu ông chủ của họ thanh toán tiền, để qua đó phần nào an ủi tâm lý và giúp họ giảm thiểu đến mức thấp nhất thiệt hại về kinh tế.

Những nỗ lực và cố gắng của Dĩ Hoa đã khiến những người lao động Trung Quốc vô cùng cảm kích. Đại sứ quán Trung Quốc và những người đã từng nhận được sự giúp đỡ của Dĩ Hoa cũng thường xuyên gửi thiệp cảm ơn và thiệp chúc mừng cho thằng bé.

Thực ra, những việc làm trên của Dĩ Hoa không nằm trong phạm vi chức trách nhiệm vụ công việc, Dĩ Hoa làm vậy cũng không phải để được nhận bằng khen của Đại sứ quán, thằng bé chỉ nói với tôi rằng: “Nhìn thấy những người lao động đó phải bất chấp cả tính mạng của mình để kiếm tiền mà vẫn bị ông chủ lừa gạt, con cảm thấy vô cùng đau lòng. Mẹ vẫn thường nói với chúng con rằng phải luôn biết giúp đỡ người khác. Trước đây, gia đình mình

tuy nghèo khó nhưng mẹ vẫn dang tay giúp đỡ những người còn khó khăn, thiếu thốn hơn chúng ta. Con rất muốn giúp đỡ những người lao động đó, họ thực sự rất tội nghiệp."

Nghe những lời đó của Dĩ Hoa, tôi cảm thấy vô cùng ấm áp. Thì ra những gì tôi nói, những điều tôi làm, các con tôi đều ghi nhớ và khắc sâu trong tim.

Tôi rất thích bài thơ *Có một đứa trẻ ngày ngày đều tiến về phía trước* của nhà thơ Mỹ Whitman. Khi con trai tôi có con, tôi cũng đọc bài thơ này cho cháu nghe:

Có một đứa trẻ ngày ngày đều tiến về phía trước

Cậu bé sẽ biến thành thứ đầu tiên mà cậu nhìn thấy

Thứ đầu tiên cậu bé nhìn thấy sẽ trở thành một phần con người cậu

Nếu đó là đóa tử đinh hương buổi sớm, nó sẽ trở thành một phần của cậu

Nếu đó là đồng cỏ hoang hỗn tạp, nó cũng sẽ trở thành một phần của cậu.

Điều đầu tiên con trẻ nhìn thấy và tiếp xúc chính là gia đình, là cha mẹ. Mỗi hành động của bạn, không khí gia đình mà bạn gây dựng, những điều nhỏ nhặt nhất mà bạn dạy dỗ sẽ quyết định xem con bạn sẽ trở thành một người như thế nào trong tương lai.

Dạy dỗ con thành người là một quá trình gian khổ mà các bậc phụ huynh phải kiên trì từ những điều nhỏ nhặt nhất trong cuộc sống, chứ không thể chỉ trong một sớm một chiều.

Đương nhiên, trong xã hội hiện nay, những kỳ thi và kiểu giáo dục đối phó vẫn tồn tại, không thể thay đổi trong thời gian ngắn, do đó con cái chúng ta bắt buộc phải cố gắng hết sức để qua được chiếc cầu độc mộc này. Đây là sự thật mà chúng ta không thể thay đổi. Nhưng cùng với việc chấp nhận thực tế đó, chúng ta cũng không thể coi nhẹ một vài điều quan trọng khác.

Tôi luôn tin rằng trong quá trình trưởng thành của con cái, "thành người" còn quan trọng hơn nhiều so với "thành tài".

Những vụ phạm tội của thanh thiếu niên đang gióng lên một hồi chuông cảnh tỉnh cho những người làm cha làm mẹ như chúng ta. Trong quá trình dạy dỗ con cái, nhất định phải dạy con thành người trước rồi mới dạy con thành tài, bằng không, đứa con mà chúng ta nuôi dưỡng ra sẽ không phải là nhân tài mà chỉ có thể là mối nguy hại cho xã hội.

Thành người trước, thành tài sau, và yếu tố cốt lõi để thành người chính là ở chữ "đức". Chúng ta thường nhấn mạnh đến "đạo đức", nhưng lại hay bỏ qua "mỹ đức"[1]. Đạo đức là thứ gì đó rất chuẩn mực và quy phạm, quy định cái này phải thế này, cái kia phải thế kia; còn "mỹ đức" là tiếng gọi của tâm hồn, là một dạng đạo đức đã được cá nhân hóa. Rất nhiều biểu hiện của mỹ đức ở người khác sẽ khiến bạn cảm thấy thật thu hút và lôi cuốn, cho dù đó là nữ giới hay nam giới. Ngay từ khi các con còn nhỏ, tôi đã chú trọng đến việc dạy dỗ

chúng thành người với hy vọng trong tương lai chúng sẽ trở thành những con người có trách nhiệm, có mỹ đức.

Trong giáo dục gia đình, chúng ta cũng phải lưu ý đến tầm quan trọng của văn hóa. Khi con bắt đầu cất tiếng khóc chào đời, điều đầu tiên các vị phụ huynh nên nghĩ đến trong đầu là: một sinh mệnh bé nhỏ đã đến với thế giới, bản thân mình phải có trách nhiệm như thế nào, chứ không thể coi con là một thứ đồ chơi. Rất nhiều ông bố bà mẹ có chung quan niệm rằng con cái chính là sự tiếp nối của cuộc đời mình, điều này là không phải nghi ngờ gì nữa, thế nhưng làm thế nào để bông hoa sẽ tiếp nối cuộc đời mình này nở rực rỡ hơn thì chúng ta không những phải chăm chỉ tưới tắm, mà còn phải cung cấp chất dinh dưỡng từ nền tảng văn hóa cho chúng. Để nuôi dưỡng một cái cây, bạn phải chăm chỉ tưới nước hằng ngày. Để nuôi dưỡng một đứa trẻ, bạn cũng cần phải cho chúng ăn uống. Nhưng chỉ như vậy là chưa đủ, bạn còn phải cho chúng cả một nền tảng văn hóa, đây chính là sự khác biệt đặc thù của con người.

Có người nói rằng, vì rất coi trọng giáo dục văn hóa nên ngay từ nhỏ họ đã cho con tham gia hết lớp học thêm này đến lớp giáo dục sớm nọ. Nhưng đó không phải là ý nghĩa thực sự của văn hóa. Ý nghĩa thực sự của nó nằm ở cái cây được nuôi dưỡng trong tâm những người làm cha mẹ, chứ không phải cứ sinh con ra rồi vứt ra ngoài xã hội, cho nó đi học hết lớp này đến lớp nọ. Lớp học thêm có nuôi dưỡng được đạo đức cho con không? Không thể. Lớp học thêm cũng chẳng thể nuôi dưỡng con cái bạn trở thành một đứa trẻ có "mỹ đức". Sự cao thấp của học lực và bằng cấp chẳng hề liên quan gì đến việc một đứa trẻ có thành người được hay không.

Có rất nhiều nhân tố ảnh hưởng đến việc liệu con cái bạn có thành người được hay không, trong đó giáo dục gia đình là nhân tố trực tiếp và quan trọng nhất. Gia đình là trường học đầu tiên của con, cha mẹ là những người thầy đầu tiên của con. Con trẻ giống như cây non mới mọc, rất cần sự chăm sóc, uốn nắn. Chăm sóc để chúng lớn lên khỏe mạnh, uốn nắn để tránh sinh ra những cành thừa hoặc những cành sâu đục, từ đó tạo nền tảng vững chắc cho sự phát triển tốt hơn về sau. Những người làm cha mẹ không nên chỉ chú trọng phần "chăm sóc" mà quên đi mất phần "uốn nắn", đừng chỉ chú trọng vào "vật chất" mà bỏ qua "phẩm chất", đừng chỉ chăm chăm đến "thành tích" mà coi nhẹ "văn hóa". Trong suốt quá trình giáo dục con cái, các bậc cha mẹ nhất định phải nhớ đến điều này: Thành người trước rồi mới thành tài sau, và đừng bao giờ đảo ngược vị trí của chúng.

Ngày nay cùng với sự phát triển của xã hội, có rất nhiều vị phụ huynh thường cố gắng hết sức mình để đem đến cho con điều kiện vật chất tốt nhất, ví dụ như cho con nhiều tiền tiêu vặt hơn, cho con học ở những trường tốt hơn… Thế nhưng, một sự thật phũ phàng là dù cho điều kiện vật chất có ưu việt đến đâu thì chưa chắc trẻ đã có thể "thành người". Và trong thực tế cuộc sống, có vô vàn ví dụ có thể chứng minh được điều này. Một người đã "thành người" ắt sẽ tìm được lĩnh vực phù hợp với năng lực bản thân mình để "thành tài", nhưng một người chưa "thành người" đã "thành tài" thì chỉ có thể mang đến nguy hại cho xã hội, cho người khác và thậm chí là cho chính bản thân họ.

Do Thái là một dân tộc rất coi trọng sự tiếp nối về tinh thần, sự coi trọng tri thức của người Do Thái cũng là điều không cần phải bàn cãi. Thậm chí khi con cái còn nhỏ, họ còn đưa cho con một cuốn sách có phủ mật ong, để con được nếm hương vị ngọt ngào của tri thức. Thế nhưng trên thực tế, người Do Thái còn coi trọng giáo dục đạo đức hơn, họ cho rằng đạo đức mới là thứ quyết định mức độ thành công của một người. Ngoài việc dạy con phải biết yêu học tập, nắm bắt tri thức và có trí tuệ ra, những vị phụ huynh Do Thái còn thường xuyên giảng giải cho con về tầm quan trọng của đạo đức, khích lệ con phấn đấu để trở thành một người có phẩm chất cao quý ngay từ khi còn nhỏ. Đối với người Do Thái, đây là những tài sản quý giá hơn nhiều so với tiền bạc và cần phải được truyền từ thế hệ này sang thế hệ khác.

Tác giả Do Thái Estun từng nói: “Gia đình nhất định phải là nơi nuôi dưỡng phẩm chất đạo đức tốt đẹp của người Do Thái.” Người Do Thái bắt đầu sự nghiệp giáo dục phẩm chất đạo đức và nuôi dưỡng thói quen lành mạnh cho con cái ngay từ khi con còn nhỏ. Đối với người Do Thái, đạo đức là tiền đề để con cái làm giàu sau này, là nền tảng để có được một cuộc đời huy hoàng rực rỡ. Họ đem những tiêu chuẩn đạo đức gửi gắm vào những mẩu chuyện nhỏ, để con cái có thể tiếp thu một cách nhẹ nhàng và ghi nhớ sâu sắc. Ngoài ra, họ còn kết hợp giữa thuyết giáo và thực hành, lấy bản thân ra làm gương cho con.

Con người sẽ trưởng thành trong những nguồn năng lượng khác nhau. Là cha mẹ, khi quyết định sinh ra một đứa con, chúng ta cần xác định rằng bản thân sẽ phải hy sinh và bỏ ra rất nhiều tâm huyết, không chỉ tiền bạc mà còn là thời gian, công sức và rất nhiều thứ thuộc về phạm trù văn hóa. Tất cả mọi nỗ lực của chúng ta đều có chung một mục đích, đó là để nuôi dạy con thành người. Không những phải nuôi dưỡng tố chất văn hóa cho con mà quan trọng hơn là phải nuôi dưỡng cả “mỹ đức” cho con. Một đứa trẻ có “mỹ đức” sẽ có lòng hiếu thuận và tình yêu thương. Những đứa trẻ như vậy sẽ chỉ nhìn thấy những điều tốt đẹp. Nếu như trẻ lớn lên trong một thế giới đầy oán hờn thì những thứ chúng nhìn thấy sẽ chỉ toàn là điều xấu xa, tăm tối: cuộc sống này thật chẳng như ý muốn, đám bạn cùng lớp thật vớ vẩn, thầy cô thật khó chịu… Nếu bạn mang đến cho con một đôi mắt đẹp thì thế giới trong mắt chúng cũng thật tốt đẹp. Muốn con trở thành một người như thế nào trong tương lai, hoàn toàn phụ thuộc vào sự giáo dục của bạn dành cho con ngay từ khi còn nhỏ.

Thắng thua thực sự được quyết định ở những khúc cua

Khi tham gia các hoạt động hay diễn đàn thảo luận, tôi thường nhận được những câu hỏi kiểu như: “Cô Sara, con nhà tôi năm nay đã hai tuổi rồi mà vẫn chỉ nói được những câu ngắn hai âm tiết, những đứa trẻ cùng tuổi nó trong khu nhà tôi, có đứa đã đọc được cả thơ rồi. Tôi sốt ruột lắm, hay là mời giáo viên về dạy nó nói nhỉ?”; “Sara, con tôi học hành lúc nào cũng đứng cuối lớp, tôi phải làm thế nào bây giờ?”; “Con gái tôi đã ba tuổi rồi, theo cô tôi nên cho nó đi học đàn hay học múa ba lê nhỉ?” Có quá nhiều phụ huynh lo lắng rằng xã hội ngày nay cạnh tranh quá khốc liệt, để vào được một trường mẫu giáo, một trường tiểu học tốt cũng phải vượt qua bao nhiêu vòng thi cử. Nhưng nếu như không thể học trong một trường mẫu giáo tốt thì lại lo con bị “thua ngay ở vạch xuất phát”, nên vẫn phải dắt con đi học hết lớp năng khiếu này đến lớp bồi dưỡng nọ. Rất nhiều phụ huynh cũng cảm thấy bất lực, nhưng xã hội bây giờ là như vậy, chỉ có thể thuận theo xu hướng. Thế nhưng, các vị phụ

huynh có bao giờ nghĩ đến cảm nhận của con mình không? Một đứa trẻ bị cướp mất thời thơ ấu của mình thì thật đáng thương biết bao! Thực ra, mỗi đứa trẻ đều có sở trường và hướng phát triển riêng, những người làm cha làm mẹ như chúng ta không thể đốt cháy giai đoạn được.

Dĩ Hoa không phải là một đứa học hành giỏi giang. Cùng là đi học, nhưng Huy Huy – con trai thứ hai của tôi thường tiếp thu bài rất nhanh, riêng Dĩ Hoa thì không được như vậy mặc dù đã rất cố gắng và chăm chỉ. Nhưng tôi không giống như những vị phụ huynh bây giờ, lúc nào cũng thúc ép con cái học thêm hay kè kè bắt chúng làm bài tập. Điều duy nhất tôi làm chỉ là chờ đợi. Và cuối cùng, sự chờ đợi của tôi cũng không uổng công vô ích, Dĩ Hoa đã thành công theo cách riêng của mình, hơn 20 tuổi đã mua được ô tô cho tôi bằng chính khả năng của mình. Nếu như ngày đó tôi ép nó học hành, bắt nó tham gia các lớp học thêm thì có lẽ nó đã chán nản và ương bướng mà bỏ học giữa chừng rồi cũng nên.

Ngày nay, câu nói bị một số cơ sở giáo dục truyền bá vô tội vạ: "Đừng để con cái thua ngay từ vạch xuất phát" đã trở thành câu cửa miệng của rất nhiều bậc phụ huynh Trung Quốc. Và thế là họ bắt đầu tiến hành giáo dục con cái ngay từ khi chúng còn chưa chào đời, mới 1-2 tuổi đã bắt đầu dạy học chữ; 3-4 tuổi cho đi học đàn, học vẽ, học tiếng Anh; rồi lại nghĩ trăm phương ngàn kế để con được vào học trong những trường mầm non tốt nhất, trường tiểu học tốt nhất; không tiếc tiền bạc cho con tham gia vào các lớp bồi dưỡng tài năng. Họ cho rằng nếu con thua thiệt ngay từ vạch xuất phát thì cả cuộc đời này chắc chắn sẽ thua cuộc.

Nếu coi cuộc đời là một cuộc đua thì vạch xuất phát đúng là có tồn tại. Nhưng cuộc đời là một hành trình chứ không phải một cuộc đua. Hơn nữa, nếu tranh thủ từng giây từng phút ngay ở vạch xuất phát chỉ có ý nghĩa đối với chạy cự ly 100 mét, còn đối với chạy cự ly dài hay chạy marathon thì thắng thua quyết định ở sự dẻo dai chứ không phải ở việc xuất phát nhanh hay chậm. Và cuộc đời, nếu coi nó như một cuộc đua thì đó cũng phải là cuộc đua đường dài hoặc cuộc đua marathon, chứ không thể là cuộc đua chạy ngắn được phân định thắng thua ngay từ việc hơn kém nhau một vài giây ở vạch xuất phát.

Đối với cuộc đua marathon, việc cạnh tranh ngay từ vạch xuất phát thực sự không quan trọng, thậm chí thành tích của nửa đầu chặng đua cũng không quá quan trọng. Vì marathon đòi hỏi vận động viên phải có thể lực dẻo dai, tính kiên nhẫn, phối hợp toàn diện và khả năng ứng phó linh hoạt trong suốt chặng đua. Những người sốt sắng mong đạt được thành tích tốt, cố chạy thục mạng để dẫn đầu ngay từ đầu chắc chắn sẽ mất dần thể lực giữa đường và không thể trở thành người chiến thắng chung cuộc. Chỉ những vận động viên có sức khỏe dẻo dai, tố chất tâm lý ổn định, chiến thuật toàn diện, luôn bình tĩnh vững vàng mới có thể giành được chiến thắng. Và nụ cười sau cùng mới là nụ cười đẹp nhất.

Xuất phát chậm ở vạch xuất phát không có nghĩa bạn sẽ thua cả chặng đua. Ai đó từng nói thế này: "Dù bạn có là ốc sên đi chăng nữa, nếu có thể bò lên được đỉnh núi thì phong cảnh bạn nhìn thấy cũng giống như phong cảnh mà một con chim ưng nhìn thấy." Nếu người dẫn trước chạy một bước nhỏ thì bạn hãy chạy một bước thật lớn, như vậy khoảng cách giữa hai người sẽ dần được thu hẹp, và sớm muộn gì bạn cũng sẽ đuổi kịp, thậm chí

còn vượt qua họ. Như vậy, bạn hoàn toàn vẫn có khả năng trở thành người chiến thắng chung cuộc.

Yếu tố cốt lõi của chạy đường dài nằm ở khả năng duy trì sự dẻo dai về thể lực. Điều này cũng giống như việc học kiến thức của trẻ. Khi khả năng đọc của trẻ vẫn chưa phát triển tương xứng, các vị phụ huynh đã vội nhồi nhét những kiến thức không phù hợp với lứa tuổi thì chẳng những trẻ sẽ khó tiếp thu mà thậm chí còn cảm thấy chán ghét. Thước đo sự thành công của giáo dục không nằm ở điểm số, mà nằm ở việc đánh giá xem trẻ có hứng thú với việc học tập hay không. Nếu trẻ ngày càng hứng thú với những kiến thức được học thì tức là việc giáo dục đã thành công, ngược lại nghĩa là thất bại. Và mức độ hứng thú của trẻ với kiến thức được học không chỉ được quyết định bởi phương pháp truyền thụ của thầy cô giáo, mà còn ở khả năng tiếp thu của trẻ, vì vậy bắt trẻ học quá nhiều thứ khi còn quá sớm rõ ràng là lợi bất cập hại.

Mỗi một đứa trẻ có quy luật trưởng thành riêng của mình. Các chuyên gia cho rằng, 3 tuổi là thời kỳ trẻ tư duy bằng trực giác, 5 tuổi bắt đầu tư duy hình tượng, và 8-12 tuổi là thời kỳ trẻ có trí nhớ tốt nhất. Bên cạnh đó, một số nghiên cứu đã chỉ ra rằng, những bé được học chữ trước khi vào lớp một sẽ có thành tích nổi trội hơn các bé khác về môn ngữ văn, nhưng đến năm lớp hai, trình độ giữa những chúng và những bé chưa được học chữ trước là ngang nhau, và thậm chí những bé chưa được học trước còn có xu hướng vượt trội hơn. Chính vì vậy, hiện nay có rất nhiều người đang kêu gọi không nên dạy trẻ học kiến thức khi vẫn đang trong giai đoạn mẫu giáo. Một ví dụ khác về việc vẽ tranh, phải lên 8 tuổi trẻ mới bắt đầu có thể quan sát và biểu đạt sự vật nhìn thấy theo góc nhìn của người lớn, trước đó, trẻ chỉ vẽ và biểu đạt bằng tư duy trực giác cá nhân của mình. Do đó, nếu để trẻ học kỹ thuật hội họa quá sớm, nói với trẻ rằng mặt trời phải hình tròn, mây phải màu xanh thì đó không những là hành động giết chết trí tưởng tượng của trẻ, mà còn lãng phí thời gian. Vì vậy, thay vì việc đưa con đến những lớp học vẽ, các bậc phụ huynh hãy chuẩn bị sẵn bút màu và cho chúng ngồi ở nhà để tự do phát huy trí tưởng tượng của mình.

Tại sao các vị phụ huynh cứ phải đảo ngược đặc tính lứa tuổi của trẻ, bắt chúng làm những việc vượt quá khả năng của mình? Khi nhìn những đứa bé bị cha mẹ lôi đi học hết thứ này đến thứ khác, trong đầu tôi bỗng hiện lên hình ảnh của những con vật trong rạp xiếc. Đáng lẽ chúng có thể tự do tự tại, vô lo vô nghĩ đùa vui trong thế giới hoang dã, thế nhưng lại bị bắt đi trên dây, nhảy vòng lửa chỉ để thỏa mãn nhu cầu giải trí của một số người.

Từ xưa tới nay, trong xã hội chúng ta đã xuất hiện không ít những thần đồng, nhưng khi trưởng thành phần lớn họ lại không thể thành tài. Nhân vật Khổng Dung trong câu chuyện "Khổng Dung nhường lê", lên 10 tuổi đã biết đàm thư luận đạo, lớn lên cũng làm quan chủ chính, nhưng lại khiến cho dân chúng lầm than, cuối cùng phải bỏ vợ từ con để một mình trốn chạy. Nhân vật Giang Yêm trong câu thành ngữ "Giang Lang tài tận"[2] nổi tiếng văn phong lưu loát ngay từ thuở niên thiếu, nhưng đến khi trưởng thành văn của ông lại trở nên khô khan, tẻ nhạt, bị người đời cười chê cho đến bây giờ.

Suy cho cùng, câu khẩu hiệu "Đừng để trẻ thua ngay ở vạch xuất phát" có lẽ chỉ là câu quảng cáo của một thương gia tinh quái nào đó, không có bất cứ một cơ sở lý luận khoa học nào. Đến giờ đã có rất nhiều chuyên gia phản đối câu nói đó. Chỉ cần chú ý quan sát một chút, chúng ta sẽ dễ dàng nhận thấy câu khẩu hiệu này chủ yếu được dùng bởi các trung tâm bồi dưỡng, các lớp phụ đạo hoặc những cuốn sách có liên quan đến trẻ em. Mục đích mà họ trăm phương nghìn kế nhấn mạnh câu nói này, chính là để nhắm vào túi tiền của các bậc phụ huynh mà thôi. Hy vọng rằng các vị phụ huynh sẽ thông thái hơn, đừng bị đánh lừa bởi những lời quảng cáo như vậy, để rồi cướp đi tuổi thơ ấu đáng lẽ phải rất vô tư, vui vẻ của con, khiến chúng luôn cảm thấy mệt mỏi, khổ sở.

Ở đây, một lần nữa tôi muốn nhấn mạnh rằng: Thắng thua thực sự không được phân định ở vạch xuất phát, mà được quyết định ở những khúc cua, ngã rẽ. Bạn sẽ không thể nào thua ở vạch xuất phát vì nó rất công bằng, mà chỉ có thể thua ở những khúc cua vì nơi đó ẩn chứa những nguy cơ. Ví dụ, khi theo dõi các cuộc đua xe môtô, chúng ta có thể nhận thấy vạch xuất phát chẳng có gì là công bằng với không công bằng cả, chuyện thắng thua thường được quyết định ở những khúc cua, vì ở đó khả năng kỹ thuật và lòng can đảm của những tay đua mới được thể hiện rõ ràng. Các bậc phụ huynh luôn miệng nói rằng không muốn con mình thua thiệt ngay từ đầu, nên ngày nào cũng bắt chúng phải dậy sớm đến trường, tan học lại vội vã tham gia hết lớp học thêm này đến lớp năng khiếu khác. Làm như vậy, họ đã vô tình vắt kiệt sức lực của con khi còn chưa đứng trên vạch xuất phát.

Mỗi khúc cua, ngã rẽ chính là một cơ hội để vượt lên, nếu nắm bắt được nó, trẻ sẽ vượt qua mọi người, và quan trọng hơn là vượt qua chính bản thân mình. Tuy nhiên, cơ hội sẽ chỉ dành cho những đứa trẻ can đảm và có sự chuẩn bị chu đáo. Vậy trẻ sẽ chuẩn bị như thế nào? Đó là điều mà những người làm cha làm mẹ cần phải hướng đến.

Những đứa trẻ được chuẩn bị tốt sẽ vượt qua các khúc cua một cách thuận lợi. Có thể chịu đựng được gian khổ, nghĩa là chúng cũng biết tận hưởng hạnh phúc. Mỗi khúc cua chính là một trạm đổ xăng trên suốt chặng đường tiến về phía trước. Nếu con đường của trẻ quá bằng phẳng, không gặp bất cứ trở ngại hay thách thức gì, điều đó đồng nghĩa với việc bạn đã tước đi quyền được trưởng thành của trẻ. Xin đừng dọn dẹp tất cả những trở ngại trên đường con đi, vì trẻ không phải chỉ lớn lên trong nhà mà chúng còn phải lớn lên ở trường học và bên ngoài xã hội. Quá trình trưởng thành sẽ gặp phải rất nhiều khó khăn rắc rối, và điều các vị phụ huynh cần làm là dạy con biết dũng cảm đối mặt và bình tĩnh ứng phó, chứ không phải là làm thay tất cả và lớn lên thay chúng.

Ai cũng có 24 tiếng mỗi ngày, đó là một điều rất công bằng, đúng không? Tôi thì lại cho rằng nó chẳng công bằng chút nào. Trước khi phân chia thì đúng là nó rất công bằng, mỗi người đều có 24 tiếng mỗi ngày, nhưng khi chia 24 tiếng đó vào tay bạn và 24 tiếng vào tay tôi, nó lại không còn bằng nhau nữa. Ví dụ, khi tôi thuê một người đến giúp tôi làm việc nhà, có những người một tiếng của họ chỉ đáng giá vài chục tệ, nhưng có những người một tiếng của họ đáng giá đến vài chục ngàn tệ. Thế mới nói, thế giới này chẳng có cái gì công bằng tuyệt đối cả. Vì nếu tất cả cùng bình đẳng thì chúng ta đã chẳng phải cạnh tranh lẫn nhau, và cạnh tranh chính là vì không công bằng. Nhưng chúng ta phải đối diện với sự thực đó bằng thái độ như thế nào, làm sao để đối mặt với những khúc cua trên đường đời, đó là một môn

nghệ thuật mà chúng ta bắt buộc phải tự đào sâu suy nghĩ. Tôi vẫn thường nói với các con rằng, ở các khúc rẽ, nếu con vừa có thể không va vào người khác, vừa có thể đảm bảo rằng mình sẽ vượt lên, vậy thì đó mới được coi là chiến thắng thực sự. Còn cụ thể phải làm thế nào thì bản thân con phải tự đúc kết qua mỗi lần trải nghiệm. Nếu vì đố kỵ mà con cố tình đâm vào người đang dẫn đầu thì đó là một hành động tồi tệ. Tại những khúc cua, con có thể nhìn thấy rất nhiều những loại người khác nhau, hay nói cách khác, khúc cua chính là một viên đá thử vàng.

Xin đừng bao giờ nói những câu kiểu như "thua ngay ở vạch xuất phát". Tôi có thể dõng dạc tuyên bố rằng, chẳng ai thua ngay từ vạch xuất phát, nếu có thì chỉ có thể thua ở những khúc cua mà thôi. Vượt qua những khúc cua đó, trí tuệ, lòng dũng cảm và cơ hội sẽ cộng hưởng với nhau, giúp cho trẻ vượt qua các đối thủ khác, khi đó trẻ mới có được chiến thắng thực sự.

Ý thức công cộng của con phản chiếu ý thức công cộng của cha mẹ

Một lần ngồi máy bay, phía sau tôi là một gia đình dắt theo trẻ nhỏ, đứa bé liên tục đá vào lưng ghế của tôi. Tôi bèn nhẹ nhàng nói với phụ huynh cháu bé rằng: "Tại sao anh chị lại để mặc thằng bé đá vào ghế như vậy?" Ông nội đứa bé ngồi cạnh bèn cự lại ngay: "Một đứa trẻ ba tuổi nghịch ngợm một chút thì đã sao? Nếu cô không thích thì cứ việc mua máy bay riêng mà ngồi một mình có phải tốt hơn không!" Sau đó thì cả bốn người nhà họ gồm bố, mẹ, ông, bà lời qua tiếng lại với một mình tôi. Đây chính là hiện trạng của xã hội, chúng ta chẳng thèm quan tâm đến nhu cầu của người khác mà chỉ biết chăm chăm lo lắng cho con cái mình, coi chúng là trời, là vua. Đây chính là biểu hiện cho thấy một dân tộc đang ở trong thời kỳ nguy hiểm. Thằng bé trong câu chuyện trên được ngồi máy bay, chứng tỏ điều kiện kinh tế gia đình cũng thuộc dạng khá. Nhưng suốt quãng đường, thằng bé không ngừng quậy phá, đạp hết chỗ này đến chỗ kia khiến tôi không thể nào chịu đựng thêm được nữa. Bản thân thằng bé còn nhỏ, chưa có ý thức công cộng, vậy thì trách nhiệm giáo dục phải thuộc về những người làm cha làm mẹ. Thế nhưng, thay vì dạy bảo đứa con của mình thì họ lại hùa vào đôi co với tôi.

Lẽ nào một đứa trẻ ba tuổi thì chưa cần phải giáo dục sao? Sau đó, tôi đã giảng một bài cho hai vị phụ huynh đó ngay trên máy bay: "Nếu anh chị chỉ biết quan tâm, lo lắng cho con cái mình mà bỏ qua mọi sự nghịch ngợm của nó thì đó là một hành động thiếu trách nhiệm, là sự thiếu tôn trọng với môi trường nhân văn trong xã hội, cũng là sự thiếu sót trong việc dạy dỗ ý thức nơi công cộng cho con cái." Tôi cũng từng dẫn theo con lên máy bay, trở lại Israel rồi lại về Trung Quốc. Các con tôi phải tự kéo một chiếc vali nhỏ chứa đầy đồ chơi, đồ ăn vặt và những cuốn sách mà chúng thích. Đây chính là những công cụ giúp chúng quên đi sự buồn tẻ và cô đơn trong suốt chuyến đi. Ngoài những thứ đó ra, các bậc phụ huynh cũng nên chơi cùng con, ví dụ, nếu con mang theo xe đồ chơi, chúng ta có thể hỏi con xem đây là xe gì, của hãng nào, là xe bus, xe con hay xe máy… hoặc cũng có thể chơi đố chữ cùng chúng. Tôi hy vọng các vị phụ huynh khi dẫn theo con nhỏ hãy suy nghĩ chu đáo về những điều có thể xảy ra trong suốt cuộc hành trình. Chúng ta phải nghĩ đến việc có thể trẻ sẽ thấy buồn

chán, cô đơn, có thể sẽ gây sự, nghịch ngợm; bạn nên chuẩn bị sẵn đồ ăn nước uống, một cuốn truyện để đọc cho con nghe hoặc thậm chí là nghĩ ngay ra một câu chuyện để kể khi chúng cảm thấy tẻ nhạt và bắt đầu quậy phá. Nếu bạn để tâm, con trẻ sẽ thôi nghịch ngợm và bắt đầu chú ý đến những câu chuyện và những điều bạn làm cùng chúng.

Thực ra, vì chưa hiểu chuyện nên trẻ thiếu đi ý thức công cộng là một điều dễ hiểu. Nhưng vấn đề là các bậc phụ huynh phải đưa ra những hướng dẫn đúng đắn cho con, thông qua những lời nói và hành động chuẩn mực của mình để giúp trẻ nhận biết được thế nào là đúng, thế nào là sai. Vì vậy, xét cho cùng thì vấn đề ý thức công cộng của con trẻ thực chất cũng chính là ý thức công cộng của phụ huynh.

Vậy ý thức công cộng là gì? Đó là không làm phiền, không gây trở ngại và làm tổn hại đến lợi ích của người khác nơi công cộng. Đây được coi là sự tu dưỡng đạo đức cơ bản nhất của một con người. Chỉ tiếc là hiện nay, những người thiếu ý thức công cộng giống như gia đình trong câu chuyện trên lại quá nhiều.

Trên phương tiện truyền thông của rất nhiều quốc gia trên thế giới, không khó để bắt gặp tin tức về việc du khách Trung Quốc thiếu ý thức công cộng, không tuân thủ quy định, hay thậm chí là phá hoại cảnh quan di tích lịch sử của đất nước họ. Bản thân tôi cũng từng bắt gặp nhiều hình ảnh không đẹp của người Trung Quốc ở nước ngoài.

Một lần nọ khi đi du thuyền, bữa tối trên thuyền là đồ ăn tự chọn, mà bữa ăn đó có một quy tắc, đó là chỉ xếp hàng bên tay phải, mọi người sẽ xếp hàng và lần lượt lấy thức ăn. Thế nhưng, tôi vẫn có thể bắt gặp một vài người Trung Quốc hoàn toàn không tuân thủ quy tắc, thấy chỗ nào còn trống là chen vào lấy cái này một tý, cái kia một tý, hơn nữa họ không cần biết mình có ăn hết không, chỉ cố gắng lấp thật đầy đĩa thức ăn của mình. Đây là thói quen rất xấu của một bộ phận người Trung Quốc.

Còn có một lần, tôi ra sân bay khi vừa mới trải qua một cuộc phẫu thuật. Ở đó có rất nhiều ghế trống không có người ngồi mà chỉ đặt một chiếc túi xách, nhưng khi tôi tiến lại ngồi thì người bên cạnh liền nói rằng: “Chỗ này có người rồi”, đến cả những ghế dành riêng cho người già cũng trong tình trạng như vậy. Tôi nói: “Thế người đâu? Người đó đi đâu rồi? Thứ nhất, đây là nơi công cộng, anh không thể làm như thể mình đã mua chỗ ngồi này được. Còn nữa, tôi vừa làm phẫu thuật xong và đã hơn 60 tuổi rồi.” Đương nhiên, điều này nếu tôi không nói thì anh ta cũng chẳng biết, nhưng trên ghế chỉ đặt một cái túi, tại sao không thể để cho người khác ngồi?

Gia đình chúng tôi cũng từng đi rất nhiều nơi, nhưng khi ngồi đợi ở sân bay, chúng tôi không bao giờ đặt túi của mình sang ghế trống bên cạnh. Tại sao chúng tôi làm điều đó? Đơn giản là vì hai chữ – tự giác. Điều đầu tiên tôi dạy bảo các con khi ứng xử tại nơi công cộng, đó chính là tự giác. Khi đi ăn ở nhà hàng, cố gắng để không làm bẩn khăn trải bàn là một hành động văn minh. Không dùng túi chiếm ghế trống bên cạnh cũng là một hành động văn minh. Tôi cho rằng, bước đầu tiên trong quá trình giáo dục con cái chính là dạy cho chúng về ý thức và cách ứng xử nơi công cộng. Để làm được điều đó, các vị phụ huynh cần giáo dục con tính tự giác từ những điều nhỏ nhặt nhất trong cuộc sống hằng ngày. Tôi tin

rằng, nếu công sức chúng ta bỏ ra có thể đơm hoa ở thế hệ kế tiếp, vậy thì xã hội tương lai chắc chắn sẽ luôn tràn đầy hương sắc.

Đây chính là sự “giáo dục chuẩn mực” cho con cái mà chúng ta vẫn thường hay nhắc đến. Thực ra, sự giáo dục chuẩn mực này có nguồn gốc từ thời xa xưa, nhưng đến giờ chúng ta đã dần lãng quên nó. Khi dân đã giàu, nước đã mạnh, người dân Trung Quốc đã bước ra khỏi ngưỡng cửa để hòa nhập vào thế giới rộng lớn thì thật xót xa là bạn bè năm châu lại nhìn chúng ta với ánh mắt coi thường. Thế hệ người Trung Quốc trước kia vẫn là những người vô cùng coi trọng lễ nghi. Mỗi lần đi du lịch đâu đó, những cụ ông cụ bà đã có tuổi luôn là những người có cử chỉ nho nhã, phong thái lịch lãm. Một lần, tại một buổi tiệc trên du thuyền, tôi có gặp một đôi vợ chồng già người Hồng Kông, họ nhảy rất đẹp nhưng không bao giờ là đôi đầu tiên lên nhảy, vì họ sợ nếu mình lên nhảy đầu tiên sẽ chẳng còn ai dám lên nữa. Họ nhất định phải đợi đến khi đã có 7-8 đôi lên nhảy thì mới tham gia. Tại sao cùng là người Trung Quốc mà rất nhiều người lại không có thái độ khiêm nhường và biết suy nghĩ cho người khác như vậy? Đây chính là lỗ hổng của giáo dục.

Có rất nhiều bậc phụ huynh chỉ chăm chăm đến việc làm thế nào để con thi được vào trường đại học tốt, nên từ tấm bé đã bắt con chạy hết từ lớp học thêm này đến lớp bồi dưỡng khác. Họ chỉ nghĩ đến điểm số, đến các kỳ thi mà hoàn toàn bỏ qua việc nuôi dưỡng phẩm chất đạo đức cho con.

Có một hiện tượng rất nực cười đó là, hết lần này đến lần khác chúng ta kêu ca rằng nền giáo dục đang bước vào một vòng tròn kỳ quái, nhưng chúng ta lại vẫn cam tâm tình nguyện vật lộn trong vòng tròn đó. Mỗi người trong số chúng ta đều hò hét rằng nền giáo dục đang có vấn đề, hứa hẹn đến hàng trăm hàng nghìn lần rằng sẽ cho con niềm vui, cho con một tuổi thơ thật đẹp, thế nhưng con cái chúng ta vẫn không thể nào vui lên được, vì bản thân những người làm cha làm mẹ như chúng ta đã bước vào cái vòng tròn ích kỷ đó rồi. Nó cho thấy quan niệm giáo dục của chúng ta có vấn đề. Sự giáo dục của chúng ta không thể tạo ra những đứa trẻ có sự phát triển toàn diện về đạo đức, trí tuệ và sức khỏe nữa, mà chỉ có thể tạo ra những đứa trẻ kỳ cục, chỉ biết đến thi, thi và thi.

Nếu như bạn đặt tất cả trọng tâm của mình vào việc thi cử thì vô hình trung sẽ gây ra áp lực rất lớn cho con. Vì làm như vậy đồng nghĩa với việc tất cả tình yêu của bạn đã được chuyển vào việc học hành, và thậm chí là tất cả những việc ăn, mặc, ở, đi mà chúng ta làm cho con đều với mục đích để chúng có nhiều thời gian học tập hơn. Chúng ta đã tự đơn giản hóa tình yêu của mình thành một đường thẳng, tất cả tình yêu, tất cả những gì chúng ta làm đều vì mục đích duy nhất, đó là phục vụ cho việc thi cử của con. Chính vì thế, nhiều khi việc thi cử của con đã chi phối cuộc sống của chúng ta. Tôi lấy ví dụ, một đôi vợ chồng suốt ngày cãi cọ nhưng vẫn kiên quyết không ly hôn, họ cố đợi đến khi con hoàn thành kỳ thi đại học một cách suôn sẻ mới giải quyết vấn đề của mình. Quả thực, tôi không tài nào hiểu nổi. Mỗi người trong số chúng ta đều sống vì bản thân, nếu coi con cái là thế hệ nối tiếp của cuộc đời mình, vậy thì chúng ta phải làm thế nào để xứng đáng với xã hội này, xứng đáng với đất nước này, dân tộc này, tôi nghĩ đó mới là điều chúng ta cần phải nghiêm túc suy nghĩ.

Mỗi lần đến khách sạn, nếu như đúng lúc đó có người bên trong mở cửa bước ra, tôi đều yêu cầu con phải đợi cho người ta ra ngoài rồi mình mới đi vào, tuyệt đối không cho phép con thấy cửa mở là liền tập tức chen vào, vì cánh cửa đó vốn dĩ là do người khác mở chứ không phải do mình mở. Đợi thang máy cũng vậy, tôi dạy con phải chờ cho người ở trong ra hết rồi mình mới được bước vào. Nếu có hai người đang nói chuyện, tôi không cho phép con đi qua trước mặt người ta. Khi đưa con đi ăn nhà hàng, chúng tôi không nói chuyện ầm ĩ, chỉ nói đủ để đối phương có thể nghe thấy và cố gắng để không dây bẩn lên khăn trải bàn. Khi nhận được sự giúp đỡ của người khác, dù chỉ là một hành động nhỏ, chúng tôi cũng đều nói "Cảm ơn".

Đó đều là những hành động rất nhỏ nhặt, nhưng chính trong những chi tiết nhỏ ấy, lỗ hổng được tạo nên khi các bậc phụ huynh phớt lờ việc dạy bảo con cái về ý thức ý thức công cộng lại càng bộc lộ rõ ràng: để con đi vệ sinh bừa bãi, tự tiện giẫm đạp lên ghế ngồi trên xe bus, hò hét nơi công cộng, cố ý chen ngang hàng, vượt đèn đỏ... Tôi vẫn luôn nhấn mạnh rằng, thành người quan trọng hơn nhiều so với thành tài. Vì vậy, tôi hy vọng các vị phụ huynh trước khi dạy con thành tài thì hãy dạy con trở thành một con người đủ tư cách.

Nhiều khi ý thức công cộng của người lớn chúng ta còn không bằng một đứa trẻ con. Tôi đã từng chứng kiến một cảnh tượng như sau: Một đôi vợ chồng trẻ dắt theo con nhỏ đi ăn nhà hàng, sau khi ăn xong và chuẩn bị ra về, người cha lén cầm theo cuốn tạp chí trong nhà hàng. Thấy vậy, đứa trẻ hét lên "Bố! Cuốn tạp chí này là của nhà hàng mà!" Câu nói của đứa trẻ khiến người cha có chút ngượng ngùng, bèn đặt cuốn tạp chí lên chiếc bàn bên cạnh. Lúc đó, người mẹ cầm cuốn tạp chí lên, chỉ vào dòng chữ viết trên bìa và nói với con: "Con xem, trên này có viết 'Tài sản công cộng, xin quý khách giữ gìn, dùng xong hãy đặt lại vào chỗ cũ', con hãy đem cuốn tạp chí này ra cất ở giá sách báo đằng kia nhé!" Nghe lời mẹ, đứa bé nhanh nhảu chạy đến giá sách rồi cẩn thận đặt cuốn tạp chí lên đó.

Cùng với sự tiến bộ của xã hội và sự phát triển của thời đại, trẻ em ngày nay còn văn minh hơn nhiều so với thế hệ chúng ta, vì ngay từ nhỏ chúng đã được tiếp nhận sự giáo dục như vậy. Còn chúng ta, có những thứ đã trở thành thói quen và rất khó sửa. Tư duy mới, quan niệm mới và văn minh mới toát ra những đôi tay nhỏ bé của trẻ, đã và đang không ngừng thôi thúc chúng ta phải thay đổi. Tôi tin tưởng rằng, xã hội của chúng ta sẽ ngày càng phồn vinh, tương lai sẽ còn phát triển mạnh mẽ và tốt đẹp hơn nữa.

Trẻ sẽ rất vui nếu thấy cha mẹ mình cũng không ngừng học tập

Lúc mới trở về Israel, do bất đồng ngôn ngữ nên một bà mẹ hơn 40 tuổi như tôi đã phải rất vất vả để học lại tiếng Do Thái. Tôi chủ động tìm đến các bậc lão niên và trò chuyện cùng họ. Người già nhàn rỗi, lại rất sợ cô đơn nên tôi có thể nói chuyện với họ cả ngày. Chưa đầy nửa năm sau, tôi đã có thể giao tiếp một cách đơn giản trong cuộc sống hằng ngày. Không biết có phải tôi có năng khiếu về ngôn ngữ không, nhưng tôi không những có thể nói được tiếng Trung, tiếng Anh mà còn nói được tiếng Do Thái chỉ trong một thời gian ngắn, đồng thời còn nói được khá nhiều tiếng địa phương của Trung Quốc như tiếng Tứ Xuyên, Quảng Đông, Tô Châu, Ninh Ba.

Cách học ngôn ngữ của tôi không giống với những người đã có nền tảng ngôn ngữ – Tôi tự ép buộc mình phải học. Khi muốn đi mua muối, tôi sẽ hỏi hàng xóm xem "muối" nói như thế nào trong tiếng Do Thái, sau đó, suốt đường đi tôi sẽ chỉ lẩm bẩm từ đó. Vì tuổi đã cao nên nếu không học như thế thì e rằng tôi sẽ chẳng bao giờ nhớ được. Mặc dù ngữ pháp của tôi không bằng lũ trẻ nhà tôi, nhưng tôi lại biết nhiều từ vựng hơn chúng.

Người xưa có câu: "Sống đến già, học đến già". Tạo ra hứng thú với việc học hành và nuôi dưỡng thói quen học tập không ngừng sẽ rất có lợi cho việc thích ứng và hòa nhập với xã hội này.

Lúc mới trở về Israel, chúng tôi phải mưu sinh bằng việc bán nem. Thực ra hồi ở Thượng Hải, tôi chưa từng làm nem, chỉ là đã từng quan sát chị bán nem làm vỏ nem mà thôi. Nếu như tôi không luôn tràn ngập sự tò mò với thế giới này, nếu như ngày đó tôi không đứng chôn chân nhìn chị bán hàng làm vỏ nem thì tôi đã chẳng thể bán được nem. Lúc đó tôi chỉ đứng xem vì thích thú, hoàn toàn không nghĩ rằng sau này nó sẽ hữu ích với mình. Nếu như chúng ta thiếu đi sự tò mò đó, cảm thấy thứ gì không có ích sẽ không học thì đến lúc cần đến mới cảm thấy hối tiếc.

Khi muốn học một thứ gì đó, chúng ta nhất định sẽ có động lực. Động lực đó có thể chia làm hai mặt: mặt chủ động và mặt bị động. Chủ động nghĩa là bạn cảm thấy rất hứng thú với thứ mình đang muốn học. Đó là một loại hứng thú và sở thích mà tự bản thân bạn có thể tạo ra.

Nhưng chúng ta không thể làm như vậy với trẻ. Khi trẻ còn thơ dại, chưa biết hứng thú với một thứ gì đó, vậy thì điều chúng ta cần làm là cho con một không gian tự do, vì khi đó trẻ vẫn chưa hình thành được thế giới quan của riêng mình. Hãy cho con thời gian và không gian để tự đưa ra lựa chọn, để chúng có thể chủ động học tập chứ không phải chỉ học vì cha mẹ ép buộc.

Còn nữa, trẻ nhỏ luôn luôn bắt chước người lớn. Vì phải nuôi dạy ba đứa con nên tôi đã không tìm được cho mình một công việc yêu thích, khi con đi học, bản thân tôi cũng ngồi học, tôi học rất nhiều thứ và mãi đến sau này chúng mới nói với tôi rằng: "Con rất vui vì mẹ luôn không ngừng cố gắng học tập." Con gái tôi bảo nó biết một vài người mới hơn 50 tuổi nhưng đã không chịu học hỏi nữa, chỉ ở nhà và để người khác chăm sóc, nhìn cứ như một phế nhân vậy. Nó nói: "Ông ấy mới hơn 50 tuổi mà đã như vậy, còn mẹ đã hơn 60 tuổi rồi mà vẫn chăm chỉ học tiếp. Thấy mẹ luôn cầu tiến, con thấy rất vui và cũng muốn học theo mẹ." Nếu bạn là một bậc phụ huynh luôn hứng thú với việc học tập, con cái bạn sẽ ngưỡng mộ bạn, từ đó cũng học theo bạn. Do đó, bạn không những chỉ học cho mình mà còn học cho cả con mình nữa.

Chúng ta vẫn thường nói rằng, cha mẹ là tấm gương đầu tiên của con. Vì vậy, việc cha mẹ có chăm chỉ học hỏi, tìm tòi hay không ảnh hưởng rất lớn đến việc trẻ có yêu thích học hành hay không. Nếu cha mẹ chỉ biết xem ti vi, bài bạc rượu chè rồi luôn miệng yêu cầu con phải học hành chăm chỉ thì sẽ rất thiếu tính thuyết phục.

Học tập phải ở trên nhiều phương diện, chứ không phải chỉ học văn hóa, học kiến thức. Hiện nay rất nhiều bậc phụ huynh có nhận thức sai lầm rằng, "học tập" là chỉ học những thứ trên sách, để sau này thi được vào một trường đại học tốt. Và thế là, họ cố gắng tạo cho con một môi trường học tập thật tốt, cho con ăn ngon, trang trí phòng thật đẹp nhưng lại không cho chúng một thứ còn quan trọng hơn gấp nhiều lần, đó là bồi dưỡng cho chúng năng lực để làm chủ cuộc sống, năng lực để làm chủ việc học tập. Thế mới nói cách nhìn của những bậc phụ huynh này thật quá phiến diện, bởi cuộc sống này còn cần phải học rất nhiều thứ khác nữa.

Người Trung Quốc vẫn thường nói rằng: "Ba người đi cùng, ắt có thầy ta", chúng ta sẽ luôn học được thứ gì đó từ người khác, quan trọng là phải biết cách học tập, đúc kết những thứ chúng ta cần từ trong cuộc sống, từ những điều nhỏ nhặt, từ các sự vật sự việc và từ biết bao con người xung quanh.

Sự coi trọng tri thức của người Do Thái là điều được toàn thế giới biết đến. Sau khi trẻ được sinh ra, các bậc cha mẹ sẽ phết mật ong lên cuốn *Kinh Talmud* rồi để trẻ liếm lên, để chúng cảm nhận được sự ngọt ngào của sách vở ngay từ thuở nhỏ. Người Do Thái có một chân lý bất biến từ bao đời nay, đó là: "Tài sản có thể bị lấy đi, nhưng kiến thức và trí tuệ thì không bao giờ mất." Thực ra, bản thân kiến thức cũng là một loại tài sản, nhưng người Do Thái cho rằng điều quan trọng là làm thế nào để biến những kiến thức đó trở thành tài sản thực, đó mới chính là cái chúng ta vẫn thường gọi là "trí tuệ". Trí tuệ chính là chiếc chìa khóa vàng để mở cánh cửa hạnh phúc và giàu có. Chỉ cần vẫn còn sống, người Do Thái sẽ không ngừng học hỏi, đối với họ, học tập là một sứ mệnh thần thánh. Và so với những người có kiến thức phong phú thì họ coi trọng những người dám học và không ngừng học tập hơn.

Từ kinh nghiệm dạy dỗ con cái của chính bản thân tôi, tôi thấy rằng nuôi dưỡng thói quen học tập và phẩm chất đạo đức tốt đẹp cho con là việc làm vô cùng quan trọng. Sự đồng tâm đồng lòng giữa tôi và các con chủ yếu xuất phát từ sự chăm chỉ, hiếu học và chủ động học tập của bọn trẻ. Chúng có những phương pháp học tập rất hay và những phương pháp đó lại bắt nguồn từ việc tôi đã tìm ra "điểm hứng thú" của chúng. Điểm hứng thú này lại có nguồn gốc từ không khí vui vẻ, thoải mái mà tôi đã tạo ra. Ví dụ, sau khi ăn cơm xong, cả nhà chúng tôi sẽ cùng ngồi xem ti vi với nhau, âm thanh trong ti vi được điều chỉnh vừa đủ nghe, chúng tôi ngồi chờ nghe những tin tức mới nhất. Nhưng trong quá trình chờ đợi đó, chúng tôi không ngồi không, cũng không ai làm việc người ấy mà cùng nhau thảo luận về một phương pháp học tập nào đó. Ví dụ, tôi sẽ đưa ra một từ để các con tưởng tượng, sau đó miêu tả chúng đến mức tối đa. Đây thực ra cũng chính là thái độ với cuộc sống, bởi khi bạn miêu tả một thứ gì đó đến mức tối đa thì khi làm bạn cũng sẽ làm nó đến mức cực điểm, cao nhất và tốt nhất; tình yêu thương, sự quan tâm của bạn với gia đình cũng sẽ không hời hợt, qua quýt mà luôn rất nồng nhiệt, chân thành. Bạn sẽ đạt được tất cả những thứ đó nếu biết cách tạo ra một nền giáo dục gia đình tốt từ những điều nhỏ nhặt trong cuộc sống.

Ví dụ, tôi đưa ra từ "sáng". Thế nào gọi là "sáng", mỗi đứa đều đưa ra ý kiến của riêng mình. "Con cần một căn phòng sáng sủa", "Ngôi nhà của con sẽ phải được lau chùi sáng loáng", "Xán lạn cũng là sáng, con sẽ có một cuộc đời thật tươi sáng", "Ăn mặc đẹp đẽ cũng là sáng", "Con muốn đeo thật nhiều, thật nhiều huân chương danh dự, và khi đó mặt trời

chiếu vào chúng sẽ phát sáng lung linh"... Sau đó tôi nói "gần được rồi, gần được rồi, nhưng vẫn phải tiếp tục, vẫn chưa đến mức tối đa của từ đó đâu." Mặc dù việc miêu tả về từ "sáng" vẫn chưa đạt đến hiệu quả như tôi mong muốn, nhưng quá trình đó đã thôi thúc các con tôi nói ra những mong ước tương lai của mình, và từ đó tôi biết được rằng, chúng luôn hướng về phía cái đẹp, cái tốt.

Thực ra, rất nhiều thứ thầy cô giáo giảng trên lớp còn không bằng những thứ mà phụ huynh nói những lúc ngồi thảnh thơi uống trà hay sau bữa ăn. Những thứ chúng ta nói cho con nhiều khi không có trong giáo trình hay giáo án của các thầy cô giáo trên lớp. Lại nói về từ "sáng", chỉ một từ đó thôi mà chúng tôi đã thảo luận rất lâu, phát hiện ra rất nhiều điều mới mẻ, và mỗi phát hiện đó đều thể hiện sự tưởng tượng của lũ trẻ với cuộc sống. Khi tôi nói: "Sắp được rồi, gần đến rồi!", bỗng cô con gái bé bỏng của tôi cuối cùng cũng reo lên: "Mẹ, mẹ, con biết rồi! Nếu mặt trời chiếu vào mắt chúng ta, có phải chúng ta sẽ không mở mắt ra được không. Mức tối đa của 'sáng' là khiến chúng ta không mở được mắt ra!" Tôi mỉm cười, nói: "Đúng rồi. Vì khi một người bị che mắt, họ sẽ không còn nhìn thấy gì nữa, cho nên chúng ta đừng quá coi trọng vinh hoa phú quý và những thứ hư vô. Chúng ta hãy nhìn chúng bằng ánh mắt tôn trọng nhưng vẫn sợ hãi, đừng bao giờ lệ thuộc vào chúng, ví dụ như nói rằng chiếc huân chương này quan trọng thế nọ thế kia, và tôi phải làm thế này thế nọ. Mẹ cho rằng, đôi mắt là quan trọng nhất. Dưới ánh sáng mặt trời, khi đôi mắt chúng ta không thể mở ra thì cũng là cơ hội để chúng ta tưởng tượng về những điều tốt đẹp. Hãy biết ơn ánh mặt trời đã cho chúng ta cơ hội để nhắm mắt lại, để suy nghĩ bằng trí óc. Bởi vì trên đời này, có nhiều thứ ngoài việc phải nhìn bằng mắt, còn phải suy nghĩ bằng đầu óc, thế nên khi ánh mặt trời khiến đôi mắt chúng ta nhắm nghiền và phải dùng đầu óc để suy nghĩ thì đó chính là mức tối đa của 'sáng'."

Và như vậy, từ "sáng" này tạo ra cơ hội rất tốt để tôi nói với các con rằng cuộc đời này biến hóa vô thường như thế nào. Ánh sáng mặt trời khi chiếu vào những nơi khác nhau sẽ xuất hiện những hiện tượng khác nhau: chiếu lên cửa sổ sẽ bị phản chiếu, chiếu vào trong phòng sẽ khiến căn phòng sáng lên và nếu chiếu vào ai đó sẽ khiến họ cảm thấy ấm áp.

Mỗi phương diện, mỗi điều nhỏ nhặt trong cuộc sống đều là cơ hội để chúng ta giáo dục và dạy bảo con. Là những người cha người mẹ, chúng ta cần nắm bắt được những cơ hội đó để nuôi dưỡng con trở thành một người phát triển toàn diện về cả trí, đức, thể, mỹ, chứ không phải đem giao con hoàn toàn cho trường học hay cho những lớp bồi dưỡng, lớp năng khiếu. Hãy nhớ rằng, cuộc sống chính là giáo án hay nhất và cha mẹ là những người thầy tốt nhất.

Cách chúng ta giáo dục con cái là vô cùng quan trọng, chúng ta phải trở thành tấm gương cho con, phải đưa ra những gợi ý và hướng dẫn phù hợp cho con, bên cạnh đó, chúng ta phải khích lệ và tạo ra những cơ hội cho con.

Tôi xin được kể một câu chuyện xảy ra cách đây chưa lâu liên quan đến cháu gái nội tôi – Bối Bối. Cô giáo Bối Bối đưa ra một bài thi gồm năm câu nghe viết và nói: "Chỉ cần viết sai một cái dấu câu thôi thì cả câu đó cũng không được tính điểm." Sau khi nộp bài thì có đến hơn mười đứa trẻ bị điểm 0 vì không đúng câu nào, còn Bối Bối nhà tôi thì chẳng viết chữ

nào và nộp giấy trắng. Cô giáo rất ngạc nhiên, bèn gọi điện cho con dâu tôi và nói rằng cô ấy đi dạy bao nhiêu năm nay nhưng chưa thấy một đứa học sinh nào như Bối Bối, không viết chữ nào mà cũng dám nộp bài. Tối hôm đó, con trai tôi mới sang và hỏi tôi rằng: "Mẹ, chuyện này con phải giải quyết thế nào?" Tôi nói: "Mẹ không cần hỏi Bối Bối, nếu là mẹ, mẹ cũng sẽ chọn giữa việc viết hay không viết, vì cô giáo nó đã phạm một lỗi rất lớn. Những đứa trẻ còn nhỏ như vậy vẫn chưa có thế giới quan riêng, chưa có tinh thần phấn đấu tích cực và sự nỗ lực. Nên khi ra một đề thi như thế, cô ấy đã gián tiếp nói kết quả cho chúng, và trao quyền lựa chọn cho những đứa trẻ đó. Cô giáo đưa ra cho chúng một cơ hội: hoặc sẽ được điểm tuyệt đối, hoặc sẽ bị điểm 0, như vậy chúng sẽ tự động tính toán những thứ chúng có thể có được và những thứ chúng sẽ phải bỏ ra. Nếu viết mà nộp bài vẫn sai hết và bị điểm 0 thì thật là mất mặt. Nếu như sai một chút cũng 0 điểm và sai toàn bộ cũng 0 điểm thì mẹ sẽ chọn không làm. Bởi vì nếu không làm thì chẳng có gì là đúng với sai ở đây cả. Mẹ cho rằng Bối Bối không sai, lỗi sai là ở cô giáo." Thấy tôi nói vậy, con dâu tôi nhảy dựng lên: "Chính vì mẹ có suy nghĩ như vậy nên bây giờ Bối Bối mới như thế đấy!" Tôi nói: "Rất tiếc, mẹ không phải là người sống cùng Bối Bối, nếu có thì chỉ có thể là do nó đã được hưởng một vài gene di truyền mà thôi. Mẹ cho rằng như thế rất tốt, Bối Bối sau này nhất định sẽ trở thành một thương gia. Bạn đã nói cho tôi biết kết quả rồi, vậy tại sao tôi vẫn phải liều mình chỉ vì một kết quả đã biết trước? Tôi không nắm bắt được, và khi tôi không nắm bắt được thì tôi sẽ không liều mình với bạn, tôi chọn bỏ cuộc. Đó là một thái độ sống, một thái độ học tập."

Nền giáo dục của người Do Thái chú trọng vào quá trình tư duy hơn là đáp án. Đối với người Do Thái, học tập không đơn giản là học, mà là quá trình sáng tạo ra những cái mới dựa trên nền tảng là những gì đã học được. Mục đích của việc học là để trở thành một người có tư duy chứ không phải là một người chỉ biết mô phỏng, họ cho rằng học phải là một quá trình từ nghi ngờ đến tư duy và đến nâng cao khả năng thực hành.

Từ ý nghĩa trên, tôi có thể khẳng định rằng đề thi mà cô giáo Bối Bối đưa ra rất có vấn đề, nó đã hạn chế khả năng tưởng tượng và sáng tạo của trẻ. Nhưng người Trung Quốc lại quan niệm rằng thầy cô lúc nào cũng đúng, khi học sinh học không tốt, họ không bao giờ tự hỏi xem liệu có phải cách dạy của mình có vấn đề hay không, và làm thế nào để giúp trẻ hiểu bài... Họ luôn cho rằng mình là thầy, mình luôn luôn đúng, còn lũ trẻ là học sinh, nếu học sinh học không tốt thì chỉ có thể là do chúng ngốc mà thôi. Họ không bao giờ nghĩ sẽ có học sinh nào đó lại dám phản ứng như Bối Bối. Chỉ cần viết sai một chữ, một dấu câu cũng bị điểm 0? Đây đâu phải là cuộc thi hoa hậu, cũng đâu phải là cuộc thi trên sóng truyền hình? Tôi hy vọng rằng trong quá trình giảng dạy, các thầy cô giáo hãy biết cách khích lệ trẻ, biết kích thích tư duy và năng lực sáng tạo của trẻ chứ không phải chỉ biết đánh giá chúng bằng những đáp án chuẩn.

Gặp phải vấn đề như thế này, tôi nghĩ các vị phụ huynh nên trao đổi thẳng thắn với thầy cô giáo. Tôi bảo với Dĩ Hoa rằng: "Theo mẹ, Bối Bối không hề sai. Cô giáo đưa ra đề thi như vậy là đã làm hạn chế khả năng sáng tạo của trẻ. Con hãy nói chuyện nghiêm túc với cô ấy, đừng để chuyện này làm ảnh hưởng đến sự tự tin của con bé." Tôi cho rằng những người làm cha mẹ không nên chỉ chăm chăm nhìn vào điểm số của con, chúng ta phải để con biết rằng: nếu chúng có lý, chúng ta có thể đi nói chuyện thẳng thắn với thầy cô giáo. Đừng vì

một chuyện như vậy mà làm ảnh hưởng đến sự tự tin và hạn chế tư duy sáng tạo của con trẻ.

Dẫn con đi làm tình nguyện

Một lần nọ, tôi làm tình nguyện viên cho một hoạt động đấu giá để quyên góp tiền cho các bệnh nhân ung thư, tôi nói với Huy Huy rằng: “Hôm nay con nhất định phải đến đấy, vì mẹ làm tình nguyện ở đây.” Và nó thực sự đã đến, đấu giá thành công một vài bức tranh của người tàn tật, tổng trị giá cũng lên đến 25 ngàn tệ. Nhưng có một điều khiến tôi bất ngờ, đó là sau khi đấu giá xong, ký tên và trả tiền, nó đã ôm lấy tôi và trịnh trọng nói rằng: “Con phải đi đây, vẫn còn vài việc phải xử lý. Những gì làm được con đã làm rồi, những thứ con đã mua, mẹ cứ giữ lại để lần sau đấu giá tiếp nhé!” Việc Huy Huy không mang theo thứ gì khiến các nhân viên làm việc tại đó hết sức cảm động. Đồ được đem ra đấu giá là những bức tranh do người tàn tật vẽ, tôi cứ tưởng trong số đó có một vài bức nó thích, nhưng không ngờ nó lại muốn chúng tôi giữ hết lại để phục vụ cho hoạt động từ thiện lần sau. Thế nên, lúc đó tôi đã rất cảm động và nói rằng: “Cảm ơn con trai! Mẹ phải học tập con đấy!”

Khi làm tình nguyện ở bệnh viện mắt, tôi gặp một cậu bé cần phải thay võng mạc. Để có võng mạc thay thế thì phải chờ có người qua đời và tình nguyện hiến võng mạc của mình, hơn nữa sau khi thay võng mạc xong, cậu bé còn phải trải qua một quá trình uống thuốc lâu dài để ngăn ngừa việc võng mạc bị cơ thể đào thải. Một hôm, tôi nói với Huy Huy rằng: “Con à, có thể mẹ sẽ phải nhờ đến sự giúp đỡ của con đấy.” Thằng bé nghe xong câu chuyện của tôi liền lập tức gọi điện cho giáo sư Jolie của bệnh viện, nói: “Cô Jolie, cháu nghe mẹ cháu nói rằng lại có một vài trường hợp cần giúp đỡ về tài chính. Thế này cô nhé, nếu như là 100 hay 200 ngàn tệ, cô cứ viết hóa đơn là được, cháu sẽ thanh toán.” Sau khi nghe xong, giáo sư Jolie đã vô cùng cảm động.

Lũ trẻ nhà tôi không có thời gian để cùng tôi đến bệnh viện làm tình nguyện, nhưng làm tình nguyện không phải chỉ là đứng ở cửa thang máy rồi nói: “Mời đi bên này”, làm tình nguyện có rất nhiều hình thức, bạn cũng có thể trở thành một tình nguyện viên gián tiếp. Ví dụ, ở Mỹ có rất nhiều quỹ từ thiện, những người có năng lực tài chính nhất định có thể bỏ tiền ra quyên góp, như vậy cũng là làm từ thiện. Huy Huy cũng thế, nó không có thời gian để đến trò chuyện cùng những bệnh nhân cần giúp đỡ, nên tôi sẽ là người làm công việc này.

Tôi sẽ không giúp đỡ những bệnh nhân mình không được tận mắt nhìn thấy. Và sau khi giúp họ thanh toán hết các chi phí, tôi thường đem xóa bỏ hết hóa đơn, không để lại dấu vết gì. Có một câu châm ngôn rằng: “Làm việc thiện mà muốn người khác biết thì không phải là làm việc thiện; sợ người khác biết việc mình làm thì đó chắc chắn là việc xấu xa.” Những việc chúng ta đã làm, hãy cứ để nó trôi qua, chỉ cần có được sự bình yên trong tâm hồn, vậy là đủ.

Ở bệnh viện, khi bắt gặp trường hợp nào đó cần được giúp đỡ, tôi sẽ cố gắng tìm mọi cách để giúp đỡ họ, và những sự giúp đỡ đó đều được tiến hành một cách âm thầm lặng lẽ, vì nếu ồn ào, khoa trương thì sẽ thu hút sự chú ý của người khác. Khi bạn giúp đỡ ai đó, hãy cứ lặng lẽ tiến hành, như vậy sẽ không khiến họ trở nên trì trệ, ỷ lại.

Lấy ví dụ, trong bệnh viện có một cậu bé tên Bằng Bằng cần phải làm phẫu thuật. Tôi đã đi thăm và nói với mẹ cậu bé rằng: "Chị cứ yên tâm, tiền gắn mắt giả, tôi sẽ thanh toán giúp." Trong phòng lúc đó có ba giường bệnh, nhưng chúng tôi không thể không nói chuyện được. Lúc đi xuống cầu thang, lập tức có người chạy theo tôi và khẩn khoản nói: "Hoàn cảnh của chúng tôi cũng rất khó khăn, liệu cô có thể giúp chúng tôi chi trả tiền thuốc men được không?" Thực ra, trước khi người đó mở lời tôi đã biết chắc chắn sẽ có tình huống này xảy ra.

Khi giúp đỡ người khác, người Do Thái sẽ không bao giờ để lại tên tuổi, đồng nghĩa với việc người nhận được sự giúp đỡ sẽ không bao giờ biết người giúp mình là ai. Làm như vậy có tác dụng gì? Thứ nhất, giữ lại chút tự trọng cho người đó; thứ hai, giúp cho họ không vướng bận cảm giác mang ơn; thứ ba, không làm họ trở nên trì trệ, ỷ lại mà chỉ còn lại lòng biết ơn. Ví như trường hợp của Bằng Bằng, tôi nói với mẹ cháu rằng tôi sẽ thanh toán chi phí thay mắt giả, bởi tôi biết gia đình cháu rất nghèo, hoàn toàn không có khả năng chi trả. Nhưng chi phí ăn uống thì gia đình cháu vẫn phải tự lo. Về mặt chữa trị tôi có thể giúp đỡ họ, nếu tôi không giúp, họ chắc chắn sẽ cần đến sự giúp đỡ của xã hội. Là những tình nguyện viên, điều chúng tôi có thể làm là ra tay giúp đỡ, giúp giải quyết một phần vấn đề và không đẩy quá nhiều trách nhiệm cho xã hội. Lúc nói chuyện với mẹ Bằng Bằng, dù đã nói rất nhỏ nhưng người ở giường bên cạnh vẫn nghe thấy, thế nên mới chạy theo tôi ra cầu thang và cầu xin sự giúp đỡ. Điều này làm tôi khá khó xử, nhưng đó là vì tôi tự chuốc lấy, thế nên suốt quá trình làm tình nguyện, tôi luôn tiến hành một cách rất lặng lẽ. Tôi thường sẽ quan sát lời nói và sắc mặt để đoán biết xem ai là người thực sự cần giúp đỡ, bên cạnh đó giáo sư Jolie cũng cung cấp thêm thông tin cho tôi. Jolie đúng là một bác sỹ rất tận tâm và trách nhiệm, chúng tôi thường nói chuyện, trao đổi với nhau xem trường hợp này, trường hợp kia nếu không được kịp thời chữa trị sẽ có hậu quả như thế nào…

Một cậu bé bị ung thư mắt. Ban đầu chỉ bị một mắt, sau đó lan sang mắt còn lại, nhất định phải khoét bỏ vì nếu không các tế bào ung thư sẽ di căn lên não và cậu bé sẽ chết. Cậu bé đó mới chỉ khoảng 6-7 tuổi. Jolie nói với tôi: "Sara này, thằng bé chắc chắn phải bỏ cả hai mắt đi. Nhưng trước khi làm việc đó, chúng ta hãy để cháu được nhìn ngắm thế giới này một lần nữa nhé!" Sau đó, Jolie và tôi cùng góp tiền để bố cậu bé đưa cậu bé đến Thiên An Môn xem lễ kéo cờ, đi tham quan Trường Thành, đi ngắm cảnh sơn thủy hữu tình, và còn đi xem cả trò xe đụng mà bọn trẻ vẫn hay chơi. Tóm lại là trong khoảng thời gian một tuần, cố gắng đưa cậu bé đi xem hết những gì có thể, tôi và cô Jolie sẽ chu cấp về tài chính.

Có một phóng viên từng hỏi tôi rằng, trong mười năm qua, điều gì từng khiến chị cảm động nhất? Tôi đã nói rằng điều làm tôi cảm động nhất là những việc làm của cô Jolie. Cô ấy luôn suy nghĩ cho những bệnh nhân của mình và đã thực hiện đúng như lời thề của ông tổ ngành y – Hippocrates, đó là phát huy hết khả năng để làm những điều có lợi cho bệnh nhân. Tôi đã học được từ cô ấy rất nhiều, rất nhiều điều.

Với sự giúp đỡ của chúng tôi, sau khi phẫu thuật bỏ hai mắt cậu bé vẫn có thể nhớ được núi cao, vẫn nhớ được biển rộng, nhớ cả quảng trường Thiên An Môn… Thứ gì cậu bé cũng đã nhớ được, chỉ có điều sẽ không còn nhìn thấy được cô Jolie và bà Sara nữa mà thôi.

Tôi vẫn thường kể với các con về câu chuyện đám mây của cuộc đời: Mỗi người trong số chúng ta đều có những đám mây của riêng mình, đám mây cuộc đời của những người khác nhau sẽ có những biểu hiện khác nhau. Ví dụ, đám mây của một người bác sỹ sẽ thăng hoa khi cứu giúp được người khác, mỗi lần cứu sống một sinh mạng, họ sẽ có cảm giác mãn nguyện. Đối với những người làm công tác giáo dục, trách nhiệm của họ là phải đem những điều mình đã giác ngộ, đã nhận thức được truyền đạt lại cho người khác, và cuộc đời của họ sẽ được thăng hoa từ trong sự cống hiến. Là một tình nguyện viên, một người đi làm từ thiện, đám mây cuộc đời của tôi được thăng hoa từ lòng biết ơn.

Chúng ta làm tình nguyện, làm từ thiện là vì chúng ta biết ơn. Chúng ta biết ơn cha mẹ đã ban tặng chúng ta sinh mệnh; biết ơn mẹ tự nhiên đem đến cho chúng ta lương thực; biết ơn thầy cô, bạn bè đem đến cho chúng ta trí tuệ. Làm tình nguyện, trước tiên bạn cần có lòng biết ơn, chứ không đơn thuần chỉ vì một cái dấu chứng nhận rằng bạn đã từng làm tình nguyện. Người làm tình nguyện phải có tấm lòng biết ơn và dùng lòng biết ơn đó đi giúp đỡ người khác, đây là điều vô cùng quan trọng. Chúng ta biết ơn xã hội này đã mang đến cho ta sự ấm áp, khi tôi giúp đỡ người khác, tôi tin rằng khi bản thân gặp khó khăn, ai đó cũng sẽ giang tay giúp đỡ tôi. Sau mỗi lần làm tình nguyện, tôi đều cảm thấy quá trình đó đã làm trong mát tâm hồn tôi.

Trong xã hội chúng ta, hầu hết tình nguyện viên đều là những người khỏe mạnh. Nhưng ở Mexico, tôi thấy có rất nhiều người tàn tật cũng đi làm tình nguyện, họ ngồi trên xe lăn, làm tình nguyện ở sân bay – một nơi luôn đòi hỏi phải xử lý một cách nhanh nhạy. Nhân phẩm của họ không vì tàn tật mà mất đi, ngược lại, nó còn được thăng hoa trong quá trình giúp đỡ người khác, đó quả là một điều tốt đẹp! Khi nói chuyện với những tình nguyện viên tàn tật đó, tôi bày tỏ sự cảm phục của mình: "Tôi vô cùng vô cùng tôn trọng những tình nguyện viên như anh chị, tôi phải học tập anh chị rất nhiều." Họ chỉ mỉm cười nói với tôi rằng: "Công việc này giúp chúng tôi tìm thấy được chính mình, cảm thấy rằng: 'Ồ! Thì ra mình cũng vĩ đại như vậy!'"

Tôi cũng thường dẫn Bối Bối đi làm tình nguyện, sau mỗi lần nó đều nói rằng: "Bà ơi! Sau này cháu sẽ chăm chỉ, cố gắng học thật giỏi để có thể giúp đỡ được nhiều người hơn."

Tôi không hề thuyết giáo gì, nhưng Bối Bối đã tự cảm nhận và nhìn thấy rất nhiều điều mà bình thường không bao giờ được nhìn thấy. Nó cảm thấy cuộc sống hiện tại của mình thật hạnh phúc và mong muốn sẽ dùng sức lực của mình để giúp đỡ mọi người.

Con gái tôi lớn lên ở Israel, lúc đó điều kiện kinh tế gia đình đã khá giả nên nó không phải chịu vất vả gì. Để dạy con gái biết yêu thương người khác và có lòng hướng thiện, tôi thường dẫn nó đến viện dưỡng lão thăm hỏi những người già neo đơn và những bệnh nhân phải nằm trên giường bệnh một thời gian dài. Nhân cơ hội đó, tôi cũng nói cho con biết về giá trị nhân sinh quan theo chủ nghĩa thực chứng. Khi rót trà cho người già và hỏi han quan tâm đến họ, con gái tôi cũng học được cách thể hiện lòng kính trọng và yêu thương những người lớn tuổi; khi hát những bài hát xưa cũ và nhận được tiếng vỗ tay tán thưởng của mọi người, con gái tôi hiểu rằng điều mà những người già cần nhất, đó là sự an ủi trong tâm

hồn; và khi nắn bóp những cánh tay đã nhăn nheo của họ, tôi muốn nhắn nhủ với con rằng: con người ai cũng sẽ phải già đi, ai rồi cũng sẽ phải bước đến giai đoạn này.

Tôi không có ý nói rằng ai ai cũng phải đi làm tình nguyện, nhưng chúng ta có thể giúp đỡ người khác bằng cách riêng và bằng năng lực của chính bản thân mình, chỉ cần mỗi người trong số chúng ta luôn có một trái tim tràn đầy yêu thương thì hình thức là không quan trọng. Những lúc giúp đỡ người khác, chính bản thân chúng ta cũng sẽ cảm thấy hạnh phúc, vì khi tặng người khác hoa hồng, trên tay chúng ta vẫn còn lưu lại hương thơm.

Kinh Talmud có viết rằng: "Nếu chúng ta đối xử tốt với người khác, tiếng tăm sẽ được lưu truyền mãi mãi." Các thương nhân Do Thái rất coi trọng việc làm từ thiện và làm công ích. Họ cho rằng, giúp đỡ những người cần được giúp đỡ là "trách nhiệm của người giàu". Thực ra, không phải chỉ những người có tiền mới đi làm từ thiện được, mỗi người chúng ta đều có thể làm việc đó sao cho phù hợp với năng lực của mình. Tiếp tế người nghèo đã trở thành một thói quen của người Do Thái. Đến một gia đình nghèo khó không lo nổi ba bữa mỗi ngày cũng vẫn có một hộp nhỏ đựng tiền tiết kiệm, để sẵn sàng giúp đỡ những người nghèo khổ hơn mình.

Có thể bạn không có thời gian để dẫn con đi làm từ thiện, nhưng trong cuộc sống thường ngày vẫn có rất nhiều cơ hội để bạn giúp đỡ người khác. Khi bắt gặp một người cần giúp đỡ, chúng ta hãy cống hiến một chút sức lực của mình. Làm được điều đó, bản thân bạn cũng sẽ cảm thấy hạnh phúc, và con cái bạn sẽ học được lòng tốt đó từ bạn. Một đứa trẻ luôn sẵn sàng giúp đỡ người khác sẽ là một đứa trẻ không ích kỷ.

Còn nhớ một lần tôi ngủ quên trên máy bay. Khi máy bay đã hạ cánh, cô tiếp viên hàng không không gọi tôi dậy mà kéo cửa sổ bên cạnh ghế ngồi của tôi lên. Khoảnh khắc khi tôi mở mắt ra, những tia nắng chiếu vào ngập tràn trong mắt, tôi lại nhớ đến cậu bé bị cắt bỏ hai mắt mà tôi đã giúp đỡ trước kia, cảm thấy vô cùng xúc động, bèn lôi bút ra viết một bài thơ:

HỪNG ĐÔNG

Hừng đông sáng rồi

Ánh mặt trời chiếu rọi lên dòng sông Y Mẫn

Xuyên vào phòng bệnh, rơi trên khuôn mặt nhợt nhạt của con.

Vuốt ve bàn tay con để cho con sức mạnh

Lau khô nước mắt và hát cho con nghe.

Qua ngày hôm nay, ngày mai sẽ tốt đẹp hơn.

Sức khỏe của con là hy vọng của ta.

Những tia nắng chạy vào trong phòng,

Hỏi thăm đôi mắt nhắm nghiền của con.

Khát vọng của con bay ra ngoài phòng bệnh,

Biết bao chuyện cũ khiến con cảm động,

Đáy mắt khô cạn lại làm ta đau xót.

Con bất lực, mông lung.

Nói với những tia nắng, ta ở bên cạnh con.

Con có nguyện vọng gì, ta sẽ giúp.

Cho con dũng khí, luôn cổ vũ cho con.

Qua ngày hôm nay, ngày mai sẽ tốt đẹp hơn.

Đôi mắt trong sáng của con, là khát vọng của ta.

Những tia nắng tràn vào phòng,

Kéo theo chuyến xe chở đầy kỷ niệm.

Những bông hoa tươi thắm nở đầy triền núi đang múa hát vì con.

Con là niềm vui, là tia nắng của ta.

Hãy đứng lên, cùng ta mở cửa sổ

Những ngôi sao lấp lánh trên bầu trời là ánh mắt của những tâm hồn biết ơn.

Con là niềm vui, là hy vọng của ta.

Nếu có thể đem chút ấm áp hóa thành sức mạnh trong tim con,

Thì đó là mong ước thành kính nhất của ta.

Con là niềm vui, là hy vọng của ta.

Ánh mặt trời tràn vào phòng bệnh, mang đến chút ấm áp cho những người cần sự giúp đỡ, và cũng đem đến cho tôi niềm vinh dự được trở thành một tình nguyện viên.

Mỗi người chọn một quả lê có vấn đề

Khi ở Israel, tôi thường dẫn theo các con đi chợ mua rau. Hồi đó mỗi tuần chợ chỉ họp một lần, những người nông dân đem nông sản mình trồng được đến đây bán. Vì tất cả rau tươi và hoa quả đều do người nông dân tự làm ra nên chúng tôi coi trọng về vị hơn là về hình dáng bên ngoài. Đến mùa thu hoạch lê, rất nhiều nông dân đem lê đến đây bán. Nông dân Israel có thói quen hái cả một chút cành lá khi thu hoạch quả để hạn chế việc mất nước, ảnh hưởng đến vị ngon của sản phẩm. Chính vì vậy, trên mỗi quả lê thường có những vết xước nhỏ do các cành này gây ra.

Mỗi lần dẫn các con đi mua hoa quả, tôi lại yêu cầu mỗi đứa chọn một quả lê có chút vấn đề nhỏ nào đó nhưng vẫn có thể ăn được trong ngày. Có phải những quả lê như vậy sẽ rẻ hơn không? Không phải, tất cả lê đều có giá như nhau. Tôi yêu cầu mỗi đứa hãy chọn lấy một quả lê không được lành lặn cho lắm, sau đó đưa cho tôi xem rồi mới đem đi cân. Lũ trẻ cảm thấy rất khó hiểu, nhưng tôi không giải thích quá nhiều ngay lúc đó.

Đến tối, khi gọt hoa quả ăn, tôi mới giảng giải cho chúng. Trước tiên, chúng ta phải biết nghĩ cho người khác, tôi dùng tư tưởng thực chứng để dạy bảo các con mình, nếu như ai cũng chọn quả ngon, quả đẹp thì những quả còn lại sẽ để ai ăn? Chúng ta giúp đỡ người khác một chút có phải tốt hơn không? Chúng ta mua giúp người bán hàng ba quả lê không đẹp mắt, người khác cũng giúp họ mua vài quả, như vậy chẳng phải những quả lê xấu xí sẽ ít đi sao?

Tiếp theo, tôi dạy chúng rằng nhất định phải quý trọng hoa tươi trái ngọt, vì đó là những thứ mà nước và ánh nắng mặt trời đã ban tặng cho chúng ta. Người Israel luôn tôn kính mặt trời, tiết kiệm khi sử dụng nước, nên đây là món quà tuyệt vời mà nước và mặt trời ban tặng. “Những quả lê này không phải là không ăn được nữa, chỉ là có chút vấn đề nhỏ mà thôi, ăn vào cũng không ảnh hưởng gì đến sức khỏe, mẹ mong rằng từ chuyện quả lê nhỏ bé này, các con có thể học được cách chia sẻ và giúp đỡ người khác.”

Con gái tôi từng cảm thấy rất khó hiểu và hỏi tôi rằng: “Tại sao vậy? Tại sao con lại phải ăn những quả xấu xí này? Tại sao không cho con ăn những quả ngon đằng kia?” Tôi nói: “Hôm nay phải như vậy, vì con ăn cơm nhà mẹ nên con phải nghe mẹ, mẹ dạy bảo con thế nào thì con phải nghe như vậy. Nếu không muốn nghe, con có thể sang gõ cửa nhà bên cạnh, thử xem họ có giữ con lại ăn cơm không?”

Sau khi lũ trẻ hiểu được những gì tôi nói thì lại tiếp tục có câu chuyện nhường cam ngọt cho mẹ. Trong nhà mua một ít cam, có quả ngọt quả chua. Sau khi gọt vỏ lũ trẻ liền nếm một miếng, nếu thấy ngọt, chúng sẽ để dành cho tôi. Các phụ huynh Do Thái rất giỏi trong việc sử dụng những câu chuyện để giáo dục con cái, phương thức này hiệu quả hơn nhiều so với việc chỉ thuyết giáo đơn thuần.

Vẫn câu chuyện về quả lê, tôi còn mở rộng ra rất nhiều vấn đề để giáo dục con. Tôi nói với chúng rằng: “Một quả lê khi còn ở trên cây thì chẳng vấn đề gì cả, nhưng khi người nông dân hái xuống và cho vào giỏ, quả này va vào quả kia nên mới có những vết xước sẹo. Cuộc

đời chúng ta cũng vậy, sau này khi bước vào xã hội, các con sẽ phải va chạm với rất nhiều vấn đề, khi đó các con cũng sẽ hy vọng có người thấu hiểu và đồng cảm với mình, giống như hôm nay các con đồng cảm với những quả lê này vậy."

Chỉ với một quả lê nhỏ bé, tôi đã nuôi dưỡng cho con một thói quen tốt, đó là biết cách thấu hiểu người khác. Tôi vẫn luôn nhấn mạnh rằng, một người dù thông minh đến đâu nhưng nếu không có những thói quen tốt thì cũng rất đáng lo ngại.

Để trẻ có được một thói quen tốt không phải là điều dễ dàng. Nó còn phụ thuộc vào đôi bàn tay đưa nôi của những người cha người mẹ: "Con có thể chấp nhận những quả lê, quả táo có chút vấn đề; mẹ cũng có thể chấp nhận được rất nhiều những khuyết điểm nhỏ bé của con, vậy sau này khi bước chân vào xã hội, thấy một người nào đó có chút khuyết điểm, mong rằng con cũng sẽ có thể thấu hiểu và chấp nhận họ."

Cũng có thể chúng ta sẽ chẳng may ăn phải những quả mà nhìn bề ngoài chỉ hơi xước sát, nhưng khi bổ ra thì bên trong đã hỏng hết. Tôi lại mượn câu chuyện này để nói với các con một khía cạnh khác của cuộc sống: "Các con xem, khi chúng ta đã chấp nhận và tha thứ cho những khuyết điểm của người khác, nhưng sau đó mới phát hiện ra họ thực chất là một kẻ độc ác, vậy chúng ta phải cương quyết từ bỏ, không tiếp tục dung thứ cho họ nữa. Sau này các con kết bạn, chơi với bạn cũng vậy, biết người biết mặt nhưng không biết lòng. Rất nhiều người bình thường tỏ ra tốt đẹp nhưng khi gặp phải chuyện gì đó mới phát hiện ra bản chất thực sự của họ."

Có đôi khi hoa quả mua về bổ ra đã bị hỏng hoàn toàn, bọn trẻ lại bảo rằng, mẹ xem, mẹ hiểu cho người khác, mẹ thông cảm cho họ nhưng lại bị nhận tổn thất về phía mình. Tôi thì cho rằng điều đó chẳng sao cả, chẳng phải người xưa đã có câu: "Thất bại cũng là điều may mắn, vì khi thất bại, ta học được nhiều thứ, mà học được thì có nghĩa là ta đã lãi rồi." Đó chính là điều tôi muốn, là mục đích tôi hướng đến khi dạy dỗ các con mình.

Một lần nọ, tôi đi siêu thị mua rau và thấy một bà mẹ dẫn theo con trai mình cũng đang chọn rau. Cậu con trai trông rất cao lớn, chắc đang học cấp hai. Người mẹ cầm một túi nilon trên tay, tay kia cầm nắm rau rồi bắt đầu chọn. Ngọn nào ngon thì giữ lại, ngọn nào không ngon thì vứt xuống. Những ngọn rau ban đầu còn gọn gàng, đẹp mắt thì bây giờ đã bị chị ta đảo đi đảo lại thành một đống lộn xộn, còn chỗ rau trong túi chị ta thì vẫn rất gọn gàng và đẹp mắt. Khi đi ngang qua, tôi chỉ nhìn chị ta một cái rồi đi tiếp mà không nói gì. Khoảng vài phút sau khi tôi quay lại, túi đựng rau chị ta đã đầy thêm một chút. Cậu con trai vẫn đứng bên cạnh nói chuyện với mẹ như không có chuyện gì xảy ra. Tôi đành phải bảo với chị ta rằng: "Chị này, chị muốn sau này con trai mình sẽ trở thành một quý ông hay chỉ là một người đàn ông nhỏ mọn? Với hành động ngày hôm nay của chị, chị nghĩ rằng chị sẽ nuôi dưỡng con trai mình trở thành một quý ông được sao? Tôi thì nghĩ rằng, hành động đó không những làm tổn hại đến người khác mà cũng chẳng có lợi gì cho chị cả. Chị đã hại con trai chị rồi! Nếu chị cứ thế này, con trai chị sẽ chẳng bao giờ trở thành một người khoáng đạt được đâu. Cái gì chị cần thì chị cho vào túi của chị, vậy những thứ chị vứt xuống là để cho ai, ai sẽ là người ăn những thứ chị đã vứt xuống?"

Nghe xong, người phụ nữ đó liền mở miệng mắng tôi. Tôi chỉ nhẹ nhàng nói với cậu con trai rằng: “Cháu suy nghĩ gì về hành động này của mẹ cháu? Mẹ cháu bới tung đống rau để chọn những ngọn ngon nhất, đẹp nhất. Có thể làm vậy chỉ giúp mẹ cháu tiết kiệm vài đồng bạc nhưng đó lại là bài học rất không hay về phẩm chất đạo đức. Cô hy vọng cháu sẽ tránh xa những thói quen xấu của mẹ ra, có một vài hành động không đáng để cháu học tập đâu.”

Cậu con trai cúi đầu xuống, người mẹ lại tiếp tục nhiếc móc tôi. Tôi đi đến chỗ nhân viên phụ trách cân thực phẩm và nói rằng: “Cậu không được phép cân chỗ rau đó cho chị ta.” Và quả thực người nhân viên đó đã không đồng ý cân rau cho chị ta.

Từ xưa đến nay, chúng ta vẫn luôn coi “mẹ” là một danh từ, nhưng phải chăng đó cũng có thuộc tính của một động từ? Bởi vì trong suốt chặng đường đời, từ “mẹ” ngoài việc dùng để xưng hô ra thì quan trọng hơn, đó còn là một tấm gương về cách ứng xử. Làm mẹ, nhất định phải là một người lương thiện, một người mẹ lương thiện mới có thể nuôi dưỡng những đứa trẻ tốt được.

So sánh một bà mẹ dẫn con đi mua hoa quả và một bà mẹ dẫn con đi mua rau, tôi có thể tự tin nói rằng hành động của tôi cao thượng hơn người mẹ kia gấp trăm lần. Và nếu như chị ta không chịu thay đổi, vẫn dẫn con đi siêu thị và chọn lên chọn xuống như vậy thì tôi khẳng định rằng, những đứa con của tôi sau này cũng sẽ cao thượng hơn con của chị ta gấp trăm lần.

Ngày nay, có nhiều người thường cho là mình thông minh khi giành được chút lợi nhỏ trước mắt, nhưng thực ra, họ lại đang đánh mất những cái lợi lớn hơn. Nói như vậy có thể nhiều người sẽ không hiểu, tôi lấy câu chuyện trên làm ví dụ. Trong câu chuyện đó, cái gì là cái lợi lớn, cái gì là cái lợi nhỏ? Tương lai của con là cái lợi lớn. Bạn luôn mong muốn nuôi con thành tài, tốn biết bao nhiêu công sức và tiền bạc để nuôi dạy chúng, nhưng lại không suy nghĩ một cách sâu sắc, chỉ chăm chăm nhìn vào cái lợi trước mắt, mặc dù nó chỉ đáng giá mấy đồng bạc. Và thế là để giành được cái lợi nhỏ đó, bạn đã đánh mất cả cái lợi lớn.

Là những bậc cha mẹ, chúng ta cần nghiêm túc suy nghĩ về những hành động của mình. Khi nghĩ rằng mình có lợi hơn người khác, điều đó có thực sự là có lợi cho mình không? Và nếu như một chút lợi lộc nhỏ nhoi ấy lại làm ảnh hưởng đến đạo đức và phẩm chất của cả một thế hệ thì liệu nó có xứng đáng không? Lâu dần, những điều bạn làm để có được những cái lợi nhỏ nhặt kia sẽ biến con cái bạn trở thành những con người thiếu đạo đức, thiếu văn hóa, và những con người như vậy sẽ rất dễ phạm phải lỗi lầm. Đợi đến khi con cái sa ngã thì bạn dù có hối hận cũng không còn kịp nữa rồi.

Chúng ta lúc nào cũng khổ sở suy tính xem làm thế nào để con được học ở những ngôi trường tốt nhất và nhận được sự giáo dục tốt nhất. Thế nhưng theo tôi, sự giáo dục tốt nhất đối với trẻ chính là từ thực tế cuộc sống và từ những người làm cha làm mẹ. Môi trường sống và thói quen của cha mẹ sẽ ảnh hưởng đến cả cuộc đời con.

Cha mẹ Do Thái luôn rất coi trọng vai trò “làm gương” của mình, trước mặt con cái, họ lúc nào cũng chú ý đến lời nói và hành động.

Một nhà giáo Do Thái nổi tiếng từng nói rằng: "Là những người cha người mẹ, trước tiên chúng ta cần phải nhận thức được một điều, cha mẹ chính là tấm gương cho con cái, mỗi lời nói, mỗi hành động của chúng ta đều có thể ảnh hưởng đến cả cuộc đời của con." Một trong những nguyên tắc quan trọng trong giáo dục gia đình chính là tính thị phạm. Khi yêu cầu con cái làm gì đó, trước tiên bản thân cha mẹ cũng phải làm được điều đó. Từ xa xưa, người Trung Quốc đã có một câu châm ngôn: "Thân giáo trọng vu ngôn giáo[3]" để nhấn mạnh tầm quan trọng của việc làm gương.

Muốn con cái trở thành một người như thế nào, trước tiên bản thân bạn phải là một người như vậy, ngoài ra cũng cần phải tạo cho con một môi trường sống như thế. Một tiến sỹ nhi khoa nổi tiếng người Mỹ từng nói: "Một đứa trẻ sẽ học về sự tôn trọng và những ứng xử chuẩn mực thông qua việc quan sát cha mẹ mình." Thế nên tôi mới nói, cha mẹ là những người thầy tốt nhất của trẻ, vai trò làm gương của cha mẹ là vô cùng quan trọng đối với con cái.

Muốn dạy con, trước tiên phải tự chỉnh đốn bản thân, nếu bạn muốn con cái sau này sẽ có tương lai thật xán lạn và hạnh phúc thì ngay từ bây giờ, bạn hãy bắt đầu chú ý đến những lời nói và hành động của mình, tự tu dưỡng bản thân. Chúng ta phải ghi nhớ từng giây từng phút rằng, con trẻ đang nhìn vào chúng ta và sẽ làm theo chúng ta.

Cho con không gian riêng

Phụ huynh Do Thái rất chú trọng việc tạo không gian riêng cho con, còn các ông bố bà mẹ mà tôi biết thì chỉ muốn lấp đầy mọi không gian có thể.

Sau khi mua một căn nhà mới, chúng ta sẽ bắt đầu dọn đồ đạc vào, và thói quen của chúng ta là lấp đầy mọi không gian trong mỗi phòng. Tôi từng ghé thăm nhà một người hàng xóm, đồ đạc rất gọn gàng nhưng không gian thì chật chội đến mức không thể nhét thêm được bất cứ thứ gì nữa. Truyền thống và thói quen của người Do Thái thì lại khác hẳn. Đầu tiên, họ sẽ ưu tiên cho những nhu cầu cấp thiết nhất như giường, tủ, bàn ghế, sau đó sẽ mở rộng tiếp sang những đồ đạc khác. Và lần lượt như vậy, con cái cũng có không gian riêng của mình.

Thực ra, trong truyền thống của người Á Đông cũng có quan niệm coi trọng không gian, hay nói cách khác là để lại những khoảng trống. Để lại khoảng trống vốn là một kỹ thuật trong vẽ tranh sơn thủy, nghĩa là để lại những khoảng trống trong tác phẩm, để người xem có thể phát huy trí tưởng tượng của mình. Sau này, thuật pháp này còn được ứng dụng trong tâm lý học, để chỉ rằng trong quá trình giao tiếp hay trao đổi với người khác, nếu chúng ta có thể bớt lại một khoảng trống, một không gian vừa đủ cho đối phương, đồng thời duy trì khoảng cách phù hợp thì hiệu quả đạt được là ngoài sức tưởng tượng. Khi làm việc gì cũng vậy, cần có một khoảng thời gian gián đoạn để đối phương có thể suy ngẫm một cách kỹ lưỡng.

Không gian cũng là một sự vật, "không gian" mà chúng ta thường nói có hai tầng ý nghĩa: một là không gian sinh sống, hai là không gian trong nội tâm chúng ta.

Trong cuộc sống, người Do Thái luôn có không gian riêng tư của mình. Ví dụ, thứ sáu, thứ bảy là thời gian được pháp luật bảo đảm của người Do Thái. Đó là thời gian để bạn có thể nghỉ ngơi, suy ngẫm, tưởng tượng và tự đối thoại với bản thân. Có lẽ do chịu ảnh hưởng từ cha nên ngay từ nhỏ tôi đã học được cách tự đối thoại với chính mình. Khi con gái tôi còn nhỏ, nó thường xuyên phải ở nhà một mình nên tôi đã mua rất nhiều búp bê để nó có thể nói chuyện với chúng. Quá trình nói chuyện với búp bê sẽ giúp cho tư duy của nó hoạt bát hơn, và sau đó dần dần sẽ có thể tự đối thoại với chính mình. Khác biệt giữa nói chuyện với búp bê và nói chuyện với chính mình là tuổi tác. Độ tuổi như tôi bây giờ đã có thể tự đối thoại được với chính mình. Còn con trẻ, ban đầu sẽ chỉ có thể nói chuyện với đồ chơi, ví dụ như búp bê, ô tô, máy bay… Tôi cho rằng, người nói chuyện với đồ vật cũng là không gian, vì nếu không có không gian thì việc đối thoại sẽ không thể nào tiến hành được.

Thế nhưng ngày nay, tầm quan trọng của không gian lại bị các ông bố bà mẹ coi nhẹ. Trong mắt họ, không gian lúc nào cũng nhỏ hẹp và chỉ cần còn một chút không gian là họ tìm đủ cách để lấp đầy. Lấp đầy không gian trong nhà, chiếm dụng không gian chung phía trước cửa, và ngay đến thời gian rảnh của con cũng bị chiếm dụng nốt.

Tư tưởng muốn lấp đầy mọi không gian có thể, xét cho cùng cũng là vì tư tưởng tiểu nông của chúng ta còn quá sâu đậm. Do phải trải qua một quãng thời gian dài tách biệt về văn hóa nên cho đến tận bây giờ, rất nhiều người vẫn chưa thực sự bước được vào thế giới văn minh. Không gian trong mắt chúng ta lúc nào cũng nhỏ hẹp, chúng ta chiếm dụng mọi khoảng trống, chỉ cần điều đó có lợi cho bản thân. Thậm chí có những lúc còn không phải để tranh giành lợi ích gì, chúng ta làm vậy chỉ vì tâm lý đám đông, tâm lý so bì. Ví dụ, thấy con nhà người khác đi học thêm, nếu con mình không đi sẽ bị thua thiệt nên tìm mọi cách để chiếm dụng quỹ thời gian của con để bắt con đi học thêm hết lớp này đến lớp khác.

Thời gian trước, khi tham gia vào một hoạt động, tôi có nói chuyện với một giảng viên âm nhạc. Cô ấy bảo rằng: “Chị Sara này, trẻ con bây giờ suy nghĩ phức tạp và xấu xa quá!” Một giảng viên âm nhạc, đồng thời cũng là một người mẹ mà lại nói rằng suy nghĩ của bọn trẻ xấu xa, thế nên tôi cảm thấy rất ngạc nhiên. Sau đó, cô ấy mới kể cho tôi nghe một câu chuyện: Lần nọ, cô ấy đi đón đứa con gái đang học cấp hai của mình thì gặp bạn học của con, cô ấy bèn hỏi: “Lam Lam này, dạo này cháu có đi học lớp học thêm nào không?” Cô bé kia dõng dạc trả lời: “Cháu chẳng bao giờ đi học thêm cả, thời gian rảnh mẹ toàn cho cháu chơi. Đi học thêm thì chán chết đi được!” Hôm đó cô ấy cũng không suy nghĩ gì nhiều, nhưng chỉ một tuần sau, khi đưa con gái đến lớp học thêm môn Hóa thì đã thấy cô bé lần trước đang ngồi ngay ngắn trong lớp từ lúc nào. Cô ấy chép miệng thở dài, một đứa trẻ như vậy mà đã biết nói dối, thật là quá nguy hiểm. Tôi nghĩ mục đích cô bé đó nói dối là muốn lừa các bạn khác cũng không đi học thêm. Và nếu có ai đó tin lời cô bé thì cô bé đã bớt đi được một đối thủ cạnh tranh.

Lời nói dối của đứa trẻ đó không đơn giản như việc bạn ăn vụng một quả táo rồi nói là không ăn, mà đó là một lời nói dối có chủ đích, có ý đồ. Trong đầu cô bé đã hình thành nên một suy nghĩ ích kỷ, chỉ biết lợi cho bản thân, đây là một tư tưởng rất không nên có. Tôi cho rằng, điều này chủ yếu là do bọn trẻ chịu ảnh hưởng của cha mẹ chúng. Bây giờ, sự cạnh

tranh ngay trong trường học cũng vô cùng khốc liệt, bạn cùng lớp đố kỵ nhau, nói dối hay khoe khoang cũng chỉ vì muốn vượt lên người khác.

Vậy vấn đề chúng ta đang gặp phải trong giáo dục là gì? Đó chính là quá coi trọng điểm số. Hôm qua tôi tình cờ gặp cô bé hàng xóm. Đó là một cô bé khoảng 15-16 tuổi rất giỏi giang, hiện đang du học bên Mỹ. Trước đây khi chưa sang Mỹ học, mỗi lần gặp tôi trong thang máy, cô bé đều cúi gằm mặt ngại ngùng, nhưng hôm qua vừa nhìn thấy tôi cô bé đã tươi cười chào hỏi. Có thể thấy sau khi sang Mỹ, cô bé đã biết cách giao tiếp hơn rất nhiều. Tôi hỏi cô bé có thấy cuộc sống ở Mỹ và Trung Quốc khác nhau không, cô bé trả lời là khác biệt quá lớn. Tôi hỏi khác biệt lớn như thế nào thì cô bé bảo rằng: "Ở Mỹ, cái gì cháu cũng thấy mới mẻ, hơn nữa cuộc sống bên đó rất đơn giản, các bạn chơi với nhau vô tư, không tính toán và rất vui vẻ. Thời tiết cũng ôn hòa nữa, khi ánh mặt trời chiếu rọi lên người, cháu cảm thấy rất ấm áp." Ở Trung Quốc, làm gì có đứa trẻ nào có thời gian mà cảm nhận sự ấm áp của những tia nắng, cảm nhận sự tốt đẹp của thiên nhiên?

Từ "đơn giản" mà cô bé nói ở đây thực ra được đổi lấy từ việc có không gian riêng, vì bạn để lại một chút không gian nên cuộc sống mới trở nên đơn giản. Không phải cứ lấp đầy mọi không gian là cuộc sống của bạn trở nên phong phú hơn.

Không gian là một thứ vô hạn, có thể chứa được tất cả mọi thứ. Nhưng khi bạn lấp đầy không gian của con thì hoặc là chúng sẽ trở thành những cỗ máy, hoặc là chúng sẽ bằng mọi cách tìm kiếm chút không gian riêng cho mình. Và khi đó, internet sẽ trở thành không gian riêng của chúng. Mà như chúng ta đã biết, cuộc sống trên mạng là cuộc sống ảo, dễ khiến cho trẻ trở nên tiêu cực và thậm chí là sa ngã, phạm tội.

Người Israel quan niệm rằng, nếu như nói trời đất là "cha mẹ" thì không gian còn được coi là "tổ tiên" của loài người. Hy vọng các vị phụ huynh có thể cảm nhận được tầm quan trọng của không gian bằng ý nghĩa thực sự của nó.

Tác phong trong xã hội hiện đại ngày nay là làm cái gì cũng phải đạt đến mức tuyệt đối. Tiền phải kiếm thật nhiều, không gian phải tận dụng tối đa. Chỉ cần còn một khoảng trống là lập tức có một chiếc xe đỗ vào, chỉ cần còn một khoảng đất trống là lập tức một tòa nhà mọc lên, chỉ cần thừa ra một khoảng không là lập tức các công trình vi phạm lấn chiếm. Tất cả các khoảng không đang bị chúng ta chiếm dụng. Có thể nói, đa phần người Trung Quốc đều không coi trọng không gian, hay nói cách khác, họ chưa hoàn toàn nhận thức được tầm quan trọng của không gian.

Chúng ta mua nhà rồi dọn vào trong đó không phải theo phương thức đơn giản nhất, mà bằng phương thức phức tạp nhất, như để nói to với mọi người rằng "Tôi đã mua căn nhà này đấy!" Đây thực chất là một quan niệm sai lầm. Nhưng nếu như dọn dẹp nhà cửa sạch bóng, trên bàn không bày thứ gì, tất cả sách và tài liệu đều nhét vào trong tủ thì đó cũng là một hành động tiêu cực. Tôi có thói quen đặt những thứ hay dùng đến ở nơi mà tôi có thể dễ dàng lấy được. Thói quen này chẳng mâu thuẫn chút nào với việc có ngăn nắp, gọn gàng hay không. Vì vậy, chúng ta cũng không nên đóng khung không gian một cách cứng nhắc và tiêu cực.

Khi làm việc gì hay cư xử với ai đó, mong bạn hãy bớt lại một chút không gian cho họ và cho chính bản thân mình, mặc dù điều này nghe có vẻ đi ngược lại với xu thế "làm gì cũng phải làm triệt để" của xã hội kinh tế ngày nay. Thật nực cười khi chúng ta đã lấp đầy không gian của mình, rồi lại chiếm hữu cả cuộc sống của con cái. Cuộc sống của con cái là thuộc về bản thân chúng, liệu có cần người khác phải nhúng tay vào không? Nếu chúng ta đã vẽ kín trang giấy của trẻ rồi thì chúng làm sao còn chỗ để tự mình vẽ ra những thứ mình muốn nữa?

Về vấn đề này, cách làm của người Do Thái rất đáng để chúng ta học tập. Ví dụ, khi dạy con về sự thành thật, điều các bậc phụ huynh Do Thái chú trọng là bồi dưỡng khả năng tự hối lỗi của con, hơn là việc chỉ biết suốt ngày trách móc, phê bình chúng. Bởi quá trình trưởng thành của con người là một quá trình liên tục phạm sai lầm và không ngừng cải thiện bản thân. Ai cũng từng mắc phải lỗi lầm này hay lỗi lầm khác, nhưng nếu biết tổng kết và đúc rút kinh nghiệm thì bạn sẽ học được những điều không thể học được ở bất kỳ đâu. Những nhà sư phạm Do Thái thường khuyến cáo mọi người rằng: "Đừng bao giờ đem sự tức giận hay trách móc đổ lên đầu con cái. Cũng đừng nên dạy bảo con khi bản thân đang mất bình tĩnh, vì như vậy sẽ rất dễ mất kiểm soát, dẫn đến việc đánh mắng chúng, và như vậy sẽ tạo thành một vòng tuần hoàn tiêu cực, việc giáo dục sẽ đem đến kết quả không như mong đợi." Ai cũng đã từng nói dối, nhiều khi trẻ nói dối cũng chỉ là một hành động trốn tránh bản năng, trong đầu chúng nghĩ rằng nếu nói như vậy sẽ không bị cha mẹ trách mắng, chứ không hề nói dối có chủ định. Do đó, các bậc phụ huynh không nên trách mắng con, nhưng phải thể hiện rõ thái độ của mình để từ đó trẻ có không gian tự sửa chữa và điều chỉnh hành vi của mình. Người Do Thái tin rằng, để lại cho trẻ một chút không gian và quan tâm giúp đỡ một cách đúng mực, chúng sẽ trở thành những đứa trẻ như ta mong muốn.

Ý nghĩa của công việc rửa xe

Sau ba năm phục vụ trong quân ngũ, tôi cứ tưởng Dĩ Hoa đã trưởng thành lên nhiều, sẽ nỗ lực gửi hồ sơ đi khắp nơi tìm việc làm. Nhưng không ngờ sau khi về nhà, Dĩ Hoa vẫn cứ giam mình trong phòng, xem đi xem lại những đĩa phim kiếm hiệp, thi thoảng đến tối nó mới xuống nhà xem tivi. Theo tôi nghĩ, có lẽ thằng bé đang cảm thấy mông lung, không biết là nó đang nghĩ gì. Lúc mở cửa phòng Dĩ Hoa, tôi thấy nó đang nằm dài trên giường xem phim. Đến bữa ăn gọi nó xuống, nó cũng không xuống, đến khi mọi người đã ăn xong rồi mới thấy nó lọ mọ xuống bếp. Tại sao sau khi xuất ngũ trở về, một thanh niên đang khỏe mạnh yêu đời bỗng trở thành một đứa trốn tránh cuộc sống thực tại, không chịu bước chân ra khỏi nhà như vậy? Một thanh niên 21 tuổi tại sao lại có thể như thế này được chứ? Dùng ngôn ngữ hiện nay thì đó chính là một "kẻ ăn bám". Dĩ Hoa không ra ngoài, cũng không muốn nói chuyện với người khác, hỏi nó cái gì nó cũng chỉ trả lời qua quýt cho xong. Những biểu hiện này khiến tôi rất buồn phiền, nhưng là một người mẹ, tôi không thể dùng lời nói để mỉa mai hay trách mắng nó. Bản thân tôi cũng trầm tư vài tuần liền, chỉ hy vọng tìm được cách để giúp Dĩ Hoa bước ra khỏi sự mông lung này.

Một hôm, tôi ra ngoài và đi qua một điểm tập kết xe, thấy có rất nhiều thanh niên trẻ tuổi đang rửa xe, cười nói rôm rả. Trong số đó có những đứa là người bản địa, cũng có những thanh niên đến từ Ả rập, nhưng nói chung là chúng đều rất vui vẻ, phấn chấn. Lúc đó,

trong đầu tôi bỗng nảy ra một ý tưởng, hay là bảo Dĩ Hoa đi rửa xe nhỉ? Tôi nghĩ rằng, việc rửa xe sẽ giúp Dĩ Hoa hiểu về xã hội này hơn. Trước kia nó đã từng làm nem, chỉ có điều rất ít khi nó đem nem đi bán, nó không có khả năng giao tiếp tốt với người lạ giống như đứa con trai thứ hai của tôi.

Về nhà, tôi bắt đầu làm công tác tư tưởng cho Dĩ Hoa, động viên nó ra ngoài rửa xe. Vừa nghe tôi nói xong, nó đã đáp lại: "Cái gì cơ ạ? Con không đi đâu. Con vừa xuất ngũ, sao có thể đi rửa xe được cơ chứ?" Giữa chúng tôi nảy ra cuộc tranh luận khá lớn, Dĩ Hoa kiên quyết không chịu nghe lời, cuối cùng tôi nói: "Con đã 21 tuổi rồi, không thể cứ ở nhà ăn không ngồi rồi như thế. Ít nhất thì con cũng phải trả tiền ăn cho mẹ chứ? Thời gian là vàng bạc, mỗi giây mỗi phút không làm việc là con đang lãng phí thời gian, lãng phí tiền bạc. Con không chịu đi nộp hồ sơ, không chịu đi tìm việc, cũng chẳng làm được việc gì trong khả năng của mình để hôm nay cái nhà này có cơm ăn. Cuộc sống này luôn cần đến tiền, con có thể ngày nào cũng xem phim kiếm hiệp của con, nhưng điều đó thật vô nghĩa. Nếu như con đang học tập để nâng cao trình độ thì mẹ còn chấp nhận được, chứ đằng này con đang tiêu khiển và giết thời gian một cách vô ích."

Chúng tôi cứ tranh luận như thế trong 2-3 ngày liền, tôi đem những đĩa phim của nó vứt vào thùng rác, nó lại đi xuống nhặt lên. Tôi phát hiện ra rằng những cuộc tranh luận như vậy cũng đã có chút tác động đến Dĩ Hoa. Vậy là đến ngày thứ ba, tôi lên mở cửa phòng Dĩ Hoa và nói với nó rằng: "Dĩ Hoa, con đi đi, đi rửa xe đi! Đây cũng là một yêu cầu của mẹ với con. Con nhất định phải tiếp xúc với xã hội này. Rửa xe mặc dù là việc nhỏ, nhưng trong quá trình đó, con cũng có thể để ý xem có đồ gì còn sót lại trên xe không, có linh kiện nào hỏng hóc không, mỗi công việc đều có ý nghĩa đặc biệt của nó." Cuối cùng Dĩ Hoa cũng đồng ý. Ngày nào nó cũng ra khỏi nhà từ sáng sớm để đi rửa xe, lúc về nhà mặc dù không tỏ rõ thái độ nhưng tôi vẫn cảm nhận được một chút không vui từ nó.

Thấy con buồn bã không vui, tôi tranh thủ thời gian nói chuyện với con: "Con trai, bây giờ chúng ta ở Israel không phải chỉ là tạm bợ nữa, mà là trở về với quê hương đích thực của mình. Các con phải tự khiến mình trở nên kiên cường, mạnh mẽ bằng sức lao động của chính mình. Bất kể việc gì, miễn là lao động thì đều là vinh quang. Chỉ cần con đủ mạnh mẽ thì dù có làm việc gì chăng nữa, con cũng không bao giờ cảm thấy mất mặt, mà ngược lại sẽ học được rất nhiều điều. Dù con làm việc ở đâu thì cũng đều phải trải qua một quá trình, đó là quá trình tự đối thoại với bản thân, tự gột rửa tâm hồn mình. Nếu con có thể chiến thắng chính mình thì chẳng còn điều gì đáng sợ nữa cả."

Sự giáo dục của người Israel và người Trung Quốc khác nhau ở chỗ, các bậc cha mẹ Israel tuyệt đối không bao giờ gây áp lực cho con trong việc học hành, nhưng họ lại gây áp lực cho con về mặt phẩm chất đạo đức. Họ thường không có quá nhiều ý kiến về việc học hành của con, không như các vị phụ huynh Trung Quốc, lúc nào cũng nói những câu đại loại như: "Con mà không học hành cẩn thận, thi trượt đại học thì chỉ có nước về làm ruộng thôi", "không chịu khó học thì sau này chỉ có đi quét rác thôi"... Tôi cho rằng những ví dụ đó không tốt chút nào, làm ruộng thì sao, quét rác thì sao? Chẳng phải người xưa đã từng nói: "Tam bách lục thập hành, hành hành xuất trạng nguyên"[4] hay sao? Với tư tưởng như vậy, tôi kiên quyết bắt con phải đi rửa xe. Trong quãng thời gian đó, có mấy lần tôi cũng bí mật

đến ngó qua. Mấy ngày đầu, Dĩ Hoa lúc nào cũng ủ rũ, về đến nhà cũng chẳng nói lời nào. Nhưng vài ngày sau, tâm trạng nó tốt hơn lên một chút, vài ngày sau lại tốt lên một chút nữa. Một tháng sau, tôi nhận được thư mời phỏng vấn của Bộ Lao động Israel gửi cho Dĩ Hoa. Tôi giấu nó đi, đợi Dĩ Hoa về rồi hỏi xem nó cảm thấy công việc rửa xe thế nào thì nó trả lời rằng thấy rất tốt và rất vui vẻ. Tôi cảm thấy thật hạnh phúc vì trong quá trình làm việc đó, nó đã biết lao động là vinh quang, đã biết công việc không phân sang hèn, và biết mỗi đồng tiền kiếm được nhờ lao động đều đáng trân trọng. Chính bản thân Dĩ Hoa cũng đã nói rằng, công việc rửa xe đã gột rửa tâm hồn nó.

Một đứa trẻ cần phải được xây dựng quan niệm đúng đắn về lao động, vì chỉ khi yêu lao động, chúng mới biết nâng niu và trân trọng những thứ mình có được. Một người yêu lao động chắc chắn sẽ là người có trách nhiệm với xã hội, chỉ khi hiểu được rằng lao động sẽ mang lại của cải thì chúng ta mới có thể tạo ra càng nhiều của cải vật chất. Cảm ơn ánh sáng của lao động đã sưởi ấm tâm hồn Dĩ Hoa, cảm ơn công việc rửa xe đã rửa sạch hư vinh của Dĩ Hoa, giúp nó hình thành nên quan niệm đúng đắn về lao động. Tôi tin rằng, sau này dù làm việc ở đâu, Dĩ Hoa đều có thể hào hứng và nghiêm túc thực hiện.

Khi chúng ta dạy bảo con, mỗi một điều dù là nhỏ nhặt đến mấy cũng cần dụng tâm, chứ không thể tự dưng mà có. Đương nhiên, trẻ vẫn có thể trưởng thành theo cách tự nhiên, nhưng với thân phận là những người cha người mẹ, trách nhiệm của chúng ta là phải định hướng để con có những quan niệm đúng đắn về lao động, về giá trị của cuộc sống… Lúc trẻ còn nhỏ, chúng ta chỉ cần cho chúng ăn, cho chúng mặc, nhưng khi con bắt đầu lớn lên, chúng ta còn phải cung cấp cả những tư tưởng đúng đắn cho chúng.

Có một thực tế là hiện nay, rất nhiều phụ huynh thường thích so sánh con mình với “con nhà người ta”. Sau khi tốt nghiệp đại học, con bắt đầu đi phỏng vấn xin việc thì có những bậc cha mẹ lại giãy nảy lên: “Hai ngàn tệ? Ít thế thôi sao? Không đi!”, “Ba ngàn tệ? Không đi. Thà ở nhà chơi còn hơn.” Và như vậy, vô hình trung chúng ta đã đem tiền bạc ra để cân đo giá trị của lao động. Đương nhiên khi con tốt nghiệp ra trường, cha mẹ muốn con sẽ có mức lương tốt là điều dễ hiểu, vì dù sao chúng ta cũng đã bỏ ra không ít tiền của và sức lực để nuôi nấng con được như ngày hôm nay, nhưng chúng ta có từng nghĩ rằng nuôi con học đại học không những chỉ vì bản thân mình, bản thân con mà còn để nuôi dưỡng nhân tài cho đất nước? Hai ngàn hay ba ngàn tệ thì cũng chỉ là sự khởi đầu, tại sao không thể chấp nhận được?

Về điểm này, suy nghĩ của người Do Thái có sự khác biệt rất lớn. Họ quan niệm rằng tiền kiếm được nhờ sự lao động đều là trong sạch và rất đáng trân trọng, số tiền kiếm được nhiều hay ít chẳng liên quan gì đến học vấn cả. Rất nhiều người sau khi tốt nghiệp đại học vẫn có thể đi lái xe tải thuê. Trường đại học chỉ là một cấp độ của giáo dục, còn cấp độ của tư tưởng và nhân cách thì chẳng liên quan gì đến tiền lương cả. Chúng ta lại mắc phải một sai lầm nữa, đó là cho rằng mình đã tốt nghiệp đại học thì mức lương phải đạt đến mức độ nào đó thì mới chấp nhận làm. Chính vì thế hiện tượng sinh viên tốt nghiệp đại học nhưng thất nghiệp ngày càng nhiều. Nếu chúng ta coi sinh viên đại học cũng là một người lao động bình thường thì đã không nảy sinh nhiều rắc rối đến thế.

Một người yêu lao động là một người có tinh thần trách nhiệm. Một người chỉ biết nói ngoài miệng rằng mình rất tài giỏi, rất có tinh thần trách nhiệm nhưng lại không chịu lao động thì đó chỉ là giả tạo mà thôi.

Ngay khi trẻ còn nhỏ, chúng ta cần giúp trẻ hình thành quan niệm về lao động, đừng chỉ bắt trẻ phải học quá nhiều, hãy để trẻ làm những công việc đơn giản như rửa bát, quét nhà, giặt quần áo… Ví dụ như nhà tôi, đến việc lau tường cũng là bọn trẻ tự làm, không phải vì chúng tôi không có tiền thuê người mà vì tôi muốn tạo không khí lao động trong gia đình. Tôi gọi Bối Bối, cháu nội mình đến rồi dành chút thời gian để làm cho Bối Bối một chiếc thang nhỏ, còn chuẩn bị cả mũ và quần áo để Bối Bối giúp tôi lau tường. Sau khi hoàn thành, tôi cho Bối Bối một chút tiền, vì nếu thuê người làm thì tôi cũng phải trả công, nó đã bỏ sức lao động của mình ra thì cũng xứng đáng nhận được phần thưởng tương xứng. Trong cuộc sống thường ngày, tôi thường xuyên tạo ra không khí lao động trong gia đình, tạo cơ hội để con cháu lao động, để chúng sớm hình thành quan niệm đúng đắn về lao động.

Bây giờ dù chúng tôi không còn ở Israel, cũng không phải làm nem bán kiếm tiền nữa, nhưng phẩm chất coi trọng lao động vẫn không hề mất đi.

Cội rễ của hạnh phúc là gì? Đó chính là lao động. Lao động, ngoài việc tạo ra giá trị cho xã hội, nó còn giúp bồi đắp và tưới mát tâm hồn chúng ta. Tổng thống Mỹ Lincoln từng nói: "Khi chúng ta đau khổ, lao động chính là liều thuốc tốt nhất." Không lao động thì sẽ không nhận được niềm vui do nó mang lại, và cũng chẳng thể có được một cuộc đời hạnh phúc. Nếu chúng ta mong muốn con cái sau này sẽ có một cuộc sống thật vui vẻ, hạnh phúc thì hãy giúp con hình thành quan niệm đúng đắn về lao động, hãy để trẻ biết rằng, lao động là vinh quang, mọi công việc đều không phân sang hèn.

CHƯƠNG 2. NHỮNG ĐỨA TRẺ NGOAN ĐƯỢC NUÔI DƯỠNG TRONG NHỮNG GIA ĐÌNH CÓ QUY TẮC

Người Do Thái đã lập ra quy tắc trong gia đình như thế

Khi sống trong xã hội, con người chắc chắn phải chịu sự ràng buộc của rất nhiều quy tắc khác nhau. Những người vô nguyên tắc chính là những kẻ đáng sợ nhất. Trong suốt quá trình tiếp xúc với người Do Thái, tôi đã dần dần hiểu được lý do vì sao người Do Thái lại thông minh, giỏi kiếm tiền và đạt được nhiều thành tích nổi bật trên nhiều lĩnh vực như vậy. Họ có được những điều đó không phải nhờ vào chỉ số IQ cao, mà vì ngay từ nhỏ họ đã được nuôi dưỡng ý thức về các quy tắc.

Gia đình Do Thái rất chú trọng đến việc thiết lập hệ thống quy phạm, quy tắc trong nhà ngay từ những sự việc nhỏ nhặt nhất, ví dụ như trước khi ra ngoài phải chào người lớn, gặp hàng xóm phải chủ động chào hỏi, phòng của mình phải tự mình dọn dẹp, đồ dùng chung sau khi dùng xong phải đặt về đúng vị trí cũ, ai đó cần giúp đỡ thì phải ra tay giúp đỡ họ… Khi những hành động nhỏ nhặt đó được lặp đi lặp lại nhiều lần, chúng sẽ dần tích tụ và biến thành các thói quen tốt của bản thân trẻ. Khi đó, cha mẹ sẽ tiết kiệm được rất nhiều thời gian và công sức, còn con cái cũng được hưởng lợi suốt đời. Biết phép tắc là biểu hiện của một người có tố chất tốt, và đó cũng là tố chất căn bản để một người có thể đứng vững được trong xã hội sau này. Đối với con cái, cha mẹ Israel thường lập ra hai giao ước: một là trước khi làm việc phải nói rõ nguyên tắc; hai là sau khi làm việc hoàn toàn không thỏa thuận thêm.

Mỗi ngày lễ của người Do Thái đều có những quy tắc hết sức nhỏ nhặt mà mọi người bắt buộc phải tuân thủ. Trong môi trường đó, con trẻ được mắt thấy tai nghe nên trong chúng đã dần hình thành nên một khung quy phạm, đó là một dạng kết quả của sự phát triển tự nhiên.

Quy tắc không đồng nghĩa với việc không có chủ kiến, quan trọng là phải nắm bắt được giới hạn. Người Do Thái có một phép ẩn dụ được lưu truyền rộng rãi: Trên đồng cỏ, nếu những con dê chạy nhảy trong phạm vi hàng rào, ăn cỏ, vui đùa thì đó gọi là nhanh nhẹn, người chăn dê không cần can thiệp. Nhưng nếu có con dê nào đó nhảy ra khỏi hàng rào, thì đó gọi là vô lối, người chăn dê nhất định phải thực hiện chức trách của mình để bắt con dê đó quay trở về bên trong hàng rào. Hàng rào đó chính là nguyên tắc, bạn chỉ có thể tự do hoạt động bên trong. Duy trì các nguyên tắc có ý nghĩa vô cùng quan trọng trong giáo dục gia đình, nó không chỉ quyết định đến việc hình thành những thói quen tốt của trẻ, mà còn giúp chúng biết kính sợ, chứ không phải lúc nào cũng chỉ biết lấy mình làm trung tâm. Nếu muốn con tuân thủ nguyên tắc thì trước tiên, cha mẹ phải tuân thủ nghiêm ngặt những nguyên tắc đó trước. Nếu không, bạn sẽ mất đi uy tín trong mắt con cái và hệ quả là việc dạy

bảo chúng sẽ ngày một khó hơn. Làm tròn bổn phận, kiên trì nguyên tắc, đòi hỏi nghiêm khắc, tất cả những điều đó đều xuất phát từ tình yêu thương sâu đậm của cha mẹ dành cho con cái. Tình yêu đó là vô biên vô hạn, nhưng chỉ có những "tình yêu chất lượng cao" mới giúp ích cho con trên suốt chặng đường đời.

Ở Trung Quốc, ban đầu người ta thường để con tự do phát triển, rồi đến một độ tuổi nào đó các vị phụ huynh mới chợt nhận ra rằng con mình đã quá tự do, vô kỷ luật, đến lúc đó mới bắt đầu đặt ra các quy tắc thì chúng sẽ rất khó tuân thủ. Nhiều đứa trẻ khi đến 18 tuổi thì tự cho rằng, đã đến lúc mình được tự do. Nhưng trên đời này chẳng có sự tự do nào là tuyệt đối cả. Pháp luật là sự cụ thể hóa của đạo đức và đạo đức chính là một dạng pháp luật, nên khi con đòi hỏi quá nhiều tự do, bạn có thể hỏi con một câu rằng: "Thế chim có tự do không? Có vẻ như tự do đấy nhưng nó sẽ chẳng bao giờ bay được ra khỏi bầu trời." Thế nên, dù không gian của bạn có to lớn cỡ nào thì vẫn phải có giới hạn, và trong giới hạn đó, bạn vẫn phải tuân thủ theo những quy phạm và quy tắc nhất định.

Chúng ta hãy nói với con rằng, những quy tắc mà cha mẹ đặt ra bây giờ cũng chính là những chướng ngại vật mà sau này con sẽ gặp phải trên đường đời.

Vậy làm thế nào để lập nên những quy tắc cho con? Tôi cho rằng những quy tắc thực sự cần được hình thành từ quy phạm. Ví dụ từ mấy giờ đến mấy giờ là thời gian ăn của con. Khi trẻ còn nhỏ, chúng ta có thể cho chúng ăn theo thực đơn của chúng ta, nhưng khi chúng biết nói, chúng sẽ đưa ra những đòi hỏi và chúng ta rất dễ bị cuốn vào những đòi hỏi của chúng, lúc nào cũng chạy theo sau để thỏa mãn, làm chúng vui. Nếu vị trí bị đảo ngược như vậy thì hậu quả là con bạn sẽ trở thành những đứa trẻ vô nguyên tắc, cứng đầu, bướng bỉnh.

Muốn con thực sự hình thành được những thói quen tốt thì trước tiên phải bắt đầu bằng sự tự giác. Và sự tự giác là thứ mà cha mẹ phải truyền lại cho con từng chút từng chút một, để cuối cùng nó trở thành một phần trong con. Nếu như bạn suốt ngày chỉ làm "cần cẩu" cho con thì sự tự giác của chúng sẽ không có không gian để phát triển.

Việc nuôi dưỡng những thói quen tốt cho con phải bắt đầu từ đâu? Theo tôi thì nên bắt đầu từ chính những điều nhỏ nhặt nhất trong cuộc sống. Những sự việc có vẻ rất bình thường trên thực tế lại là những hành vi quy phạm của trẻ. Ví dụ, buổi sáng khi thức dậy, phải ngắm nhìn những tia nắng đầu tiên và vui vẻ bắt đầu ngày mới; khi mở mắt ra, phải nói lời chào với bố mẹ, với một ngày mới tốt đẹp đang đợi ở phía trước chứ không phải khi cha mẹ gọi trẻ dậy thì chúng khóc lóc và vẫn nằm ỳ trên giường không chịu dậy. Tôi luôn cho rằng, tâm hồn của trẻ rất nhạy cảm với cái đẹp, khi những tia nắng đầu tiên chiếu rọi vào phòng, cảm giác đầu tiên của trẻ nên là: Hôm nay thật đẹp, mặt trời thật đẹp, thật hạnh phúc khi có bố mẹ ở bên!

Nhiều bậc phụ huynh nói với tôi rằng, buổi sáng gọi con dậy cứ như đánh trận vậy, làm sao có tâm trạng tốt được? Thực ra vấn đề nằm ở chính các bạn, là do phương pháp của các bạn không đúng. Nếu hôm nào Bối Bối nhà tôi ngủ muộn mà hôm đó tôi đang ở nhà con trai thì sáng sớm, tôi sẽ đến ngồi cạnh giường nó, mở nhạc nhỏ, ví dụ như bài "Ánh mặt trời vàng óng, chú gà trống gáy ò ó o…", sau đó tôi lại nhẹ nhàng nói: "Bối Bối, cháu xem này,

mặt trời chiếu đến mông cháu rồi đây này, buổi sáng sớm thật đẹp!" Đối với con trẻ, chúng ta cần có những định hướng đúng đắn. Tôi thường thích dùng những ngôn từ đẹp đẽ để nói chuyện với con, kể cả khi muốn giục chúng dậy, tôi cũng cố gắng biểu đạt bằng những từ ngữ tốt đẹp nhất, để các con có thể cảm nhận được thế giới tốt đẹp này từ những lời nói của tôi.

Tôi học hỏi được rất nhiều điều từ cách người Do Thái lập ra những quy tắc, cũng như cách họ dạy con tuân thủ theo những quy tắc đó. Tôi xin kể lại câu chuyện dạy con của một người bạn Israel của tôi, câu chuyện này đã từng được tôi đề cập trong tập trước, nay xin nhắc lại một lần nữa vì tôi thấy rằng nó đã đem lại rất nhiều gợi ý tích cực cho tôi: Một hôm, con của người bạn tôi xin phép cô ấy: "Mẹ, con muốn đến nhà bạn chơi có được không ạ?" Cô bạn tôi nói: "Được, nhưng con nhất định phải về trước 12 giờ trưa". Ngày hôm đó, con bé về nhà muộn một tiếng. Thấy con về, cô bạn tôi không nói gì cả. Con bé ung dung thay quần áo rồi ăn cơm. Ăn xong nó nói: "Mẹ, bây giờ chúng ta đi xem phim được chưa ạ?", vì thứ ba tuần nào cả gia đình cô ấy cũng đi xem phim với nhau. Lúc đó, cô bạn tôi chỉ lên đồng hồ treo trên tường và nói: "Hôm nay không kịp rồi, không đi xem phim được đâu." Nhìn vẻ mặt ủ rũ của con, cô ấy lại nói một câu tỏ vẻ tiếc nuối nhưng cũng khiến con phải suy nghĩ: "Mẹ rất tiếc!"

Đối với hành động thể hiện sự thiếu khả năng kiểm soát bản thân của con như vậy, cô bạn tôi không hề trách mắng, cũng không có biện pháp trừng phạt nào, chỉ nói vài câu đơn giản nhưng đủ khiến đứa trẻ hiểu rằng: Không tuân theo quy tắc, không biết đúng giờ thì sẽ phải trả giá.

Ngày nay, chúng ta đang ủng hộ giáo dục theo phương thức gợi ý, tôi cho rằng hình thức này rất tốt, nhưng tôi tin con trẻ vẫn cần phải được quản lý bởi các quy tắc. Trẻ càng nhỏ thì càng cần đến những nguyên tắc mà chúng ta vẫn nói, nhưng khi trẻ dần lớn lên thì phụ huynh cũng nên học cách tin tưởng trẻ. Vi phạm quy tắc sẽ bị trừng phạt, nhưng quy tắc thì nên hạn chế càng ít càng tốt, hơn nữa trẻ càng lớn thì các quy tắc cũng nên giảm dần đi.

Có lẽ sẽ nhiều độc giả thắc mắc rằng, gia đình chúng tôi có bao nhiêu quy tắc? Thực ra cũng không quá nhiều, tôi chỉ đưa ra 4-5 quy tắc cơ bản. Ví dụ, trước khi ra ngoài phải chào người lớn trong nhà, và trước khi lũ trẻ ra ngoài, tôi thường quy định thời gian phải về nhà của chúng; phải lễ phép, gặp hàng xóm phải chủ động chào hỏi; phòng của mình phải tự mình dọn dẹp, ăn xong phải mang bát vào bếp; đồ dùng chung trong nhà đều có vị trí cố định, dùng xong phải đặt vào chỗ cũ; lúc xem tivi, mỗi người có những sở thích khác nhau, phải phân chia hợp lý. Khả năng tự kiểm soát bản thân của con trai thường khá yếu, có những thói quen xấu sau khi đã sửa chữa được một thời gian thì lại tái phạm. Còn về những vấn đề nghiêm trọng như uống rượu, sử dụng ma túy, đánh bạc hay đánh nhau thì tôi nghĩ đó không thuộc phạm trù của quy tắc nữa, mà đó là những hành vi phải cấm tuyệt đối. Ngoài ra, tôi sẽ không vì chúng vi phạm quy tắc mà trừng phạt ngay lập tức, nếu chỉ thỉnh thoảng quên một lần mà đã phạt chúng ngay thì có phần hơi nghiêm khắc. Cho nên chúng ta cần nói rõ với nhau rằng, khi trẻ vi phạm quy tắc, trước tiên hãy nhắc nhở khuyên răn, cho trẻ có không gian và thời gian để tự kiểm điểm mình, sau khi đã nhắc nhở nhiều lần mà trẻ vẫn không thay đổi thì mới nghĩ đến việc trừng phạt.

Nhưng nhắc nhở cũng cần phải có mẹo

Người Do Thái thường đặt ra những quy tắc cho con trong khi chơi để giúp chúng thấm nhuần những quy tắc trong gia đình, như vậy vừa giúp thắt chặt tình cảm gia đình, vừa đảm bảo lòng tự trọng của con. Được gợi mở từ cách làm trên, tôi cũng thử áp dụng và quả nhiên thấy rằng phương pháp này hiệu quả hơn hẳn so với việc chỉ suốt ngày nhắc đi nhắc lại cho chúng. Câu chuyện ăn cơm của Huy Huy khiến tôi lúc nào cũng phải bật cười khi kể lại. Qua đó tôi cũng nhận ra rằng, việc đưa ra các quy tắc không phải lúc nào cũng cần đao to búa lớn, mà nhiều lúc nó được hình thành một cách khéo léo trong không khí vui tươi của gia đình: Thời tiết ở Israel vô cùng nóng nực nên hầu như nhà nào cũng lát sàn bằng đá hoa. Huy Huy rất thích nằm dài trên sàn phòng khách để ăn cơm, như vậy vừa mát mẻ lại vừa tiện xem tivi, vì ti vi nhà tôi được đặt rất thấp. Cũng có khi nó vừa nằm dài vừa ăn cơm vừa đọc sách. Tôi đã nhắc nhở Huy Huy vài lần về chuyện này nhưng chẳng có tác dụng gì, nhắc nhở mãi không được, tôi nghĩ ra một cách để "trị" nó. Tôi nói với Dĩ Hoa: "Con xem, Huy Huy lại nằm bò trên sàn ăn cơm kìa, con hãy vẽ bộ dạng của nó lúc này cho nó xem đi."

Dĩ Hoa vẽ hoạt họa rất đẹp và thành thục, nó đã phác họa lại cảnh Huy Huy nằm bò trên sàn ăn cơm. "Huy Huy, con tự ra đây mà xem!", "Hả, sao lại giống con chó thế này? Không thể nào, nhất định là anh đã cố tình vẽ con xấu thế này", nó vẫn nhất quyết không chịu tin.

Thấy vậy, lần sau tôi bèn lôi máy ảnh ra, nhân lúc Huy Huy đang chăm chú vừa đọc sách vừa ăn cơm trên sàn, tôi bèn bấm máy liên tục rồi đưa cho nó xem. Nhìn thấy hình ảnh chân thực này của mình, nó cúi gằm mặt lẩm bẩm: "Sao vẫn giống con chó thế này?" Huy Huy có chút xấu hổ, mặc dù rất quý chú chó cưng trong nhà, nhưng nó chẳng hề thích biến thành chó chút nào. Từ đó về sau, nó không bao giờ còn nằm dài trên sàn nhà ăn cơm nữa.

Khi xây dựng những quy tắc, nếu quá nghiêm khắc, luôn trách mắng hoặc thậm chí đem cả đòn roi ra để trừng phạt thì nhìn qua sẽ cảm thấy rất có hiệu quả, con cái rất biết nghe lời, tuy nhiên, những lời nói và hành động tiêu cực của phụ huynh có thể sẽ để lại những tổn thương không thể nào xóa bỏ trong tâm trí con, thậm chí sẽ ảnh hưởng đến cả cuộc đời của chúng, tình cảm giữa phụ huynh và con cái cũng sẽ bị ảnh hưởng nghiêm trọng. Hãy lập ra những quy tắc trong không khí vui vẻ, thoải mái chứ đừng quá gượng ép, cứng nhắc, đừng để quan hệ giữa bạn và con cái bị ảnh hưởng xấu, đừng để con nảy sinh tâm lý đối đầu với những yêu cầu và quy tắc bạn đặt ra.

Ăn bánh gato không phải chuyện dễ

Con gái bạn muốn ăn bánh gato vì hôm nay nó không được khỏe. Bạn thấy nó không ăn được cơm nên gật đầu đồng ý, ra ngoài mua cho con một miếng bánh gato nhỏ, con gái ăn rất ngon. Một tuần sau, con gái lại không ăn cơm. Lúc đó bạn nghĩ, tuần trước nó cũng không ăn cơm và muốn ăn bánh gato, vậy thì lần này cũng mua bánh cho nó ăn vậy. Hãy nhớ rằng, miếng bánh đó không phải do con gái bạn chủ động đòi mà là bạn tự quyết định mua cho nó. Mua về, con bạn lại vô tư ăn.

Vài ngày sau, bạn đưa con đi mua sắm, nhìn thấy sạp hoa quả ven đường bán sầu riêng, nó đòi: "Mẹ, con muốn ăn sầu riêng", vậy là bạn mua cho nó sầu riêng. Một lúc sau nhìn thấy táo, nó lại đòi và bạn lại đồng ý. Bất cứ thứ gì nó nhìn thấy, nó muốn ăn, bạn đều mua cho nó cả. Vậy xin hỏi, có thứ gì mà bạn không đáp ứng cho con mình không?

Câu trả lời là không, vì nó chẳng còn muốn gì nữa. Tất cả những thứ nó muốn, bạn đã cho nó rồi.

Hành vi này sẽ gây ra hậu quả như thế nào? Theo tôi là rất nghiêm trọng. Khi con đã quen với cuộc sống như vậy, suy nghĩ của nó sẽ thay đổi. Một hôm, con gái tôi chủ động nói với tôi rằng: "Mẹ, hôm nay con không muốn ăn cơm, con muốn ăn bánh gato." Đó là một đứa trẻ đã quen được chiều chuộng, muốn gì được nấy. Và vì trước đây bạn vẫn luôn đáp ứng nó một cách vô nguyên tắc nên bây giờ bạn cũng không tìm được lý do nào thỏa đáng để từ chối nó cả. Lúc đó, tôi nói với con gái: "Được thôi", rồi đi đến cửa hàng bán bánh ngọt, nhưng khi đến nơi tôi bỗng sờ vào túi và nói: "Thôi chết rồi, mẹ quên mang tiền!" Con bé nghe xong vô cùng chán nản. Nhưng vì những lần trước bạn đã rất vô tư đáp ứng nguyện vọng của nó, nên lần này nó hoàn toàn tin là bạn không mang tiền thật.

Trẻ con thường có một tâm lý rất kỳ lạ: Những thứ bạn cho nó quá dễ dàng, nó sẽ không cảm thấy có gì đặc biệt lắm; nhưng một khi bạn không cho nó, thì nó lại càng thèm muốn thứ đó. Chỉ vài hôm sau, con gái lại đến lèo nhèo với tôi về chuyện bánh gato. Chẳng còn cách nào khác, tôi lại đành dẫn nó đến cửa hàng bánh, nhưng khi đi gần đến nơi thì tôi giả vờ đau bụng, chóng mặt. Tôi nói với con rằng: "Mẹ rất muốn mua bánh cho con. Con muốn ăn, mẹ cũng muốn ăn. Nhưng bây giờ chắc mẹ không ăn được rồi. Con có thể đợi đến khi mẹ hết đau bụng không?"

Bạn đừng coi thường một phút ít ỏi này. Trong một phút đó, bạn đã dạy cho con biết "chờ đợi", biết "quan tâm" và "thông cảm". Có thể con bạn đã đọc được những khái niệm phức tạp này trên sách vở, nhưng chính trong một phút đó, chúng mới thực sự thấu hiểu hết ý nghĩa của chúng. Trẻ sẽ học được cách trưởng thành trong sự chờ đợi. Trẻ sẽ học được cách làm những việc thích hợp, nói những lời thích hợp trong mỗi khoảng thời gian khác nhau. Trẻ sẽ dần học được cách chờ đợi và nhẫn nại. Chờ đợi và nhẫn nại là hai khái niệm hoàn toàn khác nhau, nhưng chỉ khi nào biết chờ đợi thì bạn mới biết nhẫn nại, và chỉ khi biết nhẫn nại, bạn mới có thể bình tĩnh. Trong xã hội ngày nay, dường như người ta lúc nào cũng xốc nổi, sốt sắng vì những cái lợi trước mắt.

Không lâu sau, con gái thấy rằng vấn đề về bánh gato vẫn chưa được giải quyết, sao mãi mà nó vẫn chưa được ăn bánh? Vậy là nó lại chạy đến và nói với tôi: "Mẹ, tại sao món bánh gato lại 'khó đẻ' đến vậy ạ?" Ở Israel, bọn trẻ thường xuyên được chứng kiến cảnh chó, mèo sinh con ngoài đường nên từ "khó đẻ" trở thành một từ ngữ thông dụng. Con gái tôi đã học được cách ví von dí dỏm này. Tôi nói với nó: "Con yêu, hôm nay trong nhà có nhiều người như vậy, mẹ con mình có thể ra ngoài nói chuyện không?" Vậy là chúng tôi xuống cầu thang, ra ngoài đi dạo quanh vườn hoa nhỏ ngay phía trước nhà. Tôi bắt đầu giảng giải những điều sâu xa: "Cuộc đời mỗi con người là một cuộc hành trình dài, cuộc hành trình đó có những điều tốt đẹp, nhưng cũng có không ít khó khăn. Mỗi bước chúng ta đi qua đều sẽ để lại cho

chúng ta những ký ức tốt đẹp. Con có biết tại sao mẹ không mua bánh cho con không? Vì tuần sau là đến sinh nhật con rồi. Mẹ muốn sau khi phải trải qua một quá trình chờ đợi, con sẽ thu về niềm vui lớn hơn. Mẹ hoàn toàn có thể mua cho con một cái bánh nhưng sau này, sớm muộn gì con cũng phải đối mặt với xã hội. Xã hội giống như một chiếc bánh khổng lồ vậy, và mẹ thì không thể nào dùng tiền để mua được cho con chiếc bánh ấy. Đối với mẹ, con là duy nhất, nhưng đối với xã hội thì không phải vậy. Chiếc bánh khổng lồ của xã hội không thể nào và không bao giờ có thể được phân chia theo ý của con. Con cần phải học cách biết chờ đợi, trong quá trình chờ đợi con sẽ nhận ra một điều, muốn có được một miếng bánh, con cần không ngừng cố gắng và nỗ lực, ngày này qua ngày khác, tháng này qua tháng khác, năm này sang năm khác. Nếu mỗi ngày chúng ta làm được một điều gì đó, thì ngày hôm đó sẽ không uổng phí. Vì mỗi ngày đều sẽ có những điều mới mẻ xảy đến, nên con sẽ trưởng thành từ những điều mới mẻ đó, sẽ học được cách ứng phó với những tình huống bất ngờ và khác biệt. Những điều đó cũng giống như việc con sẽ dần dần được chia cho những miếng bánh nhỏ, và từ những miếng bánh nhỏ đó, dần dần xếp được thành một chiếc bánh tròn trịa hoàn chỉnh. Sang tuần sau, mẹ sẽ dẫn con đi mua chiếc bánh con thích nhất. Lúc đó, con muốn chia sẻ cùng ai cũng được."

Trong quá trình dạy dỗ con cái, tôi cho rằng có một từ khóa rất quan trọng, đó là "cách cư xử". Trong tiếng Anh, "cách cư xử" được gọi là "manner", đây là một từ có ý nghĩa rất phong phú, nhưng theo tôi, ý nghĩa căn bản nhất của nó chính là tinh thần biết nghĩ cho người khác. Ở Israel, tinh thần này được thể hiện dưới nhiều hình thức đa dạng, được giữ gìn và truyền lại từ đời này sang đời khác.

Vậy phải làm thế nào để trẻ có ý thức chủ động để ý đến "cách ứng xử" của mình? Chúng ta cần mang đến cho trẻ "tư tưởng giao ước".

Thông thường chúng ta vẫn mặc định rằng, "giao ước" chỉ diễn ra giữa các các doanh nghiệp với nhau và được thể hiện dưới hình thức hợp đồng, hay chí ít là nó chỉ tồn tại giữa hai người đã trưởng thành về cả tâm và trí. Nhưng thực ra, nghĩa của từ "giao ước" không chỉ có vậy. Khi con cất tiếng khóc chào đời, giao ước giữa bạn và con cũng sẽ được bắt đầu: suốt cuộc đời này, nó sẽ mãi là con bạn, và bạn sẽ mãi là mẹ nó.

Có những ý kiến cho rằng "giao ước cũng có thể thay đổi", nhưng theo tôi, tư tưởng giao ước của chúng ta không thể bị thay đổi vì trào lưu. Giao ước với con là thứ không thể nào thay đổi, trừ phi thế giới này đổi thay. Khi sinh con ra, là một người cha người mẹ, bạn cần phải giúp cho con nhận thức được giá trị nội hàm của tư tưởng giao ước, phải làm thế nào để duy trì được tư tưởng đó tốt hơn.

Tôi đã từng nhiều lần nhấn mạnh rằng, việc chúng ta thỏa mãn con cái quá mức đã khiến chúng mất đi lý tưởng và tham vọng, khiến chúng chẳng còn mong muốn hay khao khát một thứ gì nữa. Đây quả thực là một việc hết sức đáng buồn. Khi người ta chẳng cần gì, chẳng hứng thú với điều gì nữa thì cuộc sống này còn gì là thú vị? Đương nhiên, ở đây tôi không nói đến người trưởng thành. Người trưởng thành đã có những nhận thức nhất định về cuộc sống và về chính bản thân mình, nên họ hiểu rằng nếu mong muốn quá nhiều thì chưa hẳn đã tốt. Đối tượng tôi nói đến ở đây là bọn trẻ, chúng nhất định phải luôn tò mò về

thế giới lạ lẫm ngoài kia, phải luôn mong mỏi có được điều gì đó và phải có thế giới quan riêng của mình. Thế nhưng, rất nhiều bậc cha mẹ đã không giúp chúng làm được điều đó, họ đã đáp ứng những nhu cầu, nguyện vọng của chúng quá sớm, thậm chí là quá liều lượng. Sự dễ dãi này đã đến lúc không còn cứu vãn được nữa.

Rất nhiều phụ huynh đặt ra câu hỏi: “Sara, cô nói rằng mình thực hiện chế độ ‘có làm có hưởng’ và chủ trương chỉ nên đáp ứng ở mức hợp lý các nhu cầu của con, có phải cô làm vậy để thích nghi với điều kiện sống không? Chắc vì ở Israel chiến tranh liên miên, cuộc sống gặp nhiều khó khăn nên cô mới đưa ra những biện pháp đó đúng không?” Sở dĩ tôi lấy một ví dụ rất đời thường về chiếc bánh gato là vì tôi muốn nói rằng, đây là điều mà mỗi chúng ta đều có thể làm được và nên làm được. Chỉ khi nào bạn dập tắt sự sốt sắng của con, loại bỏ ý nghĩ “lúc này con muốn ăn, con nhất định phải được ăn” của con thông qua quá trình chờ đợi, thì sau này chúng mới có thể trưởng thành một cách thuận lợi được. Qua câu chuyện về bánh gato, tôi đã dạy cho con gái một bài học sâu sắc: Không phải con muốn thứ gì là cũng được thứ đó. Bởi vì cuộc sống này không giống như mẹ, ông chủ của con cũng không giống mẹ. Hôm nay con muốn gì mẹ đều cho con, ngày mai con muốn gì, cuộc đời này có dễ dàng cho con không? Con nói với ông chủ mình rằng con chỉ thích làm cái này, không thích làm cái kia, liệu ông ấy có đồng ý không? Xã hội ngoài kia rất khắc nghiệt, và con phải làm quen dần với điều đó.

Thế nên, để con dần dần trưởng thành trong môi trường mà chúng ta hạn chế đáp ứng đòi hỏi của chúng một cách hợp lý là trách nhiệm mà mỗi bậc phụ huynh cần làm. Ngày nay, rất nhiều người than thở rằng môi trường giáo dục có vấn đề, nhà trường có vấn đề, tôi muốn nói rằng chúng ta cũng nên tự vấn bản thân mình, lẽ nào chúng ta không có vấn đề sao? Chúng ta mới là những người có lỗi trước tiên. Con cái chúng ta bây giờ đang phải chịu ba tầng áp lực: phải đối mặt với nền giáo dục chính quy ở trường, và cụ thể là nền giáo dục chú trọng thi cử; đối mặt với nền giáo dục truyền thống trong gia đình bao gồm giáo dục tình thân, giáo dục lễ nghĩa và giáo dục dân tộc; ngoài xã hội, chúng lại phải đối mặt với nền giáo dục của văn hóa truyền thống và của cả văn hóa hiện đại. Khi tầm ảnh hưởng của cả ba nền giáo dục này va chạm với nhau, các vị phụ huynh khó lòng kiểm soát được nên đã đem những áp lực đó chuyển sang con cái, hoặc là cũng chỉ cố gắng theo kiểu “châu chấu đá xe”, hoặc là sẽ đi theo bảo vệ con suốt chặng đường. Và trong môi trường như vậy, con đã sớm mất đi niềm vui.

Làm thế nào để con cái chúng ta tìm được niềm vui? Chúng ta chẳng thể nào thay đổi được chế độ, cũng chẳng thể nào thay đổi được nền giáo dục hiện nay. Hơn nữa, trong cái hiện thực mà người người phải chen chúc qua một chiếc cầu độc mộc như bây giờ thì chế độ thi đại học vẫn là một chế độ khá công bằng, bất kể con nhà giàu hay con nhà nghèo đều có cơ hội như nhau. Nhưng chúng ta đã quá đề cao nền giáo dục thi cử mà quên mất câu nói của người xưa: “Tam bách lục thập hành, hành hành xuất trạng nguyên”. Chúng ta đem tất cả hy vọng tương lai đặt vào việc học hành và thi cử, như vậy là có chút mù quáng. Các vị phụ huynh luôn nghĩ rằng, con tôi đã học xong đại học rồi, tại sao lại không tìm được việc làm? Con tôi đã học đến thạc sỹ tiến sỹ, tại sao vẫn ngày ngày ăn bám tôi. Chúng ta đã tự đặt quá nhiều lý tưởng và hy vọng vào một tấm bằng mà quên mất một điều rằng, một đứa trẻ tốt phải được chính đôi bàn tay đưa nôi của cha mẹ, được chính sự giáo dục truyền thống

của gia đình nuôi dưỡng nên, chứ không phải là thứ mà nền giáo dục sớm hay nền giáo dục thông thường có thể sản sinh ra hàng loạt. Tôi kể câu chuyện con gái tôi và chiếc bánh gato ở đây là muốn nhắc nhở các vị phụ huynh rằng, làm bất cứ việc gì dù to hay nhỏ cũng cần phải động não, lúc nào cần cứng rắn thì nhất định phải cứng rắn, đừng để một phút yếu lòng hay nuông chiều hủy hoại cả cuộc đời con.

Bạn cần biết rằng, không phải cứ cho bất kỳ thứ gì con muốn là chúng sẽ cảm thấy hạnh phúc. Nhiều khi những thứ nhận được quá dễ dàng, chúng lại không biết trân trọng, chỉ khi nào phải mong ngóng, chờ đợi thì chúng mới hiểu được giá trị của thứ đó. Mỗi lần dẫn trẻ ra ngoài, bạn hãy thử làm một giao ước nho nhỏ với chúng, nói rõ những quy tắc bạn muốn chúng tuân thủ. Nếu con có thể tuân thủ theo những giao ước nhỏ thì sau này với những giao ước lớn và quan trọng hơn, chúng nhất định cũng sẽ dễ dàng thực hiện.

Làm thế nào để giúp con vượt qua cám dỗ?

Cuộc sống này luôn đầy rẫy những cám dỗ. Đối với con trai, cờ bạc và tình dục là những cám dỗ lớn nhất. Còn với con gái, đó lại là trang sức, quần áo đẹp và tình yêu.

Khi phát hiện con tiếp xúc với những thông tin tình dục quá sớm, chỉ cần nhắc đến là được, không nên hỏi quá nhiều để tránh làm tổn thương lòng tự trọng của con. Hãy để cho con có một đường lui, để tự nó hiểu ra mà không cảm thấy xấu hổ. Sau đó hãy lựa thời gian và phương thức thích hợp để giảng giải và dạy dỗ con nhiều hơn.

Các con tôi mỗi lần nghe thấy chuyện vị phụ huynh nào đó đọc trộm nhật ký của con hay suốt ngày theo dõi con là lại nhắc đến chuyện trước kia chúng xem trộm phim người lớn bị tôi phát hiện, và lúc đó tôi đã không trách mắng gì. Chúng còn nói, chính vì tôi đã tin tưởng và cho chúng không gian riêng để tự kiểm điểm bản thân, nên chúng mới có thể tránh xa được loại phim đồi trụy đó.

Chuyện là thế này: Vào mỗi cuối tuần, cả nhà tôi lại cùng ngồi lại với nhau xem phim. Ở Israel, phim trên ti vi được chiếu miễn phí, nhưng sau 12 giờ tối thứ sáu, họ sẽ chiếu những bộ phim người lớn, cấm trẻ em xem. Một buổi tối thứ sáu, tôi đang mơ màng nằm trên giường ngủ thì bỗng nghe thấy âm thanh không được bình thường cho lắm phát ra từ phòng khách. Cửa phòng trong nhà tôi đều là loại đẩy ra ngoài. Tôi bước xuống giường, vừa chớm đẩy cửa thì thấy ti vi phụt tắt. Tôi đoán bọn trẻ đang nghe ngóng xem tôi có bước ra phòng khách hay không, thế là tôi lại trở về giường, để cho lũ trẻ một không gian riêng, vì dù sao chúng cũng đã bước vào tuổi dậy thì.

Sau hôm đó, cứ đến tối thứ sáu, trước 12 giờ tôi đã đánh răng rửa mặt xong xuôi và vào phòng đi ngủ nhưng không còn nghe thấy bất cứ âm thanh hay tia sáng nào le lói từ bên ngoài phòng khách nữa.

Qua câu chuyện này tôi nhận ra một điều, đối với những vấn đề nhạy cảm không nên làm bẽ mặt con ngay lúc đó. Trong trường hợp này chiến thuật "đánh vu hồi" có lẽ sẽ mang lại hiệu quả cao hơn.

Dĩ Hoa thường đến giúp việc tại nhà hàng Trung Hoa của tôi. Chiều hôm đó, các nhân viên trong nhà hàng hỏi tôi xem có thể cùng Dĩ Hoa vào thành phố chơi không. Lúc đó tôi đã đồng ý và Dĩ Hoa dẫn hai người đầu bếp làm trong cửa hàng đi thăm thú Tel Aviv. Sau đó tôi phát hiện ra rằng, tuần nào họ cũng đi, và thậm chí là chẳng thèm hỏi ý kiến tôi nữa. Một hôm tôi vừa từ Trung Quốc về, Dĩ Hoa nhìn thấy tôi, không hỏi han gì mà chỉ nói là chuẩn bị đi Tel Aviv. Tôi nói, mẹ vừa về mà con đã đi à? Dĩ Hoa trả lời rằng nó có việc. Tôi bảo nếu có việc thì cứ đi đi. Đến tối khi thằng bé về nhà, tôi hỏi nó là đã xảy ra việc gì thì nó lại nói rằng không có việc gì cả. Tôi nói: "Trước khi đi con nói là con đi có việc, đến lúc về lại bảo không có chuyện gì cả, vậy thì chắc chắn là có vấn đề." Chẳng tốn nhiều công sức, tôi lập tức tìm ra được thứ đã lôi kéo Dĩ Hoa ra ngoài, đó chính là một cám dỗ. Cám dỗ gì? Chính là cám dỗ tình dục. Tôi không ép Dĩ Hoa nói, chỉ hỏi nó rằng có phải đã đi cùng các nhân viên đến phố đèn đỏ không? Nó im lặng. Tôi tiếp tục nói: "Con biết mẹ là người như thế nào không? Thực ra, mẹ đã biết là con thích đi đến những nơi như thế rồi, mẹ cảm nhận được điều đó. Mẹ vừa về, con chẳng buồn hỏi han mẹ lấy một câu xem chuyến đi Thượng Hải của mẹ có xảy ra vấn đề gì không, có gì mới mẻ không mà vội vàng ra ngoài, mẹ đã không ngăn cản con. Con trai, con đã chuyển sự quan tâm của mình sang thứ khác rồi!"

Khi sự quan tâm của con chuyển hướng sang một thứ khác, bạn có thể dễ dàng cảm nhận được rằng nó đã bị cám dỗ, cám dỗ về tình dục. Hơn nữa, bạn sẽ không thể dễ dàng thay đổi được loại cám dỗ này. Là một người mẹ, trước tiên chúng ta không nên làm tổn thương đến lòng tự trọng của con. Có những lời không nhất thiết phải nói ra ngay lúc đó, có những việc cũng không nhất thiết phải làm ngay lúc đó, hãy để lại cho con một không gian riêng. Bạn chỉ cần đề cập và nói cho con biết rằng, tất cả những điều nó làm, chúng ta đều biết rất rõ.

Sau đó, tôi đi tìm những nhân viên kia, yêu cầu họ nói sự thật xem đã rủ con trai tôi ra ngoài làm những gì. Họ nói, họ đã đến khu đèn đỏ. Lần đầu tiên, Dĩ Hoa dẫn họ đến và chỉ ngồi bên ngoài chờ, nhưng những cô gái bán hoa ở đó cứ kéo thằng bé vào, lúc đó thằng bé mới 16 tuổi, còn rất nhỏ, làm sao có thể vượt qua được cám dỗ đó, vậy là nó cũng bước vào. Điều này chứng tỏ rằng, con trai rất khó vượt qua được cám dỗ, đứng trước cám dỗ, những giới hạn của chúng rất dễ bị phá bỏ. Tôi bảo với các nhân viên rằng: "Nếu các cậu còn rủ thằng bé đến chỗ đó nữa thì cũng đừng làm việc ở chỗ tôi nữa." Thực ra đối với những nhân viên này, tôi hiểu rằng ngày nghỉ của họ quá vô vị, đời sống tinh thần của họ quá thiếu thốn nên việc mỗi tuần đến phố đèn đỏ một lần đã trở thành một thú vui không thể thiếu, Dĩ Hoa đã rất vô tư làm phiên dịch và dẫn đường cho họ. Nhưng đến những nơi như thế, các cô gái ở đó làm sao có thể bỏ qua thằng bé được, vì họ chỉ cần tiền mà thôi. Nghe tôi nói vậy, các nhân viên đồng ý rằng sau này sẽ không rủ Dĩ Hoa đi nữa.

Tôi đã gián tiếp đưa ra một lời cảnh cáo đối với Dĩ Hoa, rằng mọi chuyện con làm mẹ đều biết cả, trong lòng con có lẽ cũng tự biết rằng đây chẳng phải chuyện gì tốt đẹp, và khi bị mẹ phát hiện ra thì lại càng xấu mặt. Vậy nên trong lòng thằng bé ít nhiều cũng có chút áp lực.

Đồng thời, tôi cũng tự suy ngẫm rút kinh nghiệm, xem có phải vì mình đã không đủ quan tâm đến con không. Nhưng con giờ đã lớn, có những thứ mà không phải chỉ cần cha

mẹ quan tâm đầy đủ là khiến chúng thỏa mãn được. Tôi lại liên tưởng đến thực tế hiện nay, có rất nhiều người già mặc dù được con cái chăm sóc vô cùng chu đáo, chẳng có gì để chê trách nhưng cuối cùng vẫn đòi kết hôn với người giúp việc. Dù đa phần ý kiến đều chê cười lên án, nhưng bản thân tôi thì rất đồng cảm. Bởi vì những thứ mà con cái làm cho cha mẹ, xét về mặt đạo đức thì đó là sự hiếu thuận, là sự quan tâm về tình cảm dành cho cha mẹ, nhưng chúng không thể đem lại sự quan tâm về thể xác cho cha mẹ được. Và khi người giúp việc làm được điều đó thì dù họ có âm mưu hay có mục đích gì khác thì đối với người già mà nói, hành động đó đã đem lại sự ve vuốt về tinh thần cho họ. Con người là một loài động vật có tình cảm, tình cảm về xác thịt cũng là một loại tình cảm. Đó là loại tình cảm không lý trí nhưng lại rất hợp lý.

Dù không phải là một chuyên gia tâm lý, nhưng tôi đã đi qua hơn 48 quốc gia trên thế giới, với những điều mắt thấy tai nghe ở khắp mọi nơi, tôi có thể tổng kết một điều rằng: cha mẹ nuôi dưỡng con cái là một thiên chức, con cái quan tâm chăm sóc cha mẹ là một trách nhiệm, nhưng đến cuối cùng chúng ta vẫn phải quay trở về với con người thực của mình, tự sống cuộc sống của mình. Con người ai cũng có nhu cầu và ham muốn, và có những nhu cầu, ham muốn mà con cái không thể đem đến cho cha mẹ mình được. Thế nên mới xảy ra tình trạng rất nhiều ông lão cưới người giúp việc như hiện nay. Đương nhiên, đây cũng là một hệ quả do sự phát triển của xã hội đem lại, nếu là vài chục năm trước thì hiện tượng này rất khó có thể xảy ra. Sự văn minh, tiến bộ của xã hội đã khiến người già nảy sinh ra những suy nghĩ mà thậm chí khi còn trẻ họ chưa bao giờ nghĩ đến.

Chính vì thế, tôi không đem chuyện này ra để chỉ trích con cái. Tôi cho rằng, sự quan tâm về thể xác là thứ mà cha mẹ không thể đem đến cho con được, chúng ta chỉ có thể hy vọng chúng sẽ dần trưởng thành một cách lành mạnh. Con người ai cũng phải trải qua quá trình trưởng thành, đừng nghĩ rằng con đi đến phố đèn đỏ một lần là chuyện gì đó long trời lở đất. Đây là một quá trình bình thường, chỉ có điều chúng ta phải giúp con nhận ra đó là một hành động không nên tiếp diễn.

Bạn không nên lúc nào cũng càu nhàu rằng: “Con đừng đến phố đèn đỏ nữa, dễ mang bệnh vào người lắm đấy!”, mà chỉ nên bóng gió: “Nghe nói rất nhiều người nhiễm HIV đều là do hay lui đến phố đèn đỏ, thật là nguy hiểm! Bảo sao người Do Thái chúng ta lúc nào cũng mang theo bao cao su khi đến những nơi đó.” Phụ huynh Do Thái thường có thói quen để bao cao su vào ví của con.

Đối với những vấn đề nhạy cảm, bạn nên tránh nói thẳng trước mặt con, cũng không nên suốt ngày làu bàu nhắc đi nhắc lại mà tốt nhất chỉ nên tỏ rõ thái độ một cách khéo léo. Những gì nói một lần là con đã nghe thì cùng lắm chỉ nên nhắc lại đến lần thứ hai, tuyệt đối không nên có lần thứ ba. Vì nếu nói lần một, lần hai mà chúng không nghe thì dù nói đến lần thứ ba chúng cũng sẽ không nghe. Còn nếu nói một lần mà con đã tiếp thu được nhưng bạn cứ nhắc đi nhắc lại mãi thì chúng sẽ nảy sinh tâm lý phản kháng. Cho nên, tuyệt đối đừng nhắc đi nhắc lại mãi một vấn đề.

Ở Israel, việc đàn ông lui tới phố đèn đỏ là một chuyện hết sức bình thường. Suy nghĩ của tôi khá thoáng nên tôi cũng chẳng mấy bận tâm, nhưng trong sâu thẳm tâm hồn, tôi lại

cảm thấy chuyện đó không bình thường đến thế. Khi phát hiện Dĩ Hoa lui tới khu đèn đỏ, cách xử lý của tôi là loại bỏ những lời rủ rê từ bên ngoài và hướng thằng bé đi tìm một thú vui khác. Ví dụ như Dĩ Hoa, nó rất thích vẽ và thường vẽ những con vật giống y như thật. Vậy là tôi bèn làm thơ và viết bên cạnh những bức tranh của thằng bé, để cuộc sống của nó tràn ngập ý thơ, để một lần nữa nó cảm nhận được cuộc sống qua những lời hay ý đẹp.

Không lâu trước, bạn học của một nhân viên trong công ty Huy Huy đã lấy cắp một viên kim cương. Nhân viên đó đã mang một viên kim cương nặng 3 cara, trị giá 700 ngàn tệ ra cho người bạn đó xem rồi cất vào túi, nhưng khi quay trở lại công ty thì phát hiện ra viên kim cương đã không cánh mà bay. Có thể thấy rằng đứng trước sự cám dỗ của kim cương, người bạn kia đã tự vượt qua giới hạn cho phép của mình.

Vượt qua cám dỗ là một điều vô cùng khó khăn. Nếu hôm nay có 100 ngàn tệ đặt trước mặt tôi, tôi có thể không chút động lòng; nếu là 500 ngàn tệ, có thể tôi sẽ do dự một chút nhưng cuối cùng vẫn từ bỏ; nhưng nếu là một triệu tệ, là một viên kim cương trị giá một triệu tệ và vô chủ thì tôi rất khó có thể bảo đảm được rằng mình không lấy nó đi. Bởi vì giá trị của nó quá lớn, lớn đến nỗi nó có thể phá vỡ giới hạn của tôi, đây cũng là điều dễ hiểu. Thế mới nói để trở thành một người có giáo dục hoàn hảo, có văn hóa hoàn hảo, hoàn toàn không tư lợi là một điều vô cùng, vô cùng khó.

Chúng ta cần tin tưởng người khác, nhưng đồng thời chúng ta cũng cần bảo vệ bản thân mình, tôi vẫn thường nói với các con tôi như vậy. Con gái tôi cũng đã từng gặp một chuyện tương tự. Một lần về nước, con bé đi bar với bạn, nó đeo chiếc nhẫn kim cương một cara, vì bị rượu đổ ra tay nên con bé đi vào nhà vệ sinh, tháo nhẫn cất vào túi rồi mới rửa tay, xong thì quên đeo lại. Đến lúc về nhà thì phát hiện ra chiếc nhẫn đã không cánh mà bay. Đi cùng con bé ngày hôm đó đều là bạn nó, nhưng tôi tin chắc rằng một trong số những người bạn đó đã lấy trộm chiếc nhẫn. Vâng, đứng trước cám dỗ về vật chất, tình bạn đôi khi trở nên rất nhỏ bé. Dù có là bạn tốt đến đâu, dù tình bạn có lâu bền đến mấy nhưng đứng trước lợi ích vật chất, nó cũng rất dễ bị lung lay.

Chúng ta hãy dạy con biết cách vượt qua cám dỗ. Bên cạnh đó cũng nên để chúng biết rằng, cần phải học cách tự bảo vệ mình, bởi thế giới ngoài kia có rất nhiều người dễ bị đổ gục trước cám dỗ.

Dùng tính mạng để uy hiếp con không được đụng đến ma túy

Tôi đã từng yêu cầu các con rằng, suốt cuộc đời này không bao giờ được đụng đến ma túy. Hàng xóm quanh nhà tôi có rất nhiều người nghiện, nghề nghiệp chủ yếu của họ là lái xe đường dài nên ma túy đã trở thành thứ để họ giải tỏa bớt áp lực.

Đó là một buổi tối trong ngày lễ Sabbath[5], tôi nhẹ nhàng nói với các con: "Hôm nay là ngày lễ Sabbath, mẹ có một chuyện nhất định phải nói rõ với các con. Suốt cuộc đời này, các con có thể lỡ một vài lần đi đến phố đèn đỏ hoặc đến sòng bạc đánh bài, những điều đó mẹ có thể chấp nhận được. Nhưng có một điều mẹ tuyệt đối không bao giờ chấp nhận, đó là ma

túy. Nếu các con dùng ma túy mà bị mẹ phát hiện ra thì mẹ sẽ tự kết liễu cuộc đời mình." Qua vẻ mặt của các con, tôi biết câu nói đó đã khiến chúng ngỡ ngàng.

Ở Israel, tình trạng nghiện ma túy xảy ra rất nghiêm trọng, người ta thường xuyên rao bán ma túy công khai ngay ở các bến xe. Gần đây, con trai của một nhà lãnh đạo địa phương cũng đã chết vì dùng ma túy, nhưng mẹ cậu bé không vì thể diện hay sỹ diện mà giấu nhẹm đi chuyện này, ngược lại, bà ấy còn chạy đôn chạy đáo hết sở cảnh sát, sở giáo dục đến ban quản lý các bến xe và các đoàn thể xã hội để thuyết giảng. Bà ấy nói rằng, vì công việc của hai vợ chồng quá bận rộn nên không không quan tâm đầy đủ đến con, rồi lại vì uy tín và sĩ diện nên giấu nhẹm đi việc con hút chích, để đến cuối cùng con trai của bà ấy đã lao vào vòng tay của thần chết. Sau bi kịch của gia đình mình, bà ấy không muốn nhìn thấy những đứa trẻ khác cũng bước vào con đường chết chóc đó, nên thường xuyên xuất hiện trên các phương tiện truyền thông và nơi công cộng để kêu gọi mọi người hãy chú ý đến căn bệnh này của xã hội. Câu chuyện trên đã làm thức tỉnh rất nhiều gia đình, rất nhiều bà mẹ, và thức tỉnh cả một người từng chẳng có hứng thú gì với những mặt trái của xã hội Israel như tôi.

Người mẹ Do Thái này đã dũng cảm vén bức màn đen tối của xã hội Israel, dẫu biết rằng có làm vậy thì con trai mình cũng không thể sống lại được, nhưng bà vẫn quyết đứng lên kể lại tấn bi kịch của gia đình mình với mong muốn trong tương lai sẽ không phải chứng kiến cảnh tương tự xảy ra nữa. Bà đã biến những giọt nước mắt đau thương của mình thành một lời tuyên truyền để thức tỉnh các ông bố, bà mẹ hãy quan tâm nhiều hơn đến con cái, quan tâm nhiều hơn đến các vấn đề xã hội. Đó chính là hiện thân của lòng bác ái.

Sau câu chuyện này, tôi cũng đã suy nghĩ rất nhiều. Cuộc đời này có những thứ không bao giờ nên đụng vào, đạo lý này tôi rất hiểu, nhưng vấn đề là làm thế nào để các con tôi cũng hiểu được điều này?

Sau khi phát hiện Dĩ Hoa bắt đầu thích đến phố đèn đỏ, tôi đã nghĩ ra một cách, đó là yêu cầu các nhân viên trong nhà hàng giúp đỡ tôi, làm việc liên tục không có ngày nghỉ trong vòng một tháng liền. Mục đích của tôi là để dập tắt hoàn toàn suy nghĩ đen tối kia của Dĩ Hoa. Nhưng trong khoảng thời gian đó, thằng bé có vẻ còn hăng hái hơn cả những nhân viên kia, mới sáng sớm đã trang phục chỉnh tề đứng đợi xem họ có được nghỉ không, nhưng kết quả là họ đều đã đi làm và không nghỉ ngơi gì cả. Nó rất thất vọng, đứng ngồi không yên, đi đi lại lại trong nhà hàng. Những nhân viên kia đều khoảng 30-40 tuổi, họ có khả năng tự kiềm chế, nhưng Dĩ Hoa mới 16 tuổi, nó chưa thể tự kiềm chế và nhận thức cũng chưa được đầy đủ.

Ma túy và khu đèn đỏ đều là những thứ dễ khiến người ta nghiện và rất khó để kiềm chế bản thân. Đánh bạc thì 50 tệ có thể nhanh chóng biến thành 100 tệ, thế nên trẻ thường cho rằng đây là cách làm giàu nhanh nhất, nhưng thực ra, đó lại là tư tưởng muốn "ngồi mát ăn bát vàng". Khi sinh ra hầu hết mọi người đều có tư tưởng này, đặc biệt, bài bạc dường như là "bản năng" của đàn ông.

Dĩ Hoa đã từng vứt tờ 50 tệ vào một sòng bài nhỏ, từ lúc đó, tôi đã chủ động quan sát kỹ hơn những chuyện sẽ xảy ra với thằng bé, và thực tế đã chứng minh rằng tôi không hề lo lắng vô cớ, thằng bé còn dám đến cả khu phố đèn đỏ. Và thế là một buổi tối trong ngày lễ Sabbath, tôi quyết định sẽ tỏ rõ thái độ của mình với ma túy cho các con biết.

Đối với ma túy, tôi cho rằng những ông bố bà mẹ cần phải tỏ rõ thái độ của mình. Lòng bác ái của người mẹ tôi kể ở trên đã gióng lên một hồi chuông cảnh tỉnh, khiến tôi lập tức chú ý đến vấn đề mà trước đây từng rất thờ ơ. Theo tôi, đây là vấn đề không thể khoan nhượng được. Từ trước đến nay, tôi chưa từng dùng đến những lời lẽ quyết liệt bao giờ, tôi luôn cho rằng trong suốt quá trình chung sống với con cái, điều quan trọng nhất không phải là chúng ta thuyết phục được chúng, yêu cầu chúng phải nghe lời mà là có thể đối thoại được với chúng. Nếu có thể đối thoại bình đẳng với con, chúng mới bị thuyết phục và nghe lời chúng ta. Nhưng, đối với vấn đề ma túy, lần đầu tiên tôi phải dùng đến những lời lẽ không khoan nhượng, lập ra một lời thề ngay trước mặt chúng. Người Do Thái có 10 điều cấm kỵ, đều liên quan tới những giới hạn trong cuộc sống. Nếu bạn tuân thủ những điều cấm kỵ đó thì dù chưa chắc cuộc sống của bạn sẽ xán lạn rực rỡ, nhưng chắc chắn là sẽ rất yên bình. Nhưng nếu vượt qua những giới hạn đó dù chỉ một lần, bạn sẽ gặp rất nhiều phiền phức.

Khi phát hiện con đến phố đèn đỏ, tôi đã không làm lớn chuyện vì tôi muốn tập trung sức mạnh cho điều quan trọng nhất. Chắc mọi người đều biết đến câu chuyện cậu bé chăn cừu, hay thích trêu đùa người khác, nói rằng ‘sói đến rồi’ nhưng khi mọi người chạy đến thì chẳng có con sói nào cả; đến khi sói thực sự đến, cậu có kêu cứu thế nào thì cũng chẳng có ai tin mà chạy đến giúp đỡ cả. Đến nay, mặc dù các con tôi đều đã rất giàu có và thành công, nhưng tôi hoàn toàn không cần lo rằng chúng sẽ đụng đến ma túy nữa, vì ngay khi chúng còn nhỏ tôi đã tỏ rõ thái độ và lập trường của mình rồi. Tôi không cần thuyết giáo rằng ma túy sẽ hủy hoại một gia đình như thế nào, sẽ gây hại cho sức khỏe con người ra sao, mà tôi chỉ nói rằng nếu các con đụng đến ma túy, mẹ sẽ chết. Khi đặt ma túy và mẹ trên bàn cân, lũ trẻ sẽ đánh giá được đâu mới là điều quan trọng nhất, tôi đã dùng cách làm đơn giản này để uy hiếp chúng. Vậy nên qua cuốn sách này, tôi muốn nói với các vị phụ huynh rằng, muốn để con tránh xa ma túy không phải chuyện khó, quan trọng là chúng ta phải biết đả thông tư tưởng, dạy bảo và định hướng cho con một cách đúng đắn. Trẻ không thể nào tự dưng nghiện ma túy được, chúng còn rất nhiều điều quan tâm và hứng thú khác, quan trọng là phụ huynh phải phát hiện được ra những điều đó. Thế nên, hãy cố gắng phát hiện ra những điều khơi dậy sự hứng thú và quan tâm của con, đó cũng là một cách để giúp con tránh xa ma túy.

Khi làm tình nguyện ở bệnh viện Đông Phương, tôi đã tận mắt chứng kiến rất nhiều cô gái tuổi đời còn rất trẻ đã phải đi nạo phá thai. Trong số đó có rất nhiều người đi một mình, chẳng ai ngó ngàng đến. Hỏi ra thì mới biết, rất nhiều trường hợp trong số đó là hậu quả của “tình một đêm”. Thấy vậy, tôi quả thực rất đau lòng, xã hội của chúng ta lúc nào cũng kêu gọi mọi người hãy biết tự bảo vệ bản thân, ấy vậy mà những cô bé này vẫn coi việc hoan lạc trai gái là chuyện đơn giản.

Việc gì được làm, việc gì không được làm, tôi tin chắc rằng ở trường đều có dạy, vậy tại sao kết quả vẫn không như mong muốn? Những vấn đề này chúng ta nói đến không phải ít, tại sao không có kết quả? Tôi cho rằng, nguyên nhân là do phương pháp của chúng ta không đúng. Nền giáo dục của chúng ta quá nhân tính hóa, chúng ta thường dùng một khuynh hướng này để che giấu đi một khuynh hướng khác, khi chúng ta dùng tự do, bác ái và bình đẳng để che giấu sự thật rằng bọn trẻ vẫn chưa thể hiểu ý nghĩa thực sự của những từ đó, thì chúng ta đã buông tay quá sớm.

Khi trẻ vẫn chưa xác định rõ quan niệm về đúng sai, khi chúng khó lòng tự kiềm chế bản thân trước cám dỗ, chúng ta nhất định phải giúp con xác định giới hạn của mình, phải nói với chúng bằng thái độ kiên quyết rằng đâu là những thứ cha mẹ không thể chấp nhận, không thể khoan nhượng được, và con nhất định không được bước qua nó dù chỉ nửa bước.

Uy tín của người Do Thái

Một người được giáo dục tử tế không nhất thiết phải được thể hiện bằng thành tích học tập. Nhưng một người biết tôn trọng lời hứa, tuân thủ giao ước luôn là những người được giáo dục tốt.

Mùa hè đến, tôi cho cháu gái 500 tệ và nói với nó rằng: “Bối Bối, bà cho cháu tiền mua kem, mua bánh gato nhé, tất cả tiền cho cháu tiêu vặt đều ở đây.” Không ngờ con bé không hề kể chuyện này với mẹ mà chỉ nói với cô của nó. Khi biết được, con dâu tôi đến hỏi: “Tại sao mẹ lại cho Bối Bối 500 tệ ạ?” Các bạn có biết tôi đã trả lời thế nào không? Tôi nói rằng: “Mẹ cho con bé tiền, nếu nó muốn nó sẽ tự nói với con, còn nếu nó không muốn thì đó là trách nhiệm của con. Mẹ không có nghĩa vụ phải thông báo chuyện đó cho con. Mẹ cho cháu mình tiền là vì nó đã 12 tuổi, sắp là một thiếu nữ rồi, nó hoàn toàn có quyền được chi tiêu số tiền tiêu vặt của mình trong suốt kỳ nghỉ hè. Còn về chuyện nó có kể với cha mẹ hay không và nó tiêu số tiền đó như thế nào thì đó là quyền tự do của nó.” Mức độ tin cậy của con cái với cha mẹ là vô cùng quan trọng. Nếu là con trai tôi, dù bác hàng xóm có cho nó một cái kẹo, nó cũng nhất định sẽ khoe với tôi: “Mẹ, bác hàng xóm cho con một cái kẹo”. Đây cũng là kết quả của sự giáo dục.

Tối hôm đó, tôi kể chuyện mình cho Bối Bối tiền với Dĩ Hoa và yêu cầu thằng bé không được can thiệp vào quyền tiêu số tiền đó của con nó. Tôi nói với thằng bé: “Con phải làm sao để Bối Bối hiểu được rằng, sau này nếu bà có cho tiền hay cái gì đó thì nhất định phải nói với người lớn, nói với bố cũng được, với mẹ cũng được, tóm lại là phải nói ra, như vậy mọi người sẽ càng yêu thương nó hơn. Bà đã cho con số tiền bà dành dụm được, vậy có phải con cũng nên nói cho bố mẹ biết, để bố mẹ có thể dùng hành động hoặc lời nói để báo đáp lại bà không?”

Sau khi tôi nói chuyện với Dĩ Hoa, nó cũng đã rất khéo léo trò chuyện với Bối Bối, không hề nhắc đến số tiền cụ thể. Bối Bối đã chủ động kể với bố rằng: “Bà cho con 300 tệ!” Câu trả lời của con bé rất thú vị, thì ra trẻ con cũng thích tiền và nó đã tự “ăn bớt” cho bản thân mình. Chúng tôi vờ như không biết chuyện đó, tôi còn nói với Dĩ Hoa rằng: “Mẹ con mình

giao ước nhé, nếu con tiết lộ chuyện này thì mẹ sẽ không bao giờ thèm nói chuyện với con nữa!" Và con trai tôi vẫn giữ kín đến tận bây giờ.

Nhắc đến đây, tôi chợt nhớ đến một chuyện mà mình đã được tận mắt chứng kiến khi quay lại Israel cách đây không lâu. Lúc đó tôi ở nhà một người bạn tên là Hải Phi. Hải Phi có một cô cháu gái sắp sinh nhật 12 tuổi, nhưng vì hôm đó anh ấy có việc, sợ không thể tham gia sinh nhật cô bé được nên đã quay sẵn một đoạn video để chiếu vào buổi sinh nhật. Cô bé cũng biết cậu không thể đến tham dự sinh nhật mình. Không ngờ, việc của Hải Phi bị hủy đột xuất nên đã cùng chúng tôi đến Israel. Suốt thời gian đó, chúng tôi ở nhà mẹ đẻ Hải Phi, cách nhà cô cháu gái kia không xa. Em gái của cô bé đó đến nhà bà ngoại chơi, biết rằng tất cả chúng tôi đang ở đây, chỉ có mỗi cô bé kia là không biết. Chúng tôi ở nhà mẹ Hải Phi ba ngày, đến ngày thứ tư, cũng chính là sinh nhật của cô cháu gái kia. Em gái của cô bé đó mới bảy tuổi, tuy tuổi còn nhỏ như vậy nhưng đã biết giúp cậu giữ bí mật mà không cần ai phải dặn. Đến hôm sinh nhật, đợi cho đoạn video đã được chiếu xong, Hải Phi mới bất ngờ xuất hiện, cô bé cảm động đến nỗi rơm rớm nước mắt, hỏi: "Cậu, sao cậu lại ở đây được vậy?", Hải Phi nói với cô bé rằng mình đã ở đây ba ngày, hôm nay là ngày thứ tư. Cô bé lại quay sang hỏi em gái mình: "Tại sao em không nói với chị?", lúc đó cô em gái mới nói: "Em xin lỗi, em đã hứa với cậu là không được nói rồi!"

Tôi nhìn sang cô em gái, thấy ánh mắt cô bé vô cùng lém lỉnh, nháy mắt tỏ vẻ đắc ý.

Sau sự việc đó, tôi đã làm một cuộc "phỏng vấn" nhỏ với cô bé, hỏi xem tại sao cô bé không nói với chị mình, điều gì đã khiến cô bé có thể giữ bí mật như vậy. Không ngờ cô bé hỏi lại tôi: "Cháu có quyền gì để cướp đi niềm vui của chị ấy chứ?", một cô bé mới bảy tuổi nói rằng phải giữ bí mật vì không muốn cướp đi mất niềm vui của chị mình, "Đó là niềm vui bất ngờ của chị, cháu yêu chị như vậy, nhất định phải giữ bí mật rồi!" Khi được nói ra từ miệng của một đứa trẻ, một khái niệm có vẻ cao siêu bỗng trở nên thật mộc mạc, chân thành và tràn đầy tình yêu thương.

Dân tộc Do Thái phải trải qua hết hoạn nạn này đến hoạn nạn khác, có lẽ chính vì vậy nên họ mới có tinh thần giữ chữ tín khó lòng lung lay. Người Do Thái cho rằng, giao ước là ước định giữa con người và thần linh, và việc giữ chữ tín là vô cùng quan trọng. Một con người thực sự, trước tiên là phải khỏe mạnh, thứ hai là lương thiện, thứ ba là có trí tuệ và sau đó là thành thật. Người Do Thái tôn trọng bản tính con người, tôn trọng tinh thần biết giữ chữ tín. Khi quân đội hai bên giao tranh với nhau, nếu bạn là lính và không may bị bắt, bạn có thể nói tất cả những gì bạn biết, không ai gọi bạn là kẻ phản bội, đó chính là sự tôn trọng bản tính con người. Nhưng người Do Thái không bao giờ chấp nhận những kẻ gian tế. Bởi khi đó, bạn hiểu rõ được việc mình làm, bạn cố ý đánh lừa và phản bội người khác. Giữa chủ động và bị động là một khoảng cách rất lớn, nếu bạn chủ động bán đứng người khác, bạn chính là kẻ gian tế đáng khinh bỉ nhất.

Người Do Thái cũng rất tôn trọng chuyện riêng tư của người khác, một khi đã hứa rằng sẽ không tiết lộ bí mật thì họ sẽ giữ kín như bưng. Họ cho rằng, những người biết giữ kín chuyện riêng của người khác mới là những cao thủ trong ứng xử. Có thể giữ bí mật hay không chính là một phép thử để xem một người có đáng tin cậy hay không. Người Do Thái

cũng cho rằng, mức độ giữ bí mật có thể quyết định giá trị của một con người. Mặc dù giữ bí mật hay giữ lời hứa đôi khi là chuyện rất khó, nhưng nếu bạn không thể làm được điều bạn đã hứa với người khác thì bạn sẽ trở thành người thất tín, sẽ dần mất đi sự tin tưởng của người khác, sẽ dần mất đi bạn bè, thậm chí là hại cả bản thân. Nếu có thể giữ chữ tín, bạn sẽ có được sự tôn trọng của người khác và thậm chí còn được nhiều thứ hơn nữa.

Trong *Kinh Talmud* có viết rằng: “Nếu biết tôn trọng và tuân thủ giao ước thì những thứ bạn nhận được không chỉ là sự tôn trọng.” Công ty xăng dầu Mobil đặt 30 ngàn dao ăn và dĩa từ một nhà phân phối người Do Thái – ông Joffre, thời gian giao hàng là ngày 1 tháng 9, địa điểm giao hàng tại Chicago. Ông Joffre không dám chậm trễ, lập tức yêu cầu nhà sản xuất chuẩn bị hàng cho mình. Nhưng không ngờ, phía nhà xưởng lại lề mề, chậm chạp và không thể giao hàng đúng hạn. Mặc dù vô cùng tức giận nhưng ông cũng chẳng thể làm gì khác được, chỉ mong họ có thể sớm được lúc nào hay lúc đó. Ông liên tục gọi điện xuống nhà xưởng thúc giục nhưng bên đó lại nói với giọng điệu rất thờ ơ: “Cho dù có muộn một chút thì ông cũng không đến nỗi phải tức giận như vậy chứ?” Joffre là một người Do Thái, chữ tín đối với ông là cực kỳ quan trọng, thế nên ông đành quyết định: thôi thì chuyển hàng bằng đường hàng không vậy. Hơn 30 ngàn dao và dĩa ăn được chất lên máy bay trong vòng 5 tiếng đồng hồ, và đến đúng ngày 1 tháng 9, chiếc máy bay hạ cánh ở Chicago. Để làm được điều đó, ông Joffre đã phải bỏ thêm 60 ngàn đô la. Khi biết được điều đó, bên phía công ty Mobil cũng chỉ nói một câu: “Giao hàng đúng hẹn, rất tốt!”, thậm chí họ còn không thèm hỏi thăm chi phí đắt đỏ khi phải vận chuyển hàng bằng máy bay. Những người cùng ngành thì hết sức ngạc nhiên, hỏi ông: “Ông điên rồi sao, Joffer? Chỉ vì 30 ngàn dao dĩa mà ông chịu thiệt 60 ngàn đô la?” Ông chỉ trả lời ngắn gọn: “Người Do Thái là vậy. Làm kinh doanh bất kể vì lý do gì, bạn cũng phải giao hàng đúng thời hạn. Dù cho đó là nguyên nhân của người khác và bạn phải chịu thiệt thòi thì vẫn phải làm sao để giao hàng đúng hẹn. Đó là nguyên tắc, và chúng ta phải tuân theo.” Sau sự việc đó, ngày càng có nhiều người trong giới kinh doanh biết đến Joffre, một doanh nhân Do Thái luôn coi trọng chữ tín. Ngày càng nhiều người muốn làm ăn với ông, những đơn hàng cứ tới tấp bay đến. Chúng ta có thể thấy mặc dù đã khiến ông thiệt hại chút ít nhưng sự việc đó cũng đã đem lại những lợi ích to lớn khác cho ông, đó chính là trái ngọt của việc giữ chữ tín.

Danh ngôn có câu: “Một lần thất tín vạn lần bất tin”, hay: “Một lời hứa đáng giá ngàn vàng”. Nếu đã hứa thì phải giữ lời, đó là quy tắc làm người cơ bản. Tiếc là cùng với sự phát triển của xã hội, con người đang ngày càng trở nên sốt sắng, lúc nào cũng chỉ biết chăm chăm lợi ích của mình mà dần quên đi tầm quan trọng của việc giữ chữ tín, cũng vì thế mà chúng ta đã đánh mất rất nhiều thứ quý giá.

Trong cuộc sống thường ngày, có nhiều vị phụ huynh vì muốn con làm một việc gì đó nên tùy tiện hứa hẹn nọ kia, đến khi xong việc thì cũng quên luôn lời mình đã hứa; thậm chí đáng trách hơn là khi nói ra những lời hứa đó, họ vốn không có ý định sẽ thực hiện chúng, đó chỉ là một kế để khiến trẻ nghe lời mà thôi. Bạn nghĩ rằng bạn đã thắng, nhưng bạn đã lầm, lầm to! Đầu tiên, bọn trẻ sẽ vô cùng thất vọng khi phát hiện ra bố mẹ đã lừa chúng, và sau này chúng sẽ không còn dễ dàng tin vào những lời bạn nói nữa, như vậy bạn đã tự tay đập nát niềm tin của con đối với mình. Còn một điều quan trọng nữa, đó là khi bạn thất hứa,

các con bạn cũng sẽ không thể học được cách giữ lời, đây là một điều vô cùng nguy hiểm trong quá trình hình thành và nuôi dưỡng nhân cách của con.

Cô bé bảy tuổi trong câu chuyện kể trên đã biết giữ lời hứa khi tuổi còn rất nhỏ, điều này có quan hệ mật thiết đến sự giáo dục từ gia đình mà cô bé nhận được ngay khi còn nhỏ. Người Do Thái luôn dạy các con phải biết giữ lời hứa, biết giữ chữ tín, và bản thân họ trong cuộc sống thường ngày cũng làm được điều này, khi đó con trẻ được mắt thấy tai nghe và tự nhiên chúng cũng dần hình thành được phẩm chất tốt đẹp đó.

Sáu tiếng sau mới được ăn kem

Tại một trại hè nhi đồng quốc tế ở Mỹ từng xảy ra một việc như sau: Ngày cuối cùng trong thời gian diễn ra trại hè, tất cả các em được quay trở lại khách sạn. Buổi trưa sau khi ăn xong, lũ trẻ ùa ra ăn kem miễn phí vừa được nhân viên khách sạn mang ra. Chỉ có điều, một vài đứa trẻ vẫn hăng say chơi nhảy lò cò ở bên cạnh, đó đều là những đứa trẻ Do Thái. Những đứa trẻ Do Thái lúc nào cũng vậy, chúng có thể tìm được trò để chơi mà không cần phải mua bất cứ thứ gì. Trong mắt những đứa trẻ tham gia trại hè, những đứa trẻ Do Thái này có vẻ kỳ quặc, trong khi mọi người tranh nhau ăn kem thì chúng lại nhảy lò cò ở một bên.

Một nhân viên làm việc ở đó hỏi tôi: "Những đứa trẻ khác đều đi ăn kem, tại sao những đứa trẻ này không đi?", mặc dù bọn trẻ đều mặc đồng phục của trại hè, nhưng tôi vừa nhìn đã biết đó là những đứa trẻ Israel. Tôi nói với người nhân viên đó: "Đó là những đứa trẻ biết tự kiềm chế". Cậu ta không hiểu, hỏi tôi là tự kiềm chế cái gì. Tôi nói, bản thân chúng có những quy tắc riêng, quy tắc của chúng là trong vòng sáu tiếng sau khi ăn thịt xong, không được phép ăn các sản phẩm từ sữa. Vì sợ bọn trẻ thấy có kem thì sẽ không chịu ăn cơm, nên khách sạn đã cố ý chờ cho chúng ăn xong mới mang kem ra. Trong bữa cơm, những đứa trẻ Do Thái kia đã ăn thịt, mà theo quy tắc thì trong sáu tiếng đồng hồ sau khi ăn thịt, chúng sẽ không được ăn kem. Bên cạnh không hề có bố mẹ hay thầy cô giáo nhắc nhở, nhưng những đứa trẻ này vẫn có tinh thần tự kiểm soát bản thân rất tốt. Điều này có được là nhờ sự giáo dục của cha mẹ, nhờ những thói quen trong cuộc sống thường ngày. Nếu những vị lãnh đạo của chúng ta có được tinh thần tự kiềm chế giống như của những đứa trẻ này thì có lẽ đã không có nhiều trường hợp tham quan ngã ngựa như hiện nay.

Một đám trẻ con tuổi còn nhỏ, không chịu sự giám sát của bất kỳ ai mà có thể tự kiềm chế trước cám dỗ lớn như vậy quả là một điều không dễ dàng. Đối với những đứa trẻ này, việc kinh tế thế giới sẽ đi theo chiều hướng nào, giá xăng dầu tăng giảm ra sao, giá bất động sản cao cỡ nào cũng chẳng liên quan gì đến chúng, điều chúng quan tâm chỉ là cha mẹ có yêu thương chúng không, bạn bè có thích chúng không. Phạm vi mà chúng quan tâm rất nhỏ, trong khi kem lại là một cám dỗ rất lớn, vậy mà chúng vẫn có thể chiến thắng bản thân, đó là một ý chí bắt nguồn từ sự giáo dục của cha mẹ.

Lúc đó, người nhân viên kia có vẻ vô cùng ngạc nhiên và hình như vẫn chưa tin vào những lời tôi nói, anh ta bảo rằng, có khi nào là do bọn trẻ đó không thích ăn kem không? Tôi nói đùa một câu, hỏi anh ta rằng có thấy đàn ông không thích phụ nữ không? Những

đứa trẻ đó là người Do Thái, chúng có những quy tắc riêng phải tuân thủ, tôi đảm bảo tối nay chúng sẽ là những đứa đầu tiên xông đến ăn kem. Quả nhiên, đến tối chúng vội vã ăn cơm, sau đó chờ khi kem được mang ra, chúng là những đứa đầu tiên xông đến ăn.

Sỡ dĩ tôi có thể khẳng định chắc nịch được như vậy là vì tôi biết, những đứa trẻ Israel đã rèn được thói quen không ăn những thực phẩm làm từ sữa trong vòng sáu tiếng sau khi ăn thịt. Thói quen này đã dần biến thành một hành vi tự giác mà kể cả khi không có bố mẹ ở bên cạnh giám sát, chúng vẫn tuân thủ như thường.

Thói quen là sự tự giác hóa hành vi, không cần bất kỳ một sự nỗ lực nào về ý chí, cũng không cần người khác phải giám sát. Một khi thói quen được hình thành, nó sẽ trở thành sức mạnh chi phối cả cuộc đời. Bacon từng nói: "Thói quen là sức mạnh khổng lồ và ngoan cường, nó có thể thống trị cả cuộc đời." Hành động của con người, có đến quá nửa là được quyết định bởi thói quen.

Có một câu chuyện được lưu truyền rộng rãi, những người đoạt giải Nobel cùng tụ họp tại Paris, có người được hỏi rằng: "Ngài học được những thứ mình cho là quan trọng nhất ở trường đại học nào, phòng thí nghiệm nào?" Điều bất ngờ là vị học giả râu tóc bạc phơ đó lại trả lời: "Ở trường mẫu giáo". "Ngài học được những gì ở trường mẫu giáo?" Học giả đó trả lời: "Chia một nửa những thứ mình có cho các bạn, không được lấy những thứ không thuộc về mình, đồ đạc phải để gọn gàng ngăn nắp, rửa tay trước khi ăn, làm sai phải xin lỗi, ăn trưa xong phải nghỉ ngơi, học tập phải đào sâu suy nghĩ, phải quan sát thật kỹ tự nhiên. Về cơ bản thì tất cả những thứ tôi học được là những điều này." Câu trả lời của vị học giả đó đại diện cho cách nhìn của hầu hết những người đến tham gia buổi tụ họp. Nói tóm lại, những thứ chủ yếu nhất và đi theo họ suốt cả cuộc đời chính là những thói quen tốt đã được cha mẹ và thầy cô nuôi dưỡng ngay từ khi còn nhỏ.

Thói quen tốt bắt nguồn ngay từ thuở nhỏ, và những thói quen tốt đó thường được hình thành từ sự giáo dục của gia đình, chứ không phải từ những lớp bồi dưỡng hay lớp học thêm.

Ngay từ khi trẻ còn là một trang giấy trắng, bạn nên bắt đầu giúp trẻ hình thành những thói quen tốt, ví dụ như rửa tay trước khi ăn. Có thể bạn cho rằng thói quen này bây giờ đã không còn quá quan trọng nữa, nhưng tôi thì lại nghĩ ngược lại, vì bệnh tật thường vào từ đường miệng, nếu không rửa tay, vi khuẩn sẽ theo thức ăn đi vào trong cơ thể. Từ những thói quen sinh hoạt nhỏ nhặt, đến thói quen học tập đều là những điều mà những người làm cha làm mẹ cần phải vun đắp cho trẻ ngay từ khi còn nhỏ. Còn một điều nữa là chúng ta phải làm thế nào để biến tư tưởng luôn biết nghĩ cho người khác trở thành một thói quen, có nghĩa là dù có làm việc gì chăng nữa cũng không được làm tổn hại đến lợi ích của người khác. Ngày nay, rất nhiều người trong chúng ta lúc nào cũng chỉ nghĩ đến việc tối đa hóa lợi ích của bản thân, dù chỉ là một cái lợi nhỏ cũng nhất quyết phải vơ vào mình, không bao giờ chịu thiệt thòi. Những thói quen xấu này cũng sẽ kéo theo việc ý thức công cộng của chúng ta bị phá vỡ, bởi vì chúng ta không có thói quen tôn trọng người khác, biết nghĩ cho người khác. Rất nhiều quy định, quy tắc vô hình và hữu hình đều phải dựa vào sự tự giác của mỗi

người. Vậy tự giác đến từ đâu? Đến từ thói quen. Và xét ở một mặt ý nghĩa nào đó thì những người có nhiều thói quen tốt sẽ dễ dàng thành công hơn.

Làm thế nào để nâng cao nhận thức của con đối với thế giới? Đầu tiên, chúng ta nhất định phải để con hiểu rằng, thói quen là thứ có thể nuôi dưỡng được. Tôi luôn dạy các con phải học cách thích nghi trước mọi hoàn cảnh, xã hội luôn biến hóa khôn lường, do đó việc làm thế nào để các con có thể điều chỉnh thói quen của mình ở mức độ phù hợp để thích ứng với xã hội là một bài giảng rất quan trọng. Bạn có thói quen rất tốt, bạn cho rằng vệ sinh công cộng hết sức quan trọng, bạn cho rằng nhà vệ sinh nhất định phải sáng sủa, sạch sẽ và không được có mùi, những điều này đều đúng, nhưng đó là ở mức sống và điều kiện của bạn. Vậy khi điều kiện không được như bạn mong muốn thì có phải bạn cũng nên thích ứng với nó không?

Bạn cần phải tôn trọng phong tục tập quán của địa phương, đó cũng là một cách hành xử có văn hóa. Nếu bạn du lịch đến một nơi vẫn còn heo hút, chưa được khai phá hoàn toàn, ở đó nhà vệ sinh không được sạch sẽ như bạn mong muốn, rất nhiều người đi vào nhưng chỉ mình bạn nhăn nhó cau có đi ra, đó là biểu hiện của hành xử thiếu văn hóa. Cần nhớ rằng, thế giới rộng lớn thế kia, bạn chẳng là gì cả, bạn chẳng có gì đặc biệt, bạn cũng chỉ giống những người khác mà thôi. Xã hội của chúng ta vẫn chưa phát triển đến trình độ mà đâu đâu cũng có nhà vệ sinh năm sao, chúng ta cần rèn luyện con cái để chúng có thể thích ứng được với mọi hoàn cảnh, đó mới là điều quan trọng.

Rèn luyện thói quen tốt cho con ngay từ khi còn nhỏ sẽ hiệu quả hơn nhiều, vì khi đó tính cách chúng vẫn chưa định hình rõ ràng và rất dễ uốn nắn. Việc rèn luyện thói quen tốt cần phải được bắt đầu từ những điều nhỏ nhặt nhất, ví dụ như ăn cơm không được làm vương vãi thức ăn ra bàn, không được vứt rác bừa bãi… Còn nữa, trong quá trình nuôi dưỡng thói quen cho con, ngay từ đầu bạn đã phải xác định rõ quy tắc của mình. Ví dụ, khi dẫn theo con đi mua sắm, bạn cần chuẩn bị sẵn tinh thần để đối phó với những sự việc có thể xảy ra. Khi trẻ thích một thứ gì đó, chúng sẽ năn nỉ “Mẹ, con thích cái này” mà chẳng cần quan tâm đến giá cả hay sự tiện dụng của đồ vật đó. Dù bạn có nói không được, thứ đó không tốt hay gì đó thì bọn trẻ vẫn một mực: “Không, con cứ thích nó!” Bạn có dỗ dành thế nào nó cũng không đi, cứ níu lấy chân không cho bạn đi, thậm chí còn nằm lăn ra ăn vạ, khóc lóc. Lúc đó, rất nhiều người xung quanh nhìn bạn, có thể bạn sẽ cảm thấy xấu hổ, mất mặt nhưng tuyệt đối không được mềm lòng bởi vì đó mới là thời điểm mấu chốt. Nhiều vị phụ huynh không chịu được, đành đồng ý: “Được rồi, đứng lên, mẹ mua cho con.” Nếu bạn mua cho nó, phiền phức sẽ theo đó mà đến. Bọn trẻ thấy mình đã thành công, việc khóc lóc ăn vạ của chúng đã thành công, về sau chúng sẽ lại dùng “vũ khí” này ra để “trị” bạn, khi muốn thứ gì, chúng sẽ lại khóc lóc, lại ăn vạ để bạn phải mua cho chúng. Do đó, bạn phải kiên định với lập trường của mình ngay từ đầu để trẻ hiểu rằng có những thứ không thể được và cũng không thể thỏa hiệp.

Thế nhưng, rất nhiều vị phụ huynh hiện nay lại dễ dàng thỏa hiệp với những đòi hỏi của con mà từ bỏ lập trường ban đầu của mình, sau đó lại than thở rằng bọn trẻ ngày càng khó bảo. Đây là vấn đề của bạn, vì bạn không đồng bộ với cảm giác của con, lúc nào cũng tự lùi

lại một bước. Người Do Thái luôn cho rằng trong quá trình hình thành thói quen cho con không có chỗ cho sự thỏa hiệp.

Ngoài ra, sự kiên quyết là vô cùng quan trọng trong quá trình nuôi dưỡng thói quen cho con. Nếu quan điểm và thái độ của bạn đối với một vấn đề gì đó luôn trước sau như một, yêu cầu đối với con cũng trước sau như một, vậy thì dần dần thói quen sẽ tự hình thành trong chúng.

Hiện nay trên thế giới đang phổ biến phương pháp "Hình thành thói quen trong 21 ngày." Các nhà nghiên cứu tâm lý chỉ ra rằng, nếu một hành động đơn giản được lặp đi lặp lại liên tục trong 21 ngày, nó sẽ trở thành thói quen; nếu kiên trì trên 90 ngày, nó sẽ trở thành một thói quen ổn định; nếu là trên một năm, thì dù bạn muốn thay đổi thói quen đó cũng sẽ rất khó. Đương nhiên, con số 21 ngày chỉ là một khái niệm tương đối, với những người khác nhau và những hành vi khác nhau, thời gian để hình thành thói quen cũng sẽ khác nhau, nhưng nhìn chung thời gian càng dài thì thói quen đó càng vững chắc.

Giúp trẻ hình thành thói quen nào đó không phải là việc trong một sớm một chiều, bạn nhất định phải kiên trì, đừng vì trẻ phản kháng, không vừa ý mà thỏa hiệp với chúng. Chỉ khi nào chúng ta kiên định lập trường của mình, con mới hình thành được những thói quen tốt.

Khí chất là món đồ trang sức đẹp nhất

Quan Phượng Chỉ, người bạn của tôi từng kể cho tôi nghe một câu chuyện: Một hôm, chồng cô ấy dẫn theo hai cô con gái đi dạo bộ, sau đó họ bỗng nảy ra ý định đi ăn. Vì ban đầu không có dự định đó nên họ chỉ mặc bộ đồ thể thao bình thường và đi đến một nhà hàng cao cấp, sang trọng. Ban đầu, nhân viên phục vụ nhìn thấy họ thì có chút lạnh nhạt nhưng khi gọi món, con gái lớn của họ chuyển sang dùng tiếng Anh để nói chuyện nên thái độ phục vụ của nhân viên cũng dần thay đổi. Mặc dù không mặc trang phục sang trọng nhưng cô bé đã dùng kiến thức và phong thái của mình để lấy lại sự nể trọng.

Có lẽ rất nhiều người từng gặp phải tình huống này, làm thế nào để giống như cô bé trong câu chuyện trên, dù không mặc những bộ quần áo hay đeo những trang sức đắt tiền nhưng vẫn có thể khiến cho người khác tôn trọng? Để làm được điều đó, trước tiên đòi hỏi bạn phải tự làm phong phú bản thân, trở thành một người thực sự có văn hóa, có giáo dục, chứ không phải dựa vào sự tô điểm của váy áo hay trang sức. Quan Phượng Chỉ xuất thân thế gia, là cháu gái của một họa sỹ nổi tiếng, là một người được giáo dục tử tế, cô cũng luôn chú tâm nuôi dưỡng hai cô con gái của mình trở thành người có giáo dục, có khí chất.

Tôi thường nói với các con rằng, cử chỉ hành động là thứ trang sức tốt nhất, chứ không phải quần áo hay vàng ngọc. Tôi từng chứng kiến một người phụ nữ phục sức đẹp đẽ chửi như tát nước vào mặt một nhân viên bán hàng trong trung tâm thương mại. Trong giây phút đó với hành động lỗ mãng của mình, những trang sức vàng ngọc đeo trên người cô ta đã chẳng còn chút ý nghĩa nào. Dù cho bạn có đeo một viên kim cương to như trứng bồ câu

lên người đi chăng nữa, nhưng nếu hành động của bạn xấu xí, thiếu đạo đức thì thứ trang sức đắt tiền đó cũng chẳng thể cứu vãn nổi hình tượng của bạn.

Những thứ bên ngoài có thể thay đổi theo từng giai đoạn, từng thời điểm khác nhau, chỉ có phong thái và tố chất bên trong là mãi mãi thuộc về bạn. Khi bạn tham gia một buổi tiệc, nếu một ai đó có thể thu hút ánh mắt của bạn thì chắc chắn trên người người đó phải có một thứ gì đang tỏa sáng lấp lánh. Thứ đó không chỉ là dung mạo đẹp đẽ, phục sức nổi bật mà còn có thể là cử chỉ, hành động của người ấy. Những thứ đẹp đẽ bên ngoài chỉ có thể tạm thời thu hút bạn, chỉ có vẻ đẹp toát ra từ bên trong con người đó mới thu hút được bạn một cách lâu dài.

Theo tôi thấy, hiện nay có rất nhiều người mù quáng chạy theo hàng hiệu mà quên đi việc thổi hồn vào nó. Người ta cứ đua nhau sính hàng hiệu, đề cao vẻ bề ngoài, chú trọng đến khuôn mặt và thân hình, nhưng những thứ đó không thể khiến một người trở nên đẹp đẽ thực sự. Sau khi họ tiêu tốn vô số tiền bạc, thời gian và công sức thì điều chúng ta nhìn thấy chỉ là một con người đẹp như hoa như ngọc bên ngoài, nhưng lại trống rỗng và xấu xí ở bên trong. Có những người khi đứng yên hay ngồi yên một chỗ, bạn sẽ cảm thấy họ thật xinh đẹp, nhưng khi họ vừa cử động hay nói chuyện, bạn lập tức nhận ra “nguyên hình”. Một người đẹp thực sự phải là người kết hợp được cả cái đẹp bên trong lẫn cái đẹp bên ngoài.

Khi những thứ xa xỉ kia biến bạn thành một bình hoa, đáng tiếc thay, vì thiếu sự tưới tắm của tự nhiên, bạn không có dinh dưỡng và chỉ đơn thuần là một bình hoa đẹp mà thôi. Hoa chỉ thực sự ngát hương thơm khi được vun trồng dưới đất và chăm sóc đúng cách. Danh ngôn có câu: “Người chăm đọc sách, khí chất sẽ tự tỏa hương từ bên trong”, và chính thứ được toát ra từ bên trong ấy mới là thứ trang sức tốt nhất, đắt giá nhất, đẹp đẽ nhất.

“Có giáo dục” là để chỉ một người có đầy đủ những tố chất tổng hợp, kết hợp giữa tri thức và cả tố chất làm người. Đó không phải là thứ vừa sinh ra đã có, mà nó chỉ xuất hiện sau một quá trình tích lũy, rèn luyện lâu dài, và nó sẽ có ảnh hưởng lớn đến cuộc đời một con người.

Là một người mẹ, ngoài việc lo cái ăn chỗ ở cho con, dạy bảo con học hành, bắt chúng thi vào trường thật tốt thì điều chúng ta cần làm hơn cả là dạy chúng hiểu lễ nghĩa, dạy chúng cách ứng xử đẹp. Tuy nhiên, hiện trạng ngày nay là các ông bố bà mẹ luôn mong con mình sau này thành rồng thành phượng, nhưng họ lại hiểu lầm ý nghĩa của “rồng” và “phượng”. Họ cho rằng chỉ cần học hành giỏi giang, thi đỗ vào những trường đại học danh tiếng là coi như con mình đã hóa rồng, hóa phượng. Tôi phải khẳng định rằng đó là một quan niệm hết sức sai lầm. Rồng và phượng trong văn hóa truyền thống là hiện thân cho sự cao quý, không những sở hữu một kiến thức uyên bác mà còn có đạo đức và khí chất ngút trời.

Hiện nay xuất hiện ngày càng nhiều các thiếu gia con nhà giàu. Người giúp việc nhà tôi ngoài làm cho nhà tôi ra còn làm cho một một gia đình người Chiết Giang, hai vợ chồng trẻ chẳng phải làm gì vì có bố mẹ đầu cơ bất động sản, thu nhập mỗi tháng lên đến 300 ngàn tệ, đi xe hơi đắt tiền, vì vô công rồi nghề nên ngày nào cũng ra ngoài gây chuyện thị phi. Theo

tôi, đó là hành động tự rút ngắn sự sống của mình. Xã hội của chúng ta phát triển quá nhanh, khoảng cách giàu nghèo ngày càng lớn, rất nhiều người giàu lên nhanh chóng chứ không phải được truyền từ đời này sang đời khác. Thực ra, những gia đình thực sự giàu có là những gia đình mà trong đó cha mẹ vừa truyền lại của cải, vừa truyền lại những đức tính tốt đẹp cho con cháu. Có rất nhiều thứ mà giới nhà giàu ở Israel để lại cho đời sau, đó là tài sản về vật chất, nhưng quan trọng hơn là tài sản về tinh thần, là nền tảng đạo đức và những phẩm chất tốt đẹp. Vậy còn chúng ta? Ngoài để lại tiền bạc cho con cái, chúng ta còn để lại được những gì? Thứ chúng ta để lại chỉ là một đàn con cháu suốt ngày chỉ biết ngồi mát ăn bát vàng, ăn ngon mặc đẹp, hàng hiệu khắp người, nhưng khi ra đường thì vứt rác bừa bãi, khạc nhổ tùy tiện. Chúng lái những chiếc xe sang trọng vào bãi đỗ xe rồi to tiếng cãi vã với người khác. Tôi từng chứng kiến cảnh một gã trai trẻ nhổ nước bọt vào mặt một công nhân làm việc trong bãi đỗ xe, sau đó vứt cho anh ta tờ 100 tệ rồi quay lưng bỏ đi.

Khí chất của con cái cần phải được cha mẹ nuôi dưỡng ngay trong thực tế cuộc sống. Nếu điều kiện kinh tế cho phép, các vị phụ huynh có thể dẫn con đi ăn nhà hàng. Dao dĩa được bày gọn gàng trên chiếc khăn trải bàn trắng tinh, khi thức ăn chuẩn bị được mang lên, đó cũng là lúc mà khí chất và những hành động có văn hóa được bộc lộ. Những lễ nghi khi ăn đều được thể hiện khi thức ăn được mang lên. Lúc đó, bạn sẽ thấy những đứa trẻ khác nhau sẽ có những biểu hiện khác nhau, đó chính là kết quả của sự giáo dục của cha mẹ và cũng là viên đá thử vàng. Tôi cho rằng, bàn ăn là một môi trường nhân văn, là nơi thể hiện phong thái và sự "có giáo dục" của một người. Chúng ta có thể đoán được ai đó có biết suy nghĩ cho người khác hay không thông qua sự thể hiện của họ ngay trên bàn ăn.

Làm thế nào để nuôi dưỡng con thành một người có khí chất, có văn hóa? Đầu tiên, quan niệm của chúng ta cần phải thay đổi, hãy nhớ rằng: "Thành người quan trọng hơn thành tài, văn hóa quan trọng hơn bằng cấp."

Khái niệm "tu dưỡng" bao gồm cả tu dưỡng về văn hóa và tu dưỡng về tư chất, hy vọng các bậc phụ huynh sẽ không quá chú trọng đến cái này mà quên mất cái kia, không vì "thành người quan trọng hơn thành tài, văn hóa quan trọng hơn bằng cấp" mà chỉ dạy con về lễ nghĩa và phép tắc, bỏ qua việc trau dồi về tri thức, điều đó là không đúng. Như tôi đã nói ở trên, khi đến một nơi công cộng, nếu một người có thể thu hút được ánh nhìn của bạn một cách lâu dài thì đó hẳn là người có cử chỉ nhã nhặn, ăn nói đúng mực, khí chất thanh tao, lịch lãm. Đó thường là người có tu dưỡng cao về cả tri thức lẫn tố chất bên trong.

Phong thái toát ra từ cử chỉ, hành vi chính là loại trang sức tốt nhất chứ không phải là quần áo hàng hiệu hay trang sức đắt tiền. Nói như vậy không có nghĩa là chúng ta không nên ăn vận đẹp đẽ, vì nhiều khi nó cũng thể hiện sự tôn trọng đối với người khác. Ăn mặc phù hợp với hoàn cảnh cũng là một biểu hiện của sự có văn hóa, ví dụ như khi tham gia một sự kiện được yêu cầu mặc lễ phục, bạn lại ăn mặc quá tùy hứng thì điều đó sẽ bị coi là thiếu văn hóa.

Không phải một đứa trẻ sinh ra là đã có tư chất văn hóa, điều này đòi hỏi sự bồi đắp và định hướng của các bậc phụ huynh. Trí thông minh, tài năng có thể di truyền được, tài sản có thể truyền lại, duy chỉ có tư chất là chúng ta không thể di truyền hay truyền lại cho con.

Nó đòi hỏi chúng ta phải kiên trì dạy bảo và con cái phải nghiêm túc tiếp thu. Nếu chúng ta chỉ nuôi mà không dạy, con cái chỉ học mà không hành thì dù chúng có kiến thức uyên bác đến mấy cũng không thể trở thành người có tố chất văn minh, phong thái cao quý được. Thế nên, sự giáo dục và môi trường tốt mới có thể biến một đứa trẻ trở thành người có văn hóa, và một đứa trẻ có văn hóa sẽ luôn biết cách đối xử tốt với bản thân, đối xử tốt với người khác, và đối xử tốt với môi trường xung quanh.

Sự giáo dục mà tôi dành cho ba đứa con của mình luôn đòi hỏi phải đạt đến sự cân bằng, đó là vừa phải học tốt kiến thức, vừa phải tu dưỡng tố chất văn hóa, vừa phải học cách làm người (ví dụ như phải biết đối xử tốt, biết cảm ơn và biết yêu thương người khác, chú ý đến cách ứng xử và phép tắc nơi công cộng) và vừa phải nuôi dưỡng những thói quen tốt. Chúng ta hãy từng bước nâng cao tố chất, phong thái của con từ những điều nhỏ nhặt nhất trong cuộc sống hằng ngày. Tất cả những bậc cha mẹ trên thế giới này, dù địa vị cao thấp ra sao, gia cảnh thế nào cũng đều hy vọng rằng có thể nuôi dạy con cái nên người. Thực ra, việc chúng ta có nuôi dạy con thành công hay không hoàn toàn không phụ thuộc vào hoàn cảnh gia đình. Người xưa thường hay nói rằng: “Con cháu những nhà thế gia bước ra khỏi nhà đã thấy khí chất khác người, vừa nhìn đã biết là người được giáo dục tử tế.” Những thứ đó không phải do di truyền mà là kết quả của việc giáo dục từ nhỏ. Cô bạn Quan Phượng Chỉ mà tôi nhắc đến trong câu chuyện trên nói rằng, từ nhỏ các thành viên trong gia đình đã phải tuân thủ rất nhiều quy tắc, những quy tắc đó được truyền từ đời này qua đời khác. Chính vì kiên trì với sự giáo dục đó nên cô ấy mới có được khí chất hơn người như bây giờ. Thế nên, ưu thế của những gia đình thế gia chỉ là họ đã có sẵn một hệ thống quy tắc để nuôi dưỡng một con người trở nên có khí chất, có văn hóa; còn bạn, bạn phải tự mình lần mò tìm kiếm, nhưng điều đó không hề ngăn cản việc bạn nuôi dưỡng con mình trở thành một người có khí chất, có văn hóa như những gia đình thế gia kia.

Sự kính sợ không được mất, lòng tri ân không được thiếu

Ngày nay, ô tô đã trở nên rất phổ biến, nhiều vị phụ huynh chỉ lo sắm xe đẹp, đăng ký thi lấy bằng cho con để con đi lại được thuận tiện hơn. Đây hầu như đã trở thành tâm lý phổ biến của mỗi gia đình Trung Quốc, còn tôi thì lại không nghĩ như vậy.

Ở Israel, thanh niên 18 tuổi phải đi nhập ngũ, 17 tuổi rưỡi có thể thi bằng lái xe. Đối với tôi, đây là một chuyện đại sự, tôi không quan tâm đến xe cộ, tôi chỉ quan tâm xem liệu con trai tôi đã biết “kính sợ” sinh mạng này chưa.

Con trai tôi khá thông minh và hiếu học nên lái xe chỉ là một vấn đề kỹ thuật, thế nhưng sự trưởng thành trong tâm lý và suy nghĩ mới là điều cần được chú trọng. Tôi đã dùng những câu chuyện rất sinh động để nói cho thằng bé hiểu rằng mỗi người đi đường đều tin tưởng vào xã hội này, và mỗi gia đình đều luôn chờ đợi người thân của mình quay trở về. Thế nhưng, có những tài xế thiếu đi sự kính sợ với tính mạng của mình và của người khác, một ngày nào đó lái xe khi tâm trạng không tốt thì cũng chẳng khác gì việc họ cầm súng giết người, điều đó quả thực là nguy hiểm và đau buồn biết bao. Gần đây, các vụ tai nạn giao thông bỏ của chạy lấy người liên tiếp diễn ra chẳng lẽ vẫn chưa đủ để chúng ta phải suy ngẫm hay sao?

Xã hội Trung Quốc từng trải qua một thời kỳ đề cao tinh thần "không biết sợ": không sợ thần thánh, không sợ ma quỷ, không sợ chết, thắng trời, thắng đất, thắng người. Trong bối cảnh đất nước chìm trong nghèo nàn, lạc hậu và tư tưởng truyền thống phong kiến vẫn đè nặng lên suy nghĩ của con người thì việc khởi xướng tinh thần "không biết sợ" cũng có sự hợp lý của nó. Thế nhưng, một dân tộc "không biết sợ" thì cũng phải có cả tinh thần "kính sợ" mới được, hai yếu tố này chính là hai lưỡi của một chiếc gươm. Khi đối mặt với khó khăn, nguy hiểm, khi đối diện với kẻ thù và sự sinh tồn thì "không biết sợ" là rất cần thiết. Thế nhưng sự sinh tồn của nhân loại, sự tiến bộ của xã hội, sự nối truyền của văn hóa, sự phát triển của kinh tế và sự nối tiếp của mọi nền văn minh thì lại cần đến lòng "kính sợ", kính sợ luật pháp, kính sợ khoa học, kính sợ các quy luật, kính sợ các nền văn hóa ưu tú, kính sợ "nhân, lễ, nghĩa, trí, tín", và đặc biệt là kính sợ sinh mạng.

Những kẻ tham lam, nhận hối lộ, tham nhũng đều là những kẻ thiếu đi lòng kính sợ. Vì thiếu đi lòng kính sợ với pháp luật, với văn minh loài người nên họ mới có những hành động trái với cương thường đạo lý như vậy. Con người nhất định phải có lòng kính sợ thì mới không vượt qua giới hạn, không làm những việc ngoài quỹ đạo. Người Do Thái cho rằng trí tuệ được thúc đẩy bởi lòng kính sợ, lòng kính sợ là tiền đề, là cội nguồn của tín ngưỡng. Mất đi lòng kính sợ cũng đồng nghĩa với việc mất đi sự sáng suốt.

Những tin tức về việc thanh thiếu niên tự sát, giết người xuất hiện ngày một dày đặc trên các phương tiện truyền thông. Sự coi nhẹ sinh mạng này chính là hậu quả của việc thiếu giáo dục về lòng kính sợ. Chính vì trong lòng chúng không hề có thứ gọi là kính sợ nên mới không biết trân trọng bản thân, từ đó sinh ra tùy tiện, ngỗ ngược, luôn làm theo ý mình. Trường hợp tự sát ở những đứa trẻ Do Thái là vô cùng hiếm, vì ngay từ nhỏ chúng đã luôn được dạy rằng phải biết trân trọng sinh mệnh. Những đứa trẻ cá biệt cũng rất ít, bởi lòng kính sợ luôn nhắc nhở chúng không được làm những việc vượt quá giới hạn.

Không chỉ nhờ lòng kính sợ, dân tộc Do Thái lại càng biết tri ân vì đã trải qua biết bao nhiêu hoạn nạn, hiểm nguy.

Gia đình tôi cũng là một trong số những gia đình Do Thái đến tị nạn ở Thượng Hải khoảng thời gian đó. Tôi mãi mãi biết ơn thành phố Thượng Hải đã bao bọc và mang lại sự ấm áp cho chúng tôi. Khi có một nhà thiết kế tìm đến, nói rằng muốn lấy câu chuyện người Do Thái tị nạn tại Thượng Hải làm cảm hứng để thiết kế mẫu tiền xu kỷ niệm 70 năm kết thúc Chiến tranh thế giới lần thứ hai và hỏi tôi xem có ý tưởng gì không, tôi lập tức nghĩ đến một câu chuyện: Vào một buổi chiều tối mưa to gió lớn, tôi bị lạc đường, khi đó tôi dắt theo bên mình một chú chó nhỏ và ôm con gấu bông trong tay, đứng dầm mưa ngoài đường. Tôi lang thang hết những con phố nhỏ hẹp được lát đá để tìm nhà mình. Bỗng dưng, tôi cảm thấy hình như mưa đã tạnh hẳn, ngẩng đầu lên thì thấy một cô người Trung Quốc xinh đẹp, hiền hậu đang che ô cho tôi. Lúc đó, tôi cảm giác như đang nhìn thấy một ngọn nến tỏa ra những tia sáng ấm áp. Chính nhờ sự giúp đỡ của rất nhiều những người Trung Quốc tốt bụng nên chúng tôi mới may mắn thoát khỏi phong ba bão táp của cuộc Chiến tranh thế giới lần thứ hai để sống sót đến bây giờ. Sau khi nghe xong, nhà thiết kế kia cảm thấy đây là một tư liệu rất hay và đã quyết định dùng câu chuyện này để thiết kế đồng xu. Đồng xu bằng vàng ấy hiện đang được lưu giữ tại bảo tàng Anh. Ngoài ra, họ còn làm một bức tượng điêu

khắc đặt ở ngay bến Thượng Hải nhằm thể hiện lòng tri ân sâu sắc của dân tộc Do Thái đối với đất nước Trung Quốc, đặc biệt là với thành phố Thượng Hải.

Tôi vẫn thường nói với các con rằng: "Một giọt ân tình phải được báo đáp bằng cả dòng suối tuôn chảy", các bậc phụ huynh xin đừng quên dạy dỗ trẻ về lòng tri ân và sự báo đáp. Ngày nay, rất nhiều đứa trẻ vì ở nhà luôn được ông bà, bố mẹ chiều chuộng, quan tâm hết mực, muốn gì được đấy nên dần dần chúng sẽ cho rằng những thứ nhận được từ người khác đều là lẽ đương nhiên, và như thế thì chúng chẳng bao giờ học được về lòng biết ơn.

Thời gian trước tôi có đi giảng bài ở cô nhi viện. Ở đây, tôi nghe nói có rất nhiều người nước ngoài đến nhận con nuôi. Chúng ta thường hay đề cao huyết thống, còn người nước ngoài thì không như vậy, đây chính là sự khác biệt về văn hóa. Trong số những người nước ngoài đến đây nhận con nuôi, có nhiều người cũng đã có con, chỉ có điều con cái họ đều đã lớn, đã trưởng thành, và điều kiện kinh tế cho phép nên họ muốn nhận nuôi thêm một đứa con vì họ cho rằng bản thân mình còn đủ khả năng để tiếp tục cống hiến cho xã hội. Tôi cảm thấy vô cùng ngưỡng mộ những con người như thế.

Đứa trẻ lớn nhất trong cô nhi viện là 18 tuổi, đã có thể bước ra xã hội và bắt đầu đi làm. Nhưng tôi cứ băn khoăn, liệu những đứa trẻ này khi lớn lên có thực sự yêu đất nước này, yêu gia đình này của mình hay không? Trong tâm hồn chúng, cuộc sống ở cô nhi viện có mang đến cảm giác như ở nhà? Tâm hồn chúng liệu có thực sự phát triển lành mạnh? Lúc đó, bỗng nhiên tôi lại nghĩ đến những gương mặt trẻ con Trung Quốc (mà phần lớn là những bé gái) nói thứ tiếng Anh, tiếng Tây Ban Nha lưu loát đi cùng cha mẹ nuôi người nước ngoài mà tôi gặp ở sân bay. Tôi nói chuyện với những người nước ngoài đó, hỏi xem liệu sau này họ có dẫn bọn trẻ về Trung Quốc không. Họ nói: "Đương nhiên, tôi sẽ thường xuyên dẫn chúng về Trung Quốc, nói với chúng rằng tôi đã nhận nuôi chúng ở đây." Nhưng tôi có thể quả quyết rằng sau khi lớn lên, trong lòng chúng sẽ chẳng có Trung Quốc đâu. Chúng chỉ biết rằng mình được sinh ra ở Trung Quốc, bị cha mẹ đẻ bỏ rơi, là cha mẹ Mỹ đã nuôi nấng chúng, lòng biết ơn của chúng đối với nước Mỹ là thứ mà những đứa trẻ Trung Quốc không thể nào tưởng tượng được ra.

Ở Trung Quốc, có những đứa trẻ đã bị bán đi từ khi còn nhỏ, đến năm 20 tuổi, chúng vẫn tìm mọi cách để tìm lại bố mẹ đẻ của mình, thậm chí có những người để tìm được bố mẹ đẻ mà nảy sinh mâu thuẫn với chính những người đã nuôi dưỡng mình, quên đi lòng biết ơn đối với họ. Hiện tượng này rất hiếm khi xảy ra đối với những đứa trẻ được người nước ngoài nhận nuôi. Mãi sau này tôi mới hiểu ra rằng, lòng biết ơn của một đứa trẻ phải được nuôi dưỡng và tưới tắm từ những điều nhỏ nhặt nhất trong cuộc sống. Nếu như suốt cuộc đời, đứa trẻ đó không bao giờ nghe thấy cha mẹ mình oán thán về đất nước, về xã hội này, nếu cha mẹ chúng là những người luôn biết tri ân thì như một lẽ tự nhiên, chúng cũng sẽ trở thành những người biết tri ân với đất nước, với xã hội, với cha mẹ, và với những người đã giúp đỡ chúng.

Một người biết tri ân sẽ biến lòng tri ân đó thành những hành động tràn đầy tình yêu thương: luôn làm việc thiện, mỉm cười với những người xung quanh, mỉm cười với khó khăn, mỉm cười với thế giới và mỉm cười với cuộc đời. Tri ân là mức độ cao nhất của lòng tự

trọng, tự yêu thương; là triết lý trong đối nhân xử thế và là điểm tựa vững chắc để học làm người, để có một cuộc đời thật rực rỡ.

Trong quá trình nuôi dạy con cái, chúng ta không được coi nhẹ việc dạy dỗ con về lòng kính sợ và lòng tri ân. Kính sợ là để con có thể tự kiểm soát bản thân, không làm những chuyện gây hại cho xã hội, gây hại cho người khác và gây hại cho chính bản thân mình; tri ân là để con biết báo đáp xã hội, báo đáp cha mẹ, báo đáp những người đã giúp đỡ mình khi có thể. Tôi tin rằng nếu bản thân chúng ta là những người có lòng kính sợ và lòng tri ân, đồng thời chúng ta biết giáo dục con cái trở thành những người như thế thì xã hội này sẽ ngày càng tốt đẹp.

Bao dung là sức mạnh

Cách đây không lâu, tôi gặp một tai nạn bất ngờ. Hôm đó, đang trên đường đi đến bệnh viện Hoa Sơn làm tình nguyện, tôi chuẩn bị sang đường thì một chiếc xe chở khách ra sân bay bỗng lao đến đâm sầm vào tôi, khiến tôi bị bắn ra hơn hai mét. Lúc đó, tôi sợ đến nỗi hồn bay phách lạc, tay phải bị thương nghiêm trọng. Người tài xế vì muốn vượt đèn vàng nên mới để xảy ra tai nạn. Anh ta đề nghị được đưa tôi đến bệnh viện nhưng tôi nói: “Những hành khách kia đang phải đến sân bay cho kịp giờ, tôi không làm khó anh đâu, anh cứ đưa họ đến đó trước đi.” Lúc đó, những hành khách trên xe và cảnh sát giao thông đều rất khâm phục tôi.

Sau khi biết chuyện, Dĩ Hoa khuyên tôi nên làm đơn tố cáo và đòi bồi thường nhưng tôi đã từ chối: “Cảnh sát giao thông và nhân viên của sân bay đã mang hoa và trái cây đến thăm mẹ rồi.” Tôi đặc biệt cảm ơn anh chàng cảnh sát giao thông, cậu ấy đã nhiều lần gọi điện thoại đến hỏi thăm tôi. Nhưng thái độ trốn tránh trách nhiệm của người tài xế kia lại khiến tôi có chút chạnh lòng.

Sau khi bị chiếc xe kia đâm vào, điều đầu tiên tôi nghĩ đến là sự khoan dung, vì khoan dung sẽ đem đến cho chúng ta nhiều điều ý nghĩa hơn.

Khoan dung không phải là nhu nhược, lại càng không phải là biểu hiện của sự bất lực. Khoan dung đối với người khác, không những giúp chúng ta thêm nhiều niềm vui mà còn khiến cuộc sống có ý nghĩa hơn. Cũng vì có lòng khoan dung nên tấm lòng chúng ta mới bao la rộng lớn như trời bể, mới có thể bình thản chấp nhận những việc khó có thể bao dung trên đời.

Tôi thường nói với các con rằng, nếu ai đó phạm lỗi và lỗi đó là do vô tình, có thể tha thứ được thì các con hãy tha thứ. Có nhiều phụ huynh sợ con thiệt thòi nên căn dặn rằng: “Con nhất định không được để bản thân bị thiệt thòi, nếu ai đó đánh con một cái, con phải đánh trả lại hai, thậm chí ba cái, để lần sau nó không còn dám đánh con nữa.” Điều này là hết sức sai lầm. Tôi biết các bậc phụ huynh nói như vậy vì sợ con mình bị người khác bắt nạt, nhưng làm vậy chẳng phải đã thúc đẩy tâm lý ganh đua đấu đá của con hay sao? Việc nghịch ngợm, đánh lộn giữa bọn trẻ là hết sức bình thường, thậm chí khi xong chuyện

chúng cũng chẳng để bụng, nhưng nếu chúng ta dạy con như vậy thì sẽ rất dễ biến sự vô tư đó thành một cuộc đấu đá thật sự.

Hãy tin bọn trẻ có cách giải quyết riêng của mình. Nếu chỉ là những cuộc cãi vã, xô đẩy nhỏ thì tốt nhất là phụ huynh không nên can thiệp. Nhiều khi, bọn trẻ vừa đánh nhau xong được vài phút lại đã vui vẻ chơi đùa với nhau rồi. Còn nếu như đối phương là một đứa trẻ ngỗ ngược, hay đánh người khác thì bạn có thể dạy con nói rằng: "Đánh người khác là không đúng. Lần này tớ tha thứ cho cậu, nhưng nếu cậu còn đánh tớ thì tớ sẽ không chơi với cậu nữa!", hoặc là khuyên con tránh xa người bạn đó ra.

Một điều nữa rất không nên là đừng vì chuyện cãi vã, tranh giành của trẻ nhỏ mà dẫn đến sứt mẻ quan hệ giữa hai gia đình. Một lần, tôi đưa Bối Bối ra vườn hoa chơi. Bối Bối và một bạn nhỏ nữa đang chơi thì xảy ra xích mích, con bé đẩy nhẹ người bạn đó một cái. Lúc đó, ông bà và cả mẹ cô bé đều quây lại mắng mỏ Bối Bối, khiến con bé sợ đến nỗi khóc òa lên. Tôi cảm thấy vô cùng tức giận, cách làm của họ đã khiến Bối Bối sợ hãi, gây tổn thương cho con bé nên tôi đã nghiêm túc nói với họ rằng: "Xích mích giữa trẻ con với nhau cứ để chúng tự giải quyết, các ông các bà không nên và cũng không có tư cách gì mà mắng mỏ cháu tôi như vậy!" Sau đó, tôi ôm Bối Bối vào lòng an ủi: "Đừng sợ, có bà ở đây rồi! Bà biết từ trước đến nay con luôn là đứa trẻ ngoan. Bà tin tưởng con, nếu là lỗi của con, con sẽ biết sửa đúng không?" Cô bé chơi với Bối Bối lúc nãy còn chưa khóc, nhưng khi thấy ông bà và mẹ mắng mỏ Bối Bối thì cô bé cũng sợ hãi mà khóc òa lên. Lúc đó, tôi chỉ nghiêm túc thể hiện thái độ của mình với hành động của người nhà cô bé, nhưng nếu như cả hai gia đình đều là những người nuông chiều con quá mức và không biết điều thì rất dễ xảy ra tình huống hai bên lời qua tiếng lại, cuối cùng là không thèm nhìn mặt nhau và bọn trẻ thì đứng ngẩn ngơ không biết làm thế nào. Nếu thật sự là như vậy thì ai sẽ là người bị tổn thương nhiều nhất? Theo tôi, đó chính là hai đứa nhỏ.

Sau đó, tôi hỏi Bối Bối xem đã xảy ra chuyện gì thì con bé kể rằng hai đứa đang tranh nhau đồ chơi, Bối Bối không cẩn thận nên đã xô ngã bạn kia. Tôi nói với con bé: "Bối Bối, làm bạn ngã là lỗi của con, dù đó là do vô tình thì con cũng vẫn nên xin lỗi bạn nhé!" Nghe lời tôi, con bé chủ động tiến lại xin lỗi bạn, cô bé cũng lập tức đáp lại: "Không sao đâu!", sau đó hai đứa lại vui vẻ rủ nhau đi chơi, bỏ lại mấy người lớn xấu hổ đứng đó.

Hiện tượng này rất dễ bắt gặp trong cuộc sống thường ngày. Phụ huynh nào cũng sợ con mình bị thiệt thòi, nhưng thực ra trẻ nhỏ có cách trò chuyện và giải quyết vấn đề riêng của chúng, hãy cho chúng thời gian và không gian để có thể tự giải quyết chuyện của mình. Hơn nữa, trẻ con thường không thù dai nhớ lâu, nghịch ngợm, tranh giành, đánh nhau xong là thôi, lại tiếp tục vui vẻ chơi đùa. Và chính nhờ sự khoan dung rất vô tư đó nên trẻ con thường rất dễ kết bạn. Sự can thiệp quá mức của phụ huynh vào chuyện của bọn trẻ sẽ khiến sự việc trở nên phức tạp hơn, và vô hình trung khiến cho chúng hình thành tâm lý so đo, tính toán.

Thực ra ngay từ nhỏ trẻ đã có tấm lòng bao dung sẵn có, chỉ có điều trong quá trình trưởng thành, vì sự dạy bảo không đúng cách của cha mẹ nên sự bao dung đó mới dần mất đi. Rất nhiều vị phụ huynh cho rằng nếu con khoan dung, tha thứ cho người khác thì con sẽ

bị thiệt thòi. Thực ra, nếu bạn khoan dung với người khác, bạn cũng sẽ nhận lại được rất nhiều điều.

Tôi vẫn thường nói với các con rằng, bao dung có sức mạnh rất lớn lao, nó có thể biến hại thành lợi, biến thù thành bạn. Khoan dung là dạy cho đối phương một bài học, khiến đối phương tự nhìn nhận lại bản thân mình. Trái tim của con người không phải cứ dùng sức mạnh lấn át là có thể chinh phục được, nhiều khi sức mạnh của sự dịu dàng, mềm mỏng mới có khả năng lay động trái tim, có thể làm tan chảy băng đá trong tâm hồn.

Dù đã trải qua không biết bao nhiêu khó khăn hoạn nạn, nhưng người dân Do Thái không sống trong sự thù hận, họ chọn cách sống bao dung, thứ tha. Israel có câu danh ngôn: "Hãy yêu thương kẻ thù của bạn và đối xử tốt với những người hận bạn." Họ cho rằng, chỉ khi bạn mở lòng rộng lượng thì bạn mới có thể chiến thắng được cuộc sống, hận thù chẳng đem lại điều gì tốt đẹp, nhiều khi nó sẽ khiến bạn phải trả cái giá rất lớn. Hãy học cách khoan dung, ngay cả với những người mà bạn không thích, đó mới là cách làm đúng đắn.

Cũng có những vị phụ huynh phản biện rằng, nếu con bị đánh mà không đánh lại, lần sau lại bị đánh tiếp thì làm thế nào? Chúng ta phải dạy con biết khoan dung, chứ không phải dạy chúng khoanh tay chịu trận khi bị bắt nạt. Khi con bị bắt nạt, bạn có thể dạy con nói rằng: "Hành động của cậu là sai, nhưng lần này tớ có thể tha thứ cho cậu." Còn nếu đối phương không chịu sửa chữa mà vẫn ngựa quen đường cũ thì lúc đó mới cần đến những biện pháp mạnh tay khác.

Hãy nhớ rằng, khoan dung chứ không phải dung túng, bằng không đối phương vẫn sẽ phạm lỗi hết lần này đến lần khác, bởi vì khoan dung quá độ cũng đồng nghĩa với nhu nhược. Cho đối phương thêm cơ hội không có nghĩa là là miễn trừ hết trách nhiệm mà đối phương cần phải gánh. Ai cũng cần phải chịu trách nhiệm về hành động của mình, và ai cũng cần chấp nhận những hậu quả tương xứng.

Lòng hiếu thuận

Ba đứa con của tôi thường về thăm tôi định kỳ, khi mẹ có chuyện, chúng cũng lập tức thu xếp để về nhà ngay. Vậy lòng hiếu thuận này có được từ đâu? Đầu tiên là do sự giáo dục của tôi với chúng ngay từ khi còn nhỏ, và quan trọng hơn là chúng được mắt thấy tai nghe, vì bản thân tôi luôn hiếu thuận với người lớn trong nhà, bọn trẻ thấy vậy, tự khắc sẽ noi gương theo.

Con riêng của bố dượng tôi đều ở Thượng Hải, điều kiện kinh tế rất tốt nhưng ông lại thích ở nhà tôi hơn. Tôi chăm sóc ông rất chu đáo vì tôi biết, sự hiếu thuận của tôi ngày hôm nay cũng chính là sự hiếu thuận của con cái đối với tôi sau này. Mỗi hành động, mỗi lời nói của tôi vô hình trung đều tác động đến các con.

Tôi luôn cho rằng, "hiếu thuận" nên được hiểu theo nghĩa rộng lớn hơn, nghĩa là không chỉ hiếu thuận đối với cha mẹ mình mà còn phải biết quan tâm giúp đỡ cả những người già, người lớn tuổi khác nữa. Khi cha tôi còn sống, đất nước lúc đó vẫn chưa được giải phóng, bà

giúp việc nhà tôi đột nhiên mắc bệnh thương hàn và đã bị đưa đến nhà xác. Nhưng cha tôi vẫn không nguôi hy vọng, chạy đến nhà xác xem thế nào thì phát hiện ra bà ấy vẫn còn sống, hơi thở rất yếu ớt. Cha tôi liền bế bà ấy chạy đi tìm bác sỹ, đưa cho họ một thỏi vàng và năn nỉ họ ra tay cứu giúp. Một người đã sắp chết, lại là người giúp việc trong nhà, vậy mà cha tôi vẫn đối xử hết lòng và kéo bà ấy trở lại từ tay thần chết. Lúc đó, thứ mà cha tôi mang theo chính là lòng biết ơn, ông biết ơn bà giúp việc đã bỏ công bỏ sức vì gia đình mình và luôn coi bà ấy như người trong nhà.

Chúng ta nói về hiếu thuận, vậy hiếu thuận là gì? Lương Huệ Vương hỏi Mạnh Tử làm thế nào để cai trị được một quốc gia, Mạnh Tử trả lời: “Lão ngô lão dĩ cập nhân chi lão, ấu ngô ấu dĩ cập nhân chi ấu.”[6] Thực ra, câu nói này đã đề cập đến vấn đề đạo đức xã hội và đáng lẽ ra chúng ta phải đề cao và noi theo, nhưng rất nhiều người lại không làm như vậy. Hiện nay trên nền tảng văn hóa của chúng ta đã xuất hiện những vết nứt, rất nhiều phẩm chất đạo đức truyền thống tốt đẹp đã bị mai một và không được chúng ta kế thừa, để đến nỗi bây giờ chúng ta phải nói về hiện tượng “con muốn báo hiếu mà cha mẹ đã không còn”. Bằng cách này hay cách khác, chúng ta phải không ngừng yêu cầu con cái phải hiếu thuận, nếu không đợi đến khi chúng ta thực sự cần đến sự hiếu thuận của chúng thì chúng đã chẳng còn ở bên cạnh chúng ta nữa.

Phải chăng chúng ta chỉ cần nói đôi ba câu với con là đã có thể thay đổi được thái độ và hành động của chúng? Tôi có thể khẳng định rằng, không thể. Nhớ lại ngày xưa khi các con ốm, tôi cứ tất bật chăm lo, hết lau mồ hôi rồi lại bón cháo cho chúng. Thấy mẹ quan tâm săn sóc như vậy nên khi mẹ bị ốm, chúng cũng chủ động đặt báo thức rồi cứ cách vài tiếng đồng hồ lại nhắc tôi uống thuốc. Thực ra đây chính là một vòng tuần hoàn và cũng là sự hiếu đạo. Là người lớn, chúng ta hãy cứ làm như vậy trước rồi con trẻ sẽ tự động học theo. Rất nhiều người trong số chúng ta đối xử không tốt với người trên nhưng lại đòi hỏi con cái phải đối xử tốt với mình, đó là điều không thể. Bởi vì sức mạnh của “tấm gương” trong cuộc sống này là vô cùng to lớn. Mỗi người cần phải được trưởng thành dưới sức mạnh của những tấm gương tốt đẹp, phải trưởng thành trong mùi thơm của những trang sách, phải trưởng thành từ những câu chuyện về ý chí, phải trưởng thành trong sự tôi luyện của xã hội, phải lớn lên từ sự trải nghiệm, sự kiên trì của bản thân và sự động viên của những người xung quanh. Sự cổ vũ, động viên là vô cùng quan trọng và cần thiết đối với sự trưởng thành của trẻ. Những đứa trẻ được lớn lên trong sự động viên và cổ vũ của cha mẹ thường sẽ hiếu thuận một cách hết sức tự nhiên.

Khi các con tôi về nhà, điều đầu tiên chúng làm là ôm tôi một cái và nói: “Con về rồi!”; trước khi đi, chúng cũng sẽ ôm tôi và nói: “Tạm biệt mẹ!” Đây đều là những thói quen được chúng hình thành từ khi còn nhỏ. Hy vọng các bậc phụ huynh sẽ chú ý đến từng cử chỉ và hành động của mình, có như vậy, chúng ta mới khiến cho các con luôn nhớ đến mình một cách sâu sắc.

Mỗi lần các con về nhà, tôi lại lập tức vào bếp chuẩn bị đồ ăn. Chúng sẽ hỏi tôi có cần giúp không, và dù tôi đã nói là không cần nhưng chúng vẫn chen nhau vào bếp giúp tôi nấu nướng và trò chuyện với tôi. Trước khi đi, chúng cũng không bao giờ quên nói với tôi những lời quan tâm và dặn dò.

Thực ra, điều mà những người làm cha mẹ như chúng ta cần là rất ít, chỉ cần một câu hỏi han, một sự quan tâm là đã đủ để chúng ta mãn nguyện. Hiếu thuận quan trọng ở thực chất chứ không phải ở vẻ bề ngoài, lẽ nào chúng ta thực sự cần con phải tặng mình những món quà đắt tiền sao?

Đôi khi tôi cho rằng, những câu nói dối thiện ý cũng có thể là sự khởi đầu cho việc dạy bảo con cái. Không nhất thiết cứ phải đợi đến khi ốm nặng mới nói với con, chỉ cần cảm thấy trong người có chút không khỏe là tôi liền nói cho các con biết. Nếu bạn muốn các con hiếu thuận với mình, hãy thường xuyên thông báo tình trạng sức khỏe cho các con biết, để chúng luôn phải lưu ý đến bạn. Hiếu thuận không phải cứ nói là được, hiếu thuận là phải thực sự quan tâm và chăm sóc đến cha mẹ, bằng những hành động cụ thể.

Một hôm, khi các con về thăm nhà, tôi đề nghị chúng giúp đỡ tôi về mặt tài chính. Tôi nói rằng gần đây tôi khá nhiều việc, sức khỏe lại không được tốt lắm nên cần một chút tiền. Nghe xong không đứa nào thắc mắc: “Mẹ mà vẫn thiếu tiền sao?” Chúng không bao giờ hỏi tôi những câu phản vấn kiểu như vậy, đó cũng là thói quen đã được hình thành từ lâu. Khi đó chúng chỉ hỏi: “Mẹ cần dùng đến tiền sao? Bao nhiêu ạ?” Mục đích thực sự của tôi khi đưa ra yêu cầu này không phải vì thực sự cần tiền mà tôi chỉ muốn tạo ra một quy tắc cho chúng. Quy tắc của tôi là mỗi tháng chúng đều cần phải đến thăm tôi, nhưng tôi không nói thẳng ra là “Mỗi tháng hãy đến thăm mẹ”, mà dùng một cách khác với hiệu quả tương tự. Tôi nói hy vọng mỗi tháng các con sẽ đưa tôi số tiền đủ để tôi uống trà. “Uống trà”, đó là một khái niệm rất chung chung, không thể tính cụ thể được. Ba đứa suy nghĩ một lúc rồi nói, mỗi tháng mỗi đứa sẽ gửi cho tôi ba ngàn tệ. Thực ra chúng biết tôi dùng số tiền đó để đi làm từ thiện, nhưng vấn đề là chúng sẽ đưa tiền cho tôi bằng cách nào? Dĩ Hoa nói: “Mẹ cho con số tài khoản đi, con không thường xuyên ở Thượng Hải nhưng sẽ gửi tiền đều đặn hàng tháng cho mẹ.” Muội Muội nói: “Sao lại phải gửi hàng tháng, cứ ba tháng gửi 10 ngàn có phải tiện hơn không?” Huy Huy thì không nói gì, nó hiểu mục đích hành động của tôi. Tôi đang tạo ra quy tắc cho chúng, hơn nữa, tôi hy vọng chúng có thể “ngấm” quy tắc này để truyền lại cho cả đời sau nữa.

Tôi nói: “Huy Huy, con hãy đi lấy cho mẹ một cái búa, một chiếc đinh, một sợi dây thừng và một cái chậu rửa mặt.” Khi thằng bé lấy đủ số đồ trên, tôi lại nói: “Dĩ Hoa, con hãy đóng chiếc đinh này lên tường đi!” Dĩ Hoa hỏi: “Mẹ định làm gì vậy ạ?” Tôi nói: “Con cứ đóng đi.” Thằng bé lập tức làm theo. Sau đó, tôi lại nói với Muội Muội: “Muội Muội, con hãy dùng sợi dây thừng này quấn chặt chiếc chậu, thắt nút vào rồi treo lên chiếc đinh đóng trên tường.” Con bé làm theo lời tôi. Xong xuôi đâu đấy, tôi nói: “Được rồi, ví dụ bây giờ mẹ là Tôn Ngộ Không, mẹ nhổ một sợi lông trên người ra, thổi một hơi và biến các con trở thành tí hon, rồi đặt các con vào trong chiếc chậu kia. Theo ý của các con, Dĩ Hoa mỗi tháng gửi tiền cho mẹ một lần, vậy thì mỗi tháng mẹ sẽ cho con xuống ăn một lần. Muội Muội ba tháng gửi tiền cho mẹ một lần, vậy thì ba tháng mẹ sẽ cho con xuống ăn một lần. Để xem các con có chết đói hết không. Sự quan tâm cần được diễn ra hằng ngày hằng giờ, đương nhiên không có nghĩa là ngày nào các con cũng phải mang tiền đến cho mẹ, nhưng có đúng là các con nên tự mình mang tới không?” Sau ví dụ đó, cả ba đứa đều bật cười và thói quen đó đã được duy trì đến tận bây giờ. Nếu chúng ở Thượng Hải, mỗi tháng cả ba đứa đều sẽ mang tiền đến tận nơi cho tôi, hơn nữa còn cho tiền vào trong một chiếc phong bì nghiêm chỉnh chứ không phải là

đem tiền ra đếm ngay trước mặt tôi. Tôi nghĩ đó cũng là một sự tôn trọng và là một thói quen tốt. Hơn nữa, chúng còn thường viết những lời chúc lên trên phong bì, ví dụ như "Chúc mẹ ngày nào cũng vui vẻ"… Còn nếu không có mặt ở Thượng Hải, chúng sẽ gửi tiền vào tài khoản cho tôi không chậm một ngày.

Làm cha mẹ, chúng ta cũng cần hình thành cho mình thói quen "đòi hỏi" từ con cái chứ không phải chỉ biết cho đi một cách mù quáng. Vào những lúc thích hợp, hãy đòi hỏi được nhận lại, việc đòi hỏi từ con cái của mình chẳng phải là việc gì đáng xấu hổ, còn nếu như chúng ta cảm thấy đó là một việc làm đáng hổ thẹn thì vấn đề nằm ở chính chúng ta.

Qua câu chuyện trên, tôi muốn nói với các con rằng, điều mà tôi cần từ chúng không hẳn là tiền mà là sự quan tâm chăm sóc. Cổ nhân có câu: "Trong trăm cái thiện, chữ hiếu là đầu." Nhưng hiếu thuận là một môn nghệ thuật mà ai ai cũng cần phải học. Giúp đỡ người già, hiếu thuận với bề trên không phải là một việc có thể làm một cách tùy tiện, nó đòi hỏi một tấm lòng chân thành và đòi hỏi cả kỹ năng nữa. Tôi từng nghe một bà lão kể rằng: "Con gái đối xử với tôi rất tốt, nhưng nó chua ngoa lắm, có những thứ tôi không muốn ăn thì nó quát tôi: 'Làm cho mẹ mà mẹ lại không ăn? Thế mẹ muốn gì? Những thứ này đều tốt cho mẹ cả đấy.'" Bà lão rơm rớm nước mắt: "Tôi thực sự chẳng muốn ăn chút nào. Nó to tiếng với tôi như vậy, tôi đành nuốt nước mắt mà ăn thôi. Mà như thế thì còn gọi gì là hưởng thụ nữa? Là đang bị giày vò thì đúng hơn." Hiếu thuận không chỉ là cho bố mẹ ăn ngon mặc đẹp hay thật nhiều tiền bạc, điều quan trọng là phải thực sự bước được vào thế giới nội tâm của họ, tìm hiểu xem họ thực sự cần gì. Đa số các bậc cha mẹ không thực sự cần tiền của con, điều mà họ thực sự mong mỏi là con cái có thể bớt chút thời gian quan tâm đến họ nhiều hơn, về thăm và nói chuyện với họ nhiều hơn. Hy vọng tất cả những người làm con trên thế giới này có thể chủ động tìm hiểu xem cha mẹ mình thực sự mong muốn điều gì, khao khát một tình yêu thương như thế nào. Người già thực ra cũng giống như đứa trẻ vậy, chỉ cần nhẹ nhàng, dịu dàng với họ, họ sẽ dễ dàng nghe theo bạn.

Có những bậc cha mẹ khi con còn nhỏ thì cái gì cũng thuận theo chúng, coi chúng là ông hoàng bà tướng, rồi đến khi chúng lớn lên và bản thân nay đã già thì mới than vãn rằng chúng không hiếu thuận, coi cha mẹ không ra gì. Tiếc thay, đó chính là trái đắng mà bản thân họ đã gieo trồng. Hiếu thuận là điều phải được chúng ta dạy dỗ từ nhỏ, chứ không phải cứ viết "Thường xuyên về nhà thăm cha mẹ" vào luật là có thể khiến con cái trở nên hiếu thuận được. Hiếu thuận là yếu tố thuộc phạm trù tình cảm chứ không phải thuộc phạm trù pháp luật, còn nếu phải cậy nhờ pháp luật mới có thể khiến cho con cái hiếu thuận thì đó không còn là hiếu thuận thực sự nữa.

Hãy bắt đầu từ những điều nhỏ nhặt nhất trong cuộc sống để dần dần hình thành quan niệm về đạo hiếu trong trẻ. Có thể dựa vào tuổi tác và khả năng của trẻ để đưa ra những yêu cầu, đòi hỏi thích hợp, ví dụ như khi trẻ mới học mẫu giáo và tiểu học, yêu cầu trẻ phải biết chào hỏi người lớn khi về nhà, khi trẻ lên cấp hai có thể đòi hỏi trẻ phải biết chăm sóc cha mẹ khi cha mẹ không được khỏe… Hãy để trẻ hình thành ý thức giúp cha mẹ gánh vác, chia sẻ với cha mẹ ngay từ khi còn nhỏ. Nhưng quan trọng nhất vẫn là việc cha mẹ phải trở thành tấm gương tốt cho con. Trẻ con thường rất giỏi trong việc mô phỏng, vì vậy chúng cũng chính là hình ảnh phản chiếu của con người bạn.

CHƯƠNG 3. NGHỊCH CẢNH TẠO RA NỀN NẾP ĐỂ CON NẾM TRẢI KHỔ CỰC

Người Israel có thói quen đem những bộ quần áo cũ không còn dùng nữa giặt giũ sạch sẽ, gập gọn gàng rồi đặt ngay ngắn trên nắp những thùng rác để cho những người cần dùng đem về nhà. Cũng có những người đem bánh mỳ thừa gói cẩn thận vào túi nilon rồi đặt lên nắp thùng rác cho những người nghèo khó đem về ăn. Khi mới trở về Israel, gia cảnh nhà tôi vẫn còn khá khó khăn, vì thế tôi cũng thường đem những gói bánh mỳ đó về nhà, chế biến theo cách riêng của mình, có thể là nướng hay rán gì đó để giải quyết bữa sáng cho bọn trẻ.

Lẽ nào tôi không có đủ tiền để mua nổi một chiếc bánh mỳ hay sao? Chỉ 2-3 shekel[7] thôi mà. Không hề! Tôi chỉ nghĩ rằng, chúng tôi vừa phải thay đổi môi trường sống, bọn trẻ nên hiểu rằng: Đây là những thứ có thể giúp chúng ta giải quyết vấn đề, cần phải tận dụng một cách triệt để. Những chiếc bánh mỳ này có thể giúp chúng tôi tiết kiệm 2-3 shekel mỗi lần. Đồng thời, chúng cũng giúp tôi dạy bọn trẻ rằng: Tất cả thức ăn mà thiên nhiên ban tặng, chúng ta đều phải tôn trọng. Những người đó đem những chiếc bánh thừa gói cẩn thận rồi đặt lên nắp thùng rác cũng là một hành động thể hiện sự tôn trọng với thức ăn. Và những người đang cần thức ăn đem những chiếc bánh mỳ đó về cũng là một hành động tôn trọng chúng.

Vì đã được tôi dạy dỗ và giải thích cặn kẽ nên khi ăn những đồ ăn thừa được mang về này, bọn trẻ đều cảm thấy vô cùng vui vẻ, dần dần một thói quen tốt đã được hình thành. Ở đây, tôi muốn nhấn mạnh một lần nữa: Thói quen là hết sức quan trọng.

Các con tôi đã rèn luyện được thói quen tiết kiệm, và chẳng có gì đáng xấu hổ ở đây cả. Có người nói rằng, tại sao chúng tôi lại có thể ăn những đồ ăn đã bị người khác vứt đi? Tôi thì nghĩ rằng chỉ cần những thứ đó chưa mốc chưa hỏng thì hoàn toàn vẫn có thể ăn được.

Trong khoảng thời gian dài sống cuộc sống di dân ở Israel, tôi đã dạy được cho các con tính chăm chỉ, tiết kiệm và giản dị. Ở thời của tôi, những từ này được sử dụng thường xuyên nhưng ở thời đại hiện nay, khi chúng ta nói đến cuộc sống giản dị, tiết kiệm thì bọn trẻ khó lòng hiểu được vì cuộc sống vật chất bây giờ đã quá phong phú và thừa thãi. Vậy làm thế nào để dạy trẻ biết lên biết xuống, biết co biết duỗi, để dù chúng đã quen với sự dư dả về vật chất nhưng những lúc cần thiết vẫn có thể vui vẻ ăn đồ mà người khác đã vứt đi, đó là một câu hỏi lớn.

Để trả lời được câu hỏi đó thì trước tiên phải đòi hỏi sự cố gắng của những người làm cha làm mẹ như chúng ta. Việc các bậc phụ huynh có "dám" dạy dỗ con cái mình theo hướng

này không là yếu tố rất quan trọng. Để con có thể chấp nhận sử dụng những thứ người khác đã bỏ lại thì điều đầu tiên các bậc phụ huynh cần làm là phải chiến thắng được chính trở ngại trong tâm lý mình. Hành động của cha mẹ chính là tấm gương tốt nhất để con cái noi theo.

Mặc quần áo cũ được quyên tặng, ăn thức ăn được đem về từ nắp thùng rác… những trải nghiệm đó đã giúp bọn trẻ nhà tôi học được cách quý trọng mọi thứ. Bạn không cần phải nói với các con rằng: "Nhà mình nghèo lắm! Nhà mình không có tiền." Trước tiên, hãy dạy con biết quý trọng vạn vật trong tự nhiên, đừng nên cảm thấy xấu hổ hay nhục nhã khi đi nhặt những thứ mà người khác không cần đến nữa. Điều này phụ thuộc phần lớn vào việc các bậc phụ huynh có tính "sỹ diện hão" hay không. Một phụ huynh không sỹ diện hão, dám thừa nhận hoàn cảnh khó khăn của gia đình với con, thừa nhận rằng chúng ta cần dùng những thứ người khác đã vứt đi thì đó là một hành động dũng cảm. Chỉ cần bước được qua trở ngại này, việc giúp con tôi luyện ý chí, hình thành thói quen tiết kiệm sẽ trở nên dễ dàng hơn rất nhiều.

Có nhiều người hỏi rằng, lúc đó điều kiện kinh tế gia đình còn khó khăn nên tôi mới phải cho con ăn đồ ăn thừa hay mặc quần áo người ta không dùng nữa, còn bây giờ điều kiện kinh tế đã khấm khá hơn, liệu có cần thiết phải dạy con biết tiết kiệm nữa hay không?

Theo tôi là cần thiết. Ở Israel, dù điều kiện gia đình có thế nào đi chăng nữa, các bậc phụ huynh vẫn luôn kiên trì quy tắc phải tiết kiệm, dạy con thói quen tiết kiệm ngay từ khi còn nhỏ.

Xin kể một ví dụ như sau: Khi chúng tôi vừa dọn đến Tel Aviv, hàng xóm phía đối diện đến nhà tôi chơi, tôi đã chuẩn bị một chút hoa quả để tiếp đãi họ. Thằng bé con nhà họ cầm miếng dưa hấu lên, cắn được hai miếng thì bỏ xuống bàn rồi với tay lấy một quả dâu tây, ăn được một miếng thì cũng bỏ dở, đang định cầm thêm một miếng dưa nữa lên thì bị bố nó nhìn thấy và nghiêm giọng nói: "Ăn nốt dưa hấu và dâu tây rồi mới được ăn thứ khác." Thấy vậy, tôi cười nói: "Thằng bé muốn ăn gì thì cứ để nó ăn, ở đây vẫn còn nhiều mà." Bố thằng bé lại nói: "Không được lãng phí, tiết kiệm không có nghĩa là thiếu thốn, nghèo khổ. Đây là thói quen mà bọn trẻ phải học được từ khi còn nhỏ." Tiếp đó, bố thằng bé kể cho nó nghe một câu chuyện: "Ngày xưa, có một người rất giàu có nhưng lại sống vô cùng tiết kiệm. Nhiều người nói với ông ta rằng: 'Ông giàu như vậy, tiền của ông có tiêu đến mấy đời cũng chẳng hết, tại sao lại phải sống cuộc sống thanh đạm, giản dị? Làm như thế, người ta lại tưởng ông đang giả nghèo giả khổ.' Người đàn ông đó trả lời rằng: 'Đúng là bây giờ thu nhập của tôi rất cao, nhưng tôi không chắc là mình có được như thế này mãi mãi hay không. Nếu để vợ con quen với cuộc sống xa hoa rồi thì sau này nếu tôi không còn tiền nữa, họ sẽ rất khó thích ứng. Chi bằng để họ học được cách sống giản dị, tiết kiệm để sau này dù không còn tiền, họ vẫn có thể sống một cách thoải mái, thanh thản.' Con này, nếu sau này nhà mình không có nhiều thứ để con có thể ăn như bây giờ, chẳng phải con sẽ rất khó chịu sao? Ngay từ bây giờ, chúng ta cần học cách trân trọng mọi thứ mà mình đang có. Trước khi ăn phải nghĩ kỹ xem mình có thể ăn bao nhiêu, ăn bao nhiêu thì lấy bấy nhiêu, mà đã lấy rồi thì phải ăn cho hết…"

Ngày nay, không ít các bậc phụ huynh thường đáp ứng quá mức cho con, dù điều kiện không cho phép cũng cố để chiều chuộng chúng, dẫn đến hệ quả là bọn trẻ không biết quý trọng đồ ăn thức uống, chứ đừng nói đến chuyện tiết kiệm tiền bạc.

Người Trung Quốc có một câu nói rất hay: "Do kiệm nhập xa dịch, do xa nhập kiệm nan."[8] Nếu trẻ đã quen với sự xa hoa đủ đầy, quen với việc muốn gì được nấy thì đến khi gặp phải hoàn cảnh thiếu thốn, chúng sẽ rất khó chấp nhận và thích nghi. Tôi không có ý nói rằng tuyệt đối không được cho con ăn ngon mặc đẹp, chỉ là cho dù điều kiện của chúng ta có khá giả đi chăng nữa thì vẫn phải có ý thức rèn luyện khả năng chịu đựng cực khổ, dạy con biết thích ứng tùy theo ngoại cảnh, để sau này dù có gặp bất cứ hoàn cảnh nào con cũng có thể đối phó được.

Về điểm này, tôi thấy các bậc phụ huynh Do Thái làm rất tốt. Ở Israel, dù nhà giàu hay nhà nghèo, dù điều kiện vật chất có thế nào chăng nữa thì họ vẫn có ý thức tự tạo ra môi trường gian khó cho con, để con biết thế nào là gian khổ, để tôi luyện ý chí cho chúng, để chúng không còn hay nũng nịu và hạnh họe nữa. Họ gọi phương pháp giáo dục này là "mô phỏng hoàn cảnh". Nếu không có môi trường, hãy tạo ra môi trường để giúp con trải nghiệm sự khổ cực.

Trong một viện bảo tàng nổi tiếng ở Carthage – Tunisia có một bức tranh vẽ một người đang đánh cờ với một con quỷ, và nguy hiểm hơn là con quỷ đang "chiếu tướng". Ván cờ này tượng trưng cho vận mệnh của con người, gian khổ chính là con quỷ đang chiếu tướng kia. Vậy liệu con người có hy vọng lật ngược thế cờ và giành chiến thắng không? Ngay từ nhỏ, người Do Thái đã được tiếp thu sự giáo dục về khó khăn, đối với họ, gian khó hoàn toàn có khả năng chuyển hóa thành tài sản. Chúng ta sẽ được tôi luyện và trưởng thành sau mỗi cuộc chiến với quỷ dữ, với khó khăn.

Người Do Thái đã phải trải qua các cuộc thảm sát tàn khốc, sống một cuộc sống lưu lạc, chui lủi khắp nơi. Thế nhưng, trong đau thương và khổ ải, người Do Thái vẫn không hề tuyệt vọng, họ âm thầm kiếm tìm sự sống trong gian khổ, tiếp tục vươn lên một cách ngoan cường, hơn nữa vẫn không từ bỏ mơ ước về một tương lai tốt đẹp ngay cả trong những thời khắc đen tối nhất. Họ đã phải nếm trải bao cay đắng, đã nghĩ ra đủ mọi cách để thích nghi với ngoại cảnh, vì vậy chỉ cần có một chút cơ hội, họ sẽ lập tức nhận ra và nắm bắt lấy nó, sau đó thì bùng cháy như một ngọn lửa và gây dựng nên những thành tựu khiến cả thế giới phải kinh ngạc.

Khi mới trở về Israel, hoàn cảnh gia đình tôi còn rất khó khăn, nhưng tôi không hề tuyệt vọng hay chán nản mà đã cùng các con đối mặt với cuộc sống bằng tâm thái lạc quan, tận dụng mọi điều kiện để cải thiện cuộc sống. Điều quan trọng là chính trong cuộc sống đó, tôi đã dạy các con biết thích nghi và chống chọi với áp lực, để từ đó chúng có thể đối diện với mọi thử thách và thậm chí là cả thất bại trong cuộc sống một cách dễ dàng. Bây giờ nghĩ lại, tôi quả thực rất biết ơn quãng thời gian đó, nếu như không có nó, chắc gì ba đứa con tôi đã có được thành công như ngày hôm nay?

Tôi tin rằng, nếu chúng ta mỉm cười với khó khăn thì đến một ngày nào đó, khó khăn cũng sẽ nở một nụ cười với chúng ta.

Nuôi dưỡng khả năng đối diện với thử thách cho con

Khi các con tôi chấp nhận mặc quần áo được quyên tặng, chấp nhận ăn đồ ăn được đem về nắp thùng rác thì có nghĩa là chúng đã sẵn sàng bước vào xã hội. Năm chúng 14-15 tuổi, tôi đưa cho mỗi đứa một tờ 100 agorot[9] và khuyến khích chúng đi đến một thành phố khác, có thể là Tel Aviv hoặc Heifa bởi vì từ khi chuyển đến đây, chúng mới chỉ quanh quẩn ở Kiryat Shmona, một thị trấn nhỏ phía bắc nơi chúng tôi sinh sống mà chưa từng đặt chân đến thành phố nào khác của Israel. Khi đưa tờ 100 agorot, tôi khuyên chúng hãy ghi nhớ số seri trên tờ tiền của nhau, sau đó đánh dấu vào tờ tiền của mình, ví dụ như gấp tiền thành hình tam giác rồi lại mở ra, tạo dấu hiệu nho nhỏ để nhận biết. Khi để những đứa con còn thơ dại của mình đến một vùng đất mới xa lạ, hơn nữa lại là lần đầu tiên chúng đi một mình, ngôn ngữ cũng không được thông thạo cho lắm, thì bạn cần cho chúng một vài gợi ý ngầm.

Lúc đi, Dĩ Hoa và Huy Huy vẫn chưa hiểu cho lắm, mua vé xong ở bến là xuất phát đi luôn. Lúc về, chúng biết là nếu mua vé ở quầy sẽ rẻ hơn nên quyết định đến đó mua vé. Sau khi cầm vé xe và tiền thừa trong tay, chúng đếm lại và thấy hình như mình bị trả thiếu tiền. Lúc đi, chúng dùng tờ 100 agorot của đứa này mua vé, lúc về lại dùng tờ 100 agorot của đứa kia để mua nên ngay lập tức nhận ra là bị trả thiếu tiền. Khi chúng thông báo chuyện này với người bán vé thì người bán vé đã thu luôn cả vé xe lẫn tiền thừa của bọn trẻ. Bọn trẻ ra sức gõ vào cửa kính, yêu cầu người bán vé trả lại nhưng chị ta không thèm quan tâm, coi như chẳng có chuyện gì xảy ra. Vì còn nhỏ dại và chưa có kinh nghiệm xã hội, thế nên chúng hoàn toàn không biết nên đối phó ra sao với tình huống này.

Lúc đó, Dĩ Hoa và Huy Huy cứ đứng bên cạnh chờ, khi vừa nhìn thấy có cảnh sát đi đến, Huy Huy liền chạy lại và kể toàn bộ sự việc cho cảnh sát nghe. Cảnh sát hỏi: "Cháu nói người bán vé đã lấy tiền và vé xe của cháu, điều này cần phải có chứng cứ." Huy Huy nói: "Chúng cháu có chứng cứ. Anh trai cháu vẫn đứng trông tủ đựng tiền nãy giờ, tờ 100 agorot anh ấy trả lúc nãy vẫn còn trong đó, chưa bị lấy ra. Chúng cháu cần chú giúp!" Viên cảnh sát lại hỏi: "Trong đó có nhiều tiền như vậy, làm thế nào để chứng minh đâu là tiền của cháu?" "Chúng cháu nhớ số seri của tờ tiền, chúng cháu còn đánh cả dấu nhỏ trên đó." Sau đó, Huy Huy đọc số seri tờ tiền cho cảnh sát nghe. Viên cảnh sát nghe xong liền đi đến chỗ bán vé, cô ta chua ngoa nói: "Tôi không lấy! Sao tôi lại có thể lấy tiền của trẻ con được chứ? Bọn trẻ này nói năng lung tung đấy!" Cảnh sát yêu cầu người bán vé mở tủ tiền ra, cô ta vừa mở vừa càu nhàu: "Mở thì mở, làm sao chúng biết được đâu là tiền của mình cơ chứ?" Sau khi cảnh sát đọc số seri của tờ tiền, cô ta chết lặng và đành phải trả lại tờ tiền. Lấy lại được vé và tiền, bọn trẻ vui vẻ trở về nhà.

Đây là thử thách đầu tiên của bọn trẻ khi bước chân vào xã hội. Khi bị kẻ khác bắt nạt, Dĩ Hoa và Huy Huy không hề chán nản rồi buông xuôi, bởi vì chúng đã có sự chuẩn bị trước. Sau lần trải nghiệm đó, chúng đã không còn sợ hãi với xã hội, không còn sợ hãi trước những sự việc xấu xa và những hành vi không đẹp. Đầu tiên, chúng sẽ nghĩ cách đối phó với những

tình huống có thể xảy ra, đến khi gặp phải tình huống đó trong thực tế, chúng sẽ tiếp tục căn cứ vào tình hình để đưa ra các biện pháp giải quyết.

Rất nhiều đứa trẻ khi gặp tình huống tương tự sẽ lúng túng không biết giải quyết ra sao, liền gọi điện về cho mẹ: "Mẹ, con bị lừa rồi!" Lúc đó, cha mẹ thường sẽ sốt sắng vỗ về: "Thôi, chỉ là 100 agorot thôi mà. Về đi con. Về nhà an toàn là tốt rồi!" Tôi thì không làm như vậy, vì làm vậy chỉ có thể biến con mình thành mồi ngon của đám nhân viên bán hàng đa cấp mà thôi. Đối tượng mà những nhân viên bán hàng đa cấp thường nhắm tới chính là những đứa trẻ ngây thơ như vậy.

Hy vọng các vị phụ huynh sẽ hiểu được rằng, trước khi để con bước ra ngoài xã hội, hãy dành cho con những lời khuyên và gợi ý thiết thực. Kinh nghiệm sống của người lớn phong phú hơn trẻ nhỏ rất nhiều, nên trước khi để con bước ra khỏi nhà, hãy truyền thụ lại những kinh nghiệm thiết thực nhất cho chúng. Ngoài ra nhất định phải chú ý đến phương pháp, hãy nói sao cho trẻ có thể dễ dàng tiếp thu chứ đừng nhồi nhét thuyết giáo một cách cứng nhắc. Về điểm này, tôi sẽ nói kỹ hơn ở phần sau.

Khi đưa tiền cho Dĩ Hoa và Huy Huy, tôi đã dự liệu trước những tình huống có thể xảy ra, nên đã dặn chúng ghi nhớ số seri của nhau. Tôi không nói cho chúng biết nếu bị lừa gạt thì phải ứng phó như thế nào, nhưng chúng đã tự biết dùng số seri làm bằng chứng để chứng minh. Chúng đã chiến thắng, và chiến thắng đó giúp chúng cảm thấy tự tin hơn, không còn sợ hãi thế giới, cũng không còn ngần ngại khi giao tiếp với người lạ. Đây chính là mục đích của tôi khi quyết định để chúng ra ngoài. Và đó cũng được coi như một "trạm đổ xăng" trên con đường đời còn rất dài của chúng.

Khi nghe câu chuyện này của tôi, rất nhiều phụ huynh lại nói rằng: "Chỉ là 100 agorot thôi mà, cần gì phải gọi điện hay đợi cảnh sát cho phiền phức, đưa thêm cho chúng 100 agorot là xong." Tôi nghĩ vấn đề chính là nằm ở đây, nếu chúng ta không để con có cơ hội tự giải quyết vấn đề của mình mà sẵn sàng bù đắp bằng tiền bạc vật chất thì chẳng bao lâu sau, chúng sẽ mất đi chí tiến thủ. Một khi trẻ đã mất đi chí tiến thủ thì chúng sẽ không thể nào chiến thắng được những điều xấu xa trong xã hội. Mỗi khi thấy con gặp khó khăn, vất vả, trong lòng tôi cũng vô cùng đau xót, nhưng tôi hiểu một điều, xã hội này rất nghiệt ngã, nếu bây giờ tôi quá bao bọc, che chở thì chỉ làm cuộc sống sau này của chúng trở nên khó khăn hơn mà thôi. Những người làm cha mẹ như chúng ta cần phải giúp con nuôi dưỡng kỹ năng tự giải quyết vấn đề, khả năng đối mặt với khó khăn ngay từ khi còn nhỏ.

Trong cuộc đời mỗi con người, khó khăn, thử thách là điều hết sức bình thường. Có những khó khăn hoàn toàn có thể tránh được nhờ vào sự nhắc nhở của phụ huynh, nhưng cũng có những khó khăn, thử thách mà trẻ nhất định phải tự mình trải qua. Những lúc đó, hãy dũng cảm đẩy con ra khỏi vòng tay, đừng quá sợ hãi hay lo lắng. Cuộc đời của con nhất định phải để con tự đi, trước sau gì rồi cũng có ngày chúng phải tự đối diện với xã hội. Những điều mà phụ huynh chúng ta có thể làm, ngoài đưa ra những lời khuyến cáo nhắc nhở, còn là sự động viên khi con gặp thất bại và giúp chúng đứng lên khi vấp ngã.

Cần phải hiểu rằng, mặc dù khó khăn có thể khiến chúng ta vất vả hơn, nhưng đồng thời nó cũng có thể hun đúc nên những phẩm chất kiên cường và đặt nền móng cho một tương lai xán lạn. Balzac, nhà văn nổi tiếng người Pháp từng nói rằng: "Khó khăn thử thách giống như một tảng đá, đối với những kẻ yếu đuối, đó là tảng đá ngáng đường khiến bạn khó lòng tiến về phía trước; nhưng đối với những người mạnh mẽ, đó lại là tảng đá lót chân khiến bạn đứng lên cao hơn."

Có một câu chuyện như sau: Một đứa trẻ nhặt được một cái kén trên đồng cỏ. Vài hôm sau, trên kén xuất hiện vết nứt, bướm non bên trong giãy giụa một thời gian dài, hình như đã bị mắc kẹt trong kén, không thể nào ra được. Đứa trẻ ngây thơ nhìn thấy con bưỡm giãy giụa đau đớn trong kén thì vô cùng xót xa, bèn lấy kéo cắt vỏ kén để giúp bướm bay ra. Tuy nhiên, vì không tự mình trải qua quá trình phá tổ kén để ra ngoài nên sau khi được đứa trẻ đưa ra, thân hình bướm trở nên nặng nề, đôi cánh khô héo và không thể nào bay được, chẳng bao lâu sau thì bướm chết. Và như vậy, những niềm vui đáng lẽ đang chờ đón nó ở phía trước cũng tan biến theo.

Sau khi kể xong câu chuyện, thấy bọn trẻ có vẻ buồn bã, tôi bèn giải thích với chúng: "Câu chuyện nhỏ này nói với chúng ta một đạo lý trong cuộc đời rằng, muốn có được niềm vui thì nhất định phải chịu đựng được khổ đau và thử thách. Đây chính là để mài giũa một con người, cũng là quá trình mà một người muốn trưởng thành được nhất định phải trải qua. Đại dương nếu không có đá ngầm thì cũng chẳng có hoa sóng, trong cuộc sống nếu không vượt qua được thử thách thì chẳng thể trở thành người mạnh mẽ. Trên chặng đường đời sau này, các con chắc chắn sẽ gặp phải những khó khăn thử thách và phải tự mình đối diện với nó. Nếu như khi các con gặp khó khăn, mẹ lại giúp các con giống như cậu bé trong câu chuyện trên thì các con mãi mãi chẳng bao giờ trưởng thành được, lần sau khi gặp khó khăn, các con vẫn sẽ chẳng biết nên giải quyết ra sao. Nhưng các con phải nhớ rằng dù gặp bất cứ chuyện gì, mẹ vẫn yêu các con, vẫn là hậu phương vững chắc của các con. Khi gặp khó khăn, các con có thể tìm đến mẹ để bàn bạc, hỏi ý kiến."

Khi trẻ gặp khó khăn thử thách, chúng ta không nên thay con giải quyết vấn đề, nhưng cũng không nên tiêu cực đến nỗi bỏ mặc chúng đơn độc một mình. Hãy để con biết rằng, dù thế nào chăng nữa cha mẹ vẫn ở đây, những lúc con cần cha mẹ vẫn có thể đưa ra lời khuyên hay sự giúp đỡ ở mức thích hợp. Chúng ta phải giúp trẻ trở nên dũng cảm, dám đối mặt với khó khăn thử thách, hãy nhớ rằng khó khăn thử thách không đáng sợ, điều đáng sợ là chúng ta mất đi sự can đảm để đối diện với nó.

Trên thực tế, nhiều khi sự nuông chiều và che chở quá mức của cha mẹ đã vô tình làm thui chột lòng dũng cảm của trẻ. Nếu bạn muốn con mình trở thành một người mạnh mẽ, biết đứng dậy sau khi vấp ngã thì trước tiên hãy để con đối diện với thử thách, để con lớn khôn trong chính khó khăn. Và điều mà những người làm cha mẹ như chúng ra nên làm là trở thành quân sư và chỗ dựa tinh thần cho con mà thôi.

Chế độ có làm có hưởng khác với việc dùng tiền để khuyến khích con

Những lúc đi diễn thuyết, nhiều phụ huynh có nói với tôi rằng: "Cô Sara này, tôi đã đọc cuốn *Vô cùng tàn nhẫn, vô cùng yêu thương 1* của cô và thấy rất hữu ích. Hiện nay tôi cũng đang thực hiện chế độ có làm có hưởng, mọi công việc trong nhà đều đã được các con tôi giành làm hết, chỉ có điều thằng bé liên tục đòi tăng giá, tôi phải làm thế nào đây?"

Ý nghĩa của chế độ có làm có hưởng thực ra không hoàn toàn là như vậy, tôi xin nhấn mạnh rằng: Phần thưởng không nên là động cơ chính cho một hành động nào đó. Chính vì thế, tôi thường hạn chế tối đa việc dùng phần thưởng để trao đổi khi yêu cầu con làm một việc gì đó. Mọi người rất hay nhầm lẫn các khái niệm này.

Chế độ có làm có hưởng không có nghĩa là nếu con rửa một cái bát, cha mẹ sẽ trả cho con một đồng, không phải vì con đã giúp làm một việc vặt nào đó mà cha mẹ phải có nghĩa vụ trả công cho con. Mà trước tiên chúng ta cần phải để trẻ hiểu rằng chúng cũng là một thành viên trong gia đình này và chúng phải có trách nhiệm với gia đình. Ý thức đó phải được xuất phát từ sự tôn trọng con cái của cha mẹ và sự công khai tài chính trong gia đình.

Có những gia đình kiếm được rất nhiều tiền nhưng lại sợ con biết, thậm chí ngay cả những gia đình kiếm được ít tiền cũng ngại kể cho con. Gọi là công khai tài chính gia đình nhưng không có nghĩa là phải nói con số thực cho con, vì trẻ vẫn đang trong giai đoạn mà thế giới quan, nhân sinh quan và giá trị quan vẫn chưa phát triển hoàn chỉnh, nên lúc này chúng ta nên dùng những lời nói dối thiện chí để trẻ biết rằng số tiền chúng ta kiếm được chỉ vừa đủ để chi tiêu, đây là một kỹ năng và cũng là một nghệ thuật. Khi trò chuyện với con, nếu chỉ đơn thuần giao tiếp với tư cách là cha mẹ thì bạn đã thiếu đi vai trò của một người thầy. Chỉ dùng tư cách của cha mẹ thôi là chưa đủ, vì trên đời này, tình yêu thương cha mẹ dành cho con cái là tình yêu thương "vô tư" nhất, nếu bạn đem tất cả những gì "vô tư" nhất cho một đứa trẻ vốn có bản tính "ích kỷ" thì sẽ chỉ khiến chúng trở nên ích kỷ hơn mà thôi. Bởi vì con cái chúng ta không chỉ sống và trưởng thành trong gia đình, chúng còn phải tiếp xúc với xã hội bên ngoài. Sự "vô tư" một cách tuyệt đối của bạn vô hình trung sẽ tạo ra lòng tham cho chúng, và như vậy sự dạy dỗ đã mang đến tác dụng ngược hết sức nguy hiểm.

Trong cuốn *Vô cùng tàn nhẫn, vô cùng yêu thương 1* tôi đã nhắc đến chế độ có làm có hưởng, đó là thời kỳ mà điều kiện kinh tế gia đình còn khó khăn, tôi muốn các con sát cánh cùng tôi đối diện với khó khăn và xây dựng tương lai. Chỉ khi nào khắc phục được khó khăn ở hiện tại, chúng ta mới có thể tạo dựng được tương lai, nhưng nếu chỉ có những người làm cha mẹ cố gắng thì sức mạnh vẫn là rất nhỏ, vậy nên chúng ta phải huy động cả sự cố gắng của các con, và khi đó, chế độ có làm có hưởng là vô cùng hợp lý.

Nhưng đối với chế độ có làm có hưởng này, chúng ta sẽ áp dụng những cách thức khác nhau tùy theo từng thời điểm khác nhau. Trẻ rửa một cái bát thì đòi một đồng, vậy chúng ta có thể hỏi chúng ăn cơm của cha mẹ liệu có phải cũng nên trả tiền không? Xin nhấn mạnh rằng với những thời kỳ khác nhau, chúng ta cần có những đòi hỏi khác nhau, xã hội không ngừng tiến bộ, loài người cũng không ngừng phát triển, phương pháp cụ thể để giáo dục

con cái cũng cần phải thay đổi cho phù hợp với thời đại, chứ không phải trước đây chúng ta nói cần phải thực hiện chế độ có làm có hưởng, mà bây giờ lại nói đừng lấy phần thưởng ra làm động lực cho con là mâu thuẫn với nhau.

Các vị phụ huynh không nên vì muốn giảm bớt gánh nặng việc nhà mà yêu cầu con làm quá nhiều việc, cũng không nên dùng tiền bạc làm mồi nhử cho con. Mục đích quan trọng nhất khi để con làm việc nhà là rèn luyện tinh thần lao động, nuôi dưỡng tinh thần trách nhiệm với gia đình, để chúng cảm nhận được niềm vui khi giúp đỡ cha mẹ, giúp đỡ người khác. Nếu trẻ chỉ làm việc nhà khi được trả công thì còn gì gọi là tinh thần trách nhiệm nữa?

Có một bà mẹ lúc nào cũng làm tất cả mọi việc cho con, hậu quả là thằng bé không biết và cũng không muốn làm bất cứ việc gì. Khi nhận thức được điều này thì cũng là lúc bà ấy tiếp cận với cơ chế giáo dục có làm có hưởng, bèn lấy tiền tiêu vặt ra để kích thích sự tích cực của con. Bà ấy "ra giá" cho tất cả việc vặt trong nhà, từ dọn dẹp bàn, rửa bát đĩa, cho đến quét nhà, giặt quần áo, con làm việc nào sẽ được nhận số tiền thù lao tương ứng. Cứ như thế, mặc dù thằng bé đã tích cực làm việc nhà hơn, nhưng vấn đề là nó chỉ chọn những công việc mà nó cho là tương xứng với số tiền nhận được, đồng thời còn đòi tăng giá với những công việc mà nó cho là giá cả chưa hợp lý. Và một điều khiến bà ấy không thể ngờ tới là từ đó trở đi, khi bảo thằng bé làm bất cứ việc gì, nó đều hỏi giá tiền trước, nhờ lấy hộ bưu kiện nó cũng đòi tiền, đến nhà ông bà, ông bà nhờ lấy hộ kính lão nó cũng đòi tiền.

Tôi có thể khẳng định rằng, bà mẹ trên đã phạm phải một sai lầm lớn khi vận dụng phương pháp có làm có hưởng. Có làm có hưởng không có nghĩa là định giá cho tất cả mọi việc trong nhà. Bạn phải khiến con hiểu rằng, chúng cũng là một thành viên trong gia đình này và chúng có trách nhiệm gánh vác một vài công việc trong nhà.

Giả dụ, nếu trẻ làm công việc mà bạn định thuê người khác đến làm thì số tiền đó đương nhiên bạn có thể đưa cho trẻ. Ở đây, chế độ có làm có hưởng là để chỉ việc: Nếu thuê người khác làm thì bạn phải trả tiền công cho họ, vậy khi con nhận làm những việc đó, bạn cũng phải trả tiền công cho con.

Ngoài ra, khi con được 5-6 tuổi hay lớn hơn một chút, phụ huynh không nên làm tất cả mọi việc nhà nữa mà dần dần hãy để trẻ cùng làm với mình những công việc phù hợp với lứa tuổi như dọn dẹp phòng, tưới hoa, đổ rác, nhặt rau, rửa bát… Hãy tích cực động viên trẻ làm những công việc trong khả năng của chúng, để chúng hiểu rằng làm việc nhà là trách nhiệm của mỗi thành viên trong gia đình. Tuy nhiên, khi trẻ đảm nhận những công việc ngoài yêu cầu bình thường thì bạn cũng có thể khích lệ chúng bằng cách trả tiền công hay những phần thưởng phù hợp. Số tiền không nhất thiết phải quá lớn, chỉ cần số tiền đó được kiếm nhờ vào sức lao động của chính bản thân trẻ thì chúng đã cảm thấy trân trọng và sung sướng lắm rồi, và từ đó, trẻ sẽ trở nên tích cực và chủ động hơn khi làm việc.

Rất nhiều gia đình Do Thái thường sớm để con em mình thử trải nghiệm chế độ có làm có hưởng này. Tuy nhiên, những việc mà bọn trẻ Do Thái làm chỉ là những việc hết sức tầm thường trong mắt đa số các ông bố bà mẹ hiện nay như chạy bàn trong nhà hàng, bán đồ chơi cũ trước nhà, làm nhân viên quét dọn, hay bán những thứ lặt vặt ngoài chợ… Tôi nhớ,

tạp chí *Giáo dục gia đình* từng thực hiện một cuộc điều tra và kết quả cho thấy những người đi làm thêm càng sớm thì thu nhập sau này càng cao. Bởi vì đi làm thêm sớm thì sự nghiệp cũng bắt đầu sớm, khái niệm về đầu tư cũng được lĩnh hội sớm hơn, do đó họ sẽ xuất sắc hơn trong sự nghiệp chính thức sau này.

Cùng lớp Dĩ Hoa có con trai của một đại gia giàu có. Thằng bé và con trai tôi cùng làm thêm tại một xưởng bánh mỳ, cha thằng bé dùng số tiền thằng bé kiếm được để mở cho nó một tài khoản. Lẽ nào cha thằng bé định dùng số tiền đó để nuôi sống cả nhà hay sao? Trong một buổi họp phụ huynh ở trường, tôi đã gặp và hỏi ông ấy câu này, ông ấy trả lời rằng: "Đối với tôi, tài khoản này là minh chứng rõ ràng nhất, nó giúp cho con trai tôi hiểu một điều rằng: Không thể ngồi mát mà đòi ăn bát vàng được. Trên đời này chẳng có thứ gì là miễn phí, bạn nhất định phải cống hiến gì đó cho xã hội thì mới nhận được sự báo đáp, nhất định phải cố gắng thì mới thành công. Ngoài ra, tài khoản đó còn giúp thằng bé nhìn thấy số tiền nó kiếm được nhờ công sức lao động của mình đang ngày một tăng lên. Nếu nó định dùng số tiền đó để đầu tư buôn bán nhỏ thì tôi cũng rất sẵn lòng chỉ bảo."

Thành công chỉ giành được nhờ vào sự lao động, đó chính là quan niệm về lao động mà các vị phụ huynh Do Thái muốn truyền lại cho con cái mình. Họ đã tưới quan niệm này vào tư tưởng của trẻ ngay từ nhỏ, để ngoài việc khiến con yêu lao động hơn thì còn giúp nuôi dưỡng tinh thần trách nhiệm và lòng tự trọng của bản thân con. Một con người có trách nhiệm và lòng tự trọng sẽ có một sự nghiệp thành công trong tương lai, đây là điều không cần phải bàn cãi.

Khi còn ở Israel, tôi thực hiện chế độ có làm có hưởng bằng cách yêu cầu các con giúp mình bán nem. Số tiền bán nem sẽ không hoàn toàn thuộc về chúng, chúng vẫn phải trả lại tiền vốn cho tôi. Điều này cũng tương tự như đi làm kinh doanh vậy, bạn nhập hàng từ nơi khác thì đương nhiên phải trả tiền, không phải chỉ vì chúng là con tôi mà tôi cho không nem để chúng đi bán. Ngoài ra, nếu làm việc nhà thì chúng không được trả bất kỳ khoản thù lao nào, bởi vì đó là trách nhiệm chúng phải làm khi là một thành viên trong gia đình. Những người thành công thường không kiếm tiền từ gia đình mình.

Hãy khích lệ trẻ ra ngoài làm thêm, hoặc có thể tự đem bán đồ chơi, quần áo hay sách báo cũ của mình để kiếm tiền chứ không đơn thuần là ở nhà làm việc nhà rồi kiếm tiền của cha mẹ. Trước sau gì thì trẻ cũng phải bước ra ngoài xã hội, và đến khi đi làm, người trả tiền công cho chúng chắc chắn không phải là những người làm cha mẹ như chúng ta.

Hãy coi trẻ là một cá thể riêng biệt

Chúng ta vẫn luôn nói rằng, nhiệm vụ quan trọng nhất của giáo dục gia đình là nuôi dưỡng con "thành người", mà để "thành người" thì trước tiên cần phải để chúng trở thành một cá thể độc lập. Cha mẹ cần phải coi trẻ là một cá thể độc lập có quyền lợi riêng của mình, chứ không phải là vật phụ thuộc của cha mẹ.

Ví dụ như hãy trao cho trẻ quyền được lựa chọn, đồng thời để trẻ hiểu rằng bất kỳ sự lựa chọn nào cũng cần phải đánh đổi, bản thân phải tự cân nhắc và sau khi đã lựa chọn thì

không được hối hận. Hiện nay, đa số các bậc phụ huynh thường không cho phép trẻ có quyền lựa chọn mà tự mình quyết định mọi việc thay con. Làm như vậy, phụ huynh sẽ thấy mình thật vất vả, còn bản thân trẻ cũng chẳng thấy hạnh phúc gì, bởi vì chúng không được lựa chọn, lại càng không tồn tại thứ gọi là "cá nhân". Và rồi vì không có thói quen độc lập và làm chủ hành động của mình ngay từ nhỏ, nên đến mười mấy tuổi gặp bất cứ chuyện gì chúng cũng phải hỏi mẹ.

Quá trình trưởng thành của trẻ chính là quá trình mà ý thức bản thân chúng manh nha phát triển và cũng là quá trình mà các bậc làm cha làm mẹ phải dần buông tay con.

Ngày đầu tiên đưa trẻ đi mẫu giáo, chúng cứ dặn đi dặn lại: "Mẹ phải là người đầu tiên đến đón con đấy nhé!", rồi đến khi học tiểu học, thái độ của chúng chuyển thành: "Mẹ đừng đến đón con nữa, con không thích!", về nhà thì câu cửa miệng của chúng là: "Không phải, không phải, cô giáo con nói là…" Chúng cho rằng, thầy cô giáo đã vẽ một bức tranh rất đẹp lên một trang giấy trắng như chúng, nên cái gì cũng thầy thầy, cô cô. Dần dần, sau khi tốt nghiệp tiểu học và bước vào tuổi mới lớn, nhân sinh quan, giá trị quan và thẩm mỹ quan của chúng đều có những thay đổi lớn, chúng không còn suốt ngày thầy nói thế này, cô nói thế kia nữa mà thay vào đó là các bạn nói thế này, các bạn nói thế kia. Chúng bắt đầu so sánh cha mẹ với nhau, nói rằng cha mẹ bạn này thế này, cha mẹ bạn kia thế kia…, từ đó bạn có thể nhận ra sự biến đổi trong giá trị quan của con. Lên đến cấp ba, chúng hầu như không còn trao đổi, trò chuyện với cha mẹ nữa, một phần là bởi áp lực học tập, một phần khác cũng vì thế giới của chúng đã được mở rộng hơn rất nhiều, cộng thêm cả thế giới ảo trên mạng nữa, nên hầu như chẳng còn thời gian đâu mà nói chuyện với cha mẹ.

Con cái tách khỏi cha mẹ là một quá trình tất yếu. Điều mà những người làm cha mẹ như chúng ta có thể làm là chuẩn bị cho con đầy đủ kiến thức và kỹ năng, để chúng có thể tự lo liệu được cuộc sống khi bước ra ngoài xã hội, để chúng vẫn giữ vững được lập trường trước những cám dỗ và thử thách. Có những đứa trẻ khi bước ra khỏi vòng tay của cha mẹ thì lúng túng không biết xoay sở thế nào, cũng có những đứa lập tức sa đọa, chỉ biết làm những gì mình muốn, nguyên nhân đều bắt nguồn từ việc cha mẹ đã không làm tốt công tác chuẩn bị.

Phụ huynh Do Thái rất chú trọng việc rèn luyện cho con trước khi để chúng rời khỏi vòng tay của mình, chính vì thế đến năm 18 tuổi, trẻ con Do Thái đã hoàn toàn có đủ khả năng sống một cuộc sống độc lập. Sau khi đến Israel và chịu ảnh hưởng của nền văn hóa Do Thái, tôi cũng bắt đầu chú trọng việc bồi dưỡng ý thức độc lập cho con ngay từ nhỏ.

Có một dạo, tôi và Dĩ Hoa chuyển đến Tel-Aviv, ở nhà chỉ còn lại một mình Huy Huy, khi đó nó chỉ mới 15 tuổi. Đó cũng là lần đầu tiên Huy Huy phải ở nhà một mình. Để đứa con trai nhỏ ở nhà một mình, tôi cũng cảm thấy vô cùng lo lắng và bất an. Nhưng so với hồi ở Thượng Hải thì Huy Huy khi đó đã có sự thay đổi rất lớn, không chỉ vẻ bề ngoài trông cao to hơn mà quan trọng hơn cả là ý thức tự lập của thằng bé đã bắt đầu phát triển và chuyển hóa thành những hành động cụ thể.

Sau khi tiễn tôi và Dĩ Hoa ra bến xe, Huy Huy bắt đầu quá trình tự làm chủ cuộc sống của mình. Suốt khoảng thời gian mẹ và anh trai không có ở nhà, Huy Huy sẽ sống như thế nào đây? Thằng bé nhớ lời tôi dặn, đó là đừng để thời gian trôi qua một cách lãng phí. Vậy là nó viết những từ vựng Hebrew lên những tờ giấy nhỏ rồi dán khắp tường, vừa làm việc nhà vừa học thuộc. Trong quãng thời gian ở nhà một mình, thằng bé và chú chó Phi Phi dính lấy nhau như hình với bóng, Huy Huy cũng chăm sóc nó vô cùng tỉ mỉ, chu đáo.

Một tháng sau, học kỳ kết thúc, Huy Huy đến Tel-Aviv đoàn tụ cùng tôi và Dĩ Hoa. Nhưng thằng bé không thể đem Phi Phi theo vì chưa làm thẻ cho nó, vì vậy đành gửi nhờ Phi Phi sang nhà hàng xóm. Tình cờ một hôm, tôi về nhà cũ có chút việc thì bất ngờ nghe thấy cạnh bãi rác có tiếng chó kêu rất giống tiếng của Phi Phi, nhưng hình như nó đang bị gãy một chân. Tôi tiến đến gần thì phát hiện ra đó đúng là Phi Phi nhà tôi. Huy Huy vừa nghe tôi nói vậy bèn lập tức ngồi ba tiếng rưỡi tàu từ Tel-Aviv về, đưa Phi Phi đi tiêm rồi lại ôm nó trở lại Tel-Aviv. Thằng bé nấu cháo cho Phi Phi ăn rồi lại cho nó uống thuốc, cứ như thế hơn một tháng trời, cuối cùng thì Phi Phi cũng bình phục hẳn.

Chính quãng thời gian tự lập đó đã cho Huy Huy cơ hội để khôn lớn. Tôi biết với nhiều ông bố bà mẹ, chuyện này thật khó tưởng tượng, nhưng đối với những bà mẹ Do Thái thì nó lại hết sức bình thường. Ở Israel, những đứa trẻ hàng xóm trạc tuổi Huy Huy đều đã từng trải nghiệm cuộc sống độc lập một mình. Ban đầu tôi cũng khá lo lắng, nhưng Huy Huy đã dùng những hành động thực tế của bản thân để chứng minh với tôi rằng nó hoàn toàn có khả năng sống độc lập. Mỗi ngày, thằng bé đều gọi điện báo cáo tình hình cho tôi, lần nào hai mẹ con cũng trò chuyện rất lâu, nào là: “Mẹ, bài kiểm tra toán hôm nay của con được điểm cao nhất lớp”, “Hôm nay con làm món nấm xào rau cải, thơm ơi là thơm, con còn mời cả bạn hàng xóm sang ăn cùng nữa!”, “Con vừa bán hàng ngoài chợ cùng các bạn, mẹ biết không, dầu gió đang bán rất chạy, con đã nhờ vài người bạn ở Thượng Hải gửi thêm sang cho con một thùng” hay “Hôm nay, con và Phi Phi đã ‘cải thiện đời sống’ bằng món cơm rang, còn cho rất nhiều lạp xườn nữa. Phi Phi ăn no đến nỗi đứng lên không nổi…”

Huy Huy đã hoàn toàn có thể gánh vác được trách nhiệm của một người chủ trong nhà. Trong lúc tôi và Dĩ Hoa không có nhà, nó đã tự chăm lo cuộc sống của mình đâu vào đấy. Một tháng sau, khi thằng bé đến đoàn tụ với tôi và Dĩ Hoa ở Tel-Aviv, Dĩ Hoa nhận thấy nó đã cao và béo hơn một chút, còn tôi thì không thể không hài lòng trước sự trưởng thành của con trai mình.

Đương nhiên, không phải chúng ta chỉ cần để con ở nhà một mình là có thể khiến nó hình thành nên khả năng sống độc lập như vậy, mà điều đó phải được tích lũy từ những điều nhỏ nhặt trong một thời gian dài.

Trước tiên, cần phải nuôi dưỡng khả năng phán đoán cho trẻ. Hãy để trẻ tự quyết định khi gặp phải vấn đề gì đó, và phụ huynh nên hạn chế can thiệp. Một người nếu không bao giờ dám tự quyết định, chỉ chực chờ sự chỉ đạo của người khác thì thường là những người hay do dự, thiếu quyết đoán. Các vị phụ huynh cần phải tạo điều kiện để trẻ có thể tự quyết định, qua đó nuôi dưỡng khả năng tư duy lô-gíc và khả năng phán đoán, từ đó dần hình thành khả năng sống độc lập cho trẻ.

Thứ hai, khi trẻ thấy bối rối, hãy đưa ra những chỉ dẫn. Kiến thức và kinh nghiệm sống của trẻ dù sao vẫn là có hạn, khả năng lý giải và phán đoán sự vật, sự việc đương nhiên không thể bằng người lớn, những lúc gặp phải khúc mắc vượt quá phạm vi hiểu biết của mình, trẻ sẽ cảm thấy mông lung và bất lực. Vì thế, khi trẻ nhờ đến sự giúp đỡ của bạn, hãy cung cấp cho trẻ những phân tích mang tính định hướng và phương pháp tư duy để giải quyết vấn đề, nhưng tuyệt đối đừng quyết định thay trẻ hay thay chúng giải quyết vấn đề đó. Hãy tin vào con cái mình, khi tư duy của chúng đã được mở rộng nhờ sự hướng dẫn và phân tích của bạn, chúng tự khắc sẽ hiểu ra vấn đề và tự mình đi giải quyết.

Thứ ba, khuyến khích trẻ không ngừng thử nghiệm, không ngừng lớn khôn. Nếu muốn nuôi dưỡng khả năng độc lập cho con, các vị phụ huynh hãy để trẻ tự thử nghiệm và trải nghiệm. Đừng vì một vài biểu hiện lúng túng hay ngốc nghếch ban đầu mà ngăn cản chúng trải nghiệm cả quá trình. Đương nhiên, điều này phải được tiến hành trong điều kiện cho phép, phải an toàn và không vi phạm nguyên tắc. Để con tiến bộ dần sau mỗi lần trải nghiệm, đó mới là phương pháp rèn luyện khả năng độc lập đúng đắn cho trẻ.

Đối với những việc mà trẻ hoàn toàn có khả năng tự hoàn thành một mình thì hãy để trẻ tự hoàn thành chúng, đừng để trẻ bỏ dở giữa chừng chỉ vì lười biếng hoặc ham chơi. Có kiên trì được như vậy thì mới rèn luyện được thói quen làm việc đâu vào đó cho trẻ.

Đối với những việc trẻ chưa biết làm, hãy cố gắng dạy trẻ phương pháp và kỹ năng chứ đừng làm thay trẻ. Mặc dù làm như vậy sẽ phiền phức và khó khăn hơn nhiều so với việc làm thay chúng, hơn nữa không phải chỉ dạy một hai lần là trẻ đã biết làm ngay, nhưng một khi trẻ đã hiểu được kỹ năng và phương pháp thì sẽ giúp ích cho chúng cả đời. Đây cũng chính là đạo lý: "Đừng cho cá mà hãy dạy cách câu cá."

Thứ tư, hãy dạy trẻ dũng cảm chịu trách nhiệm khi làm sai chuyện gì đó. Bất kể người lớn hay trẻ nhỏ đều có lúc phạm sai lầm, đây là một điều dễ hiểu. Quan trọng là khi trẻ làm sai, phụ huynh không nên cư xử một cách thô lỗ, nổi cáu hay trách mắng mà cần hướng dẫn trẻ làm thế nào để bù đắp lại sai lầm đó, đồng thời chủ động chịu trách nhiệm về hành động của mình. Chỉ khi rèn luyện được tinh thần dám chịu trách nhiệm cho trẻ ngay từ nhỏ thì sau này lớn lên chúng mới có thể gánh vác được những trọng trách nặng nề hơn.

Với những tích lũy lâu dài từ những điều nhỏ nhặt trong cuộc sống, rồi một ngày bạn sẽ nhận ra con mình đã hoàn toàn lột xác, trở thành một con người độc lập, tự chủ và có tinh thần trách nhiệm cao.

Kịp thời "cai sữa" cho con

Dưới đây là lời tâm sự và bộc bạch của một người mẹ:

"Con trai, hôm nay con vẫn thản nhiên nhắc khéo mẹ rằng giá nhà trong trung tâm thành phố vẫn đang tăng, nếu không mau chóng mua thì sau này đến một gian phòng cho con và bạn gái con ở cũng chẳng có. Mẹ nhìn con với ánh mắt nhàn nhạt, nhưng rồi cuối cùng vẫn không nói ra cái câu mà con hy vọng được nghe, đó là: 'Mẹ sẽ mua cho con.' Còn con, trong sự im lặng

đầy ngượng ngùng, con thở một hơi dài, buông đũa xuống rồi đi ra khỏi nhà. Từ ô cửa sổ, mẹ dõi theo hình bóng con đang dần khuất xa, nhỏ bé, uể oải và một chút ương bướng. Con vẫn vậy, chỉ muốn cả đời dựa dẫm vào cha mẹ mà không định tự lập.

Thế nhưng, con trai yêu quý. Con đã 25 tuổi rồi, con có một công việc ổn định, có một người bạn gái cần che chở, có bố mẹ đang già đi từng ngày cần được chăm sóc, lẽ nào những điều này chưa đủ để khiến con chín chắn hơn, trưởng thành hơn, chưa đủ để khiến con muốn bước ra khỏi vòng tay của cha mẹ, bỏ đi thói ỷ lại để tự mình gánh vác những tránh nhiệm mà một người trưởng thành nên gánh vác hay sao?

Từ nhỏ con đã quen với việc cái gì cũng tìm đến mẹ, nào là: 'Mẹ ơi, quần áo con bẩn rồi, mẹ giặt cho con nhé', nào là: 'Mẹ ơi, mai chúng con đi cắm trại, mẹ chuẩn bị hành lý cho con nhé', rồi thì: 'Mẹ ơi, bạn gái con muốn ăn cà tím xào chua ngọt, mẹ đi làm về nhớ nấu cho cô ấy ăn nhé!'

Từ trước đến nay, mẹ cũng đã quen với những lời dặn dò của con, mẹ cứ nghĩ rằng đối tốt với con, con sẽ ghi nhớ trong lòng rồi sau này khi bố mẹ già đi, con cũng sẽ chăm sóc bố mẹ chu đáo như thế. Bố mẹ cũng tiết kiệm từng đồng để lập cho con một tài khoản ngân hàng với hy vọng rằng, một ngày nào đó khi con đã có gia đình riêng của mình, nếu cần đến thì có thể rút số tiền đó ra chi tiêu.

Nhưng đến tận bây giờ mẹ mới nhận ra, hy sinh tất cả vì con như vậy hoàn toàn không thể nuôi dưỡng ra một đứa con biết trân trọng mọi thứ như mẹ đã tưởng tượng, mà ngược lại, nó biến con thành một con người thiếu ý chí và thiếu tính tự lập. Bố mẹ càng yêu con, càng dung túng cho sự ỷ lại thì sự lười biếng và ích kỷ trong lòng con lại càng có điều kiện để sinh sôi nảy nở.

Năm con 5 tuổi, con bắt mẹ phải dọn đống đồ chơi bày khắp nhà cho con; năm 10 tuổi, thấy đôi giày đắt tiền bạn con đi, con cũng khóc lóc đòi mẹ mua cho bằng được; năm 15 tuổi, khi viết thư tình cho một bạn gái, con đã viết: 'Mẹ tớ quen rất nhiều người, nếu có ai bắt nạt cậu thì cứ nói với tớ'; năm 20 tuổi, đi học đại học, lần nào gọi điện về con cũng oán thán, trách móc, rằng đồ ăn trong nhà ăn chán ngắt, rồi thế nọ thế kia…

Đến tận bây giờ, con vẫn ngày ngày về nhà ăn cơm, lại còn thường xuyên dẫn cả bạn gái về nữa. Mẹ thì vừa phải đi làm, lại vừa phải tất bật lo một ngày ba bữa cho các con. Mẹ bận rộn đến nỗi chẳng có thời gian để nở lấy một nụ cười.

Cuối cùng thì bây giờ mẹ phải thừa nhận một điều rằng, suốt 25 năm qua, tình yêu thương không biết tiết chế của mẹ là một sai lầm quá lớn.

Con trai thân yêu, dù biết là quá tàn nhẫn nhưng mẹ vẫn phải nói với con một điều rằng, trước ngày hôm nay, cuộc sống của con vẫn gắn chặt với mẹ, nhưng sau hôm nay con sẽ phải tự lo liệu cuộc sống của mình.

Hy vọng con có thể giống những đứa trẻ mạnh mẽ tự lập khác, rời khỏi sự bao bọc của cha mẹ, tự đi thuê nhà ở bằng chính tiền lương mình kiếm được. Mẹ sẽ luôn khích lệ và cho con dũng khí, nhưng mẹ sẽ không bao giờ giúp đỡ con về vật chất nữa.

Con trai, mẹ rất xin lỗi, đáng lẽ mẹ đã không nên yêu con bằng cách đó. "

Tôi rất muốn biết cảm nhận của mọi người sau khi đọc xong lời bộc bạch của người mẹ này. Phải chăng các bạn cũng đang ngày ngày đi dọn đống đồ chơi con bày ra? Phải chăng các bạn lúc nào cũng lo lắng xem làm món gì cho hợp khẩu vị của con? Phải chăng các bạn luôn gắng sức làm việc để đáp ứng hết những yêu cầu, đòi hỏi của con? Phải chăng các bạn cũng nhịn ăn nhịn mặc để tiết kiệm mua nhà cho con sau này? Xin đừng đi vào vết xe đổ của người mẹ trong câu chuyện trên, xin đừng tự tay nuôi dưỡng ra một đứa con chỉ biết ăn bám.

"Gia tộc ăn bám" dùng để chỉ những người đã trưởng thành về mặt thể chất nhưng tâm lý vẫn chỉ là một đứa trẻ. Chính sự nuông chiều và chăm sóc quá kỹ lưỡng của các bậc phụ huynh đã biến con cái thành những "đứa trẻ to xác", vẫn không chịu "cai sữa" về mặt tâm lý và tư tưởng.

Một điều chắc chắn là sự hình thành của "gia tộc ăn bám" có phần trách nhiệm rất lớn của những người làm cha làm mẹ. Ngày nay, rất nhiều các bậc phụ huynh luôn che chở, chăm sóc con quá kỹ lưỡng, lúc nào cũng sợ con bị thiệt thòi, bị bắt nạt, đây là nguyên nhân trực tiếp dẫn đến sự yếu kém trong khả năng thích ứng với xã hội của trẻ. Trong quá trình nuôi dưỡng con cái, đa số các vị phụ huynh thường quan tâm nhiều đến sức khỏe và thể chất của trẻ mà lơ là đi một điều vô cùng quan trọng khác, đó là sự khỏe mạnh về tinh thần, sự trưởng thành về suy nghĩ và tính cách của trẻ như tính độc lập, khả năng sinh tồn và tinh thần trách nhiệm... Cũng chính quan niệm truyền thống thâm căn cố đế này đã tạo ra tâm lý "con cái luôn nhỏ bé trong mắt cha mẹ", từ đó dẫn đến việc trẻ khó lòng "cai sữa" về tâm lý và không thể tự lập về tài chính.

Ngoài ra, cùng với sự phát triển của xã hội, nhiều gia đình có điều kiện thường đáp ứng tối đa nhu cầu của con cái, ngay cả những gia đình chưa có điều kiện lắm cũng cố gắng thỏa mãn đòi hỏi của con, thậm chí cả nhà nhịn ăn nhịn mặc chỉ để mua đồ ăn ngon, quần áo hàng hiệu cho chúng, dẫn đến hiện tượng "con nhà lính, tính nhà quan". Thế rồi, khi lớn lên và bước ra ngoài xã hội, mặc dù đã tạm rời khỏi vòng tay cha mẹ, nhưng hễ khi nào gặp khó khăn hay trở ngại thì những đứa trẻ có xuất phát điểm quá cao này ngay lập tức lại quay về dưới sự che chở, bao bọc của cha mẹ mình.

Còn một hiện tượng khá phổ biến nữa là khi con cái tốt nghiệp đại học và đi xin việc, vừa nghe nói lương tháng chỉ được hai, ba ngàn tệ thì nhiều phụ huynh đã bĩu môi chê thấp rồi khuyên con không nên làm, ở nhà chờ cơ hội khác tốt hơn. Thế rồi chờ mãi mà vẫn chẳng thấy có cơ hội nào tốt hơn xuất hiện. Cần phải hiểu rằng, ôm cây đợi thỏ thường sẽ chẳng có kết cục tốt đẹp gì, cơ hội sẽ chỉ đến với những người có sự chuẩn bị. Cứ bắt con cái ở nhà chờ đợi và lãng phí thời gian như vậy thì chẳng mấy chốc sẽ biến chúng thành những kẻ ăn bám mà thôi.

Nhiều người thường quan niệm rằng, nuôi con học đại học là để sau này khi đi làm lương của chúng sẽ cao, sẽ bù đắp được khoản đầu tư trước kia phải bỏ ra. Họ không hề nghĩ một cách sâu xa rằng: nuôi con ăn học cũng là đang nuôi dưỡng nhân tài cho xã hội. Đó là những vị phụ huynh không có tinh thần hy sinh, làm việc gì cũng chỉ nghĩ đến bản thân, nghĩ đến gia đình của mình, cho rằng nuôi con ăn học đại học rồi thì lương tháng của nó ít nhất cũng phải từ 5-6 ngàn tệ trở lên.

Khi con riêng của chồng tôi tốt nghiệp đại học, tôi hỏi nó xem mức lương mong muốn nhận được là bao nhiêu, nó trả lời là 5-6 ngàn tệ, tuy nhiên, khi đi làm chính thức thì mức lương không được như nó kỳ vọng. Có lẽ thằng bé hơi thất vọng, nhưng thực tế là như vậy, không phải cứ ai tốt nghiệp cũng sẽ nhận được mức lương từ 5-6 ngàn tệ trở lên. Điều này cần phải có thời gian, nếu bạn biểu hiện tốt, thể hiện được năng lực thì tiền lương tự khắc sẽ tăng lên. Hy vọng các vị phụ huynh hãy thay đổi quan niệm của mình, đừng để điều đó vô tình kéo con cái thụt lùi về phía sau.

Ở một mức độ nào đó, nguyên nhân của hiện tượng sinh viên tốt nghiệp đại học mà vẫn ăn bám cha mẹ là do chúng được trải nghiệm quá ít, chưa hiểu được giá trị của lao động và cha mẹ cũng không tạo ra môi trường để chúng tiếp xúc với lao động. Rồi đợi đến khi cơ hội lao động thực sự đến thì chính cha mẹ lại là người ngăn chúng lại.

Sinh viên đại học là một thành phần của xã hội, khi đất nước ngày càng phát triển thì tỷ lệ sinh viên sẽ càng cao, đến lúc đó, những công việc lao động phổ thông sẽ do ai đảm nhiệm đây? Sinh viên cũng là một nguồn lực lao động, ở nước ngoài, chuyện sinh viên tốt nghiệp đại học đi lái xe tải không phải là điều hiếm gặp. Số lượng sinh viên ít hay nhiều phản ánh trình độ phát triển văn hóa của một quốc gia, nhưng nó lại chẳng liên quan gì đến chuyện lương thưởng cả. Nuôi con học đại học là việc của bạn, bạn cũng có thể không cần cho nó học đại học, nhưng một khi đã cho con học đại học thì đứa con đó không hẳn chỉ thuộc về bạn, mà nó còn là tài sản của đất nước, của xã hội, là biểu hiện của sự nâng cao về giáo dục và tố chất con người của một quốc gia. Số lượng sinh viên của một quốc gia càng lớn thì trình độ giáo dục bình quân của quốc gia đó càng cao, trình độ văn hóa cũng theo đó mà được nâng lên tương ứng, nhưng điều này không quyết định đến việc tiền lương một sinh viên đại học nhận được là bao nhiêu. Hiện nay, rất nhiều phụ huynh vẫn có suy nghĩ thiển cận rằng, con tôi tốt nghiệp đại học rồi, nếu lương quá thấp thì thà không đi làm còn hơn. Tôi muốn nhắc nhở các vị phụ huynh rằng: nếu con cái bạn trở thành những đứa trẻ ăn bám, vậy thì trách nhiệm đó là của bạn. Bởi vì bạn đã không động viên, khích lệ con, không nói với con rằng một ngàn cũng được, hai ngàn cũng xong, chỉ cần là lao động chân chính thì đều vinh quang cả; bạn đã không nói với chúng rằng nếu thực sự có tài thì sớm muộn gì chúng cũng nổi bật trong công việc và cơ hội được thăng chức, tăng lương nhất định sẽ đến, hoặc nếu như có không thích công việc đó nữa thì vẫn có thể đổi công việc khác. Tôi không thích những đứa trẻ lười lao động, lại càng không thích những bậc cha mẹ dung túng cho việc đó.

Nếu không muốn con cái mình trở thành thành viên của “gia tộc ăn bám”, không muốn một ngày nào đó đáng lẽ đã được nghỉ hưu an nhàn nhưng vẫn phải oằn mình làm việc vì con thì ngay từ bây giờ, chúng ta hãy thay đổi quan niệm giáo dục của mình. Đây cũng chính

là điều tôi luôn muốn nhấn mạnh, phải chú trọng đến việc giáo dục, rèn luyện khả năng sinh tồn, giáo dục nhân cách và nuôi dưỡng tính độc lập, tự chủ cho con.

Mục đích của giáo dục gia đình không phải để nuôi dưỡng ra số ít những nhân vật kiệt xuất, mà là để tạo ra những con người có năng lực sinh tồn khi ra ngoài xã hội. Cha mẹ luôn là đối tượng để con cái nhìn vào học tập và mô phỏng. Ngay khi con còn nhỏ, các bậc phụ huynh cần có ý thức để con tham gia vào công việc nhà, để con dần có ý thức tự chăm sóc bản thân, và để chúng rèn luyện khả năng lao động. Khi con trưởng thành, các bậc phụ huynh hãy đẩy con ra ngoài xã hội, để con tự lực cánh sinh, tự chăm lo cho cuộc sống của mình. Trước đó, hãy rèn luyện khả năng giao tiếp cho con, bởi sớm muộn gì con cũng phải bước ra khỏi nhà để đến với môi trường xã hội rộng lớn hơn, tiếp xúc với nhiều người hơn. Nếu chúng đã được rèn luyện khả năng ứng xử và có kỹ năng hợp tác với người khác thì khi bước chân vào xã hội, chúng sẽ như cá gặp nước.

Nhưng trong thực tế, cũng có hiện tượng một số vị phụ huynh lại quá cứng nhắc, vì sợ con sau này sẽ có tính ăn bám nên nhất mực không chịu đáp ứng bất cứ đòi hỏi nào của con. Hơn nữa, nhiều khi chúng ta làm vậy chỉ là do vấn đề cá nhân, có thể là tâm trạng không được tốt mà làm ảnh hưởng đến quyết định xem có nên đáp ứng cho con hay không. Bản thân tôi cũng đã từng để xảy ra một chuyện như vậy, và có lẽ đến bây giờ con gái tôi vẫn còn nhớ như in.

Đó là khi Muội Muội mới 11-12 tuổi. Hôm đó, con bé nhất quyết không chịu ăn cơm mà đòi ăn hamburger. Tôi đành đi cùng nó đến cửa hàng và mua một cái bánh hamburger, mua xong thì vứt luôn xuống sàn nhà rồi lại nhặt lên vứt vào thùng rác, không cho con bé ăn. Tại sao hôm đó tôi làm làm như thế? Thứ nhất là vì hôm đó tôi rất mệt, trong người thấy rất khó chịu, con bé lại cứ mè nheo khiến tâm trạng tôi càng trở nên bực tức. Thứ hai là giá một cái bánh hamburger lúc đó những hơn 10 shekel, điều kiện gia đình tôi khi đó vẫn chưa được dư dả lắm, nếu thường xuyên ăn thì sẽ là một gánh nặng kinh tế khá lớn. Tôi đã nói với con bé là giá một cái bánh hamburger có thể đủ để cả nhà ăn trong vòng một ngày, hơn nữa còn nói rất nhiều lần nhưng con bé vẫn không chịu hiểu, không chịu nghĩ cho cả nhà mà chỉ biết nghĩ đến mình, vì thế tôi đã quyết định không thể để con bé muốn làm gì thì làm.

Để con gái đi mua một mình thì tôi không yên tâm, vì muốn đến cửa hàng bánh thì phải đi qua một trạm trung chuyển xe buýt hỗn loạn với nhiều loại người, vậy là tôi đành đi cùng con bé, nhưng vừa đi lại vừa nghĩ rằng không thể cứ chiều con bé mãi như vậy được, thế nên tôi đã thẳng tay vứt bỏ chiếc bánh vừa mua đi. Khi đó, con bé đã vô cùng kinh ngạc, bản thân tôi cũng mất kiểm soát, cứ thế vừa mắng vừa khóc suốt dọc đường đi. Sự việc này đã ảnh hưởng rất lớn đến con gái tôi, từ đó trở đi, nó không bao giờ còn ăn hamburger nữa.

Tôi đã loại bỏ đòi hỏi của con theo một cách hết sức tiêu cực. Sau khi xảy ra sự việc, tôi đã tự trách mình rất nhiều. Bởi vì hành động của tôi đã gây ra tổn thương rất lớn về mặt tinh thần cho con.

Đây là vấn đề rất đáng để chúng ta suy ngẫm. Đến bây giờ tôi vẫn còn nghĩ xem tại sao khi đó mình lại hành động như vậy, có thể là do tâm trạng của tôi không được tốt. Vì vậy tôi

muốn nhắc nhở các bậc phụ huynh rằng, khi tâm trạng không tốt, chúng ta nên hạn chế việc quản giáo trẻ, cần phải để tâm trạng bình tĩnh trở lại thì mới có thể đưa ra những quyết định đúng đắn được.

Nếu trẻ đòi gì được đấy thì sau này chúng rất dễ trở thành những kẻ ăn bám. Nhưng nếu muốn thứ gì đó mà không được thì sẽ rất dễ để lại ám ảnh trong lòng chúng. Vậy thì tôi nghĩ, cách đúng đắn nhất là hạn chế việc thỏa mãn trẻ khi không thực sự cần thiết, còn nếu thực sự cần thiết thì cũng chỉ thỏa mãn chúng ở mức độ hợp lý. Để làm được điều này đòi hỏi các bậc phụ huynh phải nắm bắt được như thế nào là đủ "độ".

Có nên giao con cái cho ông bà nuôi?

Bản thân tôi cho rằng, giao con cái cho ông bà nuôi là điều mà nếu không vạn bất đắc dĩ thì tốt nhất là không nên làm. Trong nhịp sống hối hả hiện nay, để con cho ông bà nuôi đang dần trở thành một vấn đề xã hội lớn. Trước đây khi kết hôn, chúng ta thường mong rằng sẽ không phải ở với bố mẹ chồng, nhưng bây giờ thì hoàn toàn ngược lại, các đôi vợ chồng trẻ thường muốn sống cùng ông bà để sau này sinh con ra sẽ có người thay mình chăm sóc. Nguyên nhân chủ yếu của hiện tượng này là do rất nhiều người sinh con khi bản thân còn chưa thực sự chín chắn và trưởng thành. Ngoài ra, rất nhiều người kết hôn, sinh con là do sức ép từ phía cha mẹ nên ngay từ đầu, bản thân việc sinh con đã được gắn với trách nhiệm của cha mẹ, do đó, việc sinh con không còn là chuyện của hai vợ chồng nữa mà đã trở thành chuyện của cả hai bên gia đình.

Khi để ông bà nuôi dạy con cái cho mình, điều rõ ràng nhất mà chúng ta có thể nhìn thấy chính là sự khác biệt về thế hệ. Tình yêu thương của người già là tình yêu thương tuyệt đối, nhưng tình yêu đó cũng rất dễ dẫn đến một thái cực tiêu cực, đó là sự nuông chiều. Hơn nữa, hầu hết phương pháp giáo dục của người già thường thiếu tính khoa học. Hẳn nhiều người sẽ phản bác rằng: "Chúng tôi nuôi con không khoa học? Chẳng phải chúng tôi đã nuôi dạy con cái mình khôn lớn và khỏe mạnh đấy sao? Tại sao bây giờ nuôi cháu lại không được?"

Đó là bởi vì người già không thể nào nói chuyện hay trao đổi với trẻ bằng tư duy hay quan niệm hiện đại, thậm chí nguy hiểm hơn là không thể nào nói chuyện được với chúng.

Người già chỉ nên giúp các con đưa đón hoặc trông nom bọn trẻ trong thời gian ngắn chứ tuyệt đối không nên nhận hoàn toàn trách nhiệm nuôi dưỡng bọn trẻ. Ở đây tôi sẽ nhắc đến hai từ khóa rất quan trọng: chủ động và bị động, hay nói cách khác, là người già tự muốn chăm sóc lũ trẻ giúp con cái? Hay là con cái nhờ cha mẹ chăm sóc lũ trẻ? Chủ động hay bị động sẽ ảnh hưởng đến việc liệu quyết định của cha mẹ đứa trẻ có đúng đắn hay không. Nếu như người già chỉ bị động trông nom lũ trẻ cho con cái một vài ngày thì nghĩa là trách nhiệm vẫn hoàn toàn thuộc về cha mẹ chúng. Nhưng nếu người già chủ động yêu cầu muốn được chăm sóc lũ trẻ, thì khi đó họ đã nhận toàn bộ trách nhiệm về phía mình.

Tôi không đánh giá cao việc người già chủ động chăm sóc lũ trẻ cho con cái mình vì tôi nhận thấy có quá nhiều khác biệt giữa hai thế hệ. Chúng ta có thể nuôi dưỡng con cái của chính mình, nhưng chúng ta không có quyền và không có nghĩa vụ phải nuôi dạy các cháu.

Xã hội không ngừng tiến bộ và phát triển, trò chơi của thế hệ 8x trở nên lỗi thời với thế hệ 9x, trò chơi của thế hệ 9x cũng nhanh chóng bị thay thế bởi trò chơi mới của thế hệ 0x. Ở gia đình tôi, nếu như con bị ốm và cần phải nghỉ ngơi vài hôm, tôi sẵn sàng đến nhà chăm sóc các cháu thay chúng. Tôi không thích việc cha mẹ hễ có việc gì là lại đem con đến gửi nhà ông bà. Xin lỗi, nhà tôi không phải chỗ trông trẻ. Hơn nữa bọn trẻ nên được ở trong môi trường mà chúng đã thấy quen thuộc. Nếu lũ trẻ bị ốm thì dù công việc có bận rộn đến đâu tôi cũng sẽ cố gắng sắp xếp thời gian đến chăm nom chúng, vì tôi nghĩ giúp đỡ con cái cũng chính là một sự cống hiến. Người già có thể đến giúp đỡ con cái vì quan tâm đến sức khỏe của các cháu, nhưng sức khỏe có hai tầng ý nghĩa: sức khỏe về thể chất và sức khỏe về tâm lý. Những gì người già có thể giúp chỉ là chăm sóc sức khỏe về mặt thể chất, còn về mặt tâm lý, đó nên là trách nhiệm và nghĩa vụ của cha mẹ chúng, bởi vì vòng tay của cha mẹ mới là môi trường tốt nhất để bọn trẻ lớn khôn và trưởng thành.

Vòng tay của ông bà đối với các cháu chỉ đơn thuần là sự nuông chiều, chỉ có tình yêu thương của cha mẹ mới là thứ không thể thiếu, mới có thể khiến trẻ cảm thấy an toàn. Vậy phải chăng khi cách biệt cả một thế hệ, tình yêu sẽ khó lòng được thể hiện ra bên ngoài? Không phải như vậy, khi có được tình yêu thương của cả ông bà và cha mẹ, trẻ sẽ cảm nhận được tình yêu của một đại gia đình.

Người Do Thái không bao giờ nuôi con hộ con cái mình, họ cho rằng nếu như con đã quyết định sinh con thì nghĩa là chúng đã suy nghĩ rất chín chắn và kỹ lưỡng, vậy thì chúng sẽ biết cách làm thế nào để cân bằng mâu thuẫn giữa công việc và việc nuôi nấng con cái. Và thực tế thì khi con cái đã trưởng thành, các vị phụ huynh Do Thái rất ít khi can thiệp vào chuyện của con.

Thế mới nói việc ông bà có nên chăm lo cho cháu hay không thì còn phụ thuộc xem hành động đó là chủ động hay bị động. Nếu chỉ là tạm thời thay con chăm sóc vì chúng bận rộn hay ốm đau thì đó là điều nên làm, nhưng nếu vơ hết trách nhiệm dạy dỗ cháu vào mình thì đó lại là điều không nên.

Bà Thạch Huệ Tân, giám đốc trung tâm Ngoại ngữ Thượng Hải từng nói với tôi rằng: "Những người đến đây phỏng vấn xin việc, nếu như hoàn toàn là do ông bà nuôi dưỡng thì tôi thường không nhận." Những đứa trẻ do một tay ông bà nuôi dưỡng thường có tư duy cũ kỹ, tồn tại cách biệt lớn với xã hội hiện đại và còn rất nhiều thói quen xấu nữa. Nhìn chung, những đứa trẻ do người già nuôi nấng thường có nhiều khuyết điểm hơn là ưu điểm.

Người già có bối cảnh xã hội riêng của họ, và mức độ giáo dục họ nhận được cũng khác nhau, do đó những thứ mà họ truyền lại cho các cháu thường tồn tại rất nhiều hạn chế. Vì đa số người già đã từng phải trải qua thời kỳ khó khăn về điều kiện vật chất nên họ thường có thói quen thích những cái lợi nhỏ trước mắt. Có thể khẳng định rằng, người già sẽ không thể nuôi dưỡng được những đứa trẻ mạnh bạo, phóng khoáng.

Sở dĩ ông bà không nên nhận trách nhiệm nuôi dưỡng các cháu là vì vài nguyên nhân khác nhau, trong đó nguyên nhân chủ yếu là do sự khác biệt về bối cảnh văn hóa và thực trạng xã hội. Bên cạnh đó, làm như vậy còn có thể khiến cha mẹ chúng sinh ra lười biếng và ỷ lại, điều này không tốt chút nào cho chính bản thân họ và cho cả thế hệ sau.

Nếu như người già chỉ nuôi dưỡng các cháu theo ý của mình thì sẽ có hai trường hợp xảy ra, hoặc là chúng sẽ rất thật thà, chất phác, hoặc là chúng sẽ chỉ là những kẻ ăn hại, vô dụng. Do đó, tốt hơn hết là người già nên quan tâm nhiều hơn đến cuộc sống riêng của mình, ví dụ như cùng người bạn đời tham gia các hoạt động xã hội, hoạt động công ích… chứ không nên dùng chút nhiệt huyết còn sót lại của mình để thay con nuôi nấng con cái của chúng, vì nhiều khi chính sự nhiệt huyết đó sẽ khiến lũ trẻ cảm thấy phát bực. Rất nhiều người già vất vả chăm sóc, nuôi nấng con cái cho con mình nhưng lại chẳng nhận được lời tán dương nào mà ngược lại, chỉ nhận được sự oán thán và trách móc.

Nếu như con cái muốn ông bà giúp nuôi nấng chăm sóc các cháu, thì ông bà cũng cần chú ý đến phương pháp.

Đầu tiên, tuyệt đối đừng nói xấu về cha mẹ bọn trẻ. Trong quá trình giáo dục trẻ, nhất định phải nắm bắt được kỹ năng nói chuyện, phải biết nên nói cái gì và không nên nói cái gì. Nếu lúc nào cũng nói xấu cha mẹ bọn trẻ trước mặt chúng thì sẽ dẫn đến hai hệ quả tất yếu, thứ nhất: làm giảm hình tượng cha mẹ trong con mắt chúng, thứ hai: khiến chúng dần hình thành thói quen tùy tiện bàn luận, nói xấu người khác.

Thử nghĩ xem, nếu một đứa trẻ mà ngay cả sự tôn trọng tối thiểu với cha mẹ cũng không có thì làm sao chúng chấp nhận được những gì mà cha mẹ dạy bảo, truyền thụ cho chúng? Thậm chí chúng còn có thể cãi lại: “Ngày xưa bố mẹ chẳng phải cũng như vậy sao?” để biện minh cho mình. Bởi bọn trẻ nghĩ rằng, bản thân cha mẹ cũng từng có khuyết điểm đó, vậy thì dựa vào đâu mà bắt mình thay đổi?

Thứ hai, không nên can thiệp khi cha mẹ đang dạy bảo con cái của chúng. Phải nhớ rằng, bạn chỉ thay con chăm nom bọn trẻ, còn trọng trách dạy dỗ vẫn thuộc về cha mẹ chúng. Người già thường thương cháu một cách thiếu tiết chế, thậm chí nhiều khi là nuông chiều quá mức. Trẻ rất khó được giáo dục tốt khi bị nhấn chìm trong tình yêu đó. Nếu ông bà lúc nào cũng trở thành “ô bảo vệ” của lũ trẻ thì rất dễ khiến chúng ngày càng bướng bỉnh, coi thường sự dạy bảo của cha mẹ và thậm chí còn lấy ông bà ra để uy hiếp chính cha mẹ mình. Đến lúc đó, ý tốt muốn giúp con trông nom lũ trẻ, ngược lại lại gây hại cho chúng.

Ngoài ra, nếu muốn giúp con trông nom bọn trẻ thì ông bà cũng nên tích cực học hỏi những phương pháp giáo dục khoa học, tiên tiến. Xung quanh chúng ta hoặc trên các phương tiện truyền thông có rất nhiều những ví dụ thành công khi ông bà nuôi dạy các cháu của mình, chúng ta có thể tham khảo, ghi chép lại những phương pháp hay của họ rồi kết hợp với tình hình thực tế để lựa chọn và áp dụng.

Có thể rất nhiều người già không nghĩ rằng phương pháp giáo dục của họ có vấn đề, vì dù sao họ đã từng áp dụng phương pháp ấy để giáo dục con cái mình, tại sao bây giờ lại

không thể dùng nó để dạy dỗ các cháu? Đó là bởi xã hội vẫn không ngừng phát triển và tiến bộ, những điều mà lũ trẻ phải đối mặt trong tương lai khác rất nhiều so với những thứ ngày xưa bạn nghĩ con mình sẽ phải đối mặt, do đó phương pháp giáo dục cũng cần phải có sự phát triển tương ứng.

Ngoài ra, tuyệt đối không nên giáo huấn con cái mình trước mặt các cháu. Trong mắt người già, con cái mãi mãi là những đứa trẻ, dù chúng có lớn thế nào, dù chúng đã có con cái riêng thì người già vẫn muốn dạy dỗ bảo ban, thậm chí nói rằng chúng không biết dạy con hay thế này thế kia. Họ không biết rằng làm vậy chẳng những không có lợi cho sự phát triển của lũ trẻ, mà còn khiến mâu thuẫn trong gia đình tăng lên. Và nguy hiểm hơn nữa, tất cả những điều này đều lọt vào tầm mắt của những đứa trẻ vẫn chưa có khả năng phân biệt đúng sai. Con cái mãi mãi là những đứa con bé bỏng trong mắt chúng ta, điều đó không sai, nhưng khi chúng đã có con cái riêng của mình, chúng cũng cần không gian riêng để có thể giáo dục, dạy bảo lũ trẻ, lúc đó ông bà cần phải chủ động nhường không gian đó lại cho con.

Quan niệm giáo dục khác nhau chính là vấn đề thường thấy nhất trong phương thức "ông bà giáo dục các cháu". Rất nhiều gia đình đã nảy sinh mâu thuẫn từ sự khác biệt trong quan niệm giáo dục này. Nếu đã quyết định hy sinh để tiếp tục giúp các con trông nom các cháu thì chúng ta cũng nên cố gắng học hỏi những quan niệm và phương pháp giáo dục mới mẻ và khoa học hơn. Hơn nữa, điều chúng ta nên làm chỉ là trông nom lũ trẻ giúp con trong thời gian ngắn chứ đừng nên nhận tất cả trách nhiệm về mình, bởi dù sao trọng trách giáo dục, dạy dỗ lũ trẻ vẫn thuộc về cha mẹ chúng. Còn đối với các bậc cha mẹ được ông bà giúp trông nom bọn trẻ thì nên hiểu một điều rằng: họ hoàn toàn không có nghĩa vụ phải trông con cho bạn, nhưng nếu họ chấp nhận làm điều đó thì bạn phải cảm thấy biết ơn.

Trong trường hợp bạn và cha mẹ bất đồng về quan điểm giáo dục thì hãy nghĩ rằng: dù sao cha mẹ cũng muốn tốt cho con cháu mình, để từ đó bày tỏ ý kiến và quan điểm một cách mềm mỏng sao cho người già dễ chấp nhận nhất.

Tôn trọng nhưng không buông thả

Khi xã hội ngày càng tiến bộ và phát triển, quyền con người, trong đó có quyền trẻ con cũng ngày càng được quan tâm hơn. Chúng ta bắt đầu công nhận trẻ cũng là một cá thể độc lập, có nhân cách riêng và quyền lựa chọn riêng chứ không phải thứ để chúng ta điều khiển. Đây là một hiện tượng tích cực, khi tư tưởng tôn trọng trẻ nhỏ được chú trọng thì đó cũng chính là biểu hiện của sự tiến bộ xã hội.

Tôn trọng, nghĩa là không đem những yêu cầu của người lớn áp đặt lên con cái mà phải khuyến khích chúng bày tỏ ý kiến, đồng thời tin tưởng rằng chúng cũng có quan điểm riêng của mình. Tôn trọng, tức coi trẻ là một cá thể có lòng tự trọng và tính cách độc lập. Tôn trọng, là khiến trẻ luôn tràn đầy tự tin, tin tưởng rằng mình có thể đưa ra những quyết định và phán đoán đúng đắn.

Tôi phát hiện ra rằng ở các nước phát triển, trẻ con hầu như không mặc quần thủng đáy, các cửa hàng, siêu thị cũng tuyệt nhiên không thấy bán loại quần này. Tại sao vậy? Câu

trả lời rất đơn giản: Trẻ con cũng là người, cũng cần được tôn trọng, tôn trọng trẻ nhỏ cũng chính là tôn trọng chính mình. Khi xem phim ảnh của các nước phương Tây, chúng ta thường thấy bọn trẻ có thể trò chuyện rất tự nhiên với người lớn, muốn nói gì thì nói, không hề có sự gò bó hay ngượng ngùng nào cả. Đó là vì người lớn luôn coi chúng là những cá thể bình đẳng, do đó chúng mới thể hiện sự tự tin như vậy.

Khi mới di cư đến Israel, tôi hoàn toàn không phải lo lắng về chuyện học hành của hai đứa con trai. Tan học về là chúng vào phòng làm bài tập, xong xuôi đâu đó rồi ra giúp tôi chuẩn bị làm nem để hôm sau bán. Sở dĩ chúng tự giác như vậy là vì tôi đã nói cho chúng biết rằng hoàn cảnh gia đình bây giờ khá túng quẫn, còn cho chúng biết tôi đang làm gì và mong chúng sẽ làm những gì. Hai đứa rất thông minh, chúng có suy nghĩ riêng và cũng biết bản thân mình cần làm gì. Rồi đến sau này, chúng còn tranh nhau trả tiền điện, tiền nước, rồi chủ động mua đồ ăn nhét đầy vào tủ lạnh. Tại sao các con tôi lại có thể hiểu chuyện như vậy? Đó là vì tôi đã trao đổi với chúng một cách rất bình đẳng, tôi không nói thẳng ra là chúng nên làm gì mà chỉ khiến chúng nhận thức được bản thân nên làm gì, và tại sao cần phải làm như vậy.

"Tôn trọng con cái" nghĩa là không nên áp đặt tất cả những quan niệm, suy nghĩ của bản thân lên các con, chứ không phải là điều khiển con theo ý mình hay thỏa mãn tất cả mọi đòi hỏi của con. Thế nhưng, hiện nay rất nhiều phụ huynh lại phóng đại ý nghĩa của "tôn trọng con cái", lúc nào cũng lấy con làm trung tâm, nhu cầu của cha mẹ phải nhường chỗ cho nhu cầu của con, cha mẹ có vất vả mệt mỏi đến đâu cũng phải cố gắng để con có cuộc sống thật đủ đầy, dư dả. Đây không phải là "tôn trọng", mà là một sự hiểu lầm rất lớn. Những đứa trẻ được "tôn trọng" theo cách như vậy thường sẽ tự cao tự đại. Tôn trọng trẻ không có nghĩa là phải đặt chúng ở vị trí đầu tiên, tôn trọng ở đây nghĩa là chúng ta tôn trọng bản thân trẻ, tôn trọng phương pháp giáo dục khoa học. Nhưng dù sao thì trẻ vẫn chưa trưởng thành về tư tưởng và suy nghĩ, do đó vẫn cần sự định hướng và giám sát của cha mẹ, chứ không phải để trẻ hoàn toàn làm theo ý mình, muốn làm gì thì làm.

Lúc Huy Huy thi đại học, tôi muốn thằng bé lưu ý đến ngành du lịch vì lúc đó ngành du lịch đang được quan tâm và rất có tương lai phát triển. Nhưng Huy Huy lại nói với tôi rằng nó muốn thử sức ở ngành chế tác kim cương, nó kể rằng sau lần làm phiên dịch cho một ông chủ của công ty kim cương, mặc dù thời gian không dài nhưng nó cảm thấy rất có duyên với ngành này. Để làm việc trong ngành kim cương không phải là điều dễ dàng; việc giám định và phân loại kim cương là một công việc mang tính kỹ thuật cao, đòi hỏi người làm trong nghề phải cố gắng và nỗ lực rất nhiều. Dù vẫn còn đôi chút lo lắng, nhưng sau khi nghe con trình bày về dự định tương lai của mình thì tôi chợt nhận ra rằng, đây không phải là suy nghĩ bồng bột nhất thời mà đã được suy tính rất kỹ lưỡng, thế nên tôi quyết định ủng hộ thằng bé, đồng thời cũng nhắc nó nếu thực sự muốn theo nghề này thì phải nhanh chóng đi học thêm một lớp về giám định kim cương, nhưng vẫn phải đảm bảo được bài vở trên lớp. Sau này, thằng bé đã làm việc vô cùng nỗ lực và chăm chỉ, cuối cùng cũng đã trở thành một doanh nhân có chút tiếng tăm trong ngành kim cương.

Nếu như ngày đó tôi không tôn trọng ý kiến của Huy Huy mà áp đặt suy nghĩ của mình lên nó thì chắc chắn thằng bé sẽ không thể có thành công như ngày hôm nay. Nếu những

quyết định của con được đưa ra sau khi đã suy nghĩ một cách chín chắn và thấu đáo thì những người làm cha mẹ như chúng ta cần phải tôn trọng và ủng hộ con. Nhưng nếu suy nghĩ của con là chưa chín chắn thì các bậc phụ huynh cũng nên kiên trì với quan điểm của mình.

Lần thứ hai Muội Muội quay trở lại Israel là năm nó 10 tuổi. Tôi suy đi tính lại và cuối cùng cho nó học tại một trường tôn giáo tốt nhất. Khi đưa ra quyết định đó, đúng là tôi đã hơi ích kỷ. Mặc dù được lớn lên bằng phương thức giáo dục Do Thái của cha tôi, nhưng suy cho cùng thì tôi đã cách biệt quá lâu với quê hương của mình, thế nên tôi không thể dạy cho con văn hóa và lễ nghi chính thống của người Do Thái. Nhưng tôi rất mong muốn con gái mình có thể hòa vào dòng chảy của văn hóa Do Thái, hy vọng nó có thể trở thành một thiếu nữ được người Israel yêu quý.

Nhưng con gái tôi lại không thích như vậy. Nó không thích việc ngày nào cũng phải dậy sớm đi học, khoanh tay hát Thánh ca, và ngày nào cũng phải mặc váy nữa. Nó chỉ thích mặc quần bò, học tại những ngôi trường náo nhiệt lúc nào cũng tràn đầy tiếng cười đùa.

Những việc khác, tôi rất tôn trọng nguyện vọng của con nhưng trường hợp này thì khác, tôi đã quyết định thay nó. Tôi cho rằng, con tôi có thể không tiếp nhận văn hóa Israel, nhưng không thể không hiểu về nó.

Để con bé có sự chuẩn bị tốt nhất trước khi chính thức đi học tại trường tôn giáo, tôi đã mời gia sư đến nhà dạy trong vòng một tháng trước dịp khai giảng, ngày nào cũng dạy đi dạy lại nó 22 chữ cái trong tiếng Hebrew. Bắt đầu từ việc dạy phát âm chữ cái đầu tiên, rồi cứ thế tiếp tục cho đến khi con bé thuộc làu mới thôi.

Lúc đó, Muội Muội vẫn chưa hiểu được ý đồ của tôi. Thực ra, người Israel tốn nhiều công sức nhất là khi nuôi dạy con gái. Sau ba năm học ở trường tiểu học tôn giáo, nền tảng văn hóa và những lễ nghi truyền thống của người Do Thái đã dần ngấm vào máu con bé. Ngày nào đi học con bé cũng mặc váy quá đầu gối; nói năng luôn nhẹ nhàng đúng mực, không bao giờ to tiếng; hiểu được phong tục tập quán của Israel; viết văn bằng tiếng Hebrew rất trôi chảy, biết vận dụng linh hoạt các biện pháp tu từ.

Tôi luôn muốn tìm cơ hội để giãi bày và xin lỗi Muội Muội về quyết định làm trái ý nguyện của nó năm xưa, muốn nói rằng quyết định đó chỉ xuất phát từ ý nguyện riêng của bản thân là muốn nó trở thành một cô gái hiền thục sau này. Tôi tin rằng, một ngày nào đó khi tôi không còn trên cõi đời này nữa, khi Muội Muội đã có con thì chúng sẽ hiểu được tấm lòng của người bà, người mẹ này. Nhưng tôi đã không thể kiên trì với ý định ban đầu của mình, sau khi Muội Muội tốt nghiệp trường tiểu học tôn giáo, tôi đã thuận theo ý nguyện của nó, cho nó về học trung học tại trường bình thường.

Muội Muội đã thu được rất nhiều lợi ích trong quá trình theo học tại trường tôn giáo, con bé đã hiểu về văn hóa, lễ nghi của Israel và được các bạn Israel rất yêu quý. Con bé có thể giúp phiên dịch trong đồn cảnh sát, làm trợ lý luật sư giúp những người Trung Quốc đâm đơn kiện ra tòa mà không gặp bất cứ trở ngại nào về văn hóa. Một hôm, con bé bỗng

nhiên nói với tôi rằng: "Mẹ ơi, nếu năm đó mẹ không cho con học ở trường tôn giáo thì có lẽ con sẽ chẳng bao giờ học được những thứ ở sâu bên trong như vậy."

Tôn trọng và buông thả chỉ cách nhau một bước nhỏ, những người làm cha mẹ như chúng ta nhất định phải nắm được ranh giới đó. Nhiều vị phụ huynh luôn cố gắng đáp ứng tối đa nhu cầu, đòi hỏi của con, để chúng phát triển một cách hoàn toàn "tự do", đó không phải tôn trọng mà là buông thả. Đối với những đòi hỏi vô lý của con, chúng ta cần phải kiên quyết từ chối, đây cũng là một khía cạnh khác của sự tôn trọng. Không phải cứ đáp ứng tất cả những đòi hỏi của con mới được gọi là tôn trọng con.

Trong mỗi giai đoạn và tình huống khác nhau, phương pháp cụ thể trong việc "tôn trọng" con cái cũng khác nhau, nhưng chúng ta nhất định phải nhớ rằng: lấy cái bất biến để ứng phó với vạn biến. Vậy cái gì là bất biến? Tình yêu thương của chúng ta dành cho con cái là bất biến, mục tiêu nuôi dưỡng con trở thành một con người đường hoàng là bất biến. Còn tất cả những thứ khác đều có thể điều chỉnh được.

Tàn nhẫn cũng cần đưa tay giúp đỡ đúng lúc

Có người hỏi tôi: "Sara, làm sao cô có thể tàn nhẫn như vậy được? Mỗi lần thấy con không vui hay thấy nó gặp khó khăn là tôi lại vô cùng đau lòng. Để nuôi dưỡng tính độc lập cho con, có đúng là chúng ta phải bỏ mặc, buông xuôi như vậy không?"

Tôi tàn nhẫn đề ra các quy định cho con, tàn nhẫn viết những bảng phân công việc nhà, tàn nhẫn dạy chúng về giá trị của lao động, mục đích cuối cùng là để biến chúng trở thành những con người có trách nhiệm, có giá trị. Mà những con người có trách nhiệm, có giá trị thì thường dễ thành công trong sự nghiệp và cuộc sống sau này, đó là điều không phải bàn cãi.

Tôi tàn nhẫn cắt đứt cuống rốn vô hình giữa tôi và các con, tàn nhẫn giữ khoảng cách 20% với chúng, bởi chỉ có như vậy thì mẹ con chúng tôi mới được bình an, các con tôi mới có hy vọng để tiếp tục sống. Hơn nữa, trong quá trình khôn lớn và trưởng thành của con, nếu lúc nào cũng kè kè bên cạnh, không cho chúng không gian riêng để sống độc lập, không quan tâm đến tính chủ động của chúng thì nhìn bề ngoài có vẻ như chúng ta đang tạo cho chúng một môi trường ấm áp, nhưng thực tế là chúng ta đang cướp đi quyền được sống, quyền được trưởng thành của con.

Tôi tàn nhẫn không làm chiếc máy dọn đường, không làm mọi việc thay cho các con là vì tôi muốn chúng tự lớn khôn. Con cái là do cha mẹ dứt ruột đẻ ra, do đó cha mẹ phải có trách nhiệm với cả cuộc đời con, thứ tình cảm đó ngoài "yêu thương" ra thì không còn từ gì có thể diễn tả được nữa. Thế nhưng, nếu các bậc cha mẹ cứ bao đồng tất cả mọi việc thì tình yêu thương thiếu tiết chế đó sẽ khiến con ngày càng biếng nhác, thụ động, thiếu ý chí và dần trở thành những kẻ vô dụng. Khi đó, chính chúng ta mới là những người có lỗi lớn nhất.

Tôi tàn nhẫn đẩy chúng ra khỏi ngôi nhà thân thuộc trước khi nhu cầu tự lập của chúng bừng tỉnh là bởi trước sau gì chúng cũng phải tiếp xúc với xã hội, nếu không bước chân ra

khỏi nhà thì chúng sẽ thiếu đi khả năng giao tiếp với người khác. Nếu khả năng biểu đạt bằng ngôn ngữ không được rèn luyện ngay từ nhỏ thì rất dễ hình thành nên sự cô độc, hẹp hòi, hướng nội và thiếu tự tin, thiếu tinh thần đồng đội. Và một khi thói quen đã được hình thành thì các con sẽ giống như con vật bị nhốt lâu trong chuồng vậy, có muốn chúng ra ngoài chạy nhảy thì chúng cũng không ra nữa.

Tôi tàn nhẫn tạo ra những thử thách cho các con, bởi tôi không muốn làm "trợ lý vạn năng", cứ khi nào chúng có áp lực là liền ra tay giải quyết. Tôi muốn là người cổ vũ, là ngọn đuốc thắp sáng cho con đường dài tốt đẹp trước mắt chúng. Bởi có như thế mới nuôi dưỡng được lòng nhiệt huyết, chí tiến thủ, sức dẻo dai và tinh thần không ngại thử thách, để sau này khi lớn lên chúng sẽ dũng cảm đối mặt và vượt qua được mọi phong ba bão táp.

Ngay từ khi còn nhỏ, những đứa trẻ Do Thái đã được cha mẹ dạy rằng: "Có ước mơ là điều tốt đẹp nhất, nhưng phải luôn đi kèm với hành động." Để rèn luyện nên một con người, thử thách là thứ không thể mua được. Thử thách có thể nuôi dưỡng một niềm tin vững chắc không bao giờ khuất phục, nuôi dưỡng một sức sống mãnh liệt có thể thích nghi với mọi hoàn cảnh.

Ai đó sẽ nói rằng, làm như vậy phải chăng là quá lạnh lùng và tàn nhẫn? Không hẳn như vậy. Giấu đi một nửa tình yêu không có nghĩa là mất đi tình yêu đó, mà chỉ là yêu một cách sâu sắc hơn, khoa học hơn và nghệ thuật hơn; giữ khoảng cách 20% không có nghĩa là bỏ mặc con, mà ngược lại, dù cách chúng trăm núi vạn đèo tôi vẫn luôn chia sẻ tâm sự cùng chúng; không làm tất cả mọi việc không phải là buông tay phó mặc, mà ngược lại tuần nào gia đình tôi cũng cùng nhau tắm nắng, cùng nhau trò chuyện, vì tôi biết rằng để vận hành một mái ấm còn khó hơn nhiều so với vận hành kinh doanh; nói "không" với những đòi hỏi của con không có nghĩa là cự tuyệt tất cả, chỉ là tôi muốn chúng hiểu, những món quà dù đắt tiền hay đẹp đẽ đến đâu cũng không quý giá bằng tình thân, bằng niềm vui và tình yêu; tự tay đẩy chúng ra ngoài xã hội không phải là không quan tâm đến chúng nữa, chỉ là tạo cơ hội để chúng sớm tiếp xúc với xã hội và bản thân tôi cũng trở thành người thầy dạy giao tiếp cho chúng, là tấm gương cho chúng nhìn vào. Tôi không bao giờ tạo ra những thử thách khi các con chưa có sự chuẩn bị kỹ lưỡng. Khả năng chịu áp lực của con phải được nuôi dưỡng ngay từ nhỏ. Nếu thường ngày tôi không tạo ra một chút "mưa", thì sau này làm sao chúng có thể vượt qua được bão tố phong ba?

Nhiều phụ huynh sẽ nói rằng: "Nói thì dễ, nghĩ thì dễ nhưng làm mới khó. Thế nên nếu muốn yêu thì cứ yêu đi, chẳng cần phải giấu giếm gì hết."

Suy nghĩ như vậy thật quá sai lầm. Bạn nuông chiều con một lúc thì rất có thể sẽ gây hại cho chúng cả đời. Rồi đợi đến khi chúng mãi chẳng thể tự lập được, đợi đến khi ăn bám đã trở thành thói quen, đợi khi khả năng sinh tồn của chúng đã bị mai một, đợi khi bạn rời xa cõi đời này và con bạn chẳng ăn bám được ai nữa, đến lúc đó chắc chắn chúng sẽ than trách rằng: "Mẹ, con hận mẹ!" Vậy khi đó, bạn biết làm thế nào? Có yêu, có thương cũng chẳng thể giúp gì được nữa.

Vậy tại sao cứ phải đợi đến tận lúc đó chúng ta mới chịu buông tay?

Vào sinh nhật lần thứ 60 của tôi, các con tôi đã nói những điều khiến tôi cảm thấy vô cùng mãn nguyện. Chúng nói rằng: "Cám ơn mẹ vì đã dạy chúng con làm người, dạy chúng con biết chịu trách nhiệm và dạy chúng con khả năng sinh tồn. Bây giờ nghĩ lại mới thấy những điều mẹ làm là hoàn toàn đúng. Mẹ tự tay đẩy chúng con ra ngoài xã hội, không phải là bỏ mặc chúng con không quan tâm, mà mẹ muốn chỉ cho chúng con phương pháp để chặng đường trưởng thành sau này của chúng con trở nên dễ dàng hơn."

Đó chính là điều mà tôi muốn nói – phải tàn nhẫn. Đối xử tàn nhẫn với con không có nghĩa là tôi bỏ mặc chúng, khi đẩy chúng ra khỏi vòng tay mình cũng là khi tôi đã cung cấp cho chúng đầy đủ những lời khuyên, những kỹ năng để chúng có thể đối mặt với thế giới muôn màu muôn vẻ bên ngoài.

Mặc dù vậy, các con sẽ không tránh khỏi những khó khăn, thử thách khi thực sự tiếp xúc với xã hội. Có những khó khăn các con có thể tự mình vượt qua, nhưng cũng có những khó khăn nằm ngoài khả năng của chúng. Lúc đó, phải chăng chúng ta cũng nên đưa tay ra giúp đỡ chúng?

Câu trả lời của tôi là: Nên!

Trong *Kinh Talmud* có viết: "Vì thượng đế không thể chăm lo được cho tất cả mọi người nên Người mới tạo ra những người mẹ." Trên thế giới này, chỉ có những người cha người mẹ mới có thể vì con mà không quản ngại lao vào núi đao, biển lửa.

Là cha mẹ, khi con cái gặp khó khăn đương nhiên phải dang tay giúp đỡ, nhưng mục đích của sự giúp đỡ không phải để biến con thành một kẻ ăn bám sau này, mà là để tìm lại sự tự tin cho con khi chúng đang nhất thời đánh mất. Nếu mục đích của chúng ta là việc gì cũng muốn giúp con thu xếp ổn thỏa thì bản thân sự giúp đỡ đó đã đi ngược lại ý nguyện ban đầu của chúng ta. Giúp đỡ con khi chúng gặp khó khăn là quan niệm, giúp đỡ chúng như thế nào lại là một kỹ năng. Nếu hoàn toàn buông tay con, cự tuyệt mọi sự giúp đỡ thì đó lại là một sự cực đoan.

Lấy một ví dụ, con trai thường rất hứng thú với những trò cờ bạc, mà ngày nay đã biến tướng thành những máy chơi game. Còn nhớ hồi còn ở Eifa, một lần tôi và các con vừa ra khỏi bến xe bus, thấy một người đang chơi trò phi bài với ba quân bài. Dĩ Hoa và Huy Huy đi nhanh phía trước, tôi dẫn theo Muội Muộn chậm rãi theo sau. Khi đi đến nơi thì tôi phát hiện ra Dĩ Hoa đã ném 50 đồng xuống đó rồi. Khi phi quân bài đi thì số tiền đó cũng mất luôn, tôi bèn nói với người đó rằng: "Ông trả lại 50 đồng cho thằng bé này đi, nó mới chỉ là một đứa trẻ thôi. Tôi không cần biết ông chơi trò này như thế nào, cũng không cần biết ông lừa gạt người ta ra sao, nhưng đứa trẻ này là con tôi, 50 đồng đó là tiền để mua vé xe về." Lúc đó, tiếng Hebrew của tôi vẫn chưa thực sự trôi chảy lắm nhưng cũng đủ để người ta hiểu. Ông ta trả lại tiền cho Dĩ Hoa. Lúc về, tôi không vì chuyện này mà trách mắng thằng bé, tôi chỉ nói: "Chúng ta sẽ chẳng bao giờ thành công vì đầu tư trục lợi đâu. Nếu thấy những trò như ném bài hay gì đó ở bến xe thì con đừng tin đó là thật. Làm sao người ta có thể chơi công bằng với con ở một nơi như thế?"

Khi bắt gặp những chuyện như vậy, bạn đừng vội trách mắng con hay phô diễn khả năng của mình, nói những câu kiểu như: "Đấy con xem, mẹ lấy lại tiền cho con rồi đấy nhé, nếu không có mẹ thì con có lấy lại được không?"... và bạn cũng không nhất thiết phải làm như vậy. Năm đó, Dĩ Hoa mới 14 tuổi, nó nói: "Con thấy người chơi trước con thắng mà!" Tôi nói: "Con có biết họ cùng một duộc cả không?" "Nhưng rõ ràng con nhìn thấy người ta thắng rồi còn cầm tiền đi cơ mà." "Bến xe đó hình tròn, người ta chỉ cần đi một vòng là lại quay trở lại, còn con lúc đó thì đã đi xa rồi." Tôi nói với con rằng cuộc sống không đơn giản và dễ dàng như nó nghĩ.

Con trẻ cần phải được trải nghiệm và rèn luyện. Chúng sẵn sàng đi đánh bạc vì thấy rằng: Ồ, kiếm tiền thật dễ dàng, chỉ thoáng một cái đã có 50 đồng. Nhưng kết quả thực tế là 50 đồng trong tay chúng sẽ nhanh chóng biến mất. Dĩ Hoa là một đứa hướng nội, nếu mất 50 đồng đó, nó sẽ buồn bã suốt một thời gian dài. Thế nên, tôi nhất định phải giúp nó.

Nhân chuyện đó, tôi tranh thủ nói để Dĩ Hoa hiểu rằng, đầu cơ trục lợi là điều không nên làm, chúng ta làm gì cũng nên chắc chắn và đường hoàng. Người Trung Quốc có câu: "Vạn trượng cao lầu bình địa khởi[10]", tôi cũng nói với thằng bé rằng: "Nếu con muốn trở nên giàu có, muốn mua quà cho mẹ nhờ vào những trò đầu cơ trục lợi thì tuyệt đối không được. Con hãy cứ chăm chỉ mỗi ngày làm chút nem, viết chút văn, hay có bản lĩnh thì dịch một vài thứ, chúng ta hãy tiến đến cuộc sống giàu có một cách chậm rãi và vững chắc. Chúng ta không thể nào giàu lên nhờ những trò bài bạc, con không thắng nổi đâu. Và ngay khi con có ý định muốn đặt cược thì con đã thua rồi, đầu cơ trục lợi không bao giờ đem lại một tương lai tốt đẹp."

Tôi lấy một ví dụ khác: Khi Dĩ Hoa nhập ngũ, giống như những thanh niên khác, nó cũng muốn cầm súng, cũng muốn được oai phong lẫm liệt, nhưng vì gia đình tôi chẳng có gì, người ta lại coi thường chúng tôi là dân Trung Quốc nên đã phân nó sang bộ phận nấu nướng. Thằng bé rất thất vọng và buồn bã. Khi biết được con mình bị phân về bộ phận nấu nướng không phải vì vấn đề năng lực, cảm thấy quá bất công nên tôi đã bí mật tìm đến chỉ huy của nó để đòi lại công bằng, cuối cùng thằng bé cũng được quay trở lại cầm súng. Vậy là hôm sau, trông thằng bé vui vẻ, hoạt bát hơn hẳn.

Tôi luôn quan tâm đến cảm xúc của lũ trẻ. Hồi còn ở Kyriat Shmona, gia đình tôi bước vào thời kỳ gian khổ nhất, tôi vừa bán nem, vừa phải nuôi ba đứa con, vừa phải duy trì cuộc sống, đóng tiền điện, tiền nước, mua thức ăn, vừa phải để dành tiền để mời giáo viên dạy thêm cho lũ trẻ, gánh nặng cuộc sống đè nặng trên vai nhưng ngày nào tôi cũng cảm thấy rất vui vẻ, hạnh phúc. Để kiếm tiền, tôi không có nhiều thời gian trò chuyện với bọn trẻ, nhưng như thế không có nghĩa là tôi bỏ mặc không quan tâm đến chúng. Tôi treo một tấm bảng nhỏ phía sau cửa, trên đó vẽ ba khuôn mặt, mỗi đứa khi về nhà sẽ vẽ lên đó hình mặt cười hoặc mặt khóc. Nếu hôm đó là hình mặt cười thì tôi biết chúng không có vấn đề gì; ngược lại, nếu là hình mặt khóc, biết được ngày hôm đó chúng không vui, tôi sẽ hỏi han: "Hôm nay con không vui sao? Có chuyện gì vậy?" rồi sau đó kịp thời giải tỏa tâm lý cho chúng. Đây là một phương pháp để tôi kết nối và trò chuyện với bọn trẻ, để bọn trẻ có thể bày tỏ cảm xúc của mình, từ đó tôi có thể hiểu nhiều hơn về thế giới nội tâm của chúng.

Bất kể là khi thực hiện phương pháp giáo dục tàn nhẫn hay vì gánh nặng cuộc sống khiến tôi thở không ra hơi, tôi vẫn không bao giờ buông lơi sự quan tâm của mình đối với lũ trẻ. Hy vọng các bậc phụ huynh sẽ không chỉ nhìn ý nghĩa từ câu chữ mà cực đoan hóa phương pháp giáo dục này, đẩy một đứa trẻ hoàn toàn chưa có khả năng đối mặt với áp lực ra chống chọi với phong ba bão táp ngoài xã hội, thậm chí thấy con gục ngã cũng nhẫn tâm không dìu con đứng dậy. Làm như vậy là không đúng, điều đó sẽ chỉ khiến con sợ hãi mà thu mình lại, làm thui chột dần sự tự tin trong chúng.

Phải nhớ rằng trước khi đẩy con ra khỏi ngoài xã hội, chúng ta phải đảm bảo đã trang bị đầy đủ mọi kiến thức và kỹ năng cần thiết cho chúng. Chúng ta muốn rèn luyện tinh thần độc lập cho con thì tuyệt đối không được nóng vội mà phải tiến hành từ từ từng bước một.

Còn nữa, khi con cần giúp đỡ hoặc gặp phải những khó khăn không thể tự mình giải quyết, vậy những bậc làm cha làm mẹ cần mang đến cho chúng sự giúp đỡ kịp thời và đúng mực. Giúp đỡ ở đây là tạo ra môi trường thuận lợi, cung cấp những hướng dẫn kinh nghiệm, động viên khích lệ để con thêm tự tin chứ không phải là thay chúng giải quyết vấn đề. Có như thế mới thúc đẩy được sự khôn lớn, trưởng thành của con, mới là điểm tựa vững chắc cho chúng sau này.

Trong nhà hàng, có một cậu bé khoảng bốn tuổi đang dùng đũa gắp đồ vật trên bàn để chơi. Trên bàn có một viên bi nhỏ, cậu bé làm thế nào cũng không thể gắp lên được, bèn cầu cứu người mẹ. Mẹ cậu bé ngồi ở ghế bên cạnh đáp: “Con trai, cố lên, mẹ tin con sẽ làm được mà.” Cậu bé quay lại rồi tiếp tục ra sức gắp, nhưng vẫn không thể gắp được, lúc đó trông cậu bé đã có vẻ chán nản, người mẹ vẫn không có động thái gì. Tôi bèn tiến đến nói với cậu bé: “Bà thấy cháu rất giỏi đấy! Gặp khó khăn nhưng vẫn không từ bỏ. Cháu thử gắp thật nhẹ nhàng xem sao nhé.” Cậu bé nghe tôi nói vậy, cẩn thận nhẹ nhàng gắp viên bi thêm một lần nữa, và lần này đã thành công. Cậu bé nhìn tôi cười sung sướng, đặt viên bi xuống rồi lại gắp lên.

Khi trẻ gặp phải những việc vượt quá khả năng của mình, chỉ một câu “cố lên” thôi liệu có đủ để giúp chúng vượt qua khó khăn đó không? E rằng rất khó. Khi trẻ cần đến sự hỗ trợ và giúp đỡ thiết thực thì những câu khích lệ sáo rỗng chẳng thể nào giúp chúng vượt qua được trở ngại để thực hiện mục tiêu. Hay là giải quyết vấn đề thay trẻ? E rằng làm như vậy sẽ cướp đi mất cơ hội để học hỏi, khôn lớn của chúng.

Là những người cha người mẹ, chúng ta nên đứng ở “khoảng cách an toàn” để bảo vệ trẻ, để lúc cần thiết có thể hỗ trợ và giúp đỡ chúng một cách hiệu quả, như vậy trẻ mới luôn tràn đầy năng lượng tích cực. Hãy để trẻ cảm nhận được rằng, những lúc nguy cấp, cha mẹ nhất định sẽ xuất hiện, trẻ sẽ không bao giờ phải một mình chiến đấu.

Làm cha mẹ, chúng ta cần phải có một trái tim kiên cường. Nhưng tôi nghĩ rằng, khái niệm kiên cường và không kiên cường cũng chỉ là tương đối. Khi giúp con đòi lại công bằng, thấy con cầm súng với ánh mắt rạng rỡ, tôi cảm thấy thực sự vui mừng và thanh thản. Tôi mừng vì đã giúp con trai mình tìm lại sự lạc quan yêu đời, cảm xúc đó cộng với thời tiết khá lạnh ở Kyriat đã giúp tôi chấp bút nên một bài thơ như sau:

KIÊN CƯỜNG

Mẹ nghĩ mẹ rất kiên cường

Ngủ trong căn phòng chống đạn, tựa vào bức tường lạnh lẽo

Các con ốm, mẹ liên tục trở mình, cho con uống thuốc, thay quần áo cho con

Mẹ lại trở lại căn phòng chống đạn, không lò sưởi

Mùa mưa dài dằng dặc, những hạt mưa đập vào cửa sổ bằng sắt[11]

Mẹ tựa vào bức tường lạnh lẽo, lặng lẽ nghĩ

Mẹ nghĩ mẹ rất kiên cường

Nhưng nước mắt cứ thế trào ra nơi khóe mắt

Mẹ nghĩ mẹ rất kiên cường

Tiễn con đi nhập ngũ là điều đương nhiên phải làm

Khi con về nhà, không ôm theo súng

Những giọt nước mắt thất vọng trào ra từ mắt con

Trái tim mẹ run rẩy, mẹ nghĩ mẹ nhất định phải học cách kiên cường

Mẹ đến doanh trại, tìm chỉ huy của con

Mẹ nhất định phải thật kiên cường

Trái tim mẹ đang va đập một cách mãnh liệt

Mẹ không ngừng nói, không ngừng trao đổi

Mẹ đang tranh luận vì con trai mẹ, làm đúng hay sai, mẹ không nghĩ đến

Mẹ nghĩ mẹ nhất định phải thật kiên cường

Sẽ không khó khăn, không vô định, mẹ không muốn mất phương hướng nữa

Lời khẩn cầu của mẹ, nguyện vọng của mẹ, lý tưởng của mẹ

Tất cả của tất cả

Khi mẹ rời khỏi doanh trại về nhà

Vô cùng tàn nhẫn, vô cùng yêu thương (tập 2)

Mẹ nghĩ rằng mẹ đã rất kiên cường

Mấy hôm sau, con vác súng về nhà

Dáng vẻ oai phong lẫm liệt, ánh mắt rạng ngời niềm vui

Tìm thấy lý tưởng, nhìn thấy tương lai

Nhìn thấy con, mẹ quay người đi, nước mắt lưng tròng

Mẹ thực sự rất kiên cường

Khi con cần, hãy giúp đỡ nhưng đừng để cho chúng biết.

Khi đứng trước tình yêu của người mẹ, kiên cường và không kiên cường chỉ là những khái niệm tương đối, hoàn toàn có thể thay đổi theo thời gian và không gian".

Khi bạn nhìn thấy những thứ mà bạn muốn, hãy quay mặt đi, vì khi đó bạn đã rất không kiên cường.

CHƯƠNG 4. MƯỜI KỸ NĂNG ĐỂ TẠO RA GIA PHONG TỐT

Dạy con cũng giống như nấu nướng

Một hôm, cô bạn thân đến tâm sự với tôi. Cô ấy muốn con học piano, còn mời cả cô giáo rất giỏi về dạy nhưng thằng bé có vẻ không thích, chỉ học qua quýt cho xong chuyện, sểnh ra là chạy đi đá bóng. Tôi nói với cô ấy rằng, vấn đề không phải ở thằng bé mà ở chính cô ấy. Cô bạn ngạc nhiên hỏi: "Sao lại là vấn đề của tớ được? Tớ đã mua cho nó cây đàn tốt nhất, mời cô giáo giỏi nhất đến dạy cho nó cơ mà!" Tôi nói: "Cái cậu cho thằng bé là thứ cậu nghĩ là tốt nhất, nhưng thằng bé lại không nghĩ vậy. Rõ ràng nó thích đá bóng, vậy mà cậu lại cứ bắt nó học piano. Đó chính là vấn đề đấy!" Sau đó, tôi giảng giải cho cô ấy về mối liên quan giữa việc dạy con và việc nấu nướng.

Giáo dục con cái cũng giống như nấu nướng vậy, với những nguyên liệu khác nhau, chúng ta cần chế biến theo những phương pháp, dụng cụ và gia nhiệt khác nhau; đối với những đứa trẻ khác nhau, chúng ta cũng cần áp dụng những phương pháp giáo dục khác nhau, có như vậy mới nuôi dưỡng được những đứa trẻ xuất sắc.

Nấu canh, chúng ta có thể dùng xương sườn hoặc thịt gà để nấu, nhưng làm sao chúng ta có thể nấu canh bằng đá? Mỗi đứa trẻ là một nguyên liệu khác nhau, nguyên liệu nào thì sẽ nấu ra được món ăn tương ứng, đến bàn tay giơ ra cũng có ngón dài ngón ngắn nữa là.

Tôi có ba đứa con nhưng mỗi đứa một tính cách khác nhau, những người làm cha mẹ như chúng ta phải biết quan sát. À, đứa trẻ này là tôm, nói năng rất mạnh bạo, vậy thì trước khi chế biến ta phải đem cắt bỏ đầu tôm đi. Cá thì khác, trước khi chế biến chúng ta phải mổ bụng, moi ruột bên trong, rửa sạch sẽ rồi mới chế biến. Tôi quan niệm rằng, tất cả những thứ chúng ta vứt đi đó đều là những khuyết điểm của con, cũng giống như cá có được sơ chế sạch, đem bỏ hết ruột bên trong thì khi chế biến mới tươi ngon, vừa miệng được. Trong quá trình nấu nướng, việc bạn cho thêm các loại gia vị như muối, bột ngọt, đường... thì đều vì chung mục đích là muốn món cá có hương vị thơm ngon hơn. Đối với các con cũng vậy, việc chúng ta uốn nắn, giáo dục cũng vì mục đích giúp chúng trưởng thành và nên người.

Những đứa trẻ khác nhau là những nguyên liệu khác nhau, vì thế tôi muốn nhân câu chuyện này để chia sẻ với bạn đọc rằng: Nếu hôm nay làm cá, tôi có thể cho thêm hành, thêm gừng, nhưng nếu cho vào đó một vài vị thuốc Bắc thì món ăn của tôi chắc chắn sẽ trở nên rất kỳ cục. Còn nếu bạn nấu món thịt hay vịt thì lại hoàn toàn có thể cho vài vị thuốc Bắc vào.

Nếu như các vị phụ huynh suy ngẫm về vấn đề giáo dục giống như tư duy về nấu nướng thì tôi tin rằng, bạn sẽ nhanh chóng lĩnh hội được một điều – nếu con bạn không thích hợp với việc học đàn piano thì bạn cũng không nên áp đặt chúng làm gì. Miếng thịt này nếu đã không phù hợp để xào thì tại sao bạn lại cứ cố xào? Như vậy vừa lãng phí thời gian, vừa lãng phí sức lực. Bạn tràn đầy tự tin đi xào miếng thịt đó nhưng cuối cùng, món ăn không đúng vị, bạn thất vọng, chán nản và đổ lỗi cho miếng thịt, như thế có hợp lý không?

Là cha mẹ, chúng ta không nên đổ lỗi mọi việc cho con cái, mà trước tiên phải tự trách mình đã. Chúng ta đã thực sự hiểu về nguyên liệu mà chúng ta chuẩn bị chế biến hay chưa? Các bước chế biến bạn đã làm đúng chưa? Khi chế biến, tâm trạng của bạn đang nóng nảy, bực dọc, chỉ muốn làm qua quýt cho xong chuyện hay bạn đang rất vui vẻ, hào hứng và chăm chú? Mặc dù chẳng cần một tờ giấy chứng nhận nào thì chúng ta mới được làm cha làm mẹ, nhưng khi dạy bảo con, trước tiên chúng ta nhất định phải kiểm soát được tâm trạng của mình. Nếu đến cảm xúc của bản thân còn không kiểm soát được thì chúng ta có tư cách gì để yêu cầu con vừa phải chịu đựng những cảm xúc tiêu cực của chúng ta, lại vừa phải cố gắng tiến bộ để trở thành một đứa trẻ tốt đây?

Có một lời khuyên dành cho các bạn, đó là khi muốn sinh con, các bạn hãy nghĩ kỹ, nghĩ sâu và nghĩ thấu. Bởi khi làm cha mẹ, chúng ta sẽ phải cho đi nhiều hơn, phải hy sinh nhiều hơn. Con cái chúng ta sẽ liên tục thay đổi, trong từng thời điểm khác nhau, chúng sẽ là những nguyên liệu khác nhau, ví dụ nếu hôm nay tâm trạng con vui vẻ thì nó là một con cá; nếu tâm trạng buồn bã thì nó trở thành một miếng sườn; còn nếu đang rất hưng phấn thì nó lại giống một miếng chân giò, chứ không phải nếu hôm nay con là cá thì nó mãi mãi sẽ là cá. Khi nhân sinh quan, giá trị quan và mức độ tiếp xúc với xã hội khác nhau thì trẻ sẽ có những thay đổi khác nhau, thậm chí thay đổi đến nỗi bạn không ngờ đến, tại sao đang từ một con cá nó lại biến thành một miếng chân giò được? Chúng ta hãy nhìn con cái, theo sát từng bước đi của con bằng ánh mắt của chủ nghĩa lãng mạn.

Tùy từng thời điểm, con cái sẽ biến thành những nguyên liệu khác nhau, chúng ta cần tùy cơ ứng biến để chế biến chúng theo những cách khác nhau. Chúng ta cũng phải không ngừng học hỏi và tiến bộ, những món không biết chế biến, chúng ta có thể đọc sách, lên mạng tìm hiểu hoặc học hỏi từ những người xung quanh.

Với những nguyên liệu khác nhau ấy, chúng ta cần phải có những cách chế biến, nêm tẩm gia vị và gia nhiệt khác nhau. Còn nếu bạn coi chúng như nhau, làm cá cũng như làm tôm, làm tôm cũng như làm xương, dùng cùng một cách chế biến, sử dụng cùng một loại gia vị thì sẽ chẳng món nào ra món nào cả. Vì thế tôi nói rằng, trẻ chính là nguyên liệu, giống như mỗi ngày chúng ta đi chợ mua thức ăn vậy, bạn phải dụng tâm quan sát xem hôm nay con là nguyên liệu gì. Nếu cá hôm nay bơi chậm, bạn cần cho nó ăn thêm gì để nó bơi nhanh hơn; nếu cá thiếu oxy thì bạn phải bổ sung thêm oxy cho chúng. Nếu bạn coi trẻ là cá thì phải thả nó trong bình, còn nếu coi nó là một chú cún thì phải nuôi nó trong chuồng.

Bạn hãy bế con đứng trước bể cá và coi con là một chú cá. Phải chăng con cá nào trong bình cũng giống nhau? Không phải. Có con bơi chậm rãi, chỉ chúc đầu xuống tìm thức ăn; có con bơi vô định, bơi tới bơi lui; có con béo nhưng cũng có con gầy. Khi không thể nhìn thấy

con của chính mình, thì chúng ta chẳng khác gì ếch ngồi đáy giếng, chỉ thấy khoảng trời ở trên đầu mà không thấy khoảng trời của con. Tôi muốn hỏi các vị phụ huynh rằng: Chẳng có con cá nào giống con cá nào, vậy tại sao chúng ta cứ bắt con mình phải đạt điểm 10? Nếu ai cũng đạt điểm 10 thì điểm 9 sẽ thuộc về ai? Hay là không cần số 9 nữa, đứa nào cũng 10 cả đi? Tôi cho rằng trong quá trình trưởng thành của trẻ, chúng ta không nên quá đề cao sự so bì ganh đua. Mỗi đứa trẻ là duy nhất, là khác biệt, chúng ta cần có những đòi hỏi khác nhau với chúng, đừng bắt con mình phải giống hệt với những đứa trẻ khác.

Ngoài ra, trong quá trình chế biến cũng cần ghi nhớ một điều: cùng là một món ăn như vậy, nhưng có thể mùi vị của hôm nay sẽ khác so với hôm qua, bởi tâm trạng của bạn khi nấu nướng luôn thay đổi. Trong việc nuôi dưỡng và dạy dỗ con cái cũng vậy, tâm trạng của phụ huynh là vô cùng quan trọng. Nếu hôm nay tâm trạng tốt, món ăn bạn làm ra sẽ rất ngon; ngược lại nếu tâm trạng không tốt thì mùi vị của món ăn đó sẽ không được như ý, dù đó chỉ là một sự khác biệt rất nhỏ, nhiều hơn một chút dầu hay thiếu đi một chút muối.

Khi chọn nguyên liệu, bạn cũng cần xem xét xem nguyên liệu ấy đã đủ độ "chín" hay chưa. Nếu đó là một con cá, bạn chưa đợi nó lớn đã vội đem ra chế biến thì chưa chắc đã ngon. Thứ bạn cần lúc đó là nước và thời gian để nuôi nó mau lớn. Dĩ Hoa không phải là một đứa giỏi giang trong học tập, mặc dù nó đã rất cố gắng. Nhưng tôi không bắt con học thêm hết lớp này đến lớp khác, hay lúc nào cũng theo sát giục con làm bài tập. Dĩ Hoa giống như một chú cá con, thứ nó cần lúc này là nước và thời gian, vì thế điều duy nhất tôi có thể làm chỉ là chờ đợi.

Coi trẻ là nguyên liệu, và với những nguyên liệu khác nhau, chúng ta có những cách chế biến khác nhau. Đạo lý này cũng giống như câu tục ngữ "Liệu cơm gắp mắm".

Người Do Thái coi việc học tập là một thú vui trong cuộc đời, quan niệm về giáo dục của họ là trước tiên phải nuôi dưỡng hứng thú đối với việc học tập cho con. Họ rất coi trọng nghệ thuật giáo dục và dạy dỗ con dựa trên đặc điểm riêng của từng đứa, tuyệt đối không tác động vào sự tích cực của con chỉ vì chúng tiến bộ chậm chạp, mà ngược lại, họ sẽ động viên, khích lệ con nhiều hơn. Người Do Thái có câu nói nổi tiếng: "Hãy rèn luyện con cái dựa trên con đường mà chúng sẽ đi." Họ cho rằng, nếu một đứa trẻ có tiến bộ khi học *Kinh thánh* nhưng học *Kinh Talmud* lại không tiến bộ, vậy thì họ sẽ không cố dạy *Kinh Talmud* cho chúng. Còn nếu nó đọc hiểu *Kinh Talmud* thì cũng không nên ép buộc nó học *Kinh thánh*. Dạy con là phải dạy những thứ mà chúng có thể hiểu được.

Tác giả của học thuyết "Trí thông minh đa dạng", nhà tâm lý học nổi tiếng thế giới – ông Howard Gardne đã đem trí thông minh của con người chia ra làm bảy loại: ngôn ngữ – thông minh về ngôn ngữ; âm nhạc – thông minh về tiết tấu; logic – thông minh về toán học; thị giác – thông minh về không gian; cơ thể – thông minh về thể chất; nội tâm – thông minh về nội tâm; giao tiếp – thông minh về giao tiếp; tự nhiên – thông minh về quan sát. Mỗi người trong chúng ta đều sở hữu những trí thông minh khác nhau, do đó việc kết hợp và vận dụng cũng khác nhau, nên mỗi người cũng có những sở trường và sở đoản riêng biệt.

Mỗi đứa trẻ có những trí thông minh khác nhau, sự khác biệt giữa thiên tài và nhân tài chỉ nằm ở chỗ: thiên tài tìm được con đường đi phù hợp với năng lực của mình. Điều này đòi hỏi những người làm cha làm mẹ phải hiểu rõ về con cái mình, có thể căn cứ theo đặc điểm, cá tính của con để giúp tìm ra con đường đi phù hợp với chúng, để chúng có thể phát huy tối đa ưu thế của mình.

Thế nên chúng ta nói con cái chính là nguyên liệu, mỗi nguyên liệu khác nhau sẽ chế biến được ra những món ăn với hương vị khác nhau, bạn không thể nấu món cá có vị của thịt bò hay nấu món xương có vị của tôm được. Đặc điểm của nguyên liệu sẽ quyết định đến hương vị của món ăn, chúng ta cần căn cứ vào mỗi nguyên liệu khác nhau để chọn lựa cách chế biến sao cho phù hợp. Con cái chúng ta cũng vậy, mỗi đứa trẻ có đặc điểm khác nhau, chúng ta cần căn cứ vào đó để áp dụng những phương pháp giáo dục khác nhau. Nếu con bạn sở hữu trí thông minh về thể chất, nhưng bạn lại cứ bồi dưỡng trí thông minh về âm nhạc cho chúng thì kết quả sẽ không bao giờ được như bạn mong muốn.

Nấu nướng cần chú ý độ to nhỏ của lửa, giáo dục con cái cũng vậy, không phải lúc nào cũng cần dùng lửa to, nhiều lúc chỉ cần dùng lửa nhỏ để ninh nhừ. Đối với việc dạy dỗ con cái, phụ huynh cũng phải biết lỏng, chặt cho phù hợp.

Trong quá trình nấu nướng, tâm trạng là yếu tố rất quan trọng, nếu tâm trạng tốt thì món ăn bạn nấu ra chắc chắn sẽ ngon hơn. Quá trình dạy dỗ con cái cũng vậy, các vị phụ huynh cần quan sát, tìm ra hứng thú của con và chấp nhận nó chứ không phải cứ đem những điều mình mong muốn áp đặt lên con. Có như vậy, bạn mới có được tâm trạng tốt nhất để dạy dỗ con, không khí gia đình vì thế mới hòa thuận, con cái cũng học tập vui vẻ và tự giác hơn.

Tôi cho rằng, bữa ăn phải là khoảng thời gian vui vẻ nhất, các bậc phụ huynh đừng nhân lúc ăn cơm mà trách mắng, kể lể lỗi lầm của con, như vậy rất không tốt. Nhiều phụ huynh mặc dù rất yêu thương con nhưng cứ đến bữa ăn là càu nhàu về những khuyết điểm của con. Khi con học bài cũng vậy, chúng ta không nên kè kè bên cạnh thúc giục hay cưỡng ép, hãy cho con không gian để chúng tự chủ việc học hành của mình. Khi trẻ được học trong sự thoải mái và vui vẻ, tôi tin rằng chúng sẽ có cách để tự giải quyết vấn đề của mình. Còn nếu gặp phải những vấn đề không thể tự giải quyết được, trẻ sẽ tự động tìm đến sự giúp đỡ của bạn. Chúng ta chỉ cần cho con biết rằng, bất cứ lúc nào chúng cần, chúng ta đều ở bên cạnh là đủ.

Phụ huynh cần dùng trái tim của mình để nuôi dưỡng con. Sách là người thầy khai sáng cho con, nhưng trọng trách lớn lao nhất vẫn thuộc về đôi tay đưa nôi của những người làm cha làm mẹ. Hãy cố gắng không ngừng để nuôi dưỡng con trở thành những con người tốt đẹp, có tinh thần trách nhiệm và có khả năng gánh vác.

Dùng điểm sáng của trẻ để đối phó lại sự ngỗ nghịch của chúng

Nhiều phụ huynh nói rằng, họ đã cho con tự do, cho con quyền lựa chọn, nhưng vẫn rất khó để chiều theo ý chúng, nhiều lúc chúng vẫn bắt bẻ, yêu cầu cha mẹ nhiều hơn, nghịch

ngợm hơn, ương bướng hơn và nhiều lúc rất vô lý. Chúng ta cần cho cho con không gian để tự do phát triển, cần tôn trọng bản ngã của chúng, nhưng chúng ta cũng phải nắm bắt được "độ" của nó, giới hạn là rất quan trọng, đừng để con dắt mũi chúng ta. Phải nói rõ với con rằng trên đời này không phải thứ gì cũng có thể làm và lựa chọn theo ý của chúng được, ví dụ như con có được lựa chọn cha mẹ cho mình không? Rất tiếc là không?

Ngay khi con còn nhỏ, chúng ta phải để cho chúng hiểu rằng đừng nên làm những hạt cát đơn lẻ, mà phải tuân theo một quy phạm nhất định. Quy phạm đó không nhất thiết phải là chế độ hay quy định pháp luật, như thế có vẻ hơi nặng nề và con khó lòng hiểu được. Nhưng bạn có thể khiến quy phạm trở nên dễ hiểu và dễ chấp nhận hơn đối với chúng, để chúng hiểu được rằng trên đời này chẳng ai có thể muốn gì được nấy.

Trước kia, khi gia đình vẫn chưa được khá giả, Huy Huy từng nói đùa với tôi rằng: "Bác hàng xóm mua cho con gái căn nhà mấy chục triệu tệ đấy mẹ ạ! Mẹ xem mẹ đang phải sống cuộc sống như thế nào?"

Nghe con nói vậy, tôi không hề cảm thấy buồn bã hay mất tự tin. Tôi chỉ nhẹ nhàng hỏi: "Vậy sao? Thế thì con có thể đến nhà khác mà ăn cơm, tại sao cứ phải đến chỗ mẹ? À, thì ra là vì con không còn lựa chọn nào khác. Vì con đã là con trai mẹ rồi, con không có quyền lựa chọn." Sau đó tôi tiếp tục nói: "Khi một người yêu một người, không phải là xem xem họ đã cho người kia bao nhiêu, mà phải xem xem họ có sẵn sàng dâng hiến tất cả những thứ mình có cho người kia hay không. Hơn nữa, sự 'cho' này thường không thể dùng tiền bạc để xác định giá trị. Con còn nhớ sinh nhật lần thứ 13 của con không? Con bước vào phòng mẹ và đem đến cho mẹ một bất ngờ, vì hôm đó mẹ đã quên mất sinh nhật con. Mẹ đã đánh dấu trên lịch rồi nhưng hôm đó lại chưa kịp xem, có lẽ phải đến trưa hoặc tối mẹ mới nhớ ra. Buổi sáng hôm đó con bước vào phòng, cầm theo một tấm thiệp chúc mừng và nói cám ơn mẹ vì 13 năm trước đã mang đến cho con sinh mệnh này. Lúc đó, mẹ vô cùng cảm động, tấm thiệp mẹ cầm trên tay là do con tự làm, những lời chúc là do con tự viết. Nếu lúc đó bắt mẹ phải lựa chọn giữa một viên kim cương và một tấm thiệp đẹp nhất trên đời được viết bằng nét chữ còn ngây thơ của con thì mẹ nhất định sẽ chọn tấm thiệp, đó là thứ mà chẳng thể nào dùng tiền để đổi được." Nghe xong, Huy Huy im lặng hồi lâu.

Cuộc sống cứ đều đặn trôi nhưng những câu chuyện thì xảy ra hằng ngày, và tôi là người rất thích suy ngẫm những giá trị ẩn chứa trong đó. Là phụ huynh, bạn có rất nhiều việc phải làm, bạn không chỉ cần lo cơm no áo ấm cho con mà còn một việc quan trọng hơn, đó là suy ngẫm.

Khi con có tính so bì cha mẹ với người khác, chúng ta không nên quá buồn chán mà hãy cố gắng đi tìm điểm mạnh và sở trường của mình. Bạn hãy dùng điểm mạnh của mình để dạy dỗ con, hãy đem những đức tính tốt đẹp ra giáo dục con. Bạn không thể coi tiền bạc là thứ quyết định mức độ tôn trọng của con cái đối với mình được. Rất nhiều bậc phụ huynh đang đi vào con đường sai lầm, họ cứ cắm đầu kiếm thật nhiều tiền để con có được môi trường tốt nhất, không phải lo lắng về cơm ăn áo mặc, nhưng lại quên đi việc phải rèn luyện tính tự lập, sự kiên trì và đạo đức cho con. Tất cả những thứ đó chỉ có được nhờ vào sự giáo dục gia đình.

Mỗi đứa trẻ đều có tính so bì: Tại sao bố lại đi làm thuê? Tại sao mẹ không được xinh đẹp như mẹ người ta? Tại sao nhà mình nghèo trong khi nhà người ta lại giàu?... Khi đó, phụ huynh không nên tự hổ thẹn, cho rằng đúng là mình bất tài, không bằng người khác. Hãy nói với con rằng bạn là cha mẹ chúng, bạn đã và đang làm những điều nên làm. Vì bạn sinh ra chúng nên bạn là phụ huynh của chúng, đây là điều mà chúng không được quyền lựa chọn. Và khi chấp nhận gia đình này thì chúng cũng phải chấp nhận sự giáo dục của bạn.

Tôi đã vô cùng ngạc nhiên khi Huy Huy nói với tôi rằng: "Nhà bạn A mua cho bạn ấy cái này cái nọ, còn tôi thì chẳng mua được gì cho nó cả." Phản ứng đầu tiên của tôi là cảm thấy thằng bé đã lớn rồi, chứ không nghĩ thằng bé trở nên xấu tính hay suy nghĩ lệch lạc. Vì chỉ khi đã lớn, người ta mới thích so bì với người khác. Và lúc này, điều mà các vị phụ huynh cần làm là phải có biện pháp gì đó trước khi tính so bì này của con ngày càng phát triển, bởi vì tính so bì là vô giới hạn, hôm nay con có thể so sánh với nhà này, ngày mai chúng lại so sánh với nhà khác. Trong công việc và cuộc sống, nếu so bì quá mức thì rất dễ dẫn nảy sinh tâm lý phạm tội. Tôi luôn cho rằng tính so bì và phạm tội có liên quan mật thiết đến nhau. Nếu tính so bì của một đứa trẻ không ngừng phát triển thì chúng sẽ rất dễ mắc lỗi và thậm chí là phạm tội, đó là điều mà tất cả chúng ta đều không mong muốn, do đó rất mong các vị phụ huynh hãy suy ngẫm về điều này.

Đa số các bậc cha mẹ khi nghe thấy con nói những lời này thì tâm trạng trở nên tồi tệ và bắt đầu tuôn một tràng oán thán. Việc hay oán thán thậm chí còn tồi tệ hơn việc đánh con một trận, bởi vì oán thán dễ trở thành thói quen, và nếu trẻ phải lớn lên trong một môi trường như vậy thì chúng sẽ rất dễ mất đi niềm tin với cuộc sống.

Hôm đó, trong cuộc nói chuyện với Huy Huy, tôi đã nói rằng tôi rất cảm động về việc nó làm trong sinh nhật lần thứ 13 của nó. Tôi còn nói: "Một người mẹ có yêu con mình hay không, một người con có yêu cha mẹ mình hay không, đều không thể dùng tiền bạc để cân đo đong đếm được. Bây giờ cuộc sống vật chất ngày càng phong phú, đối với những người có điều kiện nhất định, tặng một lọ nước hoa xịn hay một chiếc túi hàng hiệu sẽ chẳng mang lại thêm điều gì cho cuộc sống của họ, khi đó, những món quà tinh thần lại khiến họ cảm thấy giá trị hơn." Một lần, khi gặp ông Irvin Kershner, đạo diễn bộ phim *Chiến tranh giữa các vì sao*, tôi đã viết tặng ông ấy một bài thơ. Tôi không tặng ông ấy một món quà đắt tiền nào đó bởi tôi cho rằng, khi điều kiện sống của con người ta đạt đến một mức độ nhất định thì văn hóa cũng trở thành quà, đó là món quà từ chính trái tim bạn.

Sau sự việc hôm đó, Huy Huy đã thay đổi rất nhiều, nó đã không còn so bì với người khác trước mặt tôi nữa.

Hiện tượng con cái so bì với người khác có lẽ gia đình nào cũng gặp phải, và cách xử lý của cha mẹ sẽ ảnh hưởng rất lớn đến con. Cách làm của tôi là chỉ dạy và truyền thụ những suy nghĩ tốt đẹp cho con. Tôi đã khéo léo khẳng định và đề cao hành động của thằng bé, phát hiện ra điều tốt đẹp của nó rồi dùng chính điểm sáng đó để đánh bại sự ngỗ ngược của nó.

Thằng bé nghĩ rằng nó ở trong ngôi nhà này thật mệt, thật khổ, cha mẹ các bạn khác mua cho chúng thứ này thứ kia, cho chúng những điều kiện tốt nhất. Lúc đó, nếu như tôi chỉ biết giải thích hay oán thán thì những điều đó sẽ trở nên nhạt nhẽo, trống rỗng và chẳng có tác dụng gì hết. Sau khi suy nghĩ, tôi đã quyết định dùng giọng điệu thật nhẹ nhàng để nói cho thằng bé biết rằng, nó là một đứa trẻ ngoan, hành động của nó đã từng khiến tôi vô cùng xúc động. "Có những thứ con không được quyền quyết định nhưng cũng có những thứ con hoàn toàn có thể quyết định được, ví dụ như cuộc sống sau này của con chẳng hạn. Con có thể lựa chọn ngày ngày ăn vây cá hay chỉ ăn mỳ; con có thể lựa chọn ngày ngày lái Mercedes hay phải chen chúc trên xe bus, đó đều là những thứ con có thể lựa chọn được. Trong cuộc sống, có rất nhiều thứ con có thể tự tạo ra cho mình mà không cần mẹ phải lựa chọn giúp. Điều mẹ cần làm chỉ là làm sao để nuôi con trở thành một người có lòng biết ơn và biết báo đáp, thế là được rồi."

Tuyệt đối đừng bao giờ đem điểm mạnh của người khác ra so sánh với điểm yếu của mình, làm như vậy sẽ chỉ khiến bạn càng thêm chán nản, thất vọng mà thôi.

Tính so bì quả thực rất không đáng có, nhưng nó đang là một căn bệnh trầm kha của xã hội. Những người có địa vị xã hội khác nhau, tầng lớp khác nhau sẽ có cuộc sống khác nhau. Cả đời này tôi chưa bao giờ xách túi hàng hiệu, nhưng điều đó không thể ngăn cản tôi đi đến những nơi sang trọng được. Tôi vẫn xách chiếc túi vải đơn giản đi đến những ngôi trường cao cấp để diễn giảng. Những người thích nghe tôi giảng sẽ không vì chiếc túi tôi dùng quá tầm thường mà không đến nghe nữa, sự tôn trọng của họ dành cho tôi cũng không thể giảm đi chỉ vì tôi không có túi xách hàng hiệu. Nếu chúng ta không muốn tính so bì của con ngày càng trầm trọng thì trước tiên, bản thân chúng ta cũng không nên so bì con với những đứa trẻ khác.

Sau đó, Huy Huy đã hiểu được rằng không ai có thể chọn được cha mẹ của mình, nó nói: "Mẹ, đây là nhà của con." Khi đã không thể lựa chọn thì nó chỉ còn cách chấp nhận và hòa nhập. Và khi hòa nhập được rồi, tâm trạng nó sẽ rất bình thản. Và khi đó, nó sẽ coi mọi việc trong nhà, từ những chuyện nhỏ nhặt nhất đều là trách nhiệm của mình. Điều này rất quan trọng, vì khi đã hòa nhập rồi thì chúng sẽ làm mọi việc một cách hết sức tự giác, chúng sẽ toàn tâm toàn ý, dùng hết nhiệt huyết để yêu thương và chăm sóc gia đình.

Một câu chuyện rất nhỏ như vậy đã làm thay đổi thế giới quan của Huy Huy. Nó kể cho tôi câu chuyện của người khác, còn tôi chỉ nói với nó: "Con xem, con xuất sắc biết bao, con đã tự làm một tấm thiệp tràn đầy tình yêu thương để thể hiện lòng biết ơn với mẹ, mẹ thấy con là một đứa trẻ rất tuyệt vời. Trong cuộc sống, chẳng có gì quan trọng hơn sự ấm áp của gia đình, con mãi là niềm tự hào của mẹ."

Con cái cần phải được động viên và khen ngợi, không phải lúc nào cũng cần chỉ ra tất cả khuyết điểm của con. Cũng đừng nên kích động trẻ, làm như vậy là không hay. Ví dụ như khi trẻ nói nhà khác tốt thế này thế kia, chúng ta không nên nói: "Ừ, nhà người ta tốt, sao con không đến nhà người ta mà ở? Con vô phước đấy đúng không?" Nói vậy sẽ chỉ khiến cho mâu thuẫn giữa bạn và con trở nên nghiêm trọng hơn mà thôi. Một người mẹ thông minh sẽ chọn những điều tốt đẹp để nói với con. Thực ra, lúc Huy Huy kể với tôi chuyện của nhà

người khác, từ sâu thẳm trong lòng tôi cũng cảm thấy đôi chút hổ thẹn, tại sao cùng là người, cùng một môi trường mà cuộc sống lại có sự khác biệt lớn đến vậy. Thế nhưng đó cũng chỉ là cảm giác, trước khi lời nói thoát ra ngoài miệng, bạn hãy suy nghĩ thật thấu đáo, hãy nghĩ xem nói như thế liệu có đúng không, có cần thiết không, có đầy đủ không. Không phải cứ nói ra cảm nhận ban đầu với con cũng là điều tốt. Sau đó, tôi đã tìm một câu chuyện có thể khiến cho con cảm động, cho nó thấy được giá trị và vị trí của nó trong lòng tôi quan trọng đến mức nào.

Đừng tiết kiệm những lời động viên và khen ngợi, dùng điểm sáng của con để đánh bại sự ngỗ ngược của chúng nhiều lúc sẽ đem lại hiệu quả không ngờ. Người Do Thái đều là những cao thủ trong việc sử dụng lời khen, họ tin rằng lời khen có sức mạnh rất lớn, thậm chí ở Israel còn có câu châm ngôn: "Chỉ những người biết khen ngợi người khác mới là người thực sự đáng được khen ngợi."

Trong các gia đình Do Thái, cha mẹ thường không keo kiệt dành những lời khen ngợi cho con, các bạn có thể thử học theo cách này. Chỉ cần bản chất con không phải là xấu, thì dù chúng có làm điều gì đó chưa được hay, chưa được tốt thì chúng ta không nên chỉ biết trách móc, cằn nhằn, bằng không sẽ chỉ làm tăng thêm mâu thuẫn và khiến chúng ngỗ ngược hơn mà thôi. Cha mẹ chỉ cần tìm ra một ưu điểm nào đó của con để chúng biết rằng chúng ta yêu chúng, và muốn cho chúng không gian để tự sửa chữa lỗi lầm.

Để con hiểu và hòa nhập với gia đình

Con cái người Do Thái đều là những người chủ nhỏ trong nhà, không chỉ tham gia vào các hoạt động của gia đình mà còn bày tỏ ý kiến đối với những quyết định lớn trong nhà, ví dụ như mua xe gì, đồ dùng nào, máy tính ra sao, bài trí phòng như thế nào, làm thế nào để tận dụng và làm đẹp sân vườn… Nhiều đứa trẻ còn giúp bố mẹ làm những công việc phù hợp với sức của mình như: làm vườn, trồng hoa, tưới cây, rửa xe, quét dọn trong và ngoài nhà ở, mua đồ… Việc của con, bố mẹ nhất định không bao giờ làm hộ, nhiều nhất cũng chỉ là đứng bên cạnh nhắc nhở, hướng dẫn.

Có một cô bé lúc nào cũng để phòng bừa bộn, thế nên mẹ cô bé đã phải đưa ra một quy định: đến cuối tuần, mỗi người phải tự dọn dẹp phòng của mình và hoàn thành trước bữa tối; những ngày khác trước khi đi ngủ phải sắp xếp gọn gàng đồ đạc để hình thành thói quen lấy đâu trả đó, biết giữ gìn không gian gọn gàng. Sau khi đưa ra quy định này, người mẹ không còn suốt ngày phải cằn nhằn nữa. Người xưa có câu: "Cha chung không ai khóc", vì thế muốn nuôi dưỡng tinh thần trách nhiệm cho con cái, thì việc để chúng hòa nhập vào cuộc sống gia đình là điều hết sức quan trọng.

Tôi lấy một ví dụ để các bạn có thể dễ hiểu hơn: Nếu trong nhà cần lắp một chiếc điều hoà, vì nhà cũng không lớn lắm, nên chỉ cần lắp điều hòa ở một phòng là được, vậy chiếc điều hòa nên lắp ở phòng ai? Rất rõ ràng, ông bà sẽ nhường cho cháu, bố mẹ sẽ nhường cho con, vậy là đương nhiên, điều hòa sẽ được lắp ở phòng con rồi. Khi sự việc tương tự xảy ra với gia đình tôi, tôi đã thực hiện chế độ có làm có hưởng. Tôi nói với cháu gái rằng: "Bởi vì cháu còn phải làm bài tập nên điều hòa sẽ lắp ở phòng cháu. Nhưng những lúc cháu rảnh

rỗi, có thể tự quạt thì bà không cho phép cháu dùng điều hòa đâu nhé." Con bé phản đối: "Nhưng cháu nóng lắm, quạt thôi thì làm sao đủ mát ạ?" Tôi nói: "Vậy dùng quạt điện." "Không được, quạt điện sẽ làm bay vở của cháu mất!" "Thế thì cháu dùng hộp bút đè vào." Con bé bắt đầu nói cùn: "Cháu không cần!" Tôi nhẹ nhàng nói: "Cháu không cần chứ gì? Được thôi, bà có thể lắp điều hòa ở phòng cháu, nhưng tiền mua điều hòa là ai trả? Tiền điện ai trả? Điều hòa cũng chỉ là một món đồ gia dụng, bà có thể mua, nhưng ngày nào cháu cũng phải ghi chép lại cho bà, xem hôm nay cháu đã mở điều hòa bao nhiêu tiếng và có bao nhiêu tiếng trong đó là hợp lý. Đó là phần mà chúng ta phải bỏ ra, vì chúng ta đã sinh ra cháu. Nhưng thời gian còn lại thì cháu phải tự tay quạt. Nếu cháu muốn tận hưởng cuộc sống thì cháu cũng phải bỏ ra thứ gì đó. Mỗi ngày cháu mở điều hòa bao nhiêu tiếng, mất bao nhiêu tiền điện thì cháu phải trả cho bà." Nghe xong, mắt con bé chớp chớp. Tôi nói tiếp: "Cháu cứ nghĩ đi, nếu cảm thấy có thể làm được những điều này thì bà sẽ đi mua điều hoà, nếu không thì thôi."

Không phải là chúng tôi không có tiền, nhưng tôi nhất quyết không để các con lắp điều hòa tổng. Không thể để bọn trẻ muốn gì được nấy được. Cuối cùng, chúng tôi quyết định lắp điều hòa ở phòng con bé. Và khi thực hiện các yêu cầu của tôi, con bé lại đưa ra những câu hỏi: "Bà ơi, biết bao nhiêu con số như vậy, làm sao cháu ghi hết được?" Tôi nói: "Đầu tiên, cháu phải thành thực; sau đó cháu phải tốt bụng; bà sẽ đưa cho cháu một cuốn sổ nhỏ, khi nào cháu bật điều hòa lên thì viết thời gian vào đó." Đây chính là có làm có hưởng. Và tôi thực sự đã trừ mấy đồng từ khoản tiền mừng tuổi của con bé để gọi là có. Ấy thế mà con bé cũng thực sự để ý: "Bà ơi, sao cháu mới dùng hết hơn hai số rưỡi điện mà đã trừ của cháu nhiều tiền thế?" Một việc nhỏ như vậy nhưng cũng đã giúp con bé hình thành nên khái niệm về giá trị. Kể cả là quan niệm về giá trị, thỏa mãn có mức độ đòi hỏi của con, hay thực hiện chế độ có làm có hưởng thì đều đòi hỏi những người làm cha làm mẹ phải động não suy nghĩ. Nền nếp gia phong phải được nuôi dưỡng và rèn luyện từ nhỏ mới được.

Tôi rất ít khi yêu cầu con bé rửa bát vì đồ sứ bây giờ chất lượng rất kém, chỉ cần không cẩn thận một chút là đứt tay ngay. Nhưng tôi thường xuyên yêu cầu con bé giúp tôi những việc lặt vặt khác, ví dụ như bóc vỏ đậu tương, nhặt rau… Tại sao con bé cứ suốt ngày phải bò dài trên bàn để làm bài tập? Lẽ nào nó không còn hoạt động nào khác hay sao? Mỗi lần nhìn thấy nó bò dài trên bàn học, tôi lại gọi: "Đi nào, đi chợ với bà nào!" Mẹ nó thấy vậy liền phản đối: "Con còn chưa làm xong bài tập cơ mà! Sao chưa làm xong bài mà đã đi chợ với bà vậy?" Tôi coi như không nghe thấy, nói với con bé: "Bối Bối, cháu xách làn cho bà đi, bà già rồi." Con bé cầm lấy chiếc làn bằng nhựa, rồi tung tăng bước theo tôi. Trên đường đi, con bé hỏi: "Lần nào đến đón cháu tan học về, mẹ cũng xách hết đồ cho cháu." "Đấy là mẹ cháu, còn bà là bà. Thế cháu có muốn đi ra ngoài với bà không? Muốn đúng không? Thế thì cháu xách đi." Cô bé chớp chớp mắt rồi nói: "Vậy một lát nữa mua đồ xong thì ai sẽ xách ạ?", "Vẫn là cháu xách", "Thế nếu nặng quá cháu không xách được thì sao?" "Thì bà sẽ giúp cháu!" Con bé nghĩ một hồi rồi nói: "Vâng, thế cũng được."

Vậy là việc này đã được thương lượng ổn thỏa. Vào đến chợ, tôi bắt đầu dạy con bé quan sát môi trường xung quanh. Cuộc sống của bọn trẻ thường quá đơn giản nên khả năng viết văn của chúng không được tốt, nội dung cũng chẳng phong phú nên tôi muốn đưa con bé đi quan sát và tiếp cận cuộc sống thực tế xung quanh.

Thời đại bây giờ, cơ hội để trẻ tiếp xúc với cuộc sống thường ngày là rất ít, thỉnh thoảng cha mẹ có đưa con đi du lịch đây đó nhưng khi về nhà thì lập tức giục con: “Con mau viết một bài văn đi!” Tôi không thích cách làm này, tôi kiến nghị các vị phụ huynh không nên suốt ngày giục con viết văn. Nếu không dẫn con tiếp xúc với cuộc sống thường ngày thì kiến thức thực tế của chúng sẽ rất nhỏ hẹp, dù chúng có đọc nhiều văn mẫu đến đâu nhưng nếu không có kiến thức thực tế thì cũng chẳng thể nào viết được ra những bài văn hay. Khi dẫn cháu đến chợ, điều đầu tiên tôi làm là để con bé dùng các giác quan của mình để quan sát từ những điều nhỏ nhất xảy ra xung quanh. Tôi hỏi con bé: “Ở chợ có điểm gì đặc biệt không?” Con bé thành thật trả lời: “Bà ơi, mùi ở chợ chẳng dễ chịu chút nào.” Tôi nói: “Đúng, cháu nhớ chưa?” “Dạ, cháu nhớ rồi!”

Tiếp đó, chúng tôi đi vào chợ, xem kỹ từ hàng này sang hàng khác. “Bối Bối, cháu xem đây là loại rau gì? Loại rau này thường có vào mùa nào?” “Tại sao mùa này lại có những loại rau này? Những loại rau trái mùa người ta trồng như thế nào?” Con bé quan sát tất cả rồi dần ghi nhớ trong đầu.

Khi chúng tôi đi chợ về, chẳng cần bố mẹ phải giục, con bé tự động ngồi vào bàn viết một bài văn với tiêu đề “Em và bà”: “Hôm nay bà đến nhà… Vừa vào trong chợ, em đã ngửi thấy mùi nồng nặc, có mùi của rau, cũng có cả mùi tanh của cá và tôm…” Vậy là, tầm mắt của con bé đã được mở rộng và nó đã viết ra những cảm nhận chân thực về cuộc sống xung quanh. Còn chuyện bài văn viết có hay không, ý chính tổng kết có tốt không thì đều chẳng quan trọng.

Sau thời gian phục vụ trong quân ngũ, Muội Muội đã viết một bài văn với tiêu đề “Tôi và chiếc bánh kem”. Con bé nói, trong khoảng thời gian hai năm phục vụ trong quân ngũ, từ lúc 18 tuổi đến năm 20 tuổi, thứ đã dạy cho nó nhiều nhất chính là chiếc bánh kem của mẹ. Một phóng viên chiến trường ở đó đã cảm thấy vô cùng kỳ lạ, tại sao lại đi cảm ơn chiếc bánh kem, một nữ chiến sỹ thì có liên quan gì đến bánh kem? Vậy là con bé đã đem chuyện chiếc bánh kem kể lại với anh ta. Một bài văn hay thì nhất định phải đến từ thực tế cuộc sống.

Để con có thể hòa nhập được với gia đình thì một điều quan trọng nữa là phải thông báo tình hình của gia đình cho chúng biết. Hãy để trẻ thực sự trở thành một thành viên trong nhà, có quyền được biết và có quyền phát biểu. Việc thông báo tình hình gia đình cho con không phải việc gì tồi tệ, chỉ cần bạn bước một bước nhỏ thôi, con sẽ có sự trưởng thành rất lớn.

Hãy thông báo tình hình gia đình cho con ở mức độ hợp lý, ví dụ như trong nhà hết tiền rồi, trong nhà xảy ra chuyện rồi, gia đình đang gặp khó khăn… Điều này sẽ giúp nuôi dưỡng tinh thần trách nhiệm và ý thức làm chủ của con. Rất nhiều bậc cha mẹ thường muốn che đậy mọi việc trước mặt con, dù có đến mức khuynh gia bại sản cũng vẫn cố lát đường sạch sẽ cho con. Cái chúng ta gọi là “lót đường” ở đây thực tế không phải là yêu con mà là hại con. Phụ huynh bộc lộ mặt yếu đuối của mình trước mắt con không phải là chuyện xấu. Lúc ốm đau, hãy để các con giúp rót nước, lấy thuốc, làm vậy còn có lợi cho việc thay đổi góc nhìn và nhận thức về thế giới của con. Tôi đã nói rất nhiều lần rằng mục đích của chế độ có làm có hưởng không phải là để con kiếm tiền cho chúng ta mà là để chúng hiểu được giá trị của

lao động, kích thích sự nhiệt tình trong cuộc sống, giúp chúng hình thành lý tưởng sống và nuôi dưỡng tinh thần trách nhiệm. Đó chính là điều chúng ta muốn. Tôi cho rằng tính cách rất khó để thay đổi nhưng khả năng giao tiếp thì có thể bồi dưỡng được. Sự trao đổi giữa người với người rất thú vị, khi một người tìm được niềm vui trong quá trình giao tiếp với người khác, họ sẽ đem niềm vui đó nhân rộng ra. Nếu một người biết truyền yêu thương cho người khác thì người khác cũng sẽ truyền yêu thương lại cho họ.

Từ ngày tôi thông báo tình hình gia đình cho các con biết, chúng cảm nhận được mẹ rất vất vả khi phải một mình duy trì gia đình này, nên bỗng nhiên trở nên rất hiểu chuyện và luôn cố gắng giúp tôi giảm bớt gánh nặng. Ví dụ như khi có hóa đơn tiền điện, nếu cảm thấy tháng này mẹ đã phải chi tiêu quá nhiều, chúng sẽ tự động đóng tiền giúp tôi. Tinh thần trách nhiệm và tình yêu thương đối với gia đình đều xuất phát từ việc chúng hiểu rõ hoàn cảnh gia đình và sự tôn trọng của tôi đối với vị trí của chúng trong gia đình.

Một lần, các con tôi bay về Trung Quốc, các bạn không thể tưởng tượng được chúng đã mua quà gì cho tôi ở sân bay đâu. Đó chính là son, hai thỏi son Dior. Lúc đó chúng vẫn còn nhỏ, chưa hiểu chuyện lắm nên đã dùng tiền bán nem để mua quà cho tôi, còn đặt vào một chiếc hộp rất đẹp kèm theo một bức thư: “Mẹ, hôm nay bọn con rất muốn mua thứ gì đó cho mẹ ở cửa hàng miễn thuế ở sân bay. Nhưng mua gì nhỉ? Nghĩ đi nghĩ lại, mẹ lúc nào cũng tất bật vì bọn con, đến nỗi chẳng có thời gian chăm sóc bản thân nữa nên chúng con quyết định mua son tặng mẹ, để mẹ sẽ luôn xinh đẹp như hoa vậy.”

Bức thư bọn trẻ viết hết sức tự nhiên. Chúng cảm thấy việc mua quà cho bạn là rất đáng tự hào, chúng cũng là thành viên trong nhà, nên không phải lúc nào cũng chỉ có tôi mua đồ cho chúng, mà chúng cũng hoàn toàn có thể mua đồ cho tôi. Các con tôi dù có đi đến đâu, nếu thấy thứ gì đó phù hợp, tự khắc chúng sẽ nghĩ đến việc mua về cho mẹ. Ví dụ khi nhìn thấy một chiếc cốc uống trà đẹp, chúng sẽ mua và nói với tôi rằng: “Mẹ, hôm nay con mua tặng mẹ một chiếc cốc uống trà, hy vọng mỗi lần dùng chiếc cốc ấy mẹ sẽ nhớ đến con. Đứa trẻ tinh nghịch in trên cốc chính là con, mặc dù có tinh nghịch một chút nhưng khi nào mẹ rót trà vào, nó sẽ giúp mẹ bớt khát, khi mẹ lạnh, nó sẽ mang hơi ấm đến cho mẹ.” Vì có tinh thần trách nhiệm, vì cảm nhận được rằng mình là một thành viên thực thụ của gia đình nên khi ra ngoài, chúng sẽ mua quà để tôi cảm nhận được rằng, chúng luôn bên cạnh tôi.

Có một lần tâm trạng tôi vô cùng tồi tệ, Huy Huy đã nói với tôi thế này: “Mẹ hãy nhớ rằng, đằng sau mẹ có hai ngọn núi, một là anh trai con, hai là con, chúng con đều là những ngọn núi để mẹ tựa vào. Dù có bất cứ chuyện gì, mẹ cũng đừng chịu đựng một mình, mẹ hãy nói với chúng con, chúng con sẽ luôn sẵn sàng lắng nghe và chia sẻ với mẹ.” Nghe xong những lời của con, tôi cảm thấy vô cùng cảm động, và sự cảm động đó đem đến cho tôi một nguồn sức mạnh mới. Tôi cảm thấy mình lại có dũng khí và niềm tin để tiếp tục sống. Một người mẹ thông thái có thể nuôi dưỡng ra những đứa con vừa có đức vừa có tài, và những đứa con đó lại quay lại giúp mẹ của mình trở nên kiên cường và mạnh mẽ hơn; sau đó người mẹ lại tiếp tục dùng sự kiên cường đó để nuôi dạy các con ngày càng xuất sắc.

Ngày nay, chúng ta có thể bắt gặp rất nhiều những đứa trẻ không có tinh thần trách nhiệm. Lỗi này là do ai? Là do chính phụ huynh, do chính những người luôn tự nhận là yêu

thương con cái. Bạn thử nghĩ xem, nếu chúng ta không bao giờ cho con biết về tình hình của gia đình, không để con tham gia vào công việc của gia đình, chuyện gì cũng giúp chúng làm, vậy thì những đứa trẻ đó làm sao biết được tinh thần trách nhiệm là thứ gì, chúng chỉ biết nhận từ cha mẹ như một lẽ đương nhiên chứ chẳng thể thấu hiểu được nỗi vất vả, khổ cực của cha mẹ.

Có người sẽ nói rằng, áp lực học tập của con trẻ bây giờ rất lớn, nên không thể để chúng phải phân tâm vì chuyện gia đình. Nhưng theo kinh nghiệm của tôi thì việc cho trẻ biết về hoàn cảnh gia đình sẽ có lợi cho việc trẻ tự giác học tập, bởi khi đó chúng đã cảm nhận được sự vất vả và khó khăn của cha mẹ mình.

Cũng có người nói, cuộc sống bây giờ đã không còn khó khăn như thời trước nữa, nên dù có cho con biết về hoàn cảnh gia đình thì chúng cũng không cảm thấy cha mẹ quá vất vả nữa. Theo tôi thì dù cuộc sống bây giờ không còn khó khăn như trước nữa, nhưng với đa số chúng ta, việc kiếm tiền cũng không phải là điều dễ dàng. Lúc còn ở Israel, trường của các con tôi có tổ chức một cuộc điều tra “Một ngày của bố mẹ”, đưa bọn trẻ đi chứng kiến tận mắt những việc mà bố mẹ phải làm từ khi ngủ dậy cho đến khi lên giường đi ngủ. Vào hôm tổng kết cuộc điều tra, con trai về nói với tôi rằng, rất nhiều bạn trong lớp đã khóc vì các bạn không ngờ rằng bố mẹ kiếm tiền lại vất vả đến thế. Có bạn trước đây nằng nặc đòi mẹ mua cho giày trượt băng hàng hiệu, sau khi đến tham quan xưởng nơi mẹ làm việc, tận mắt nhìn thấy mẹ và các cô chú đồng nghiệp cả ngày phải làm việc trong môi trường ầm ĩ tiếng máy móc thì vô cùng hối hận: “Hôm đó, em nhìn thấy cánh tay mẹ mỏi đến nỗi không thể nhấc lên được nữa.” Thằng bé cảm thấy vô cùng hối hận vì thường ngày đã không biết trân trọng sức lao động của mẹ. Còn một bạn khác có bố là giám đốc một nhà xuất bản, khi tận mắt thấy bố mình và các nhân viên cứ liên tục phải họp, phải ký các loại giấy tờ, phải đưa ra các kế hoạch để phát triển thì cảm thấy bố mình thật vất vả, và tự trách mình sao thường ngày lại ngỗ ngược như vậy.

Để con hiểu về hoàn cảnh gia đình ở mức độ thích hợp, từ đó để chúng cảm nhận được sự khó khăn vất vả của người lớn khi phải duy trì cuộc sống gia đình, dù là đối với cha mẹ hay với con cái thì đều là việc có lợi chứ không có hại. Đối với những gia đình dư dả về vật chất, có thể để con hiểu được rằng cha mẹ kiếm tiền không phải điều dễ dàng. Đối với những gia đình có hoàn cảnh khó khăn thì có thể để con cảm nhận được sự vất vả của cha mẹ khi phải gánh vác trọng trách duy trì cuộc sống gia đình. Sau khi hiểu được về hoàn cảnh gia đình, được tham gia vào các quyết sách của gia đình, trẻ sẽ học được cách trân trọng cuộc sống và tinh thần trách nhiệm cũng dần được nuôi dưỡng.

Phụ huynh Israel “phú dưỡng” con gái như thế nào?

Nhiều phụ huynh Trung Quốc nói với tôi rằng, con gái cần được “phú dưỡng”, nghĩa là được nuôi trong giàu có, sung sướng. Quan điểm này không sai, nhưng rốt cuộc thế nào mới là “phú dưỡng”? Rất nhiều phụ huynh hiểu lầm về quan niệm này. Họ cho rằng, phú dưỡng đơn giản là cho con gái ăn ngon mặc đẹp, nuôi nấng như một nàng công chúa. Nhưng thực ra, điều này sẽ khiến con được nuông chiều, nâng niu quá mức, dẫn đến việc sau này chúng

không học được cách lắng nghe, chia sẻ trong quá trình giao tiếp với người khác. Thế nên, ở đây tôi muốn nói kỹ hơn về vấn đề "phú dưỡng" con gái.

Trong quan niệm giáo dục của người Israel cũng có quan điểm về phú dưỡng con gái, nhưng việc phú dưỡng này có kèm theo điều kiện. Ở Israel, con gái phải học nhiều môn học thêm hơn so với con trai, ví dụ như học vẽ, học nấu ăn và học cách quán xuyến gia đình. Ngoài những kỹ năng đó ra thì khi ở nhà, người mẹ còn phải có trách nhiệm nuôi dưỡng cho con gái tính cách hiền dịu, nhu mỳ, phải dạy chúng lễ nghĩa cơ bản và những cử chỉ chuẩn mực. Chỉ khi nào được trang bị đầy đủ những tố chất đó thì sau này khi thành gia lập thất, chúng mới có thể duy trì được tổ ấm và giáo dục tốt cho thế hệ sau.

Thế nhưng, người Trung Quốc khi nói đến phú dưỡng thì hầu như chỉ là sự nâng niu và chiều chuộng. Đúng là đối với con gái, chúng ta phải giáo dục một cách nhẹ nhàng, mềm mại, có như vậy thì sau này lớn lên chúng mới không thô cứng, nhưng điều đó không có nghĩa là lúc nào chúng ta cũng phải chiều chuộng và nâng niu quá mức.

Thực ra, nuôi dưỡng một đứa con gái khó khăn hơn rất nhiều so với nuôi con trai, bởi vì con gái phải học nhiều điều hơn con trai, và như vậy, những điều mà phụ huynh phải dạy cho con gái cũng nhiều hơn. Một chữ "nữ" (phụ nữ), một chữ "tử" (con cái) ghép lại với nhau sẽ thành chữ "hảo" (tốt đẹp), một gia đình sẽ chỉ êm ấm, hạnh phúc khi người phụ nữ và con cái đều tốt đẹp. Gia đình hạnh phúc thì xã hội sẽ bình yên, xã hội bình yên thì quốc gia sẽ thịnh vượng. Thế nên tôi rất tán đồng với quan niệm rằng Israel là một xã hội mẫu hệ.

Tôi cho rằng, con gái phải chú tâm học hỏi về đức khoan dung và lòng nhẫn nhịn. Các vị phụ huynh nên nuôi dưỡng hai đức tính này cho con ngay từ nhỏ, vì con gái cần có một tinh thần hy sinh nhất định. Ngày nay, mọi người vẫn luôn hô hào nam nữ bình đẳng nhưng đó chỉ có thể là sự bình đẳng ở một số quyền lợi nào đó, còn về mặt sinh lý thì phụ nữ phải sinh con đẻ cái, phải hy sinh nhiều hơn và chịu nhiều đau khổ hơn.

Khi đối mặt với sự tàn khốc của cuộc sống, một đứa con gái quen được nuông chiều từ nhỏ sẽ phải làm thế nào? Trong xã hội hiện nay, mong ước và thực tế thường khác nhau hoàn toàn. Trong quá trình trưởng thành, con gái cũng phải đối mặt với rất nhiều khó khăn và thử thách. Trong việc học hành, không phải vì bạn là con gái mà sẽ được ưu tiên lấy điểm thấp hơn so với con trai. Khi bước vào xã hội với sự cạnh tranh khốc liệt, những đối thủ sẽ không vì bạn là con gái mà nhường nhịn hay đồng cảm với bạn. Do đó, là thân con gái thì phải biết yêu mình nhiều hơn, biết bảo vệ mình nhiều hơn.

Tôi có quen một cô gái đã kết hôn và hiện đang sống tại Anh. Mẹ cô gái là mẫu phụ nữ mạnh mẽ và thành đạt, suốt ngày bay hết nơi này đến nơi khác vì sự nghiệp của mình. Hai tuổi được đưa đi nhà trẻ, ba tuổi được gửi hẳn trong mẫu giáo, do không tiếp xúc nhiều với cha mẹ nên dĩ nhiên tình cảm của cô gái dành cho họ cũng không nhiều. Nhưng cô gái rất thông minh và hiếu học. Năm 18 tuổi, khi đang chuẩn bị thi đại học thì bỗng tâm trạng cô gái trở nên suy sụp, học hành theo đó mà sa sút, kết quả là không thi được vào trường đại học danh tiếng. Bố mẹ mắng chửi cô thậm tệ. Đến bây giờ, cô gái đã hơn 20 tuổi, đã kết hôn và chuẩn bị sinh con. Trước khi sinh, cô gái gọi điện cho mẹ và hy vọng bà có thể đến bên

mình, mẹ cô gái nói rằng nhất định sẽ đến kịp khi cô sinh, nhưng cuối cùng, đứa trẻ ra đời được vài ngày mới thấy bà xuất hiện. Quan hệ giữa cô gái và mẹ lại càng xấu đi. Cô gái suy sụp tinh thần trước khi thi đại học, nguyên nhân nằm ở đâu? Đó là vì hồi đó có một lần mẹ cô bé dẫn theo cấp trên của mình về thăm cô, và cô đã bị gã ta quấy rối tình dục. Cô vẫn giấu kín chuyện đó trong lòng, chỉ mãi đến dạo gần đây khi đi khám tâm lý, cô mới chịu nói ra. Cô nói lúc đó đã kể với mẹ, nhưng bà lại dặn tuyệt đối không được nói chuyện này cho ai biết.

Người xưa quan niệm “không nên vạch áo cho người xem lưng”, “đẹp đẽ phô ra, xấu xa đậy lại”. Đây là một quan niệm hết sức cổ hủ. Về vấn đề xâm hại tình dục, tôi đã từng dặn con gái mình rằng nếu bị ai đó làm tổn thương thì nhất định phải nói ra, nói ra để kẻ đó bị trừng phạt và để bản thân mình được giải thoát. Đương nhiên, quan trọng nhất là chúng ta phải dạy con biết cách bảo vệ chính mình, để những chuyện đó không bao giờ xảy ra.

Một người cha từng dạy con gái mình như sau: “Một người đàn ông muốn trở nên cao quý là một điều không dễ dàng, anh ta phải có sự nghiệp thành công, phải có địa vị tôn quý, có tiền tài, có học thức và giáo dục… Nhưng một người con gái muốn trở nên cao quý thì rất đơn giản, không cần thân phận cao sang, không cần quần áo lộng lẫy hay sự giáo dục quý tộc, cô ấy chỉ cần làm một điều duy nhất, đó là học cách nâng niu, bảo vệ bản thân như một nụ hoa vậy. Hãy tránh xa những tên lưu manh và luôn tôn trọng tâm hồn và thể xác của mình. Bất kể là thời đại nào, bất kể là phương đông hay phương tây, nếu một người con gái có thể hiên ngang, không ai có thể xâm phạm thì trong mắt đàn ông, người con gái đó sẽ trở nên vô cùng cao quý. Điều này chẳng có liên quan gì đến thời đại hay khác biệt địa lý, cái được gọi là quan niệm chỉ là nhất thời mà thôi.”

Quay lại chủ đề chính, vậy rốt cuộc có nên “phú dưỡng” con gái hay không? Câu trả lời của tôi là có. Nhưng chữ “phú” ở đây nên được hiểu là phú trong “phong phú” chứ không phải “phú quý”. Phú dưỡng con gái là nuôi dưỡng tư chất, thần thái, mở rộng tầm mắt, nâng cao khả năng quan sát thế giới và bồi đắp kiến thức cho chúng ngay từ thuở nhỏ. Và như thế, một người con gái được phú dưỡng sau này sẽ trở nên độc lập, biết suy ngẫm, hiểu rõ bản thân mình cần gì và đâu mới là thứ đáng để theo đuổi. Đến khi con gái chúng ta bung nở như hoa, chúng sẽ không bị cám dỗ bởi cái thế giới vật chất đầy màu sắc bên ngoài. Nhưng theo tôi, phẩm chất nên có nhất ở một người con gái là biết hiểu ý người khác, biết kiềm chế cảm xúc và biết ơn những người đã giúp đỡ mình. Đó mới là một thục nữ thực thụ.

Tôi thường chia sẻ với những người bạn cũng có con gái về khoảng thời gian đẹp đẽ mà tôi và con gái đã có với nhau. Bắt đầu từ lần đầu tiên tôi và Muội Muội có thói quen uống trà chiều tại quán trà Công chúa, mẹ con chúng tôi đã có khoảng thời gian thật tuyệt vời. Không gian trong phòng trà hết sức tao nhã, âm nhạc cổ điển réo rắt, những nhân viên phục vụ mặc những bộ trang phục theo phong cách thiếu nữ thời Victoria. Không gian trong phòng trà khiến chúng tôi tự nhiên muốn ăn nói nhỏ nhẹ hơn, cử chỉ cũng nhã nhặn hơn. Trước đó, tôi cũng đã từng giảng cho con về cách nói năng và cử chỉ chuẩn mực của một thục nữ, ví dụ như ngồi vào chỗ như thế nào, sau khi ngồi vào chỗ thì điều chỉnh ghế ra sao, lễ nghi khi dùng cơm như thế nào và cách dùng của những vật dụng trên bàn ăn ra sao… Dần dần, quãng thời gian uống trà chiều với tôi đã giúp hình thành nên khí chất và thần thái của con bé, nó trở nên trầm tĩnh và nhã nhặn hơn. Sau khi nghe tôi chia sẻ, rất nhiều người bạn của

tôi cũng đã dành thời gian để ngồi uống trà chiều với con. Sau này họ nói với tôi rằng, khoảng thời gian đó đã giúp cho quan hệ giữa họ và con gái thân mật hơn rất nhiều, họ cũng cảm thấy con gái mình đã có phong thái của một thục nữ hơn.

Ở đây không phải tôi muốn nói rằng uống trà chiều có hiệu quả đặc biệt như thế nào, chỉ là trong không gian đó, mẹ và con gái giống như những người bạn, những điều mẹ nói, con gái sẽ dễ dàng tiếp nhận và ghi nhớ hơn. Những độc giả đang đọc cuốn sách này, nếu bạn có con gái thì hãy thử cùng con chia sẻ những khoảng thời gian đẹp đẽ như thế, chưa biết chừng, một điều nhỏ bé cũng có thể đem lại kết quả không ngờ.

Giờ đây nghĩ lại, tôi cảm thấy khoảng thời gian uống trà chiều cùng con đã không trôi qua vô ích. Chính quãng thời gian đó đã giúp con bé trở thành một người con gái rất hiểu lễ nghĩa và biết nghĩ cho người khác; trong bất cứ môi trường và hoàn cảnh nào, nó đều tỏ ra hết sức nhã nhặn và tự nhiên.

Thế nhưng, tôi cũng nhất quyết không dung túng việc tiêu xài phung phí của con. Vào sinh nhật lần thứ 16 của con bé, tôi mời nó đi ăn mỳ ở một quán mỳ nổi tiếng Thượng Hải mà con bé rất thích. Chúng tôi gọi hai bát mỳ thịt hầm, nhân viên phục vụ rót cho chúng tôi hai cốc trà lúa mạch miễn phí. Nhưng sau đó, con bé lại gọi thêm một cốc nước cam tươi. Tôi khuyên con bé: "Muội Muội, trà lúa mạch ở đây uống rất ngon, mẹ nghĩ nước cam là không cần thiết." Tôi không có tiền để con bé uống nước cam sao? Không, đơn giản vì tôi nghĩ nó không cần thiết. Tôi dẫn con đi uống trà chiều là để nuôi dưỡng khí chất cho nó, để mẹ con chúng tôi có nhiều thời gian để trò chuyện với nhau hơn, chứ không phải để chứng minh rằng chúng tôi có tiền. Tôi không cho con bé uống nước cam không phải vì không có tiền mà vì tôi nghĩ không cần thiết phải tiêu số tiền đó. Tôi tuyệt đối không dung túng việc con tiêu xài phung phí, tôi muốn cho nó sự phong phú về tinh thần chứ không phải sự đủ đầy về tiền bạc.

Nói đến "phú dưỡng" con gái thì chúng ta cũng không thể không nhắc đến "cùng dưỡng" con trai[12]. Nhiều phụ huynh sẽ nói: "Tôi có mỗi một đứa con trai, sao có thể nhẫn tâm để nó phải chịu khổ cơ chứ?" Thực ra, "cùng dưỡng" ở đây không có nghĩa là nói đến sự thiếu thốn, nghèo khổ về vật chất, bắt chúng phải trải qua những đau khổ và thử thách không đáng có, mà là muốn các vị phụ huynh hãy bớt nuông chiều chúng một chút, bớt làm thay chúng một chút, để chúng được trải nghiệm và rèn luyện nhiều hơn, nhằm nuôi dưỡng sự kiên cường và mạnh mẽ cho chúng.

Không nên coi "cùng dưỡng con trai, phú dưỡng con gái" là một phương pháp giáo dục con cái, mà chỉ nên coi đó là một phương pháp để giao tiếp với chúng. Đối với con trai thì cần phải nghiêm khắc để rèn luyện sự kiên cường, mạnh mẽ cho chúng. Ở Israel bây giờ, chúng tôi vẫn thường xuyên nghe thấy tiếng súng. Sau những tiếng súng đó, nhiều phụ huynh Israel sẽ dẫn con trai ra xem những làn khói đang bay lên, với ngụ ý dạy chúng hãy biết yêu lấy hòa bình. Còn với con gái thì nên nhẹ nhàng, mềm mỏng, dạy chúng biết trân trọng bản thân và yêu cuộc sống.

Đối với mỗi người con trai, dù là để trưởng thành hay chín chắn hơn thì đều cần phải tự lực tự cường, cần gánh vác nhiều trách nhiệm hơn, cần đối mặt với những khó khăn lớn hơn và cần phấn đấu không mệt mỏi. Có thể nói, sự trưởng thành và chín chắn của một người đàn ông chính là quá trình không ngừng đối mặt và vượt qua những khó khăn, gian khổ. Vì thế, cùng dưỡng con trai không đơn giản chỉ là khống chế sự chi tiêu của chúng, không để chúng hưởng thụ quá nhiều. Ý nghĩa sâu xa của nó là để con có cảm nhận thực tế về sự "nghèo khó" và "gian khổ", để từ đó nuôi dưỡng và rèn luyện ý chí, phẩm chất, tính cách của chúng.

Cha mẹ là người thầy về giao tiếp của con

"Phải đối xử tốt với người khác, dù mình có lý mười phần đi chăng nữa thì cũng phải nhường lại ba phần cho đối phương." Đó là điều mà cha tôi từng dạy tôi. Đến nay, tôi vẫn còn nhớ như in câu chuyện *Ác khẩu làm người đau sáu tháng* của ông:

Có một con gấu bị thương nặng trong lúc đánh nhau với đồng bọn, nó chạy đến ngôi nhà gỗ nhỏ bé của người gác rừng xin cứu giúp.

Người gác rừng thấy con gấu đáng thương, nên quyết định giữ nó lại. Buổi tối, bác ta cẩn thận lau vết máu cho con gấu, băng bó vết thương và còn chuẩn bị một bữa tối thịnh soạn để cùng con gấu thưởng thức. Tất cả những việc làm này đều khiến gấu ta vô cùng cảm động.

Đến khi đi ngủ, vì trong nhà chỉ có một chiếc giường nên người gác rừng mời con gấu ngủ cùng mình. Nhưng, khi con gấu vừa chui vào chăn, mùi khó ngửi trên người nó xộc thẳng vào mũi của người gác rừng.

"Trời ơi! Ta chưa bao giờ ngửi thấy mùi khó chịu như thế này, ngươi đúng là con rệp to nhất trên đời!"

Con gấu lẳng lặng quay người đi, chẳng nói chẳng rằng, đương nhiên cả đêm hôm ấy, nó không thể chợp mắt. Gắng chịu đến khi trời sáng, nó gửi lời cảm ơn người gác rừng rồi lập tức lên đường.

Nhiều năm sau, trong một lần tình cờ gặp nhau, người gác rừng ân cần hỏi con gấu:

"Lần đó ngươi bị thương rất nặng, bây giờ vết thương đã liền chưa?"

Con gấu bình thản đáp: "Vết đau ngoài da thịt đã lành rồi, nhưng còn vết thương trong lòng thì vĩnh viễn không thể chữa khỏi!"

Thực ra, trong cuộc sống hiện đại ngày nay, người thành công là người hội đủ cả hai yếu tố: quan hệ giao tiếp tốt và khả năng làm việc tốt. Đây là hai yếu tố vô cùng quan trọng. Do đó, trong quá trình nuôi dạy con, việc bồi dưỡng khả năng giao tiếp là hết sức cần thiết.

Bồi dưỡng khả năng giao tiếp cho con không có nghĩa là cứ đẩy nó bước vào xã hội là xong; không can thiệp vào mâu thuẫn giữa bọn trẻ không có nghĩa là khoanh tay đứng nhìn.

Hoạt động giao tiếp xã hội của trẻ bắt đầu ngay từ khi chúng cất tiếng khóc chào đời và đối tượng giao tiếp đầu tiên của chúng chính là cha mẹ. Cách trẻ giao tiếp với người khác chính là cách mà chúng đã được rèn luyện với cha mẹ, chúng ta giao tiếp với con thế nào thì chúng sẽ giao tiếp với người khác như thế; chúng ta xử lý mâu thuẫn với con thế nào, chúng sẽ xử lý mâu thuẫn giữa chúng và người khác như thế. Nhìn từ góc độ đó, cha mẹ chính là những người thầy dạy giao tiếp của con, là khuôn mẫu cho hành vi giao tiếp của chúng.

Mỗi câu nói, mỗi hành động của chúng ta, bản thân chúng ta có thể không nhận thức được, nhưng nó lại được in sâu vào tâm trí con. Tôi thậm chí cho rằng trong quá trình trưởng thành của một đứa trẻ, phương thức giáo dục bằng chính lời nói và hành động của cha mẹ, cùng với môi trường trong gia đình còn có ảnh hưởng quan trọng hơn cả giáo dục nhà trường.

Ở tập trước, tôi đã kể câu chuyện Dĩ Hoa và Huy Huy muốn ra chợ bán hàng. Để làm được điều đó thì trước tiên phải đặt vấn đề với người quản lý chợ, nhưng ban đầu cả hai đứa đều nhút nhát không dám mở miệng. Và để rèn luyện khả năng giao tiếp với người khác, tôi đã cho chúng tập dượt trước ở nhà.

Trường mẫu giáo mà Muội Muội học khi còn ở Kyriat coi việc dạy cho trẻ cách phục vụ người khác là một nội dung quan trọng để rèn luyện khả năng giao tiếp cho chúng. Dưới sự động viên của cô giáo, Muội Muội xung phong là người đầu tiên làm “chủ nhà”, tiếp đón tất cả các bạn trong lớp đến nhà mình chơi. Khi khách vừa bước vào nhà, con bé đã nhiệt tình lấy dép lê cho các bạn, đem hoa quả và đồ chơi của mình ra, còn “chỉ huy” cả tôi phải làm việc nọ việc kia. Nhìn thấy con không giữ khư khư đồ chơi của mình, không bắt mọi người phải coi mình là trung tâm mà đã biết phục vụ, biết chia sẻ và biết giao tiếp với người khác, tôi cảm thấy hết sức vui mừng.

Một điều không ngờ là tất cả những bạn nhỏ được mời đến đều là do con bé tự gọi điện mời. Đối với một đứa trẻ có tính cách hướng nội như Muội Muội mà nói, việc gọi điện thoại mời mười mấy bạn trong lớp đến nhà chơi là một nhiệm vụ hết sức khó khăn. Đầu tiên, tôi dạy con cách xưng hô và hỏi han sao cho thích hợp, sau đó anh nó dùng điện thoại ở nhà để giúp con bé tập dượt. Để rèn luyện khả năng giao tiếp cho trẻ thì tập dượt trước ở nhà là một phương pháp hữu hiệu. Lặp lại vài lần là con bé đã thuộc quy trình để gọi một cuộc điện thoại. Tuy nhiên, khi gọi cuộc đầu tiên con bé vẫn có chút lúng túng, nói năng lộn xộn, tôi và Dĩ Hoa đứng ngoài chỉ biết bấm bụng cười, nhưng nhất quyết không ”nhắc bài” cho con bé. Dần dần, sau khi đã gọi mấy cuộc thì Muội Muội đã nói năng lưu loát hơn. Ngoài việc dạy con bé gọi điện mời bạn đến nhà chơi, những ngày lễ tết tôi còn dạy con gọi điện chúc mừng bạn bè, họ hàng để nó biết rằng vẫn còn rất nhiều người quen thân với nó, đồng thời cũng giúp con bé tích cực hơn trong việc tiếp xúc với mọi người. Khi nhận được điện thoại chúc mừng của Muội Muội, người thân, bạn bè đều khen ngợi nó, khiến con bé cảm thấy vô cùng vui mừng và cũng tự tin hơn rất nhiều.

Ngoài ra, Muội Muội rất thích vẽ tranh nên tôi thường khích lệ nó tự làm những tấm thiệp nhỏ, viết những lời ấm áp lên đó rồi tặng cho bạn bè. Với những món quà do người

khác tặng, dù thích hay không tôi cũng dạy con phải cất giữ cẩn thận, phải trân trọng tình bạn.

Khích lệ con tích cực tham gia các hoạt động giao tiếp xã hội, học cách trò truyện với người khác để con không biến thành rùa rụt đầu, điều này đòi hỏi rất nhiều sự cố gắng của cha mẹ. Phụ huynh phải biết cách thu thập "tài liệu" ở khắp nơi, với bất cứ sự việc hay hoàn cảnh nào, gia đình đều có thể là nơi để mô phỏng và tập dượt giúp con trưởng thành hơn, sau đó các vị phụ huynh mới nên buông tay con ra. Bất cứ sự việc nào cũng có thể trở thành tài liệu để dạy con về cách giao tiếp, ví dụ như khi đi mua thức ăn, hãy để các con tự nói với người bán hàng rằng: "Cô/chú có thể cân giúp cháu cái này được không?"; nếu như có rất nhiều người muốn mua, hãy dạy các con biết chờ đợi. Để các con hiểu rằng chờ đợi là một quá trình, nên mọi người phải tuân thủ theo thứ tự, nhưng nếu có ai đó không chịu tuân theo thứ tự thì các con cũng không được học theo họ.

Từ xưa đến nay, người Do Thái luôn rất chú trọng đến việc nuôi dưỡng khả năng giao tiếp. Đối với họ, khả năng giao tiếp tốt sẽ giúp cho việc thích nghi với xã hội được dễ dàng hơn. Tôi có ấn tượng rất sâu sắc với con cái của một vài người bạn, trong đó có một cậu bé tên Sam. Lần đầu tiên tôi gặp Sam khi nó mới sáu tuổi, lúc đó mẹ nó dẫn thằng bé đến nhà tôi chơi. Vừa gặp tôi, thằng bé đã bắt tay tôi một cách rất tự nhiên, chào hỏi rồi tự giới thiệu về mình, mặc dù vẫn hơi ngây ngô nhưng rất lễ phép và đáng yêu. Tôi đã vô cùng ngạc nhiên vì ở độ tuổi đó, nếu trẻ không ngại ngùng, chẳng dám nói câu nào trước mặt người lớn thì cũng rất nghịch ngợm và ngỗ ngược.

Để nuôi dưỡng khả năng giao tiếp xã hội cho trẻ, phụ huynh phải dám buông tay đúng lúc, thường xuyên dẫn con tham gia các hoạt động giao tiếp xã hội, có như vậy, những tố chất để có thể giao tiếp tốt mới dần được hình thành. Hãy tích cực để con tham gia các hoạt động tập thể ngay từ nhỏ, hoặc cũng có thể thường xuyên dẫn con đi thăm hỏi họ hàng, người thân hoặc mời những bạn nhỏ hàng xóm đến nhà chơi, đem đồ chơi, bánh kẹo, sách truyện ra cho chúng ăn cùng nhau, chơi cùng nhau. Hãy dạy trẻ tiếp đón khách nhiệt tình, khi có khách đến nhà, phụ huynh hãy giới thiệu khách và trẻ với nhau, để trẻ rót trà tiếp đãi... Lâu dần, khi trẻ được mắt thấy tai nghe và được tự mình trải nghiệm, chúng sẽ dần học được cách đối xử với người khác, đồng thời cũng giúp chúng tự tin và tiến bộ hơn trong khả năng giao tiếp xã hội

Khi ở Israel, quan hệ giữa tôi và hàng xóm đều rất tốt, họ rất thích ăn món nem nhà tôi bán. Thi thoảng, họ còn đến nhờ tôi dạy cách làm nem và một vài món ăn khác. Sau khi tan học về, nếu thấy trong nhà có khách, Dĩ Hoa và Huy Huy sẽ lễ phép chào và hỏi xem khách có muốn uống gì không, sau đó tự mình vào bếp pha rồi mang ra đãi khách.

Tôi luôn dạy các con rằng phải đối xử tốt và lễ phép với người khác. Làm việc gì mà chỉ có lợi cho mình thôi thì chẳng khác gì ma cà rồng chỉ biết hút máu người.

Ở Israel, nếu có khách lần đầu đến chơi nhà thì cha mẹ thường sẽ giới thiệu người lớn tuổi trước, sau đó dù con có bao nhiêu tuổi họ cũng sẽ giới thiệu chúng với khách. Khi được giới thiệu, mỗi đứa con sẽ ra bắt tay và chào hỏi khách. Còn ở Trung Quốc thì không như

vậy, khi có khách lần đầu đến nhà, cha mẹ sẽ chỉ giới thiệu người lớn trong nhà mà hoàn toàn bỏ qua con nhỏ. Có những bậc phụ huynh sợ con nói năng lung tung nên còn nói thay cả phần của con. Chúng chưa kịp mở lời thì cha mẹ đã chặn ngay: “Con chúng tôi hơi rụt rè, nhút nhát một chút.” Và thế là dù có muốn nói, trẻ cũng không dám nói nữa.

Đây là một hành vi phớt lờ sự tồn tại của trẻ, hiện tượng này diễn ra khá phổ biến. Là do cha mẹ sơ suất sao? Theo tôi thì không phải, họ cố tình làm như vậy là có mục đích, họ sợ trẻ sẽ làm mất mặt mình nên cố ý phớt lờ sự tồn tại của chúng.

Khi cha mẹ không chính thức giới thiệu mình với khách thì đương nhiên chúng cũng sẽ không coi mình là người chủ có trách nhiệm phải tiếp đón khách. Phụ huynh không thể hiện sự tôn trọng đối với một cá thể độc lập như trẻ thì đương nhiên chúng cũng sẽ không biết thế nào là tự tôn, tự trọng và tự tin, từ đó dẫn đến hiện tượng trẻ không e dè, ngại ngùng thì cũng nghịch ngợm, ngỗ ngược. Vì thế để nuôi dưỡng và rèn luyện khả năng giao tiếp xã hội cho trẻ thì khi nhà có khách, hy vọng các vị phụ huynh đừng quên giới thiệu con với khách.

Ba đứa con tôi đều trải qua tuổi niên thiếu của mình ở Israel. Phương thức giao tiếp xã hội của người Do Thái đã tác động sâu sắc đến tính cách của chúng. Muội Muội thuộc thế hệ 8x, mặc dù đôi lúc nó vẫn hơi bướng bỉnh và nũng nịu với tôi nhưng đối với người khác, nó luôn rất quan tâm và chu đáo. Con bé có tính cách mạnh mẽ, trong sáng, coi trọng tình cảm và yêu ghét rõ ràng. Thông thường với tính cách đó, nó sẽ rất dễ “đắc tội” với người khác, nhưng trái lại, vì lúc nào cũng biết suy nghĩ cho người khác nên nó có được những mối quan hệ rất tốt.

Con gái tôi rất có khả năng nhìn người và phân tích sự việc. Sự giáo dục Do Thái mà nó tiếp nhận từ hồi còn nhỏ vẫn tiếp tục phát huy tác dụng. Khi chọn bạn, con bé rất coi trọng “chất lượng”. Chính sự rèn luyện từ các hoạt động giao tiếp xã hội đã giúp nó có một con mắt nhìn người sắc bén.

Khi con gái tôi đến tuổi cập kê, bạn bè họ hàng đều quan tâm đến chuyện tìm bạn đời của nó. Mỗi lần gặp là họ đều hỏi: “Muội Muội, cháu muốn tìm một người bạn đời như thế nào?” Hai anh trai của con bé đều là những người thành đạt và rất giàu có nên họ nghĩ chắc con bé sẽ muốn lấy một đại gia giàu có nào đó. Không ngờ, con bé nói với tôi rằng: “Con thực sự không quan tâm đến tiền, con chỉ hy vọng chúng con có thể đi được cùng nhau đến cuối con đường. Còn nếu có điều kiện gì cao hơn thì con chỉ muốn tìm được một người sinh ra trong một gia đình học giả.”

Suy nghĩ đó của Muội Muội chẳng có gì là lạ. Người Do Thái từ trước đến nay luôn rất coi trọng các học giả, giáo sư và những nhà thông thái. Ở Israel, những người tinh thông pháp điển Do Thái sẽ không phải nộp thuế, bởi người ta cho rằng họ đã bỏ ra quá nhiều công sức, đã cống hiến quá nhiều cho xã hội. Không những không phải nộp thuế mà họ còn được cả xã hội giúp đỡ khi cần. Có một câu cách ngôn Do Thái như sau: “Dù có bán tất cả của cải để gả được con vào một nhà học giả thì cũng xứng đáng; dù mất tất cả gia sản để cưới được con gái của một nhà học giả về làm vợ thì cũng không tiếc.” Sự tôn trọng của người Do Thái đối với các học giả cũng chính là sự tôn trọng đối với tri thức. Ngay từ nhỏ,

người Do Thái đã coi việc học hành và nghiên cứu là nghĩa vụ suốt đời. Lâu dần, nó biến thành thói quen của một con người và trở thành truyền thống của cả một dân tộc.

Trước sau gì thì con cái cũng phải tiếp xúc với xã hội, nếu không chịu bước chân ra khỏi nhà thì chúng sẽ thiếu đi năng lực giao tiếp xã hội, khả năng biểu đạt bằng ngôn ngữ không được rèn luyện dẫn tới việc trẻ dễ bị cô độc, nhút nhát, hướng nội, thiếu tự tin và thiếu ý thức tập thể. Và một khi đã thành thói quen thì chúng sẽ như con thú bị nhốt lâu trong lồng vậy, có ép ra khỏi nhà chúng cũng chẳng buồn ra nữa.

Tích cực giao tiếp với người khác chính là một nhân tố quan trọng làm nên thành công của ba đứa con tôi, đặc biệt là Huy Huy. Với trí nhớ như một cuốn danh bạ điện thoại, một mạng lưới các mối quan hệ đã tạo nên một nền tảng vững chắc cho sự thành công của thằng bé. Chính nhờ năm xưa tôi đã tàn nhẫn đẩy chúng ra khỏi vòng tay ấm áp của mình, khích lệ chúng bước ra ngoài, không làm mọi việc thay cho chúng, nên mới có thể mang lại những ảnh hưởng sâm đậm và tích cực đến cuộc đời chúng như bây giờ.

Bí quyết hạnh phúc của gia đình đơn thân

Trong *Kinh Talmud* có nói: "Dù có phá hủy giao ước thì cũng phải đảm bảo hai bên cùng có lợi." Câu nói đó cũng hoàn toàn có thể áp dụng vào hôn nhân gia đình. Cha mẹ ly hôn rồi thì con cái làm thế nào? Theo kinh nghiệm thực tế của tôi thì dù có ly hôn rồi cũng không nên nói xấu đối phương trước mặt con cái. Từ trước đến nay tôi chưa từng nói xấu cha của bọn trẻ, tôi luôn nói với các con rằng: "Trên đời này, người yêu thương các con nhất chỉ có cha và mẹ. Mặc dù cha mẹ không còn yêu thương nhau nữa, nhưng cha là một người tốt. Chỉ là cha mẹ cảm thấy không hợp nên mới chia tay nhau."

Tôi có một lời khuyên: dù lúc đó "hợp đồng hôn nhân" giữa các bạn đã bị phá vỡ, nhưng vẫn phải đảm bảo hai bên cùng có lợi. Bất cứ việc gì cũng phải chia thành hai phần, những người biết "lợi mình lợi người" là những người coi cuộc sống là vũ đài của sự hợp tác, chứ không phải của cuộc chiến của sự tranh giành. Thế nhưng hiện nay nhiều người trong số chúng ta, khi đi đến chặng cuối của cuộc hôn nhân thì lại phũ phàng xé nát bản hợp đồng đó đi.

Con cái là của chúng ta, chúng ta phải nuôi dưỡng chúng như thế nào? Một điều tuyệt đối không nên làm là nói xấu cha/mẹ bọn trẻ trước mặt chúng. Hãy cố tìm những điểm tốt của đối phương để khen ngợi, ví dụ như "Cha/mẹ con tốt thật đấy, ngày nào cũng gọi điện hỏi han, quan tâm đến con." Làm như vậy cũng sẽ bù đắp phần nào sự thiếu hụt tình cảm cho con.

Nếu bạn không ngừng trách móc đối phương, nói xấu gia đình họ thế này thế kia, suy nghĩ của con sẽ dần trở nên lệch lạc và cuối cùng người chịu khổ nhất chính là bạn. Vì thế, tôi nghĩ rằng trong hôn nhân, chúng ta nên học được cách san sẻ, vị tha. Trong giới doanh nhân trên khắp thế giới, những thương gia Do Thái luôn nổi tiếng trong việc giữ chữ tín, tôi cũng đem tinh thần coi trọng chữ tín này áp dụng vào hôn nhân. Nếu hạnh phúc ban đầu không thể tiếp tục được nữa thì con cái vẫn là sợi dây ràng buộc, vẫn là sự giao ước giữa hai

người, nuôi dạy con cái khôn lớn trưởng thành cũng có thể coi là hành động coi trọng chữ tín, không nhất thiết phải mặc cả tính toán. Một khi giao ước được ký kết, chúng ta đều phải gánh vác trách nhiệm của riêng mình. Giao ước này rất thiêng liêng và không thể thay đổi được. Nếu không thể tiếp tục thực hiện được giao ước này nữa, con cái được giao cho tôi, nghĩa là tôi có trách nhiệm phải nuôi dưỡng chúng. Trước mặt các con, tôi luôn cố gắng để nói tốt về chồng cũ, nói rằng cha chúng rất quan tâm và yêu thương chúng, đồng thời tôi cũng nói với chồng cũ rằng chúng rất nhớ ông ấy. Là một người mẹ, tôi phải cố gắng làm sao để hai bên đều có lợi. Hạnh phúc lớn nhất của tôi bây giờ chính là việc các con đều đã rất thành đạt. Nói xấu đối phương trước mặt các con chỉ là hành động gieo rắc thù hận trong lòng chúng, và thù hận chỉ có thể đem lại đau khổ thêm mà thôi. Chỉ có nụ cười mới đem đến tiền tài và hạnh phúc mỹ mãn.

Dù là một người vợ thất bại, nhưng tôi không từ bỏ ước muốn trở thành một người mẹ thành công. Trăng có lúc tròn lúc khuyết, người cũng có lúc vui lúc buồn, lúc hợp lúc tan. Sau khi ly hôn, tôi lại được lựa chọn cuộc sống cho mình một lần nữa. Suốt khoảng thời gian một mình nuôi dạy ba đứa con, tôi không hề tái hôn. Vì không có chồng bên cạnh, nên dù có sự nhân từ của một người mẹ, nhưng tôi lại không có sự kiên cường của một người cha. Tôi phải làm thế nào để bù đắp sự thiếu hụt này? Cuối cùng tôi đã quyết tâm không để sự đổ vỡ của hôn nhân làm ảnh hưởng đến sự trưởng thành của các con. Dù không thể cho chúng một gia đình hoàn chỉnh tuyệt đối, nhưng chí ít tôi có thể tạo cho chúng một môi trường tương đối đầy đủ.

Nếu như đi bước nữa, chúng ta thường gặp phải trở ngại khi xử lý các mối quan hệ gia đình: con với chồng trước, con với vợ trước rồi cả con chung, rất khó để có cái nhìn thống nhất. Lúc vừa tái hôn, tôi coi con của chồng như con của mình, khi cần phải dạy bảo tôi cũng tỏ ra nghiêm khắc. Khi đó, chồng bảo với tôi rằng: “Em đừng nói nó, có nói thì cũng chẳng hiệu quả gì đâu.” Khi tái hôn, chúng ta luôn rụt rè, cẩn trọng trong việc giáo dục con cái của người kia, trong suy nghĩ của chúng ta luôn ẩn chứa một sự thờ ơ, không thực sự quan tâm. Chúng ta thường không nghĩ rằng việc tái hôn là để có lợi cho sự trưởng thành của con, mà chỉ nghĩ rằng việc mình tái hôn khiến cho con cái của cả hai bên đều bị thiệt thòi. Điều này là không đúng. Nếu đã lựa chọn chung sống với nhau thì hãy nên coi tất cả như nhau, con chồng cũng như con mình.

Đối với vấn đề giáo dục con cái trong những gia đình đơn thân, ở Israel còn có những lớp học với những bài giảng chuyên môn nhằm giúp những phụ huynh đơn thân loại bỏ một số lầm tưởng trong quá trình giáo dục con cái, tôi cũng từng tham gia một vài lần. Giờ đây khi chiêm nghiệm lại, tôi cảm thấy cuộc sống đúng là người bạn công bằng nhất của tôi. Nó đem lại cho tôi nhiều khó khăn thử thách, nhưng cũng khiến cho tôi phát hiện ra đó là một tài sản quý báu. Tôi thực sự muốn cám ơn cuộc sống. Hy vọng rằng những điều tôi lĩnh hội được sẽ có ích với những độc giả là phụ huynh đơn thân.

Sai lầm 1: Đừng tiêm nhiễm suy nghĩ lệch lạc vào đầu con

Nhiều phụ huynh đơn thân thường đổ lỗi mọi vấn đề con cái gặp phải trong quá trình trưởng thành cho sự không hoàn thiện của gia đình, và truyền cho con suy nghĩ rằng gia

đình đơn thân là một gia đình không bình thường, khiến cho những đứa trẻ đó sẽ cảm thấy chính bản thân mình cũng không bình thường. Ví dụ, nhiều phụ huynh hay nói với con rằng: "Con thật tội nghiệp", khiến trẻ lúc nào cũng bị ám ảnh vì điều đó. Thực ra, một gia đình mà cha mẹ suốt ngày cãi vã còn ảnh hưởng tồi tệ đến con hơn là một gia đình đơn thân. Ngày nay, những ông bố bà mẹ đơn thân đã trở thành một hiện tượng xã hội hết sức bình thường, nếu chúng ta xử lý khéo léo thì điều đó hoàn toàn không ảnh hưởng đến sự phát triển của con, vì thế xin đừng để trẻ có những suy nghĩ lệch lạc về việc này.

Sai lầm 2: Bài trừ đối phương một cách tuyệt đối

Nhiều cặp vợ chồng sau khi ly hôn, bên nuôi con thường không muốn cho con tiếp xúc với người kia, thậm chí còn chuyển đến nơi mà người kia không thể tìm thấy, để các con không gặp được cha/mẹ chúng nữa. Có những người còn cố tình chê bai đối phương để tiêm nhiễm sự thù hận vào đầu con, ví dụ như: "Sau này đừng có giống bố/mẹ con đấy!", khi nghe thấy những câu này, trong đầu trẻ cũng sẽ dần hình thành tâm lý bài trừ chính cha/mẹ mình. Đây cũng chính là một trong những nguyên nhân chủ yếu khiến cho những đứa trẻ đơn thân thường có tính cách khác thường.

Sai lầm 3: Nuông chiều con quá mức

Nuông chiều con là căn bệnh phổ biến của nhiều gia đình, nhưng đối với các gia đình đơn thân thì điều đó lại càng rõ rệt. Vì cảm thấy việc mình ly hôn khiến con phải chịu nhiều thiệt thòi, do đó các vị phụ huynh đơn thân thường không ngần ngại đáp ứng mọi đòi hỏi của con một cách vô điều kiện. Lâu dần, trẻ sẽ dần hình thành những thói xấu như bướng bỉnh, ngạo mạn và ích kỷ...

Sai lầm 4: Chán nản, sa sút về tinh thần

Nếu là mẹ đơn thân, trước tiên bạn phải luôn giữ tinh thần vui vẻ, phấn chấn, đừng tỏ ra chán nản hay buông xuôi, nhất là trước mặt con. Bạn phải luôn tỏ ra thong dong, điềm tĩnh, có như vậy mới đem lại cảm giác an toàn cho con. Khi đối diện với những lời dị nghị hay những lời bàn ra tán vào, bạn hãy cứ kiên trì với trách nhiệm của mình, hãy cứ trân trọng bản thân và trở thành tấm gương cho con noi theo.

Bằng sự nỗ lực và cố gắng không ngừng của tôi, ba đứa con tôi đã trưởng thành một cách hết sức khỏe mạnh về cả thể chất lẫn tinh thần, hoàn toàn không bị ảnh hưởng gì từ việc ly hôn của cha mẹ. Khi biết mẹ quyết định đi bước nữa, chúng đã dùng những hành động thực tế để bày tỏ sự ủng hộ với tôi.

Sau khi tái hôn, về mặt pháp luật thì thầy Trần sẽ phải có trách nhiệm rất lớn đối với tôi. Mặc dù thầy Trần là một người đáng tin cậy, nhưng tôi vẫn cảm thấy đôi chút bất an khi bước vào cuộc sống gia đình mới, có cảm giác sau khi kết hôn, tất cả mọi thứ, bao gồm cả tâm sức của tôi đều chuyển hướng sang ông ấy. Dù sao tôi cũng còn các con, các con cũng đã có gia đình riêng của chúng, có vợ, có con, tất cả đều cần tôi quan tâm, và bản thân tôi cũng

cần được chúng quan tâm. Thực ra, tôi có chút lo lắng rằng mối quan hệ giữa tôi và các con sẽ dần bị phai nhạt vì chuyện tôi tái hôn.

Khi những người đã có tuổi quyết định tái hôn, thì dù có tài hoa hay giàu có đến mấy chăng nữa, họ vẫn sẽ cảm thấy thiếu chút gì đó. Nếu hai bên đều có con cái riêng thì mối quan hệ gia đình sẽ chẳng dễ giải quyết chút nào.

Dĩ Hoa dường như đã cảm nhận được sự lo lắng đó của mẹ, nó bèn mời tôi đi Hồng Kông chơi vài ngày. Ban đầu tôi nói không có thời gian đi, nhưng nó nhất quyết mời tôi đi bằng được, nói là muốn kiểm tra sức khỏe cho mẹ. Tôi thấy đó cũng là sự hiếu thuận của con nên không từ chối nữa mà cố thu xếp vài ngày để sang Hồng Kông. Sang đến nơi mới biết thằng bé tìm cách "lừa" tôi sang đây là để mua cho tôi một gói bảo hiểm với số tiền rất lớn, và tôi có thể hưởng gói bảo hiểm đó khi bước qua tuổi 70. Khi đó, Dĩ Hoa nghiêm túc nói rằng: "Mẹ yên tâm nhé, mặc dù người Do Thái chúng ta thường không mê tín nhưng con vẫn mua bảo hiểm này cho mẹ. Mẹ kết hôn rồi, có nhiều thứ thầy Trần phải chịu trách nhiệm với mẹ về mặt pháp luật. Nhưng con biết với những người tái hôn, người kia sẽ không thể nào tận tâm tận tình với mẹ đúng như những gì mà con cái mong muốn. Nên con quyết định mua bảo hiểm này để dù có xảy ra bất cứ chuyện gì, mẹ cũng yên lòng hơn vì luôn có chúng con ở bên cạnh."

Gói bảo hiểm đó là món quà ý nghĩa nhất của tôi khi tái hôn. Từ trong đó, tôi cảm nhận được tình yêu thương và sự quan tâm của các con dành cho mình. Ý nghĩa của gói bảo hiểm đó không chỉ ở số tiền, mà ở chỗ nó khiến tôi cảm thấy yên tâm hơn, từ đó tôi có thể tập trung cho cuộc sống mới của mình. Sau khi mua bảo hiểm, chúng đem hợp đồng bảo hiểm cho vào một hộp đựng trang sức rất đẹp, nói là món quà tặng tôi. Ban đầu vừa nhìn thấy chiếc hộp, tôi nghĩ chúng tặng tôi một chiếc dây chuyền, nếu chỉ vì thế mà mời tôi đến tận Hồng Kông thế này thì quả là không đáng chút nào. Nhưng khi mở hộp ra, thấy bên trong là một tờ giấy, tôi lại càng không hiểu. Mở ra mới biết đó là một bản hợp đồng bảo hiểm với số tiền rất lớn, và người thụ hưởng chính là tôi. Sau khi tôi tái hôn, số tiền này coi như cũng là của thầy Trần, nhưng các con vẫn không chút do dự mà viết tên tôi vào phần người thụ hưởng. Đó có thể coi là một sự ủng hộ đối với việc tôi tái hôn.

Suy nghĩ của những đứa trẻ lớn lên ở nước ngoài thường khá thoáng, chúng sẽ không đặt nặng tiểu tiết hay so đo tính toán, ví dụ như tiền của anh tiền của tôi, con của anh con của tôi… Có thể bọn trẻ chịu ảnh hưởng từ tôi, thấy tôi thường xuyên tham gia các hoạt động công ích xã hội nên khái niệm tình yêu trong chúng cũng trở nên rộng lớn hơn. Điều chúng quan tâm là mẹ chúng có được hạnh phúc hay không, chứ không băn khoăn việc mẹ đã tái hôn rồi thì cần gì phải mua bảo hiểm, mua bảo hiểm rồi thì tiền cũng rơi vào túi người khác; điều chúng quan tâm là liệu sau khi tái hôn, mẹ có lo lắng rằng các con sẽ dần xa cách với mình hơn không. Chúng đã đứng từ lập trường của tôi để suy nghĩ, rồi dùng cách riêng để nói cho tôi biết rằng, bất kể lúc nào, tôi vẫn là mẹ chúng và tình yêu thương, sự quan tâm của chúng dành cho tôi sẽ không bao giờ thay đổi.

Tình thân quan trọng hơn giáo dục

Ngày nay, có rất nhiều phụ huynh thành công trong sự nghiệp nhưng lại cảm thấy vô cùng buồn phiền vì việc giáo dục con cái không được như ý muốn. Thực ra, để đánh giá việc nuôi dạy con có thành công hay không thì yếu tố quan trọng nhất là xem xem con có thực sự cảm thấy vui vẻ và hạnh phúc hay không, có hòa hợp được với những người xung quanh hay không và quan hệ với cha mẹ có được thoải mái, tự nhiên hay không.

Hãy thử tự hỏi bản thân mình rằng, có phải điều mình quan tâm là con có thể giúp mình "có thể diện" hơn không? Có phải điều mình mong muốn là con sẽ đạt điểm cao, chứ không phải quan tâm xem nó có thực sự vui vẻ hoặc có nhiều bạn hay không? Chính sự thiếu sót này khiến cho con trẻ và phụ huynh thường có những lớp kính ngăn cách, chúng bắt đầu tỏ ra ngỗ nghịch và thích làm trái ý cha mẹ. Khi trẻ lớn lên, mối quan hệ giữa chúng và cha mẹ sẽ dần trở thành "chẳng có gì để nói", "không thể nói chuyện được".

Quan hệ giữa cha mẹ và con cái là một môn học khó, nhưng đồng thời nó cũng là một môn khoa học mang đậm tính nghệ thuật. Ngày nay, rất nhiều phụ huynh đều mắc phải một sai lầm trong quá trình giáo dục con cái, đó là: coi trọng dạy dỗ mà xem nhẹ mối quan hệ với con; xem trọng thành tích mà lơ là tâm lý tình cảm của con. Chính điều này sẽ dẫn đến việc trẻ ngày càng không nghe lời, còn cha mẹ thì cảm thấy chúng ngày càng khó bảo.

Trong thời kỳ niên thiếu, mối quan hệ giữa cha mẹ và con cái còn quan trọng hơn việc học hành, thậm chí nó quyết định đến sự thành bại của việc giáo dục trẻ. Theo kết quả của một nghiên cứu, nếu trước năm 12 tuổi mà trẻ không thể xây dựng được mối quan hệ thân thiết với cha mẹ thì suốt cuộc đời sau này, chúng sẽ rất khó có được cảm giác an toàn và hạnh phúc. Đặc biệt là khoảng thời gian trước khi trẻ sáu tuổi, nếu cha mẹ không dành đủ thời gian và tình cảm cho con thì sẽ rất khó để thiết lập được sự tin tưởng và dựa dẫm trong mối quan hệ giữa cha mẹ và con cái.

Tầm quan trọng của việc thiết lập mối quan hệ hòa hợp với con là điều không cần phải bàn cãi. Rất nhiều phụ huynh nói rằng, họ sợ nếu quá thân mật với con sẽ dễ dẫn đến việc nuông chiều và mất đi "cái uy" trước mặt con. Thế nhưng, có một thực tế là chính những vị phụ huynh quá mạnh mẽ và cứng nhắc mới thường nuôi dạy ra những đứa con yếu đuối và có vấn đề. Trong cuộc sống, chúng ta thường xuyên bắt gặp những trường hợp do người mẹ quá mạnh mẽ và nghiêm khắc, dẫn đến việc tính cách của người con có sự khiếm khuyết ở một mức độ nhất định, thậm chí khi lớn lên, chúng cũng không thể thoát khỏi sự quản lý của người mẹ, không thể tìm thấy bản ngã đích thực của mình. Đây đúng là bi kịch của tình mẹ, và cũng là bi kịch của chính người con.

Tôi có một người bạn sống trong cảnh gà trống nuôi con, anh ấy hết sức nghiêm khắc trong việc nuôi dạy con cái. Có một lần con gái đòi mua đồ chơi, anh ấy đã đẩy nó ra khỏi nhà và đóng cửa lại, mặc cho con bé khóc lóc khản cả cổ ở ngoài, mãi đến khi trời tối anh ấy mới mở cửa cho nó vào. Từ đó trở đi, con bé không bao giờ dám đòi mua đồ chơi nữa. Trước mặt người khác, anh ấy không ngừng khoe khoang chuyện này để mọi người thấy rằng mình cao siêu thế nào trong việc dạy con. Nhưng tôi nói với anh ấy rằng: "Tôi thực sự

cảm thấy tiếc thay cho con bé. Có một người cha cứng nhắc như anh, sau này nó sẽ khó mà trở thành một người tích cực, chủ động được. Đồng thời, tôi cũng thấy buồn cho cả anh. Con bé không đòi mua đồ chơi nữa không phải vì nó tôn trọng hay đồng ý với cách làm của anh, đơn giản chỉ vì nó sợ anh mà thôi."

Chắc gia đình nào cũng từng phải đối mặt với việc con cái đòi mua thứ này thứ kia, bản thân tôi cũng không ít lần gặp phải chuyện đó. Thông thường, tôi sẽ không đáp ứng chúng ngay, vì tôi tin rằng trì hoãn đáp ứng những đòi hỏi của con sẽ giúp ích được cho cuộc sống của chúng sau này. Nhưng tôi cũng không bao giờ từ chối chúng một cách thô bạo. Ngay lúc đó, tôi sẽ giải thích và thương lượng với con, khi về nhà tôi lại nghiêm túc giảng giải một lần nữa để chúng hiểu về việc này. Rồi đợi đến lúc thích hợp, tôi sẽ mua những thứ mà trước đây chúng thích để làm quà, bên cạnh đó tôi còn thường gửi kèm theo một bức thư hoặc một tấm thiệp nhỏ với những lời chúc hoặc những lời nhắn nhủ yêu thương.

Trừng phạt nghiêm khắc, dọa nạt, cách ly hay thậm chí dùng đòn roi, những hành động thô bạo này chỉ càng chứng minh cho sự thiếu nhẫn nại và thiếu lý trí của phụ huynh mà thôi. Phương pháp này không những sẽ gây ra tổn thương cho quan hệ giữa cha mẹ với con cái mà còn tạo ra những ám ảnh tâm lý sâu sắc trong con. Có thể cô bé trong câu chuyện trên sẽ không bao giờ đòi hỏi thứ gì nữa, nhưng trong suốt quá trình trưởng thành sau này của mình, cô bé cũng sẽ không dám chủ động theo đuổi một thứ gì nữa, không dám thể hiện nhu cầu của bản thân và dần trở thành một con người bị động.

Người Do Thái luôn yêu cầu con phải nghiêm khắc tuân thủ theo những quy tắc nhất định, nhưng quan hệ giữa họ với con cái vẫn rất thân mật, lúc nào cũng khiến cho con cảm nhận được tình yêu thương của cha mẹ.

Tôi có quen một bà mẹ Do Thái với hai đứa con, đứa lớn hơn bốn tuổi, đứa nhỏ hơn một tuổi. Tôi phát hiện ra rằng, dù đang làm bất cứ chuyện gì, chỉ cần con cần là cô ấy liền lập tức dừng mọi việc lại để ưu tiên cho việc chăm sóc con. Đứa lớn thì suốt ngày hứng thú với việc khám phá thế giới, đứa nhỏ thì suốt ngày cầm, nắm, kéo, bò để tiếp xúc với thế giới, còn cô ấy thì mặc dù chẳng xa cũng chẳng gần, nhưng lại luôn kịp thời đến bên con, để khi chúng cần là có thể lập tức nhìn thấy mẹ. Còn lúc bình thường, cô ấy rất ít khi quấy rầy bọn trẻ.

Người mẹ Do Thái này từng hỏi tôi: "Chị có phát hiện ra các con em có điểm gì khác biệt không?" Tôi nói: "Khác biệt gì cơ?"

Cô ấy mỉm cười: "Các con em không cần phải quay đầu lại tìm mẹ, trong khi rất nhiều đứa trẻ khác vì sợ mẹ đi mất nên lúc nào cũng quay đầu lại tìm."

Những đứa trẻ chỉ suốt ngày quay đầu tìm mẹ sẽ không thể chạy xa được, cũng không dám tự tin bước về phía trước.

Khi con còn nhỏ, người mẹ không bao giờ rời khỏi con nửa bước, lúc nào cũng để chúng nằm trong tầm mắt của mình, chỉ cần chúng cất tiếng gọi là người mẹ lập tức trả lời. Đến khi

chúng lớn hơn một chút, phạm vi khám phá được mở rộng hơn thì khi cần, chúng vẫn có thể tìm thấy mẹ ở "khu vực hoạt động" của mẹ, chúng sẽ không cần phải lo lắng về việc mẹ rời khỏi mình cho đến khi chúng đủ lông đủ cánh và không cần đến sự bảo vệ, che chở của mẹ nữa.

Mối quan hệ thân mật giữa cha mẹ và con cái chính là một chuỗi tin tức ngầm, mặc dù là tiềm ẩn ở bên trong nhưng lại vô cùng quan trọng. Nghiên cứu của các nhà tâm lý học chỉ ra rằng, rất nhiều vấn đề của trẻ có liên quan trực tiếp đến quan hệ giữa chúng với cha mẹ. Thế nên trước khi tiến hành giáo dục hay uốn nắn hành vi của con thì chúng ta phải làm thế nào để chiếm được tình cảm của chúng trước đã.

Yếu tố hết sức quan trọng trong việc thiết lập mối quan hệ tốt đẹp với con chính là sự "định vị". Các vị phụ huynh hãy xây dựng hình ảnh đẹp của mình trong mắt con cái, đừng có lúc nào cũng làm như mình đang ngồi trên cao nhìn xuống, khiến con có cảm giác xa cách. Phụ huynh có thể chọn cách "làm bạn" và không ngừng điều chỉnh hình ảnh của mình trong mắt con, để dễ dàng trò chuyện với con hơn. Hãy kết hợp giữa yêu thương và dạy bảo, vừa mềm mỏng vừa nghiêm khắc, và tuyệt đối tránh dùng bạo lực gia đình. Quan niệm "yêu cho roi cho vọt" đã trở nên lỗi thời, các bậc cha mẹ hiện đại cần áp dụng những phương thức giáo dục khoa học hơn.

Tôi tin rằng cách giáo dục tốt nhất là khi bạn cùng con làm một điều gì đó: khi bạn cùng con ngồi ăn cơm, khi bạn cùng con thoải mái trò chuyện với nhau, khi bạn cùng con đi ra ngoài chơi, khi bạn cùng con xem một bộ phim, khi bạn cùng con cố gắng vì một mục đích chung nào đó…

Chỉ cần bạn chú tâm thì lo gì đứa con mà mình dứt ruột đẻ ra không cảm nhận được tình yêu thương của mình dành cho chúng? Chỉ là tình yêu đó cũng cần phải khống chế ở một "mức" nhất định, không phải lúc nào cũng chiều theo ý con mới là yêu con nhất. Tình yêu thương của cha mẹ là vô điều kiện, nhưng cần phải có nguyên tắc, và những bậc phụ huynh thông thái cần học cách bảo vệ mối quan hệ hòa hợp với con bằng chính tình yêu thương có nguyên tắc đó.

Phát hiện ra hứng thú của con

Ngày nay có rất nhiều bậc phụ huynh ngay từ khi trẻ còn nhỏ, học tiểu học hoặc thậm chí mới học mẫu giáo đã bắt đầu nghĩ đủ mọi cách để con được vào học trong những trường tốt nhất, xịn nhất mà hoàn toàn không quan tâm xem sở thích và sở trường của con là gì. Một lần nọ, tôi đến thăm một trường mẫu giáo, thấy cô giáo đang vất vả dạy piano cho một đứa bé. Cô giáo đó nói với tôi: "Thằng bé này đã học đến tiết thứ 10 rồi, nhưng khi đặt tay lên phím vẫn không cảm thụ được, tôi đã nói với phụ huynh rằng cháu không phù hợp với việc học piano, nhưng họ chẳng thèm quan tâm." Cô giáo đó hỏi tôi xem có cách nào không, tôi nói rằng, nếu tôi là phụ huynh của cháu bé đó, tôi sẽ cùng thằng bé đi tìm xem hứng thú của nó là gì.

Trong quá trình nuôi dạy trẻ, việc phát hiện ra hứng thú của chúng là một cột mốc vô cùng, vô cùng quan trọng. Bạn không biết con thích gì, bạn chỉ làm theo suy nghĩ và sở thích của mình, nghĩ rằng hồi nhỏ mình rất thích tập piano nhưng vì gia đình không có điều kiện nên không đi học được, bây giờ có tiền rồi, có con rồi thì nhất định phải cho nó đi học. Đó chỉ là mong muốn của bạn mà thôi, bạn không thể đem mong muốn của mình áp đặt lên con, không thể bắt con tiếp nối mơ ước của mình được. Sinh mệnh có thể được tiếp nối, nhưng suy nghĩ và mong muốn cá nhân không phải lúc nào cũng có thể được kế thừa, bởi vì mỗi người có một sở thích khác nhau, một niềm hứng thú khác nhau, một mối quan tâm khác nhau. Thế nên, tôi nói với cô giáo đó rằng hãy bảo phụ huynh của cháu bé kia gọi điện cho tôi. Trong điện thoại, tôi đã khuyên vị phụ huynh ấy rằng: “Mỗi đứa trẻ đều là một cá thể độc lập, chúng có sở thích và hứng thú riêng, nếu cứ miễn cưỡng thì sẽ đốt cháy giai đoạn. Thực tế đã chứng minh, con trai anh không có năng khiếu, và nó cũng không thích học piano, vậy thì dù có bắt nó tiếp tục học đi chăng nữa, nó cũng không thể trở thành một nghệ sỹ piano được.”

Ở phần trước, tôi đã nhắc đến việc Huy Huy chọn nghề cho tương lai, thực ra mong muốn của tôi là nó sẽ làm trong ngành du lịch, nhưng thằng bé lại có hứng thú với ngành chế tác kim cương. Là một người mẹ, tôi không thể đem mong muốn và sự lựa chọn của mình áp đặt lên con. Tôi tôn trọng sở thích và hứng thú của nó. Thực tế thì đến nay, thằng bé cũng đã gặt hái được kha khá thành công trong lĩnh vực mà mình đã chọn.

Hồi ở Israel, tôi có một người bạn làm bác sỹ ở Tel-Aviv. Tôi vẫn thường kể cho những người bạn Trung Quốc của mình nghe lời khuyên của anh ấy dành cho con, khi nó chuẩn bị chọn nghề nghiệp cho tương lai. Anh ấy nói với tôi rằng: “Tôi bảo với con trai là, nếu chỉ vì muốn kiếm tiền thì tốt nhất đừng chọn nghề y.” Khi đó tôi vô cùng ngạc nhiên, vì có rất nhiều người chọn học nghề y để sau này sẽ tìm được công việc với mức lương cao. Anh ấy mỉm cười giải thích: “Tôi không hề phản đối việc con trai mình chọn học ngành y, nhưng nếu nó học y chỉ để kiếm tiền thì trước sau gì nó cũng sẽ hối hận, hơn nữa, nó sẽ không bao giờ trở thành một bác sỹ giỏi được. Bởi vì ngành y là một ngành hết sức vất vả, đầu tiên phải mất bảy năm học tập khổ cực, sau khi ra trường còn phải làm bác sỹ nội trú vài năm, 2-3 ngày không được ngủ là chuyện bình thường. Khó khăn lắm mới lên làm bác sỹ chính, có thể có phòng khám riêng của mình, nhưng ngày nào cũng phải đối mặt với những bệnh nhân luôn cau có, mệt mỏi thì áp lực vô cùng lớn. Tôi hy vọng con mình chọn đi con đường này vì lý tưởng thực sự là cứu giúp và xoa dịu nỗi đau của bệnh nhân, chứ không phải chỉ đơn giản là vì tiền. Dù không muốn chi phối tương lai của con nhưng tôi vẫn phải đưa ra lời khuyên này cho nó.”

Thế nhưng, một bộ phận phụ huynh ngày nay lại làm ngược lại, thấy ngành nghề nào, môn học nào đang được ưa chuộng là họ sẽ bắt con đi học mà không cần quan tâm đến cảm nhận của chúng. Nếu rõ ràng con bạn chỉ hứng thú với việc vẽ tranh mà bạn lại cứ bắt nó học piano thì liệu nó có thể phát huy được tiềm năng của mình không?

Con cái hứng thú với một thứ gì đó cũng có nghĩa là nó có tiềm năng về lĩnh vực đó. Bạn cần phải coi trọng và giúp con bồi dưỡng, có như vậy chúng mới phát huy được tiềm năng của mình một cách tối đa. Ví dụ, nếu một đứa trẻ lúc nào cũng thích tháo lắp đồ chơi thì

nghĩa là nó có hứng thú đặc biệt với lĩnh vực chế tạo máy móc, và rất có thể có tài năng thiên bẩm trong lĩnh vực này. Vậy thì chúng ta hãy tạo điều kiện để trẻ tiếp tục chơi, tiếp tục khám phá để cảm nhận được niềm vui trong đó, và khiến cho sự hứng thú của trẻ ngày càng sâu sắc hơn. Hay nếu một đứa trẻ lúc nào cũng thích kiểm chứng lại những điều thầy cô giảng trên lớp hay những thứ đọc được từ sách báo thì chứng tỏ nó rất có tư duy nghiên cứu thí nghiệm và tìm hiểu khoa học.

Tôi tin rằng, mỗi đứa trẻ đều là độc nhất vô nhị, chúng có những điểm sáng riêng của mình, phụ huynh cần biết cách phát hiện ra sở trường và niềm hứng thú riêng của con, sau đó đưa ra những chỉ dẫn để chúng có thể tự chủ trong học tập. Tôi từng đọc được một câu nói như sau: “Tất cả mọi việc mà trẻ thấy hứng thú và chủ động thực hiện thì trong 10 phần, có đến 8-9 phần thành công.” Do đó, chúng ta không cần phải lo lắng rằng con sẽ không thành công, chỉ cần giúp con tìm ra được thứ mà chúng thực sự muốn làm thì ắt sẽ có một ngày, thành công nhất định sẽ tìm đến với chúng.

Đặt mình vào vị trí của con, việc trò chuyện sẽ không gặp trở ngại.

Tôi rất hay dẫn các con đi xem triển lãm tranh, vì những thứ trừu tượng sẽ giúp nuôi dưỡng trí tưởng tượng của chúng. Khi bạn đứng trước những bức tranh thuộc trường phái trừu tượng và trò chuyện với con, sự tôn trọng dành cho con được thể hiện một cách rõ ràng nhất. Bởi vì trong trường phái trừu tượng, bạn nghĩ nó là cái gì thì nó là cái đó, vì vậy rất dễ để nói chuyện với con và hiểu được suy nghĩ của chúng.

Đối với những thứ mang tính trừu tượng, tôi khuyên các vị phụ huynh nên dành thời gian dẫn con đi xem, vì điều đó có thể nuôi dưỡng hứng thú và trí tưởng tượng của chúng. Hơn nữa, xét ở góc độ phát triển thì những thứ trừu tượng còn được coi là động lực giúp loài người tiến bộ, do đó dẫn con đi xem triển lãm tranh là một lựa chọn không tồi.

Đứng trước các tác phẩm nghệ thuật, thứ mà con nhìn thấy chưa chắc sẽ giống với thứ mà bạn nhìn thấy, lúc đó đừng nên tranh cãi với trẻ, bạn hãy thuận theo và khích lệ chúng, để chúng cảm nhận rằng trí tưởng tượng của mình thật tuyệt, thật thú vị. Trong quá trình giao tiếp như vậy, chúng ta có thể hiểu hơn về tâm tư, suy nghĩ của con, đồng thời còn có thể nói ra những kỳ vọng và mong muốn của chúng ta với con theo cách mà chúng dễ chấp nhận nhất.

Trò chuyện với con cũng là một nghệ thuật. Thực ra phụ huynh hoàn toàn có thể cảm nhận được tâm tư tình cảm của con, chỉ có điều rất nhiều người lại không biết thể hiện bằng cách nào, nên thường biến cuộc trò chuyện thành những màn tranh cãi và trách móc, khiến con cảm thấy không thoải mái và bản thân chúng ta cũng chẳng vui vẻ gì.

Trò chuyện không phải là nhường nhịn nhau, trò chuyện cũng có những “điểm”. “Điểm” ở đây chính là điểm hứng thú hay điểm quy tắc. Nếu cuộc trò chuyện tách rời khỏi điểm hứng thú thì nó sẽ trở nên rất vô vị, nhạt nhẽo, thậm chí dẫn đến tranh cãi, khiến hai bên ngày càng xa cách, lâu dần sẽ hình thành thói quen cứ nói chuyện là tranh cãi. Và việc tìm ra điểm hứng thú đó chính là nghĩa vụ của những bậc làm cha mẹ.

Chúng ta không nhất thiết phải nói với trẻ quá nhiều điều sáo rỗng, nếu những thứ chúng ta nói quá nhạt nhẽo và vô vị thì lần đầu tiên trẻ có thể cố gắng chịu đựng, nhưng những lần sau chúng chắc chắn sẽ phản bác lại, lâu dần, bạn sẽ cảm thấy con ngày càng khó bảo, khó nói chuyện. Do đó trước khi trò chuyện với con, phụ huynh cần phải suy nghĩ thật kỹ và thấu đáo về những điều nên nói.

Hãy nhớ, cần học cách đối thoại với con, chứ không phải lúc nào cũng đòi hỏi chúng phải nghe lời.

Có một câu chuyện xảy ra với người bạn tôi như sau: Hôm đó, đã đến giờ phải về nhà rồi mà con gái cô ấy vẫn chưa về, hai vợ chồng bắt đầu cằn nhằn: "Con bé này lại ham chơi rồi!" Một lúc sau, hai vợ chồng bắt đầu nổi nóng: "Mấy giờ rồi mà vẫn không thấy bóng dáng nó đâu cả?", "Thôi không chờ nữa, chúng mình ăn cơm trước!" Cô bạn tôi nói rằng, lúc đó cô chỉ nghĩ khi nào con về nhất định phải dạy cho nó một bài học. Đã tám giờ tối mà con gái vẫn chưa về nhà, hai vợ chồng đâm lo lắng: "Cái con bé này, không phải đã xảy ra chuyện gì rồi chứ?", rồi càng nghĩ càng sợ, bắt đầu gọi điện đến từng đứa bạn học của con gái để hỏi han. Đúng lúc đó có tiếng chuông cửa, cô bạn tôi vội vàng ra mở cửa, vừa nhìn thấy con đã lập tức xả ra một tràng: "Mày chết dí ở đâu mà giờ này mới về? Làm bố mẹ suýt chút nữa thì đi báo công an rồi đây này!..." Cô bé đang định giải thích nhưng lúc đó cô bạn tôi làm gì còn tâm trí mà nghe nữa, lập tức vung tay tát cho nó một cái, con bé ôm mặt chạy về phòng khóc nức nở.

Sự quan tâm của cô ấy dành cho con là rất đỗi bình thường, nhưng chính sự quan tâm đó cũng gây ra "hỗn loạn". Cô ấy thậm chí không nghe con giải thích lấy một câu, chỉ muốn lập tức trút hết những bực tức trong lòng mà không thèm quan tâm xem liệu con có lý do gì chính đáng hay không. Có thể thấy cô ấy đã hoàn toàn không cho con cơ hội để trò chuyện, dẫn đến việc sau này con bé ngày càng bướng bỉnh và không muốn trò chuyện với mẹ nữa.

Một cuộc trò chuyện hiệu quả phải đáp ứng được hai yếu tố: đó phải là cuộc trò chuyện giữa hai trái tim chân thành và là sự trao đổi tình cảm của cả hai bên. Cha mẹ cần phải học cách đứng từ lập trường, góc độ của con để suy nghĩ về vấn đề, sau đó mới tiến hành trò chuyện với chúng. Chúng ta cũng cần phải thay đổi quan niệm truyền thống về vị trí của chúng ta và con, đừng có lúc nào cũng đứng ở góc độ uy nghiêm của một phụ huynh mà giao tiếp với chúng, hãy thử trở thành một người bạn tri kỷ, cúi xuống để trò chuyện với chúng. Chỉ trong bầu không khí hài hòa, thoải mái và bình đẳng, chúng ta mới có thể trò chuyện có hiệu quả với con được. Đương nhiên, để làm được điều đó thì các vị phụ huynh phải nỗ lực rất nhiều.

Cha mẹ cần dành nhiều thời gian và công sức để tạo ra môi trường trò chuyện thoải mái trong gia đình. Ví dụ, dành một khoảng thời gian nhất định để trò chuyện với con, có thể là sau bữa cơm tối hoặc cuối tuần. Hãy xác định một khoảng thời gian chỉ dành riêng cho bạn và con, sau đó dù có bận đến đâu chăng nữa cũng không được bỏ qua quãng thời gian này, để con cảm nhận được sự tôn trọng của bạn dành cho chúng. Trong lúc trò chuyện, hãy chú ý tìm những chủ đề mà con thấy hứng thú, hãy nghiêm túc lắng nghe tiếng nói từ sâu trong lòng chúng.

Chủ đề ưa thích của các bậc phụ huynh thường là học tập và điểm số. Con vừa bước vào cửa, chưa kịp uống cốc nước chúng ta đã hỏi: "Hôm nay thi thế nào hả con?", "Hôm nay con học có tốt không?" "Hôm nay cô giáo giao bài tập gì về nhà?"… Lâu dần, trẻ sẽ cảm thấy chán ngán, cho rằng cha mẹ quan tâm đến thành tích học tập của chúng nhiều hơn là quan tâm đến bản thân chúng.

Nếu trẻ thích xe cộ, phụ huynh có thể trò chuyện với con về chiếc xe mình thích, rồi gần đây có loại xe nào mới, hay trận đua xe hôm qua ra sao… Một khi đã tìm được chủ đề mà trẻ cảm thấy hứng thú, chúng sẽ muốn nói chuyện với bạn nhiều hơn và trong quá trình trò chuyện đó, chúng sẽ để lộ ra những suy nghĩ và tình cảm chân thực của mình. Thậm chí nếu để ý kỹ, chúng ta còn có thể nắm bắt được trạng thái tâm lý gần đây của chúng ra sao.

Dù cho không cảm thấy hứng thú với những điều con nói nhưng chúng ta vẫn phải chăm chú lắng nghe, để chúng cảm nhận được sự tôn trọng của cha mẹ dành cho chúng. Có như vậy, con mới muốn được tiếp tục trò chuyện với chúng ta.

Chia sẻ với các vị phụ huynh thêm một kinh nghiệm, đó là khi trò chuyện với các con, tôi thường xuyên kể cho chúng những điều mà tôi cũng từng gặp phải khi bằng tuổi chúng bây giờ, ví dụ như khi buồn thì làm thế nào, khi bị bắt nạt thì xử lý ra sao, khi thất vọng thì làm thế nào hoặc bây giờ nếu gặp khó khăn thì tôi sẽ xử lý ra sao… Tất cả những điều này, tôi đều dùng ngôn ngữ đơn giản và dễ hiểu nhất để chia sẻ với con. Khi trẻ biết tôi cũng từng phải trải qua những áp lực và phiền muộn như chúng như bây giờ, chúng sẽ dễ tiếp nhận những điều tôi nói hơn. Và khi tôi nói với con cách tôi đã đối phó với áp lực như thế nào, chắc chắn sự dũng cảm và tự tin để đối mặt với khó khăn của chúng cũng sẽ tăng lên.

Khi con biết rằng, bạn và chúng đang đứng ở cùng một chiến tuyến thì bạn sẽ dễ dàng đi vào thế giới nội tâm của chúng hơn, chúng sẽ sẵn sàng chia sẻ tâm tư, tình cảm của mình với bạn, và như thế việc trò chuyện với con sẽ ngày càng thuận lợi hơn.

Cụ thể nên làm thế nào? Sau đây là một vài lời khuyên của tôi, hy vọng có thể giúp ích được cho các vị phụ huynh:

Những điều nên hạn chế làm, làm càng ít thì hiệu quả trò chuyện với trẻ càng cao bao gồm:

- Vừa nói chuyện với con vừa làm việc khác.
- Chỉ biết thuyết giáo mà không quan tâm xem con có chấp nhận điều đó không.
- Thường xuyên tỏ ra bực tức, khiến con không biết nên làm thế nào.
- Doạ nạt, châm chọc, mỉa mai con.
- Kể lể những lỗi lầm cũ của con, oán trách con.
- Lúc nào cũng chỉ nhìn thấy khuyết điểm của con.

- Bản thân khi làm sai việc gì cũng không dám nhận lỗi với con.
- Dùng suy nghĩ của bạn để suy đoán suy nghĩ của con.
- Lý lẽ vô lý.
- Để sự việc chi phối cảm xúc.

Những điều nên tích cực làm, làm càng nhiều thì hiệu quả trò chuyện càng cao bao gồm:

- Nói chuyện với trẻ, nhất định phải chuyên tâm để trẻ cảm nhận được sự tôn trọng của bạn dành cho chúng.
- Ngồi thấp xuống nói chuyện với con, để nhìn thế giới bằng tầm mắt ngang bằng với chúng.
- Mỉm cười khi nói chuyện với con, có như vậy con cũng sẽ mỉm cười khi nói chuyện với bạn.
- Thống nhất giữa lời nói và hành động.

Nếu bạn đang không biết phải trò chuyện với con như thế nào, hoặc việc trò chuyện với con đang gặp phải một vài trở ngại thì có thể ghi lại và thử làm theo một số nguyên tắc trên.

Những lời vàng ngọc của cha mẹ mới là món quà ý nghĩa nhất dành cho con

Rất nhiều người từng oán thán rằng, họ tốn bao nhiêu tiền của để mua nhà cho con, cưới vợ cho con, vậy mà kết hôn xong, chúng lại chỉ nghe lời vợ mà chẳng thèm quan tâm gì đến cha mẹ. Thực ra, món quà giá trị nhất mà cha mẹ tặng con không phải là nhà cao cửa rộng, không phải một hôn lễ hoành tráng, không phải trang sức đắt tiền mà chính là những lời nói ngọc ngà, ý nghĩa. Mỗi lần các con tôi bước vào một mốc quan trọng của cuộc đời, ví dụ vào đại học, đi làm hay kết hôn, thứ tôi tặng chúng không phải những món quà đắt tiền mà là những lời khuyên được tổng kết từ kinh nghiệm thực tiễn của chính bản thân tôi. Tôi tin rằng, những thứ đó sẽ giúp ích cho cuộc sống sau này của chúng hơn là đưa cho chúng tiền để mua nhà.

Khi Dĩ Hoa và Huy Huy cưới vợ, tôi không tặng chúng món quà giá trị nào, cũng chẳng tổ chức hôn lễ linh đình sang trọng, chỉ gọi hai vợ chồng đến và nói những lời từ tận đáy lòng:

"Hôm nay mẹ rất vui vì từ bây giờ, mẹ có thêm một người con gái. Mẹ tin rằng, gia đình con cũng sẽ rất vui vì vừa có thêm một người con trai. Trong thời khắc đẹp đẽ đáng nhớ này, mẹ hy vọng các con sẽ nhận lấy lời chúc phúc của mẹ. Con trai, mẹ muốn nói với con rằng trước ngày hôm nay, con có thể tự mình quyết định mọi thứ, thậm chí chỉ làm theo sở

thích, nhưng kể từ ngày hôm nay, thân phận của con đã khác, có một người con gái đã vì con mà tháo bỏ đôi cánh thiên thần của mình, cô ấy sẽ không thể nào bay về thiên đường trước kia nữa, sự tin tưởng này cũng chính là trách nhiệm của con. Mẹ muốn tặng cho mỗi con một chữ. Con dâu, mẹ tặng con chữ 'kính', con phải nhớ rằng đàn ông cần được 'kính', vì họ rất coi trọng thể diện. Con nhất định phải kính trọng chồng con, dù chồng con không phải là minh tinh gì đó, nhưng con hãy nhìn chồng bằng ánh mắt khi nhìn thấy một ngôi sao."

Tiếp đó, tôi lại nói với con trai:

"Con trai, con biết không? Người đàn ông cần hiểu được chữ 'sủng', người phụ nữ khi được cưới về cần được yêu chiều, trân trọng. Con phải yêu thương vợ con, tin rằng tình yêu thương đó sẽ đem lại hạnh phúc to lớn mà con không thể ngờ tới. Cuộc đời là dòng sông, hôn nhân là một chiếc thuyền ba lá không có người lái, chỉ cần hai vợ chồng chung sức đồng lòng, luôn kề vai sát cánh bên nhau thì các con sẽ được chiêm ngưỡng những khung cảnh tuyệt vời khi con thuyền lướt dọc bờ sông. Sức mạnh từ cái nắm tay của các con sẽ giúp các con vượt qua mọi phong ba bão tố. Cuộc sống không phải lúc nào cũng yên ả, chắc chắn rồi các con sẽ gặp những khó khăn, thử thách không lớn thì nhỏ, cảnh có đẹp đến đâu, trời có trong xanh đến mấy thì rồi cũng sẽ có lúc nổi gió nổi mưa. Nhưng mẹ tin rằng khi hai chữ 'kính' và 'sủng' song hành cùng nhau, thì dù là mưa đá hay mưa phùn rơi xuống dòng sông hôn nhân của các con, chúng cũng sẽ biến thành mật ngọt. Hãy cảm ơn cha mẹ cho các con sự sống, hãy cảm ơn dân tộc cho các con linh hồn, hãy cảm ơn đất nước cho các con sức mạnh và hãy cảm ơn bạn bè, thầy cô cho các con trí tuệ. Hãy trân trọng mỗi sớm mai rạng rỡ, trân trọng mỗi ngày được sống."

Khi hai đứa con trai của tôi kết hôn, chúng chỉ đơn giản đi đăng ký kết hôn rồi gia đình tôi cùng ăn một bữa cơm thân mật, tôi tặng chúng những lời chúc phúc rồi chúng bắt đầu bước vào cuộc sống hôn nhân. Đương nhiên, cũng có những lúc chúng cãi vã, giận hờn, nhưng trước đó tôi đã chuẩn bị tinh thần trước cho chúng. Tôi nghĩ rằng, chẳng điều gì có thể khiến chúng hiểu rõ hơn về nghệ thuật gia đình hơn là những chữ mà tôi đã tặng chúng cả.

Hiện nay, khi con cái kết hôn, nhiều phụ huynh dốc toàn bộ gia tài của mình để cố gắng mua cho con một cái nhà, tổ chức tiệc cưới sang trọng cho chúng. Sau đó còn làm "bảo mẫu" chăm lo cuộc sống cho hai vợ chồng, đến khi chúng có con cái thì lại gánh vác trách nhiệm chăm sóc các cháu. Đây chính là nguyên nhân tại sao những phụ huynh đó bị gọi là "nô lệ của con", cả cuộc đời lúc nào cũng vì con cái mà chịu bao nhiêu khổ cực, lúc nào cũng vì con mà tất bật kiếm tiền, hy sinh tất cả mọi thứ, thậm chí quên đi chính bản thân mình. Và nhiều khi chính những phụ huynh này lại là những người phá vỡ hạnh phúc của con, bởi vì với sự hy sinh vô điều kiện của mình, họ coi con cái như một món đồ sở hữu, đồng thời coi con dâu là kẻ đã cướp đi con trai họ. Tôi thường nói với những người đó rằng: "Con cái trước sau gì cũng phải có cuộc sống riêng của mình, chúng ta không thể trói buộc chúng ở bên cạnh mãi được. Anh chị mua nhà cho chúng là vấn đề của anh chị, các con có tay có chân, có thể tự kiếm tiền, tại sao phải mua nhà giúp chúng? Làm như vậy chẳng phải đã cướp đi động lực phấn đấu của chúng rồi sao? Con cái đã lớn rồi, anh chị còn muốn làm cho nó bao nhiêu nữa mới đủ đây? Nếu giúp nó sắp xếp hết mọi thứ rồi thì nó còn muốn cố gắng làm việc gì nữa?

Còn chuyện anh chị nói rằng sau khi kết hôn chúng ít về nhà thăm cha mẹ, đó là do anh chị quản chúng chặt quá, quên rằng bây giờ chúng đã lớn, đã có gia đình riêng và cuộc sống riêng của mình rồi."

Mong các bậc phụ huynh đừng bao giờ trở thành những "ông bố bà mẹ trực thăng[13]". Trung Quốc là "cường quốc" của những ông bố bà mẹ trực thăng. Với chính sách một con, con cái trong mắt các bậc phụ huynh đều trở thành những hoàng tử, công chúa. Từ lúc con sinh ra, phụ huynh đã xác định sẽ là "bảo mẫu" suốt đời, là người hoạch định cuộc sống cho con: khi học mẫu giáo, nếu con bị bắt nạt, cha mẹ sẽ tìm đến tận thầy cô giáo để trách móc; ở tiểu học, nhà trường tổ chức dọn dẹp vệ sinh thì cha mẹ đến tận nơi giúp con lau kính; con lớn hơn một chút thì lúc nào cũng phấp phỏng sợ nó yêu sớm, ảnh hưởng học hành; đến lúc thi đỗ đại học thì cũng huy động cả nhà từ già tới nhỏ xách hành lý đưa con đi đăng ký; con tốt nghiệp đại học đi tìm việc làm cũng có cha mẹ đi theo; con đi làm rồi vẫn còn lo mua nhà, lo sắp xếp chuyện hôn nhân cho con rồi giúp chúng chăm sóc con cái.

Nếu mọi việc đã được cha mẹ sắp xếp đâu vào đó thì con cái sẽ cảm thấy không cần cố gắng nữa và tinh thần trách nhiệm cũng vì thế mà mất đi. Tôi không nói rằng cha mẹ không được giúp đỡ con cái, nhưng sự giúp đỡ của chúng ta cũng cần phải có nghệ thuật. Hãy bí mật dõi theo con, xuất hiện kịp thời vào những thời khắc quyết định, chứ không phải lúc nào cũng như một chiếc trực thăng bay lơ lửng trên đầu chúng. Khi con cái bắt đầu bước vào những giai đoạn mới của cuộc đời, chúng ta hãy cho chúng những lời khuyên răn, nhắc nhở hữu ích; khi chúng gặp chuyện buồn hay trắc trở, chúng ta hãy động viên, an ủi và giúp đỡ chúng.

Cuộc sống không phải lúc nào cũng thuận buồm xuôi gió, những trở ngại dù lớn dù nhỏ vẫn luôn xảy ra xung quanh chúng ta, thái độ của cha mẹ là vô cùng quan trọng. Giống như trong gia đình tôi, mặc dù lúc chúng kết hôn tôi đã nói chuyện với cả hai đứa về đạo lý vợ chồng, nhưng vẫn không tránh khỏi những lúc chúng mâu thuẫn, cãi vã. Những lúc đó, tôi không nghe chúng chỉ trích đối phương vội, mà sẽ nhẹ nhàng bảo chúng kể lại một câu chuyện lúc chúng còn nhỏ, bằng cách này tôi hy vọng hai đứa sẽ hiểu về nhau hơn.

Xã hội ngày nay, bọn trẻ kết hôn khi chưa suy nghĩ thấu đáo rồi ly hôn khi chưa suy nghĩ chín chắn. Đó là bởi chúng không phải chịu quá nhiều áp lực nên không cảm thấy có quá nhiều trách nhiệm trong việc kết hôn và ly hôn. Khi đó, thái độ của những người làm cha làm mẹ phải rõ ràng, dứt khoát. Ví dụ, quan niệm của tôi là Dĩ Hoa và Huy Huy chỉ được kết hôn một lần và không được phép ly hôn. Sự giáo dục của tôi đối với con cái hơi thiên về tình cảm, tôi dạy chúng phải biết quý trọng tình cảm và hãy nghĩ đến ưu điểm của người kia, dù đó chỉ là một ưu điểm nhỏ nhưng hãy cố gắng phóng đại nó ra. Đừng có lúc nào cũng chăm chăm nhìn vào khuyết điểm của người kia rồi nghĩ rằng nó thật tồi tệ và cuốn tất cả thành viên trong nhà vào cái vòng xoáy tiêu cực đó.

Một lần, con trai tôi đến thăm và than trách rằng chẳng có lần nào nó về nhà mà yên ổn. Tôi nói với nó rằng, lúc đầu khi con quyết định chọn cuộc hôn nhân này, con đã nghĩ kỹ chưa? Nếu chưa thì sau khi sinh con xong, hãy nghĩ lại một lần nữa. Rồi khi con con đã lớn, nếu con vẫn cảm thấy có mâu thuẫn, vậy thì con lại phải nghĩ lại một lần nữa. Tôi không bao

giờ chấp nhận việc đã kết hôn rồi mà lại dễ dàng, tùy tiện ly hôn. Trong vấn đề này, tôi nhất định phải can thiệp để các con không đến nỗi phải kết thúc cuộc hôn nhân của mình.

Trong cuộc hôn nhân của các con, cha mẹ có một phần trách nhiệm không thể chối bỏ. Hầu như tất cả mọi việc trên đời này, chúng ta đều sẽ làm tốt hơn nếu tập hợp lại với nhau, duy chỉ có hôn nhân, phải lấy tiền đề là tách ra khỏi cha mẹ, bởi chỉ khi tách ra khỏi cha mẹ, con cái mới có một gia đình riêng đúng nghĩa.

Do đó tôi muốn nói rằng, nếu hiểu được cách tiến-lui thích hợp, nếu có sự chân thành và quyết đoán, bạn chắc chắn sẽ có những bước đi khôn ngoan. Tình yêu có thể thúc đẩy trí tuệ của người mẹ, và trí tuệ đó sẽ được quay ngược lại để nuôi dạy các con ngày càng xuất sắc hơn, ưu tú hơn. Bất kể là thiên tài hay tài hoa thì cũng đều là do người mẹ dùng trí tuệ của mình để nuôi dưỡng ra. Khi con cái đã kết hôn, bạn thực sự không nên can thiệp vào cuộc sống hôn nhân của chúng, chỉ khi nào các con nảy sinh mâu thuẫn thì bạn mới nên dành cho chúng những lời khuyên bảo, răn dạy. Và như vậy bạn sẽ phát hiện ra rằng, bản thân các con cũng có thể vận hành rất tốt cuộc hôn nhân của mình, cuộc đời của mình, biết giáo dục con cái và biết hiếu thuận với bạn.

Bằng kinh nghiệm sống của mình, tôi muốn nói với các độc giả rằng: cuộc sống cũng cần được đầu tư. Phạm trù cuộc sống rất rộng lớn, nhưng cái gì cũng cần được đầu tư, cần bỏ công bỏ sức và cần dùng đến trí tuệ. Tình yêu đối với con cái cũng không phải ngoại lệ.

Bạn còn oán trách con tại sao không có chí tiến thủ, không biết hiếu thuận với cha mẹ nữa không? Bạn có nghĩ đến cách mà bạn đã dạy dỗ con không? Con trở thành một đứa trẻ tốt hay xấu, đó đều là kết quả của sự giáo dục của bạn. Nếu con không tốt thì nguyên nhân không phải do tình yêu của bạn chưa đủ, mà vì bạn đã yêu con không đúng cách. Người xưa có câu: “Đừng cho cá, mà hãy dạy cách câu cá.” Con đường của con phải để con tự đi. Điều cha mẹ cần làm chỉ là cung cấp cho con những lời khuyên răn góp ý, và khi con vấp ngã thì đỡ chúng dậy, khích lệ chúng tiếp tục tiến về phía trước.

Trẻ con Do Thái rất hiểu chuyện, chúng sẽ không bao giờ cãi vã với cha mẹ chỉ vì đòi mua một món đồ nào đó. Sau khi trưởng thành và kết hôn, chúng sẽ tự cố gắng kiếm tiền mua nhà, và phụ huynh Do Thái cũng không bao giờ chủ động đề nghị mua nhà cho con.

Tôi chưa từng tặng các con những món quà đắt tiền, chưa bao giờ giúp chúng tìm việc, không mua nhà giúp chúng và cũng chẳng nuôi con hộ chúng, nhưng hai đứa con trai tôi vẫn có những thành công nhất định trong công việc và cuộc sống gia đình. Đó là vì tôi đã luôn chú trọng rèn luyện kỹ năng sống cho chúng, tôi dạy chúng phương pháp chứ không bao giờ làm thay, đồng thời ở mỗi mốc quan trọng trong cuộc đời hay những khi chúng gặp khó khăn, tôi đều dành tặng những lời khuyên bảo và răn dạy hợp lý. Tôi không cần cho chúng những món quà vật chất, bởi những thứ đó chúng có thể tự mình kiếm được, thậm chí còn tặng lại tôi những món quà đắt tiền. Thứ tôi cho chúng là sự ủng hộ về tinh thần, là những kinh nghiệm sống của mình, tôi tin rằng những thứ đó còn quý giá hơn nhiều so với tiền bạc vật chất.

PHỤ LỤC. CHA MẸ CẦN CÓ HAI TRÁI TIM

CHA MẸ CẦN CÓ HAI TRÁI TIM

- Từ Lập Tân

Năm 42 tuổi, cô ấy dắt theo hai đứa con trai, một đứa con gái rời khỏi Thượng Hải để trở về Israel, bắt đầu cuộc mưu sinh đầy gian khổ và vất vả. Để nuôi các con ăn học, cô ấy nghĩ đến việc làm món nem truyền thống của Trung Quốc, sau đó bán cho người dân ở địa phương, mỗi cái nem lãi được bảy hào.

Thế nhưng, hòa bột, gói nem, rán nem, rồi phải đứng bán ở ngoài đường với cái lạnh thấu da cắt thịt, tất cả đều là một thử thách quá lớn đối với cô ấy. Cô nói với ba đứa con của mình rằng hoàn cảnh của gia đình bây giờ đang rất tồi tệ, các con xem có cách nào giúp chúng ta vượt qua khó khăn này được không? Vì sự tin tưởng và cầu cứu của mẹ, ba đứa con, đứa lớn nhất mới 12 tuổi đã không đứng ngoài cuộc mà đã cùng sát cánh với mẹ mình, tham gia vào việc bán nem, dùng đôi tay còn non nớt của mình nắm chặt lấy bàn tay mẹ để đối mặt với cuộc sống đầy chông gai thử thách.

Buổi tối, khi cả khu chợ đã bắt đầu thu dọn, ba đứa trẻ đến từng sạp hàng để mua nguyên liệu, vì lúc đó giá đã rẻ hơn rất nhiều. Sau khi mua đủ số nguyên liệu cần thiết, chúng cho vào từng làn rồi hướng về phía ngôi nhà của mình. Vì còn nhỏ yếu nên chúng đã vận dụng cách “đánh du kích” để vận chuyển hết số rau về nhà. Ba đứa cùng hợp lực để xách một làn, được một đoạn thì đặt xuống rồi quay lại xách làn tiếp theo. Chúng nói với mẹ rằng: “Làm thế này sẽ giảm được bớt tiền vốn ạ.”

Sau đó, người con trai cả phát hiện ra rằng, những đồ dùng hằng ngày và sản phẩm mang đặc trưng của Trung Quốc rất được người Israel yêu thích, vậy là nó đã nghĩ đến chuyện nhập hàng từ Trung Quốc bằng phương thức chuyển phát nhanh rồi bán ở Israel để ăn chênh lệch.

Để rèn luyện tính cách tự lập cho các con ngay từ nhỏ, cô ấy chưa từng đi vay của ai một giọt dầu, một thìa muối, một hạt gạo hay một hạt đường, nếu nhà có không còn gì ăn thì cả bốn mẹ con đều chịu nhịn đói.

Khi hai đứa con trai đã hoàn thành xong nghĩa vụ quân sự, cô ấy gọi các con đến trước mặt và nói với chúng rằng: “Bây giờ các con hãy hứa là vài năm sau, mỗi đứa sẽ tặng cho mẹ một thứ, và thứ đó phải được đặt trực tiếp vào tay mẹ.” Ba đứa con rất thông minh nên đã hiểu ngay ý nghĩa trong lời mẹ nói. Người con trai cả nói sẽ tặng mẹ chìa khóa một chiếc ô tô, người con trai thứ hai nói sẽ tặng mẹ chìa khóa một căn hộ, còn người con gái nói vẫn chưa thể kiếm được nhiều tiền nên sẽ tặng mẹ chìa khóa một hộp trang sức.

Để thực hiện được lời hứa với mẹ, cả ba đứa con đều ra sức phấn đấu. Vài năm sau, chúng đã thực hiện được lời hứa của mình, mỗi đứa tặng mẹ một chiếc chìa khóa.

Đến nay, hai đứa con trai của cô ấy đều đã trở thành triệu phú, nhưng điều khiến cô ấy hết sức vui mừng là chúng vẫn rất biết tiết kiệm. Để không làm hỏng tất, Dĩ Hoa viết lên một tờ giấy nhỏ dán trong phòng vệ sinh rằng: "Đừng quên cắt móng tay móng chân"; trước khi ra khỏi nhà, Huy Huy lúc nào cũng đem theo một chai nước và nói với mẹ: "Mẹ làm cho con một chiếc bánh sandwich nhé." Là một triệu phú nhưng thằng bé rất ít khi ăn uống ở ngoài. Điều đó khiến cô ấy cảm thấy rất hài lòng.

Cô ấy chính là Sara, hậu duệ người Do Thái, một người mẹ Trung Quốc mang trong mình dòng máu Do Thái. Vào những năm 30-40 của thế kỷ XX, để tránh sự tàn sát của Đức Quốc xã, cha của Sara đã đến Thượng Hải và cô được sinh ra tại đây. Năm 1992, khi Trung Quốc và Israel thiết lập quan hệ ngoại giao, Sara khi đó đã 42 tuổi, dắt theo ba đứa con của mình quay trở về Israel. Là người Do Thái đầu tiên di cư từ Trung Quốc về Israel, Sara được coi là hình mẫu của phụ nữ Trung Quốc, được các tờ báo lớn và đài truyền hình Israel rầm rộ đưa tin.

Khi trở về Trung Quốc, giới truyền thông cảm thấy vô cùng hứng thú với phương pháp giáo dục con cái của Sara, muốn hỏi cô về bí quyết nuôi dạy con của mình, không ngờ cô nói rằng chẳng có bí quyết nào cả, chỉ là cô biết cách tỏ ra yếu đuối trước mặt con và biết cách nhận lại từ chúng. Là người làm cha làm mẹ, nhất định phải có hai trái tim. Sara nói rằng, tình yêu của phụ huynh Trung Quốc không phải quá ít mà là quá nhiều, họ không nhẫn tâm để con trải nghiệm sự gian khổ, vất vả khi còn nhỏ, cũng không biết yêu cầu được nhận lại từ chúng vào những thời điểm thích hợp. Thế nên mới dẫn đến tình trạng con cái sau này cả đời vất vả, cả đời chỉ biết nhận về từ cha mẹ.

(Được đăng trong *Báo chiều Dương thành*)

CÙNG VƯỢT QUA GIÔNG BÃO

(Sara trong mắt nghệ thuật gia Triệu Tường)

Mỗi người chúng ta đều có những ký ức đặc biệt về một sự việc, một con người hay một thành phố. Thượng Hải lại càng là một thành phố được gửi gắm nhiều tưởng tượng và ước mong.

Nếu nói rằng tác phẩm kinh điển *Hồng Lâu mộng* có một trăm độc giả, vậy cũng có nghĩa là nó sẽ được cảm nhận theo một trăm cách khác nhau. Có người sẽ nhớ đến một buổi sáng tháng 5 năm 1949 ở Thượng Hải, khi màn đêm trước bình minh đang dần tan đi, một thời đại mới rực rỡ hơn chuẩn bị xuất hiện... Cũng có người sẽ nhớ đến một buổi chiều muộn tháng 2 năm 1943, một người phụ nữ Thượng Hải xinh đẹp, tốt bụng đứng cầm ô che mưa cho một cô bé người nước ngoài đang bị lạc đường.

Cô bé ngoại quốc đó chính là Sara. Cuối những năm 30 của thế kỷ 20, gót sắt của lũ phát xít đã dẫm nát ước mơ của người Do Thái, cha của Sara đã phải rời bỏ châu Âu để lưu lạc đến một đất nước xa lạ, một thành phố xa lạ – Thượng Hải.

Những mảnh vỡ ký ức này không ngừng đan xen và ẩn hiện, từ đó thu hút được sự chú ý và suy ngẫm của một nghệ thuật gia nổi tiếng – Triệu Tường. Mạch suy nghĩ dẫn dắt ông ấy vượt qua sự cách trở của không gian, thời gian để tiến về phía trước. Cảm hứng sáng tạo bắt đầu xao động và sôi sục trong ông.

Triệu Tường, nhà thiết kế tiền tệ nổi tiếng của Trung Quốc, với những tác phẩm nổi tiếng như: đồng tiền vàng gấu trúc Trung Quốc, đồng tiền kỷ niệm Olympic, đồng tiền kỷ niệm EXPO quốc tế… và bây giờ thì ông ấy đang tích cực khám phá lĩnh vực sáng tạo văn hóa.

Ngay từ rất sớm, ông đã bị ấn tượng bởi những trải nghiệm cuộc đời mà một người phụ nữ bình thường như Sara trải qua, từ đó gợi lên ý tưởng dùng nghệ thuật để ghi lại lịch sử, thể hiện tình cảm chân thành giữa người với người, để mở ra tương lai và mong ước về hòa bình.

Và thế là chúng ta được chiêm ngưỡng tác phẩm nghệ thuật ấm áp tình người như sau:

Vào một buổi chiều tối mưa gió, Sara lạc đường, ôm theo con gấu trúc đồ chơi yêu thích của mình, dầm mưa tìm đường về nhà. Bỗng nhiên, mưa như dừng lại, Sara ngẩng đầu lên thì hóa ra một phụ nữ Thượng Hải xinh đẹp, tốt bụng đang đứng cầm ô che mưa che gió cho cô bé.

Ô là biểu tượng của sự che chở, biểu tượng này được biết đến rộng rãi ở cả phương Đông và phương Tây. Gấu trúc không những là quốc bảo của Trung Quốc, là loài vật được các em nhỏ yêu thích mà còn là đề tài yêu thích của Triệu Tường. Ngày nay, gấu trúc với vai trò là sứ giả của hòa bình, hữu nghị đã là hình ảnh phổ biến trên khắp thế giới, đồng tiền gấu trúc được Triệu Tường thiết kế cũng có mặt khắp nơi. Với tác phẩm này, Triệu Tường hy vọng sẽ truyền tải được năng lượng tích cực, hòa bình và hữu nghị.

Khi nói về tác phẩm điêu khắc trên chất liệu kim loại quý này của Triệu Tường, Sara nói rằng: “Mảnh đất này đã từng che chở cho hàng ngàn, hàng vạn người Do Thái, trong đó có hai cha con tôi. Cám ơn Trung Quốc đã giương ô ra che chở chúng tôi khi bầu trời của chúng tôi sụp xuống, đó là chiếc ô sinh mệnh bảo vệ chúng tôi khỏi phong ba, bão táp, giúp chúng tôi vượt qua được quãng thời gian khó khăn nhất.”

“Tình Trung Quốc, nghĩa Thượng Hải là những điều khó quên nhất trong cuộc đời tôi, cảm ơn nhà chế tác, cảm ơn nhà thiết kế, cảm ơn tất cả những người đã từng giúp đỡ chúng tôi.”

Bến Thượng Hải, người qua người lại, thuyền buồm tấp nập, dòng sông Hoàng Phố ngàn năm vẫn chảy không ngừng. Chưa biết chừng, không lâu sau, nơi này sẽ xuất hiện một tác

phẩm điêu khắc nhằm kỷ niệm cuộc chiến chống phát xít Đức thành công, thể hiện tấm chân tình giữa các dân tộc khác nhau khi gặp hoạn nạn, thể hiện tình yêu bao la không biên giới.

Thành phố quốc tế phồn hoa nhưng cũng trải qua nhiều biến động này vẫn giữ được sự quyến rũ và ấm áp của nó. Một Thượng Hải trải qua bao khó khăn mà không gục ngã, đã dung nạp và giúp đỡ biết bao nhiêu con người gặp nạn, đến nay thành phố này vẫn đang vác trên vai ước mơ Trung Quốc, vẫn tiếp tục tìm kiếm tương lai tốt đẹp, rạng rỡ bất chấp mưa gió, bão bùng. Thế giới đòi hỏi chúng ta phải biết giúp đỡ nhau, nương tựa vào nhau.

Thứ kim loại vốn lạnh lẽo, nay đã được hâm nóng bởi Thượng Hải, bởi ký ức về tình người…

Như thường lệ, các nhà kinh tế học lại đưa ra một giải pháp đơn giản. Đó là cho phép mọi người được trao đổi tạng và công nhận thị trường nội tạng. Mặc dù ý tưởng này có giá trị, nhưng nói chung không được tán thành vì vấp phải vấn đề đạo đức. Slippery slope : 'Con dốc trơn' là một thuật ngụy biện trong tâm lý học, đại ý là nếu bạn chấp nhận hành động này thì sẽ phải chấp nhận cả chuỗi hành động hay những hệ quả kéo theo nó. Bàn tay vô hình (invisible hand) là một học thuyết kinh tế do nhà kinh tế học nổi tiếng Adam Smith (1723-1790) đưa ra vào năm 1776. Trong tác phẩm vĩ đại Bàn về tài sản quốc gia (Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations) và những bài viết khác, Smith đã tuyên bố rằng trong nền kinh tế thị trường tự do, mỗi cá nhân theo đuổi một mối quan tâm và xu hướng lợi ích riêng cho bản thân, và chính các hành động của những cá nhân này lại có xu hướng thúc đẩy nhiều hơn và củng cố lợi ích cho toàn cộng đồng thông qua một “bàn tay vô hình”. Ông biện luận rằng mỗi cá nhân đều muốn thu lợi lớn nhất cho mình sẽ làm tối đa lợi ích của cả cộng đồng, điều này giống như việc cộng toàn bộ các lợi ích của từng cá nhân lại. Dynamic inconsistency Camerer và cộng sự (2003) gọi là “chủ nghĩa gia trưởng bất xứng” (“assymetric paternalism”), được họ xem là các bước hỗ trợ cho những người ít gây phức tạp nhất trong khi hạn chế tối thiểu tác hại lên những người khác. Quy tắc vàng của chúng tôi chính là tinh thần được rút ra từ định nghĩa của họ. Có sự hài hước sâu xa ở đây. Nhiều nhà kinh tế học phản bác các thí nghiệm tâm lý học trên cơ sở rằng các thí nghiệm đó chỉ đúng với những gì có “quyền lợi kinh tế thấp” và người ta thường không có cơ hội thỏa đáng để học hỏi. Họ tranh luận rằng nếu quyền lợi được nâng lên và các đối tượng nghiên cứu được phép làm thử, khi đó người ta sẽ lựa chọn và quyết định đúng. Có ít nhất hai vấn đề nảy sinh từ luận cứ này. Thứ nhất, có rất ít bằng chứng cho thấy việc thử đó sẽ cải thiện khi quyền lợi tăng lên. Trong lần thử đầu tiên, quyền lợi hầu như không liên quan gì nhiều đến lựa chọn (xem Camerer và Hogarth, 1999). Thứ hai, và điều này quan trọng hơn, kinh tế học được cho là sẽ giúp giải thích những quyết định lớn trong cuộc sống, và đó là những quyết định cần được thực hiện mà không được thử đi thử lại nhiều lần. (Chú thích của tác giả) Silverstein đã tự tay đưa cho Thaler bài thơ để sử dụng trong một bài báo chuyên ngành được xuất bản năm 1985. Ông nói ông không nhịn được cười khi nhìn thấy bài thơ xuất hiện trên tờ American Economic Review – nhưng giờ đây bài thơ được quản lý bởi đại diện bản quyền của ông, mà sau nhiều cú hích, họ vẫn từ chối cho phép chúng tôi in bài thơ ra đây. (Chú thích của tác giả) Stimulus response compatibility Libertarian Paternalism Omniscience. “One Size Fits All”. Có thể tiên đoán được kết quả của các kỳ bầu cử quốc hội (Mỹ) một cách chính xác đến không thể tin được chỉ bằng cách đề nghị các cử tri nhìn nhanh vào hình của các ứng viên và nói cho bạn biết ai là người có khả năng chiến thắng hơn. Những phán đoán này, được khảo sát từ những sinh viên hoàn toàn không biết gì về các ứng viên, đúng với xác suất 2/3 trong một kỳ bầu cử. (Toderov et al. [2005]; Benjamin and Shapiro [2007]). Chương trình 401(k) là chương trình hưu bổng của các công ty tư nhân tại Mỹ. Theo chương trình này, nhân viên có quyền yêu cầu công ty của mình giữ lại một phần lương hàng tháng để đóng vào quỹ 401(k). Nhân viên và công ty đều có lợi vì cả hai đều được giảm thuế thu nhập, chính xác hơn là được hoãn thuế cho đến khi về hưu. (1) Đường chân tóc mĩ nhân: đường chân tóc tạo thành hình chữ “m” trên trán, trái phải cân xứng. (2) Bạch trảm kê được dùng để ví với con trai nhìn yếu ớt như con gái. (3) Wechat: Một phần mềm tán gẫu phổ biến ở Trung Quốc. (4) Chỉ những người học rất giỏi. (5) Trong tiếng Trung, ngôi thứ hai không phân biệt nam nữ. (6) Chỉ người nghiêm trang, thận trọng, bình tĩnh trước mọi việc. (7) Thực ra câu gốc là Hoàn béo, Yến gầy, Hoàn là Dương Ngọc Hoàn (Dương Quý Phi); Yến là Triệu Phi Yến. Mỗi người có

một vẻ đẹp khác nhau. Triệu Phi Yến có vẻ đẹp mình hạc xương mai, Dương Ngọc Hoàn có vẻ đẹp tròn trịa, đẫy đà. (8) Học tra: Chỉ những sinh viên học dốt. (9) Hai câu trong bài Quan thư trong Kinh Thi. Nghĩa là: Đôi chim trống mái sống ở bãi bồi giữa sông cất tiếng kêu lanh lảnh. (10) Kì thi tiếng Anh dành cho sinh viên đại học ở Trung Quốc. (11) Chỉ người phụ nữ chỉ có ngoại hình đẹp mà không có đầu óc. (12) Chỉ chu kì kinh nguyệt. Cách nói vui của dân mạng Trung Quốc. (13) Tạ Na: Một MC nổi tiếng của đài Hồ Nam. (14) Cao Viên Viên: Một diễn viên xinh đẹp của Trung Quốc. (15) MC, nhà sản xuất âm nhạc. (16) Kênh trung gian thanh toán của các trang thương mại điện tử. (17) Trong tiếng Trung, "Hi Hi" và "Tịch Tịch" đều phát âm là "Xi Xi". (18) Ương Ca: loại hình vũ đạo dân gian lưu hành chủ yếu ở vùng nông thôn miền bắc Trung Quốc. (19) Một phần mềm thiên văn cho biết chính xác những gì bạn thấy khi bạn nhìn lên các vì sao. (20) Tài khoản weibo có nhiều fans, thường từ 500.000 fans trở lên. (21) Phiên âm của hai từ này gần giống nhau: Đường (táng) và Đau (téng). (22) Cháo Loãng: Phiên âm tiếng Hán là "Xi Zhou", đồng âm với "Xi" - Hi, "Zhou" - Châu. (23) Một trong những món ăn truyền thống nổi tiếng của dân tộc Hán, gồm bốn viên thịt với bốn màu, hương và mùi khác nhau, ngụ ý trong đời người có bốn chuyện đại hỉ là phúc, lộc, thọ, hỉ. (24) 520 trong tiếng Trung tượng trưng cho câu "Anh yêu em". (25) Một nhân vật trong phim Tuyệt đỉnh Kungfu của Châu Tinh Trì, xuất hiện với hình ảnh đầu cuốn lô sặc sỡ sắc màu, đanh đá chua ngoa. (26) Một loại thuốc của Trung Quốc, được làm từ các loại thực vật hoang dã trên cao nguyên Tây Nam, có tác dụng bổ não, bổ cơ, tăng cường sức khỏe. (27) Tương tự cô Tấm trong quả thị của cổ tích Việt Nam. (28) Lỗi lập trình làm cho một chương trình hoặc một hệ thống máy tính bị lỗi, cho kết quả sai hoặc đổ vỡ. (29) Ở Trung Quốc, con gái thường được ví với chiếc áo bông, cũng giống ở ta thường nói "con gái rượu của bố" vậy. (30) Ca sĩ nổi tiếng Trung Quốc, giám khảo cuộc thi The Voice China, anh thường hỏi thí sinh "Ước mơ của em là gì?". Về chuyện lên trang nhất, đây vốn là một lời nói đùa, mấy lần Uông Phong ra bài hát mới, tuyên bố li hôn hay tỏ tình với bạn gái (Chương Tử Di) thì đều không lên được trang nhất, nên cư dân mạng mới đùa "giúp Uông Phong lên trang nhất". (31) Nhân vật trong truyền thuyết cổ đại Trung Quốc, chờ chồng suốt mười tám năm. 1. Squat trong tiếng Anh có nghĩa là dáng ngồi xổm hoặc một người rất béo và lùn. 2. Money Flow Index – Chỉ số dòng tiền: xác định cường độ dòng tiền ra vào thị trường trong giai đoạn phân tích Weibo: Trang mạng xã hội của Trung Quốc, tương tự facebook và twitter. Con gà luộc: Chỉ những tràng trai gầy gò, da trắng. Duệ trí: Nhìn xa trông rộng. Thảo Nê Mã: Có 2 cách hiểu. Một là tên một loại cừu "song sinh" với loài lạc đà không bướu, tên khác là Alpaca. Hai là từ này đồng âm với một câu chửi tục. Hội địa chất và môi trường Quốc tế. Tiếng lóng: Bị cắm sừng. Cờ máy bay: Một trò chơi giống như cá ngựa ở nước ta. Trích trong tác phẩm "Qua cung Thanh Hoa" của Đỗ Mục. Chữ "chính" - 正: Chữ bao gồm năm nét, thường được sử dụng để đếm. Một giống táo ngọt của Trung Quốc. Một lối diễn cổ truyền của người Trung Quốc, lấy tốc độ làm trọng, thay những mặt nạ khác nhau trong chớp mắt khiến người xem phải trầm trồ. Trí duệ: Nhìn xa trông rộng. 1. Tác giả có sách bán chạy nhất. 1. Hệ thống dựng bài của một số trang tin điện tử. 1. Nhật ký bằng video. 2. Chụp hình "tự sướng". 1. Hàng giả. 2. Xe máy ba bánh, có mái che. 3. Tương đương hai triệu đồng tiền Việt Nam. 4. Hơn mười bảy triệu đồng. 5. Thịt lợn rán giòn, gần giống với món tóp mỡ. 6. Một ngôn ngữ phổ biến tại Philippines. 1. Hình xăm là dòng chữ "If opportunity doesn't knock, build a door" – "Nếu cơ hội không bao giờ gõ cửa, hãy xây chúng". 2. Onoda: Một quân nhân Nhật Bản từng trốn trong rừng suốt ba thập kỷ sau Thế chiến II. Được đào tạo để trở thành một sĩ quan thông tin kiêm huấn luyện chiến thuật

du kích, Onoda được điều tới Lubang, Philippines, vào năm 1944 với mệnh lệnh không bao giờ đầu hàng, không bao giờ tự sát và phải quyết kháng cự tới cùng cho đến khi viện binh tới. 1. Cư dân mạng. 1. “Gót chân Achilles” là một câu ngạn ngữ rất nổi tiếng từ Thần thoại Hy Lạp. Tương truyền rằng khi Achilles được sinh ra đã được tiên tri sẽ chết trong chiến trận. Để giúp sự trường tồn của con, Thetis đã dốc ngược người cậu bé, hai tay giữ bằng gót chân, rồi nhúng cả người cậu vào nước sông Styx, khiến cả người Achilles trở thành mình đồng da sắt, chỉ có gân nơi gót chân là yếu ớt vì không được nhúng nước. Cuối cùng, trong Chiến tranh thành Troy chàng đã bị hoàng tử Paris dùng tên bắn xuyên qua gót chân khiến chàng chết trận. 2. Nhạc thư giãn. 1. John Oswald Sanders (1902-1992): Là giám đốc điều hành của OMF International - tổ chức của những người truyền giáo Tin Lành. 2. John Adams (1735-1826): Phó tổng thống đầu tiên và là Tổng thống thứ hai của Hoa Kỳ. 3. John Quincy Adams (1767-1845): Tổng thống thứ sáu của Hoa Kỳ. 1. Michelangelo (1475-1564): Họa sĩ, kiến trúc sư, nhà điêu khắc nổi tiếng thời kỳ Phục Hưng. 2. Robert Woodrow Wilson (1936): Nhà thiên văn học người Mỹ, người đã đoạt Giải Nobel Vật lý năm 1978. 1. Larry Bielat: Huấn luyện viên, bình luận viên bóng đá người Mỹ. 1. John Wooden (1910-2010): Huấn luyện viên bóng rổ huyền thoại người Mỹ, nổi tiếng với biệt danh “Thầy phù thủy của Westwood”. 1. Charles Sheldon (1857-1946): Thừa tác viên Tin Lành, người đứng đầu phong trào áp dụng đạo đức Kitô giáo vào các vấn đề xã hội trong những năm đầu thế kỷ 20 tại Mỹ. 1. Sandi Patti: Ca sĩ hát nhạc Thánh ca nổi tiếng người Mỹ. 2. Billy Graham: Là mục sư, nhà truyền bá Phúc âm, là một trong những nhà lãnh đạo có nhiều ảnh hưởng nhất của Phong trào Tin Lành thuộc cộng đồng Kháng cách. 3. Max Lucado: Tác giả của hơn 100 cuốn sách bán chạy, với khoảng 80 triệu bản in trên khắp thế giới. 4. Jerry Van Dyke: Diễn viên, nhà viết hài kịch người Mỹ. 1. Dwight L. Moody (1837-1899): Nhà truyền giáo vĩ đại người Mỹ, người sáng lập ra Giáo hội Moody, trường Northfied Mourt Hermon, Viện Kinh Thánh Moody và Nhà xuất bản Moody. 1. Edmund Burke (1729-1797): Chính khách, nhà văn, nhà triết học người Ireland. 1. William Winans (1836-1917): Người sáng lập và lãnh đạo Farmer’s Savings Bank - ngân hàng tiết kiệm dành cho nông dân. 2. Ronald Osborn: Chủ tịch Giáo hội đầu tiên của Giáo hội Kitô giáo (Christian Church). 3. Napoleon Bonaparte (1769-1821): Là Hoàng đế của người Pháp từ năm 1804-1815. Ông là nhà quân sự và chính trị kiệt xuất. 4. William Lloyd George: Nhà báo tự do người Anh. Các bài báo của ông tập trung viết về các vấn đề như nhân quyền và xung đột biên giới. 5. Charles Spurgeon (1834-1892): Là nhà thuyết giáo người Anh, được xem là “Ông hoàng của những nhà thuyết giáo”. 1. John Wesley (1703-1791): Là mục sư, nhà thần học, nhà thuyết giáo người Anh. 1. Earl Nightingale (1921-1989): Nhà văn, diễn giả nổi tiếng người Mỹ. 2. Joel Weldon: Là một trong những diễn giả uy tín nhất Bắc Mỹ. 1. Winston Churchill (1874-1965): Là thủ tướng Anh trong thời kỳ Chiến tranh thế giới thứ hai. 1. Eli Whitney (1765-1825): Nhà phát minh ra máy cán bông người Mỹ. 2. Thomas Edison (1847-1931): Nhà phát minh người Mỹ. 3. Sanuel Morse (1791-1872): Nhà phát minh ra tín hiệu vô tuyến điện và bảng mã hóa ký tự (mã Morse) dùng để truyền thông tin điện báo. 1. Thomas Carlyle (1795-1881): Triết gia người Scotland. 2. Studs Terkel (1912-2008): Nhà văn người Mỹ từng đoạt giải Pulitzer. 1. Helen Keller (1880-1968): Nhà văn, nhà hoạt động xã hội bị mù, điếc người Mỹ. 1. Mark Twain (1835-1910): Nhà văn, tiểu thuyết gia đồng thời là nhà diễn thuyết nổi tiếng của Mỹ. 1. Douglas Steere (1901-1995): Giáo sư triết học người Mỹ. 2. Norman Cousins (1915-1990): Nhà báo, nhà văn và người đấu tranh vì hòa bình người Mỹ. 1. Harvey Mackay: Tác giả sách kinh doanh bán chạy tại Mỹ, tác giả cuốn sách Tự đào giếng trước khi chết khát được Thái Hà Books xuất bản tại Việt Nam. 1. Tryon Edwards (1809-

1894): Là nhà thần học người Mỹ, được biết đến nhiều nhất với vai trò là người biên soạn cuốn A Dictionary of Thoughts. .sup 1. Henry Ward Beecher (1813-1887): Mục sư, nhà cải cách xã hội nổi tiếng cuối thế kỷ 19 ở Mỹ. 1. Eric Hoffer (1902-1983): Triết gia người Mỹ. 1. Orison Swett Marden (1850-1924): Là tiến sĩ y khoa ngoại chỉnh hình, một trong những người khởi xướng và đặt nền móng cho việc phổ biến học thuyết "Nguyên lý của Thành công" ở nước Mỹ đầu thế kỷ 20. 2. Wendell Holmes (1809-1894): Là bác sĩ, giáo sư, giảng viên, và tác giả người Mỹ. 3. Charles Caleb Colton (1780-1832): Là giáo sĩ, nhà văn và nhà sưu tập người Anh, nổi tiếng với những bộ sưu tập đặc biệt và lập dị của mình. 1. Ralph Waldo Emerson (1803-1882): Nhà thơ, triết gia người Mỹ, người đi đầu trong phong trào tự lực cánh sinh và triết lý siêu việt. 1. John Wesley (1703-1791): Là mục sư, nhà thần học, nhà thuyết giáo người Anh. 1. Zig Ziglar (1926-2012): Tác giả, diễn giả người Mỹ. 2. Cyrus H. K. Curtis (1850-1933): Ông chủ của nhiều nhà xuất bản và tạp chí lớn ở Mỹ. 1. Ethel Waters (1896-1977): Nữ diễn viên, ca sĩ người Mỹ. 1. George Washington Carver (1864-1943): Nhà khoa học, nhà phát minh người Mỹ. 1. Francis Bacon (1561-1626): Là nhà triết học, chính khách người Anh. Ông được biết đến là một nhân vật quan trọng của Cách mạng Khoa học và được xem là cha đẻ của Chủ nghĩa duy vật Anh và các ngành khoa học thực nghiệm hiện đại. 1. Mike Murdock: Mục sư, nhà truyền giáo người Mỹ. 2. Henri Frederic Ameil (1821-1881): Nhà thơ, nhà triết học người Thụy Sĩ. 1. Pablo Ruiz Picasso (1881-1973): Họa sĩ, nhà điêu khắc nổi tiếng người Tây Ban Nha. Ông là một trong hai người sáng lập ra trường phái lập thể trong hội họa và điêu khắc. 1. Corrie Ten Boom (1892-1983): Nữ tín đồ Cơ Đốc người Hà Lan, từng cứu giúp rất nhiều nạn nhân Do Thái trong Chiến tranh thế giới thứ hai. 2. Howard Chandler (1873-1952): Họa sĩ nổi tiếng người Mỹ. 1. Theodore Roosevelt (1858-1919): Là tổng thống thứ 26 của Mỹ. 2. Vernon Sanders: Cầu thủ bóng chày người Mỹ. 3. Edwin Louis Cole (1922-2002): Được biết đến nhiều với tên Ed Cole, là người sáng lập ra Christian Men's Network – một tổ chức nhằm giúp đỡ những người đàn ông Kitô hữu. 4. Edgar A. Guest (1881-1959): Nhà thơ sinh ra ở Anh, lớn lên ở Mỹ, được biết đến nhiều với danh hiệu là Nhà thơ dân gian. 1. Phẩm chất và nhân cách tốt đẹp. 2. Một câu thành ngữ cổ của Trung Quốc, ý chỉ những tài năng sớm nở rộ nhưng cũng chóng lụi tàn. 3. Lấy bản thân mình ra để dạy bảo quan trọng hơn nhiều so với việc chỉ dạy bảo bằng lời nói. 4. Ba trăm sáu mươi nghề, nghề nào cũng có người kiệt xuất. 5. Sabbath có nghĩa là "Ngày nghỉ ngơi". Là ngày nghỉ ngơi và thờ phụng Thượng đế, là ngày thứ bảy theo đạo Do Thái và ngày chủ nhật theo Cơ đốc giáo. 6. Khi phụng dưỡng, chăm sóc người lớn trong nhà cũng nên nhớ đến những người già không có quan hệ máu thịt với mình; khi nuôi nấng, dạy dỗ con cái trong nhà cũng không nên quên quan tâm đến những đứa trẻ không có quan hệ huyết thống với mình. 7. Đơn vị tiền tệ của Israel. 8. Ý muốn nói từ cuộc sống tiết kiệm, giản dị chuyển sang cuộc sống xa hoa giàu có thì tương đối dễ dàng đơn giản, nhưng đã sống cuộc sống xa hoa giàu có rồi mà chuyển về cuộc sống tiết kiệm thì khá khó khăn. 9. 1 shekel = 100 agorot. 10. Lầu cao vạn trượng đều được xây ở nền đất bằng phẳng, vững chãi. 11. Ở Israel, nhiều cửa sổ của nhà chống đạn được làm bằng sắt. 12. Con trai phải được nuôi trong khó khăn, nghèo khổ. 13. Cụm từ thông dụng tại Trung Quốc, ám chỉ những bậc phụ huynh lúc nào cũng "lượn vù vù" trên đầu con, lo lắng mọi việc từ chân tơ kẽ tóc, bao bọc con quá mức.